

Jesteśmy uczelnią badawczą!

Władze Uczelni przed tablicą informacyjną o Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu jako jednej z wiodących uczelni badawczych w Polsce, fot. Andrzej Romański

Wywiad numeru:

O tym jak przenikają się kultura bibliofilską, sztuka i medycyna w rozmowie z dr. hab. Arkadiuszem Wagnerem, prof. UMK z Katedry Mediów Drukowanych i Cyfrowych Instytutu Badań Informacji i Komunikacji UMK . . . 2

Medyna i sztuka

Trepanacja ręcznie kolorowana czyli o medycynie w grafice XV-XVIII wieku 11

Z życia Uczelni

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu uczelnią badawczą! 15
Inauguracja roku 2019/2020. 15
Prof. Norman Davies doktorem honoris causa UMK. 17
Międzynarodowy sukces Chóru Collegium Medicum UMK 17
Nagrody i medale dla naukowców Collegium Medicum UMK 18
Pomoc dla transplantacji szpiku na Ukrainie. 19
Wystawa prac konkursu architektonicznego 19
Zwycięski grant i kongres we Florencji 20
Stypendystka PINC & STEEL 20
Erasmus wylądował! 20

Polemiki

Zatruta studnia. 21

Medycyna

Program badań przesiewowych wczesnego wykrywania raka jelita grubego 22
Nowe możliwości w hematologii: terapia komórkowa CAR-T 23

Historia medycyny

Od dzieła lekarza nadwornego króla Zygmunta I A. Gazio, do ekslibrisu pioniera torakochirurgii W. Brossa - o kolekcji zbiorów specjalnych 24
Najciekawsze druki medyczne z XV i XVI wieku ze zbiorów Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie. 30

Muzykoterapia

Rola muzykoterapii i arteterapii w procesie edukacji osób starszych.
Warsztaty prowadzone w ramach programu Bezpieczny e-senior 35

Studenci

Studenci „Centrum Edukacji Ultrasonograficznej” przy Klinice Urologii Ogólnej i Onkologicznej w Bydgoszczy animatorami zajęć z ultrasonografii. 37
VI Rajd dla Transplantacji 38

Ze sportu

Collegium Medicum na Terenowej Masakrze 38
Srebro i brąz 39

Lista Filadelfijska

. 40

Bibliografia

Bibliografia zawartości czasopisma Wiadomości Akademickie za lata 2009-2019 (nr 33-74) 45

„Wiadomości Akademickie” wydaje Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu za zgodą Prorektora UMK ds. Collegium Medicum.

Redakcja zastrzega sobie prawo do dokonywania adiustacji i skrótów w pracach autorskich.

Autorzy publikacji nie otrzymują honorariów.

© Wszelkie prawa zastrzeżone.

Rada Programowa:

Przewodniczący Rady Programowej:
prof. dr hab. Zbigniew Wolski
Zastępca Przewodniczącego Rady Programowej:
prof. dr hab. Gerard Drewa
Członkowie Rady Programowej:
prof. dr hab. Andrzej Dziedziczko
prof. dr hab. Eugenia Gospodarek-Komkowska
prof. dr hab. Arkadiusz Jawień
dr Marek Jurgowiak
dr hab. Bogumiła Kupcewicz, prof. UMK
dr Krzysztof Nierzwicki
dr hab. Wojciech Szczęśny, prof. UMK
prof. dr hab. Maria Szewczyk
dr Janusz Tyloch

Zespół Redakcyjny:

Redaktor naczelny: dr Krzysztof Nierzwicki
Z-ca redaktora naczelnego: dr Janusz Tyloch
Sekretarz redakcji: mgr Monika Kubiak
mgr Justyna Gapska
mgr Agnieszka Milik

Adiustacja:

mgr Joanna Hladoń-Wiącek

Adres Redakcji:

Biblioteka Medyczna CM UMK
ul. M. Skłodowskiej-Curie 9
85-094 Bydgoszcz
tel.: 048 052 585-3509
e-mail: biblio@cm.umk.pl

Skład komputerowy:

mgr Monika Kubiak

Redakcja merytoryczna:

dr Krzysztof Nierzwicki
dr Janusz Tyloch

Korekta:

mgr Anna Kaszewska

Druk:

Drukarnia Salus
Szosa Chełmińska 50
87-100 Toruń

Stali współpracownicy:

dr hab. Walentyna Korpalska, prof. UMK
prof. dr hab. Jan Styczyński
dr hab. Wojciech Szczęśny, prof. UMK

I okładka: Plansa Jacoba C. Le Blon w: Jacques Fabian Gautier Dagoty (d'Agoty), Anatomie generale..., Paris 1748

IV okładka: projekt graficzny - mgr Jolanta Kilkowska

Wersje on-line wszystkich numerów „Wiadomości Akademickich” są dostępne na stronie Biblioteki Medycznej CM UMK

O tym jak przenikają się kultura bibliofilska, sztuka i medycyna

w rozmowie z dr. hab. Arkadiuszem Wagnerem, prof. UMK z Katedry Mediów Drukowanych i Cyfrowych Instytutu Badań Informacji i Komunikacji UMK

Krzysztof Nierzwicki: Panie Profesorze, bardzo mi miło i dziękuję w imieniu czytelników medycznej części Uniwersytetu, że znalazł Pan czas na rozmowę z redakcją periodyku Collegium Medicum. Całkiem niedawno, w połowie września, mieliśmy okazję spotkać się podczas 37. Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych, która odbywała się w Bydgoszczy, Pelplinie i Toruniu, na której wygłosił Pan niezwykle ciekawy wykład inauguracyjny na temat związków medycyny ze sztuką. Kontynuując to zagadnienie, chciałbym dziś na te tematy z Panem porozmawiać. Jest Pan bibliologiem, historykiem sztuki, ale także miłośnikiem sztuki – kolekcjonerem, a więc sądzę, że tematów do rozmowy nam

nie zabraknie. Zanim jednak przejdziemy do meritum, chciałbym zapytać Pana jak do tego doszło, że dziś jest Pan pracownikiem naukowym naszego Uniwersytetu, specjalizującym się w zakresie badań nad dawną książką, chociaż początki Pańskiej edukacji wskazywały na zupełnie inną profesję.

Arkadiusz Wagner: Owszem. Przede wszystkim cieszę się, że mogliśmy się spotkać na trochę innej stopie, niż ta zupełnie oficjalna, konferencyjna. Chciałbym też zaznaczyć, że znamy się nie od czasów wrześniowej konferencji, a znacznie, znacznie dłużej. Uwzględniając zaś fakt, iż jesteśmy nieodlegli wiekiem, myślę, że spokojnie możemy mówić sobie po imie-

niu, co zresztą ma miejsce w naszych prywatnych relacjach.

Moja praca w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliologii, od 1 października przemianowanego na Instytut Badań nad Informacją i Komunikacją, wiąże się z osobą Pana Profesora Janusza Tondela, z którym miałem okazję poznać się jeszcze podczas studiów doktoranckich historii sztuki na UAM. W związku z moimi przyjazdami na zajęcia dotyczące bibliofilstwa, dzięki mojemu ówczesnemu promotorowi i nauczycielowi – Profesorowi Tadeuszowi Żuchowskiemu, nawiązałem bliższe relacje z toruńskim Instytutem. Wówczas zacząłem przyjeżdżać do Torunia, by prowadzić zajęcia z zakresu bibliofilstwa. Dodam przy tym, że pomoce dydaktyczne – oryginalne bibliofilskie artefakty, których używałem podczas zajęć – pochodziły z prywatnych zbiorów. W ten sposób, jak przypuszczam, zacząłem jawić się ówczesnemu dyrektorowi Instytutu jako dobry kandydat na pracownika. Sprawilo to, że gdy niedługo potem skończyłem doktorat, niemalże z biegu, bo w ciągu roku akademickiego, zostałem przez Pana Profesora Tondela przyjęty do Instytutu. Od tamtej pory każdy kolejny krok kariery zawodowej, naukowej, czynię właśnie w tej placówce.

Krzysztof Nierzwicki: Jednak nie bezpodstawnie rozpocząłem od pytania o początki, bo – o ile się orientuję, za czasów licealnych, miałeś inne pomysły na życie.

Arkadiusz Wagner: Gdy byłem naprawdę młodym, kilkunastoletnim chłopakiem, pragnąłem być... leśnikiem. Wybrałem Technikum Leśne w Goraju, które dziś, z perspektywy czasu, wspominam z ogromnym sentymentem, ze względu na całą masę wyjątkowych cech tej szkoły. Niemniej, dość szybko przekonałem się, że bycie leśnikiem jednak po prostu nie jest dla mnie. Chyba głównie dlatego, że ten zawód – wbrew mojemu romantycznemu wyobrażeniu, jest znacznie bardziej technicyzowany, zmatematyzowany, aniżeli mógłbym sobie wyobrazić. Dlatego, będąc już w szkole średniej, coraz bardziej zwracałem się ku swoim, powiedziałbym odwiecznym, zainteresowaniom sztuką i książką. Co więcej, akurat, gdy byłem w szkole średniej, zmarł brat mojego

dr hab. Arkadiusz Wagner, prof. UMK

dziadka, Feliks Wagner, który był wieloletnim, aktywnym bibliofilem. Po jego śmierci w ręce rodziny trafiła ogromna liczba obiektów bibliofilskich, które stały się w pewnym sensie inspiracją do zmiany moich edukacyjnych założeń. Ujmując to patetycznie, doprowadziły do życiowego przełomu. Rozogniły bowiem we mnie fascynację tym, co związane z dawną, piękną książką i grafiką. Przesądziły też, że w kolejnych latach technikum nie myślałem już o studiach leśnych, lecz studiach historycznych lub historyczno-artystycznych. Ostatecznie wybrałem historyczno-artystyczne, dzięki którym rozwijałem zainteresowania szeroko rozumianą sztuką, w tym dawną, artystyczną książką. Były to studia historii sztuki na UAM w Poznaniu. Dodam, że początkowo związałem się ze śp. prof. Alicją Karłowską-Kamzową, wybitną mediewistką, dzięki której mogłem rozwijać zainteresowania średniowiecznym intrologiststwem. Pod jej kierownictwem zacząłem pisać pracę dotyczącą gotyckich opraw inkunabułów. Niestety, nasza dalsza współpraca została przerwana śmiercią Pani Profesor.

Krzysztof Nierzwicki: Czy to miała być praca magisterska?

Arkadiusz Wagner: Seminaryjna, ale wobec potencjału, jaki zawierał w sobie ten temat, wspólnie snuliśmy plany na przyszłość, związane m.in. z wyjazdem do zasobnej w intrologistkie polonika, Herzog August Bibliothek w Wolfenbüttel.

Krzysztof Nierzwicki: Pani Profesor wykształciła jedynie dwóch doktorów, w tym mego przyjaciela, ks. Romana Ciecholewskiego z Pelplina, ale cieszyła się wielkim uznaniem.

Arkadiusz Wagner: Warto podkreślić, że Pani Profesor jawi się dziś jako klasyczny przykład „old school’u”, wyjątkowej klasy profesorów starej generacji. Zresztą, w jej przypadku było to rzeczą zupełnie naturalną, bowiem pochodziła z ziemiańskiej rodziny Karłowskich, znanej i na gruncie bibliofilskim, jako że posiadała ona interesujący księgozbiór, po którym zachowały się m.in. wysmakowane ekslibrisy.

Krzysztof Nierzwicki: Tego nie wiedziałem, aczkolwiek Pani Profesor z pewnością przejawiała zainteresowania dawną książką, malarstwem książkowym, a także Pelplinem – skryptorium klasztoru cystersów oraz biblioteką klasztorową. Mogła cię zainspirować.

Rembrandt: Lekcja anatomii doktora Tulpa, 1632

Arkadiusz Wagner: Tak, to była wielka postać polskich i ogólnoeuropejskich badań nad średniowieczną książką i sztuką średniowiecznej książki.

Krzysztof Nierzwicki: Później trafiłeś do prof. Żuchowskiego...

Arkadiusz Wagner: W rzeczy samej. Nie waham się powiedzieć „wytrawnego naukowca”, pod którego kierunkiem zacząłem pisać pracę dotyczącą sztuki warmińskiej. Co ciekawe, po części związana była ona z moimi wcześniejszymi, leśnymi zainteresowaniami, jako że dotyczyła drewnianej rzeźby barokowej w tym regionie. Podkreślę tylko, że znajomość drewna wyniesiona z technikum, niezwykle przydała mi się w praktyce badawczej: to, co dla moich koleżanek i kolegów było nierzadko problemem nie do przełamania, czyli identyfikacja gatunków drewna, z którego wykonano rzeźby, dla mnie nie było już większym wyzwaniem.

Krzysztof Nierzwicki: Czyli doktorat przygotowałeś jeszcze w Poznaniu?

Arkadiusz Wagner: Tak. Już podczas pisania doktoratu nawiązałem bliższe związki z UMK i Instytutem kierowanym przez wspomnianego już Pana Profesora Tondela, by bezpośrednio po zakończeniu doktoratu, związać się z Instytutem na stałe.

Krzysztof Nierzwicki: Praca doktorska dotyczyła...

Arkadiusz Wagner: Zarówno praca magisterska, jak i doktorska, pisane pod kie-

rownictwem prof. Żuchowskiego dotyczyły zagadnień skulpturologicznych, a precyzyjniej - rzeźby barokowej na Warmii.

Krzysztof Nierzwicki: Pamiętam czasy, kiedy trafiłeś do Instytutu w Toruniu, spędziliśmy w nim razem z kilkanaście lat. Ale jak to się stało, że twoje zainteresowania, mimo wszystko, z rzeźby barokowej przeniosły się na kwestie dawnej książki, książki artystycznej?

Arkadiusz Wagner: Naukowe zainteresowania książką rozwijały się równolegle do zainteresowań rzeźbą barokową. Zresztą, przejawem tego był fakt, że kiedy przygotowywałem prace dotyczące rzeźby, jednocześnie pisywałem o różnych aspektach sztuki książki, przede wszystkim ekslibrisów. Najciekawszym wśród nich dla mnie wydaje się przypadek, zupełnie nieznanego w literaturze międzynarodowej ekslibrisu zagadkowego szlachcica z ok. 1600 roku, kryjącego się pod długo przeze mnie nie identyfikowanym herbem i siglami „GHVD”. W przypadku tego obiektu miałem okazję przekonać się, jak wiedza i doświadczenie niekoniecznie naukowca, może sprawiać, że coś, co dla jednego jest nierozwiązywalnym kilkuletnim problemem, dla drugiego jest przysłowiowym małym piwem. Dlaczego? Po dokładnie dwóch latach bezowocnych poszukiwań właściciela herbu, spotkałem znajomego antykwarusza, Witolda Hake. Na stół położyłem przed nim, tak mimochodem, kserokopię tego ekslibrisu i pozbawionym nadziei głosem spytałem, czy może kojarzyłby, z czym dałoby się ten obiekt powiązać. Pan Witold spojrzał i momentalnie wska-

Abraham Bloteling: Portret Corneliusa Gravesande, 1631

Portret węgierskiego szlachcica, Gregora Baci, XVI wiek, kolekcja Ferdynanda II na zamku Ambras

Człowiek z deformacją ciała, XVI wiek, kolekcja Ferdynanda II na zamku Ambras

zał palcem sigła mówiąc: „Henckel von Donnersmarck, sprawdź tylko, czy Gwido czy Georg”. Okazało się, że Georg...

Krzysztof Nierzwicki: To prawda, zdarza się, że rozpracujemy coś, co – jak się okazuje, ktoś inny dawno już rozwiązał. Biorąc pod uwagę twoje równoległe zainteresowania, nie dziwi nas, że pracę habilitacyjną przygotowałeś już z naszej dziedziny, czyli dawnej książki?

Arkadiusz Wagner: Temat pracy habilitacyjnej był niejako owocem długoletnich zainteresowań, zarówno zawodowych, jak i tych bibliofilskich, kolekcjonerskich. Dotyczył problemu superekslibrisu polskiego od średniowiecza do połowy XVII wieku, czyli w okresie, kiedy tradycja superekslibrisu w naszym kraju rozwijała się bujnie, by zostać przerwana potopem szwedzkim.

Krzysztof Nierzwicki: Twoje – dodajmy obszerne i bogato ilustrowane – dzieło ukazało się już na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika?

Arkadiusz Wagner: Tak.

Krzysztof Nierzwicki: Tym bardziej gratuluję bo wiem, że kilka dni temu odebrałeś z rąk JM Rektora UMK uczelnianą nominację profesorską. Zasłużoną, jako że wniosłeś na Uniwersytet Mikołaja Kopernika znaczący bagaż badań i doświadczeń, nie tylko naukowca, ale również pasjonata. Nawiasem mówiąc, w tej materii na gruncie polskim bardzo niewiele osób się poruszało. Znamy zaledwie pojedyncze, drobniejsze przyczynki, nato-

miast takiego podsumowania badań nad polskim superekslibrisem dotychczas nie było. Jeszcze raz gratuluję ci rozprawy i zasłużonego awansu naukowego.

Arkadiusz Wagner: Rzeczy, które mówisz trochę mnie onieśmielają, niemniej mam świadomość, że to problem badawczy, który przez mniej więcej sto lat eksploracji nigdy nie został podjęty w tak kompleksowy sposób. Nie dlatego, że było to zagadnienie nudne, przeciwnie – fascynujące. Ale niezwykle rozległe, wieloaspektowe i wymagające podejścia typowo interdyscyplinarnego. Te cechy decydowały o wieloletnim unikaniu przez badaczy bezpośredniego podjęcia tej tematyki.

Krzysztof Nierzwicki: Nic dziwnego. Musiał znaleźć się historyk sztuki i bibliolog, który połączył te dwa talenty.

Arkadiusz Wagner: Nieprzypadkowo w podtytule tej książki widnieje „studium o kulturze bibliofilskiej i sztuce” jako o dwóch równoważnych aspektach tego problemu.

Krzysztof Nierzwicki: To może spróbujmy teraz wciągnąć w naszą dyskusję czytelników z kręgów medycznych. Czasopismo, jak wiesz, dociera przede wszystkim do środowiska Collegium Medicum, choć nie tylko. Tematykę, którą poruszaliśmy na naszej ostatniej konferencji, zainicjowałeś swoim interesującym wykładem. Jak z punktu widzenia historyka sztuki, łączą się medycyna ze sztuką? Czy możemy powiedzieć o pewnego rodzaju symbiozie tych dwóch dziedzin? I czy tylko wówczas, kiedy artysta wspierał nauczyciela medycyny, zaś ilustracja książkowa niosła za sobą aspekt pedagogiczny? Nauczanie medycyny jest trudną sztuką i wiadano już o tym w okresie renesansu. Jak ty to postrzegasz z punktu widzenia historyka sztuki?

Arkadiusz Wagner: Przede wszystkim w zależności od przyjętego punktu widzenia, medycyna może zajmować w sztuce mało eksponowane miejsce, bądź zajmować miejsce niezwykle ważne. Z pierwszego punktu widzenia tematy stricte medyczne stanowią bardzo niski procent dzieł. Mam tu na myśli sceny przedstawiające medyków podczas pracy. Myślę, że każdy, nawet nie wtajemniczony czytelnik kojarzy „Lekcję anatomii doktora Tulpa” Rembrandta, ale i szereg obrazów holenderskich utrzymanych w podobnej konwencji. Oprócz tego, mo-

żemy wspomnieć charakterystyczne kompozycje graficzne jak *Theatrum anatomicum*, przedstawiające lekcje anatomii, czy studia nad anatomią, przed liczną publicznością. Prócz tego, należałoby wspomnieć o niezliczonych przedstawieniach medyków podczas pracy znajdujących się w średniowiecznych kodeksach iluminowanych – w samodzielnych ilustracjach, tudzież inicjałach. Taką stricte medyczną kategorią będą także portrety medyków. Myślę, że z twojego punktu widzenia jednym z najsłynniejszych będzie ów drzeworytniczy portret Andreasa Vesaliusa znajdujący się na początku jego pomnikowego traktatu. Do tego dodajmy niezliczone portrety malarskie i graficzne medyków europejskich i polskich. Ja sam w kolekcji mam uroczą mezzotintę przedstawiającą niderlandzkiego medyka, Corneliusa Gravesande.

Krzysztof Nierzwicki: Sądzę, że to obszar jak najbardziej zrozumiały. Nie dalej jak dwa lata temu Muzeum Historyczne Miasta Gdańska wzbogaciło się o cenne dzieło Jacoba Wessla, jednego z najwybitniejszych nowożytnych malarzy gdańskich – portret lekarza Johanna Adama Kulmusa zakupiony z rąk prywatnych w 2016 r. Zarówno dawniej, jak i dziś, medycy należeli do stosunkowo majątnej klasy społecznej, więc zamówienie portretu nie stanowiło problemu. Portret wykonany ręką uznanego mistrza podkreślał wysoki status zawodu.

Arkadiusz Wagner: Jak najbardziej. Decydowały o tym nie tylko możliwości finansowe, ale i szerokie horyzonty intelektualne. Medycy byli nie tylko elitą finansową, ale i umysłową, co miało rozmaite przejawy. Nie tylko fakt, że zamawiali liczne portrety, a ich domy zdobiły inne dzieła sztuki, ale byli również bibliofilami, o czym zapewne jeszcze wspomnimy.

Wracając do głównego wątku: jeśli chodzi o obraz stricte medyczny, chyba wyczerpaliśmy temat. Zerknijmy zatem na kolejny, zasygnalizowany wcześniej, aspekt podjętej problematyki, kiedy medycyna w sztuce zajmuje znaczące miejsce. Trzeba tutaj wymienić zupełnie wyjątkową kategorię dzieł, którymi są studia z zakresu *physica curiosa*, czyli graficzne i malarskie przedstawienia ludzi (abstrahując od zwierząt), którzy przez współczesnych im byli traktowani jako odmienicy a nawet potwory. Były to osoby z silnymi deformacjami ciała, z atawizmami ujawniającymi się w fizjonomii, straszliwie okaleczone. Postacie te budziły zainteresowanie nie tylko medyków i ar-

Stefan Lochner: Męczeństwo św. Bartłomieja, 1450

tystów, ale też kolekcjonerów. Działo się to w dobie rozwoju w Europie kultury gabinetów sztuki i osobliwości przyrodniczych, owych *Kunst- und Wunderkammer*, w których gromadzono wszelkie, ale zazwyczaj drobne, dzieła sztuki oraz wyjątkowe, mające status rarytasu, twory przyrody. Do takich należały różnorakie preparaty z świata przyrody ożywionej – mam tu na myśli muszle, szkielety, domniemane rogi jednorożców czy wypchane zwierzęta, jak i nieożywionej – czyli minerały i skamieliny. Oczywiście, ludzi dotkniętych jakimś okropnym defektem fizycznym trudno było gromadzić w takich gabinetach. Niemniej zdarzały się przypadki, powiedzmy „pozyskania” takich „preparatów” przez ówczesnych arystokratycznych kolekcjonerów. Co więcej, mamy informacje o przypadkach zabijania takich osób, bądź wygrzebywania ich ciał z grobów.

Krzysztof Nierzwicki: Gromadzono także preparaty formalinowe, jakie dziś widzimy w muzeach anatomicznych.

Arkadiusz Wagner: To prawda. Niemniej, tam, gdzie kolekcjoner nie mógł sobie pozwolić na „pozyskanie oryginału odmienca” ograniczano się do obrazu. Przypnam, że ze wszystkich znanych mi

dzieł tego rodzaju największe wrażenie zrobił na mnie portret węgierskiego szlachcica ze schyłku XVI wieku czy początku XVII, któremu turecka lanca przebiła prawy oczodół i wyszła z tyłu czaszki, nie robiąc jednak większej krzywdy, co zresztą odnotowano w komentarzu do obrazu. Bodaj do dziś znajduje się on w kolekcji Ferdynanda II na zamku w Ambras w Innsbrucku. Pozostając w tej sferze tematycznej, wspomnijmy też dzieła religijne, interesujące z medycznego punktu widzenia. Do tej kategorii należą średniowieczne kompozycje przedstawiające męczeństwa świętych. Są to drastyczne, niezwykle w swym weryzmie i skrupulatności w odtwarzaniu szczegółów, studia, np. obdzierania człowieka ze skóry z jednoczesnym odsłanianiem struktury mięśni. Nagie ciała rozłożone na stołach, którym z iście medyczną precyzją nacina się skórę w określonych miejscach i fachowo zdziera ją płatami, są rodzajem pierwowzoru późniejszych ilustracji z dzieła Vesaliusa czy innych traktatów anatomicznych.

Kolejna grupa artystycznych przedstawień o charakterze medycznym to liczne na przestrzeni dziejów wizerunki ludzi obłąkanych, sceny z wnętrza szpitali dla umysłowo chorych. Dodajmy do tego obrazy przedstawiające sceny historyczne,

które wydają się znakomitym studium psychopatologii. Przypomina mi się słynne, przejmujące dzieło rosyjskiego malarza Ilii Riepina z Iwanem Groźnym trzymającym na rękach broczącego krwią, umierającego syna, którego władca przed chwilą uderzył w głowę. Oczywiście Iwana w tym obrazie doskonale znamionują jego obłąkańcza psychika, która skądinąd doskonale znana jest biografom tego cara-okrutnika.

Pamiętajmy w końcu, że i współcześnie sztuka z upodobaniem eksploruje problem ciała, seksualności czy chorób. Dobitym tego przykładem na gruncie polskim jest autoportretowa „Olimpia” Katarzyny Kozłowej, przedstawiająca artystkę leżącą nago na łóżku w pozie nawiązującej do „Olimpii” Manety, ale z podłączoną kroplówką w trakcie leczenia choroby nowotworowej. Dla mnie chyba najbardziej poruszającym dziełem w tej sferze jest kompozycja „1 do nieskończoności” konceptualisty Romana Opalki, ukazująca setki, czy zgoła tysiące zestawionych obok siebie fotografii tego artysty, ujętych na wprost, na jasnym tle, dzień pod dniem, miesiąc po miesiącu, rok po roku. W doskonały sposób obrazują one fundamentalny dla nas problem – problem przemijania, starzenia się ciała.

Krzysztof Nierzwicki: Zatrzymajmy się na chwilę w tych wiekach wcześniejszych. Co myślisz o takim zagadnieniu – sztuka jako wsparcie medycyny w warstwie dydaktycznej?

Arkadiusz Wagner: Ten problem łączy się zarówno z organizowaną

przez was konferencją, jak i z moim wykładem. Trudno wyobrazić sobie lepsze wsparcie dla medycyny jak to, jakie udzielane było poprzez ilustrowane traktaty medyczne. Odnosi się to także do książki średniowiecznej, choć zawarte w niej ilustracje były odzwierciedleniem daleko idącej niedoskonałości ówczesnej nauki. Zmiana w tym zakresie nastąpiła w XVI stuleciu, w którym z jednej strony mamy do czynienia z intensyfikacją badań medycznych, a z drugiej strony – z wprężeniem sztuki graficznej we wsparcie dla nauk medycznych. Polegało to przede wszystkim na obfitym wyposażeniu traktatów anatomicznych w bogatą szatę ilustracyjną, zrazu drzeworytniczą, a od schyłku XVI wieku, również miedziorytniczą czy akwafortową. Ich podstawą były nierzadko okazałe, całostronicowe ilustracje prezentujące kompletne preparaty anatomiczne i ich detale – kościec, mięśnie itd.

Krzysztof Nierzwicki: Największą rolę odegrał tutaj Andreas Vesalius i jego zaplecze artystyczne, które zadbało o warstwę ilustracyjną jego wielkiego traktatu „De humani corporis fabrica”. Może pomówimy o tym przez chwilę.

Arkadiusz Wagner: Wypada powiedzieć rzecz niemal oczywistą – traktat Vesaliusa był pomnikowy, zarówno jeśli chodzi o jego sferę merytoryczną, jak i chyba w nie mniejszym stopniu sferę ilustracyjną.

Krzysztof Nierzwicki: I typograficzną.

Arkadiusz Wagner: I typograficzną, co zresztą przesądza o tym, że traktat ten jest prawdziwą gratką bibliofilską, o – dodajmy, adekwatnie wysokich cenach na światowych rynkach kolekcjonerskich. Należy zauważyć, że ilustracje zawarte w traktacie Vesaliusa, a zwłaszcza całostronicowe kompozycje przedstawiające preparaty na krajobrazowych tłach, wywodziły się z tradycji zapoczątkowanej w dziełach włoskich I połowy XVI wieku. W powiązaniu z ich perfekcją techniczną oraz inwencją w zakresie zakomponowania preparatów (postaci) przesądziło to o statusie arcy mistrzowskim rycin zawartych w traktacie. Nieprzypadkowo zatem, o czym także była mowa podczas mojego wystąpienia na konferencji, ilustracje w dziele Vesaliusa wytyczyły kierunek rozwoju ilustracji anatomicznej na przynajmniej 200 lat.

Krzysztof Nierzwicki: Sam Vesalius szybko spostrzegł, że edycja pierwsza się wyczerpała, zaś dalsze odkrycia uczynego brukselczyka skłoniły go do starań o wznowienie dzieła. Nastąpiło to dwanaście lat po pierwszym wydaniu w 1555 r. Ale druk *Fabrica* szybko znalazł się na rynku w wersjach – dziś określilibyśmy je – plagiatowych. Wiemy, że pierwsze plagiaty pojawiły się jeszcze za życia Vesaliusa. Później zaczęto obrazy z jego dzieła przenosić na płyty miedziorytnicze. Ale co ważniejsze, wiedza medyczna postępowała, stąd i rosło zapotrzebowanie na kolejne – coraz bardziej szczegółowe ilustracje.

Arkadiusz Wagner: W istocie, z jednej strony, kolejne wydania dzieł anatomicznych, traktaty powstające w ciągu XVII i XVIII wieku odzwierciedlają systematyczny postęp wiedzy czysto medycznej. Jednak z drugiej strony – tej interesującej dla miłośnika sztuki czy ilustratorstwa, odzwierciedlają przemiany, które w tamtym okresie dokonywały się na polu grafiki. Oto bowiem okazuje się, że po erze drzeworytu, czyli po XV-XVI wieku, w kolejnych wiekach ilustracje drzeworytnicze niemal całkowicie zostają wyparte przez ilustracje wykonane w technikach metalowych, wklęsłodrukowych – miedzioryt i akwafortę, ale też szlachetne i skomplikowane techniki jak mezzotinta, w tym mezzotinta barwna. Techniki te pozwalały na precyzyjniejsze niż w drzeworycie odwzorowanie nawet najdrobniejszych detali anatomicznych. W ten sposób postęp technik graficznych towarzyszył postępowi medycyny.

Krzysztof Nierzwicki: Czego kontynuację widzimy do dziś. Coraz bardziej

Ilija Riepin: Car Iwan IV Groźny i jego syn Iwan 16 listopada 1581 roku, 1885

zaawansowane techniki grafiki komputerowej potrafią przybliżyć studentom w sposób niezwykle szczegółowy i obrazowy detale struktur anatomicznych odkrytych wszakże również dzięki postępom w technikach medycznego obrazowania.

Arkadiusz Wagner: Trzeba przyznać, że pod względem swej instruktywności, swojej wartości poznawczej, najpiękniejsze i technicznie najdoskonalsze ryciny zawarte w książce XVII czy XVIII wieku są nieporównywalnie gorsze, aniżeli fotograficzne ilustracje w książce współczesnej.

Krzysztof Nierzwicki: Nie wspominając o wersjach cyfrowych.

Jeśli analizujemy związki medycyny ze sztuką, wspominaliśmy o chorym jako obiekcie zainteresowania artysty, o samym medyku będącym również przedmiotem zainteresowania artysty, widzieliśmy artystę jako wsparcie dla dydaktyka, poprzez prace nad ilustrowaniem traktatów medycznych – myślę, że to jeden z najważniejszych aspektów tej swoistej symbiozy. Czy przychodzą ci na myśl jeszcze inne aspekty? Na początku wspominałeś o czymś, co interesuje cię z punktu widzenia prywatnego, czyli o lekarzu jako kolekcjonerze... Na przestrzeni dziejów, a zwłaszcza w epoce nowożytnej, lekarze zajęli eksponowaną pozycję w historii kolekcjonerstwa. Zanalizowałeś pewne podłoże tego zjawiska. Lekarze byli z natury rzeczy ludźmi zamożnymi, a po drugie – ludźmi o szerokich horyzontach intelektualnych.

Arkadiusz Wagner: Ujmijmy sprawę wprost – lekarze byli intelektualną elitą ówczesnych społeczeństw, wcielającą charakterystyczne dla elit zjawiska. Jednym z nich i chyba najszlachetniejszym było kolekcjonerstwo dzieł sztuki oraz książek. Na tym drugim polu szereg polskich i zagranicznych lekarzy zyskało pozycję wiodących postaci bibliofilstwa swojej epoki. Z rodzimej perspektywy znakomitym przykładem lekarza, a zarazem wybitnego bibliofila był pochodzący z Wielkopolski nadworny lekarz króla Zygmunta Starego, Piotr Wedelicjusz z Obornik. Wykształcony na uniwersytecie w Bolonii, już podczas studiów nabył sporą, czy jak na swoją epokę – ogromną, liczbę druków, a zapewne i rękopisów: włoskich, renesansowych, humanistycznych, w wymiernym procencie o tematyce medycznej, które zwoził do kraju. Tutaj kazał oprawiać księgi u lokalnych, krakowskich introligatorów, wyraźnie według wzorców włoskich – *in modo italiano*.

Sprawia to, że do dnia dzisiejszego księgi Wedelicjusza są nie tylko arcydziełami z bibliograficznej, ale i introligatorskiej perspektywy, jako że niemal bez wyjątku są oprawione w wykwintne oprawy o dekoracjach opartych na najlepszych wzorach renesansu włoskiego. Dodajmy do tego wyeksponowany niemalże na każdej oprawie herb tego bibliofila, będący manifestacją dumy rodowej, ale jednocześnie czymś w rodzaju pomnika kultury bibliofilskiej w środowisku polskich lekarzy.

To, jak wielkie znaczenie lekarze odegrali w historii polskiej kultury bibliofilskiej, dowodzą też ekslibrisy związane z tym środowiskiem. Od XVI wieku do czasów współczesnych powstała niezliczona liczba takich dzieł, wśród których znajdują się księgoznaki bardzo ciekawe, artystycznie pierwszorzędne, że wspomnę o wczesno-XVI-wiecznym ekslibrisie jednego z niemieckich lekarzy, wykonanym w warsztacie Cranacha Starszego: przedstawia on lekarza, który zgodnie z tradycją średniowieczną przygląda się fiole z moczem. Liczna grupa późniejszych XVII, XVII-wiecznych ekslibrisów ukazuje wnętrze biblioteki lekarza-bibliofila, wraz z nieodłącznymi rekwizytami jak szkielety czy preparaty anatomiczne. Zresztą do dziś widać wyraźnie upodobanie tego środowiska do owej szlachetnej formy oznaczania i ozdabiania prywatnych księgozbiorów.

Krzysztof Nierzwicki: Wedelicjusz był lekarzem królewskim. Lekarze królewscy, cesarscy byli niezwykle majątnymi ludźmi, posiadającymi pozycję międzynarodową, rangę europejską. Oni się znali, ze sobą korespondowali, zwłaszcza w wieku XVI. Epistoły pisywali również lekarze skromniejsi z mniejszych i małych miasteczek. Wszyscy dążyli do posiadania własnych, pięknych księgozbiorów. Byli grupą mocno się wyróżniającą. Przyszłych bibliologów uczymy o czołowym lekarzu trzech cesarzy z rodu Habsburgów: Ferdynanda I, Maksymiliana II i Rudolfa II - Johanne sie Crato von Krafftheim – posiadacz ogromnego księgozbioru, ale było wielu innych, ozdabiających swe księgozbiory ekslibrisami lub superekslibrisami (czasem skromnymi – litericznymi), czy wpisami proveniencyjnymi. Trudno powiedzieć, czy do dzisiaj tak się dzieje, ale sądzę, że tak, że lekarze cenią wartość dawnej książki, rozumieją jej wagę.

Arkadiusz Wagner: Dotykasz niezwykle ciekawej, choć dla mnie obecnie

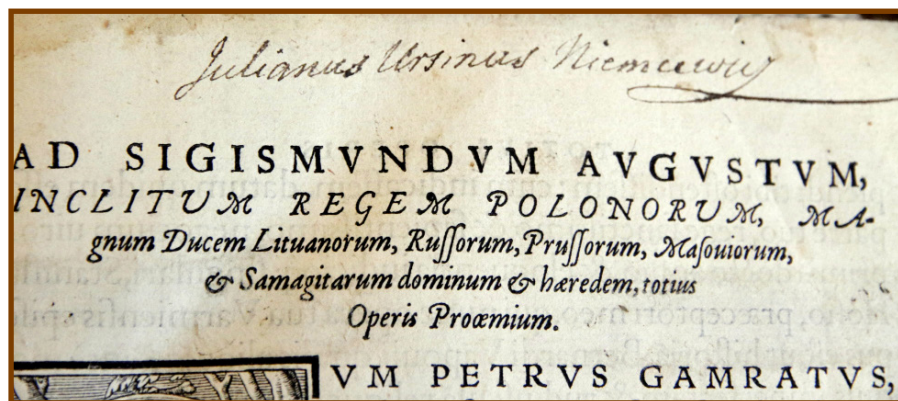

Andreas Vesalius: *De Humani Corporis Fabrica*, 1543

dość niejasnej kwestii. Otóż, z jednej strony należy się zgodzić ze stwierdzeniem, że lekarze niezmiennie są elitą intelektualną społeczeństwa, ale czy można by powiedzieć, że są również zwartym środowiskiem kolekcjonerskim i bibliofilskim? Przyznam, że osobiście nie mam dobrej wiedzy na ten temat. Przypominam sobie, choćby z okresu studenckiego, gdy dorabiałem sobie w jednym z poznańskich domów aukcyjnych, że lekarze stanowili wymierny procent nabywców dzieł sztuki. Ale czy lekarze wciąż są wytrawnymi bibliofilami? Przyznam, że nie wiem. Skądinąd jednak – tu możemy dołożyć małą łyżeczkę dziegciu,

Renesansowa oprawa i superekslibris Wedelicjusza

Marcin Kromer: *De origine et rebus gestis Polonorum*, 1555, z wpisem własnościowym Juliana Ursyna Niemcewicza

wiemy, że na uczelniach medycznych konsumpcja książki nie jest już tak intensywna jak niegdyś. Dlaczego? Lekarze, w tym i studenci medycyny są tym środowiskiem, które szczególnie aktywnie przyswaja nowe teksty, ale coraz częściej już w postaci elektronicznej, nie w wersji tradycyjnej książki, czego skutkiem, nawiasem mówiąc, są generalne pustki w bibliotekach szkół medycznych.

Krzysztof Nierzwicki: Do końca bym się z tym nie zgodził. Pamiętajmy, że medycyna jest nauką niezwykle dynamicznie się rozwijającą, co skutkuje m.in. również i tym, że treści medyczne szybko się dezaktualizują. Stąd dużo korzystniej prezentować je na nośnikach elektronicznych, które – obok tego, że są w sposób oczywisty błyskawicznie aktualizowane, są też znacznie łatwiej dostępne. Studenci medycyny, mimo, że korzystają z nowinek technicznych, chętnie pracują w bibliotekach – słowem biblioteki medyczne ciągle mają czytelników. Wbrew pozorom, pustoszą raczej biblioteki humanistyczne, co jest przykre. Kiedy pojedziesz do dużych bibliotek medycznych, np. Uniwersytetu Medycznego w Gdańsku, Poznaniu, Katowicach, Łodzi czy nawet nieco mniejszego ośrodka, jakim jest Bydgoszcz i nasze Collegium Medicum, to znajdziesz tam sporo studentów, którzy się tam uczą. Zapewne jest to wynikiem specyfiki studiów, które są bardzo wymagające. Oczywiście biblioteki wychodzą im naprzeciw, dostosowując się do współczesnych oczekiwań wymagającego czytelnika, jakim jest student medycyny.

Arkadiusz Wagner: Mimochodem dotknąłeś niezwykle ważnego problemu, zarówno dla naukowca bibliologa, jak i dyrektora wielkiej uniwersyteckiej biblioteki. Widzimy bowiem, że żyjemy w czasach systematycznego zamierania kultury książki i to zwłaszcza – co szczególnie boli – w środowiskach humanistycznych. Z tego

punktu widzenia, z pewną goryczą, dziś, po latach, muszę przyznać, że wielki Umberto Eco mylił się, twierdząc, że nie ma przedmiotu do czytania lepszego i bardziej ergonomicznego jak książka. Jako zadeklarowany bibliofil i bibliolog przyznaję, że są dziś dla nowych generacji czytelników lepsze przedmioty do czytania – ich tablety, smartfony i czytniki.

Krzysztof Nierzwicki: Chociaż – zwróć uwagę – kodeks jako forma nie przeżył się. Nam wciąż lepiej czyta się publikacje w druku, horyzontalnie i linearnie położone czarne litery na białym tle, a do tego ta niezwykła przyjemność przewracania kartek...

Arkadiusz Wagner: ...koszerny szelst, jak wyraził się grany przez Johnny Deppa Dean Corso z filmu Romana Polańskiego „Dziwiate wrota”.

Krzysztof Nierzwicki: Młodzież rzeczywiście wychowana jest na smartfonach, z którymi się nie rozstają, uważają je za poręczniejsze, szybsze, wygodniejsze. Szkoda. Z drugiej strony, gdy spojrzysz na typograficzną produkcję świata, zmierzchu książek nadal nie widać. Jeżeli w Polsce publikuje się rocznie powyżej 30 tysięcy tytułów, a w Niemczech – ok. 80 tysięcy tytułów, podobnie w Hiszpanii, przy 150 tysiącach tytułów w Wielkiej Brytanii (a nie mówimy o nakładach, które niekiedy dochodzą do setek tysięcy egzemplarzy), to widzimy, że kodeks na szczęście się nie przeżył. Od czasów offsetu, a od niedawna druku cyfrowego, zalew książkami tradycyjnymi jest ogromny. Do naszej księżnicy uniwersyteckiej wpływa rocznie ok. 50 tysięcy tytułów. Choć wprawdzie odbiorcą tego dobra mniej widać, ale przecież musi istnieć. W końcu biznesowe przedsiębiorstwa, jakimi dzisiaj są wydawnictwa i księgarnie, zalewają rynek, licząc wszakże na zyski.

Krzysztof Nierzwicki: Wracając do głównego wątku, może porozmawiamy o lekarzach jako artystach? Wiemy doskonale, że wielu lekarzy na przestrzeni dziejów, jak i obecnie było świetnymi pisarzami, eseistami, czy muzykami. Czy udałoby ci się znaleźć przykłady artystów-medyków?

Arkadiusz Wagner: By zostać wybitnym artystą, trzeba się sztuce oddać bez reszty. Bycie wybitnym artystą praktycznie uniemożliwia bycie chociażby dobrym medykiem. Skądinąd, wiemy, że przy tym tak wymagającym, odpowiedzialnym – chodzi wszak o sprawy życia i śmierci, zawodzie, byłoby niezwykle trudno doszukać się w historii sztuki tych, którzy będąc lekarzami, byłiby jednocześnie wybitnymi artystami. Profesjonalizm wymaga poświęcenia czasu i energii.

Krzysztof Nierzwicki: Czyli możemy przyjąć, że była to raczej sfera pewnego hobby, formy rozrywki, czy kompensacji?

Arkadiusz Wagner: Co najwyżej. Historia sztuki, historia kolekcjonerstwa, zarówno tego odnoszącego się do dzieł malarstwa, rzeźby, jak i książek wykazuje, że nawet jeśli u lekarzy odzywała się owa potrzeba kompensacji codziennego obciążenia sprawami zawodowymi, to nie tyle poprzez tworzenie sztuki, co jej gromadzenie. Stąd też opisywane przez nas wcześniej kolekcje bibliofilskie czy artystyczne w domach medyków. Możliwości finansowe tego środowiska przesądzały o tym, iż na nabywanie najpiękniejszych (także w sensie najdroższych) dzieł, to środowisko jednak nie mogło sobie pozwolić. Wydaje mi się, że podobny problem dotyczy równie prestiżowego i bardzo wymagającego zawodu, jakim są prawnicy. Tu również trudno byłoby nam wskazać prawnika, który jednocześnie byłby wybitnym artystą. A jednocześnie moglibyśmy wymieniać dziesiątki, setki i tysiące prawników, którzy byli wybitnymi kolekcjonerami sztuki, tudzież bibliofilami.

Krzysztof Nierzwicki: To prawda. Acz wiemy jednak, że medycy przejawiali zainteresowania artystyczne – potrafili grać na instrumentach, świetnie pisać, malować...

Arkadiusz Wagner: Dla kręgów elitarnych, czy to będą arystokraci, czy późniejsza burżuazja, czy wreszcie uczeni, znamiennie jest traktowane tego jako swego rodzaju obowiązku. Stąd gra na fortepiana

nie, kolekcjonowanie sztuki itd., nie tylko jako konsekwencja psychologicznych potrzeb, ale też wymogów środowiskowych. Dom ceniącego się lekarza, przynajmniej w dawnych czasach, to dom, w którym znajduje się bogaty, cenny księgozbiór oraz dzieła sztuki i rzemiosła artystycznego – od mebli począwszy, na obrazach i rzeźbach skończywszy. Dodajmy, że księgozbiór jest nie tylko atrybutem wiedzy, ale też statusu społecznego, bowiem w dawnych czasach nabycie wielu wartościowych dzieł medycznych równało się potężnym wydatkom.

Krzysztof Nierzwicki: To prawda. Taki wolumin Vesaliusa nie tylko dzisiaj jest obiektem bardzo kosztownym. Był nim również w przeszłości. Forma w jakim został wydany, wykwintność druku, wartość ilustracji spowodowały, że była to pozycja bibliograficzna o wysokiej cenie. Tyczy się to zresztą każdego monumentalnego dzieła literackiego o bogatej szacie ilustratorskiej. To naturalna konsekwencja przygotowania do druku, objętości, liczby stron, ilustracji, w końcu oprawy – to wszystko po prostu kosztowało. Na nabywanie takich książek mogli pozwalać sobie jedynie ludzie zamożni.

Jak w ogóle oceniasz rynek sztuki w Polsce? Rynek antykwaryczny, bibliofilski? W jakim jesteście momencie?

Arkadiusz Wagner: Na pewno jesteśmy na dobrej drodze, ze względu na fakt, że otwarcie się naszego kraju na świat, na rynki antykwaryczne Europy i innych kontynentów oraz połączenia internetowe sprawiły, że miłośnik sztuki, tudzież bibliofil może nabywać pożądane przez siebie obiekty praktycznie wszędzie, na całym globie. Z drugiej jednak strony, i tutaj pojawia się wątek bardzo gorzki, na skutek takiej a nie innej, dramatycznej historii, Polska jest niemal pustynią antykwaryczną. Innymi słowy, ten ogrom substancji zabytkowej, te nieprzebrane ilości artefaktów, które powstały na naszych ziemiach, ale w jeszcze większym stopniu, sprowadziła do nas magnateria, szlachta itd., niemal wszystko zostało zniszczone. Dodajmy do tego masowy wywóz za granicę dzieł sztuki, inkunabułów i starych druków po II wojnie światowej, zarówno przez handlarzy prywatnych, jak i służby specjalne PRL w ten sposób zdobywające dewizy na swoją działalność. Dodajmy jeszcze coś, o czymś kiedyś z goryczą przypominał znany kolekcjoner, Franciszek Staro-

wiejski: nakaz prawny, bodajże z lat 50-tych XX wieku o opróżnianiu strychów i piwnic, dotyczący przecież także starych przedmiotów tam się znajdujących. Jeśli dodamy do tego, niestety przyrządzony naszemu narodowi, brak szacunku do tego, co stare, w tym brak szacunku do książki, musimy liczyć się z tym, że interesujących, dawnych dzieł sztuki jest u nas wprost dramatycznie mało. W konsekwencji dzisiejszemu polskiemu kolekcjonerowi znacznie łatwiej i taniej jest nabywać czy to obiekty średnio-wieczne i nowożytnie, czy tym bardziej XIX i XX-wieczne na rynkach zachodnioeuropejskich, niż na rynku polskim. Pojawienie się gotyckiego artefaktu na rynku polskim jest odnotowywane jako sensacja. Tymczasem podobne artefakty, już za Odrą, są standardową ofertą każdego większego antykwariatu.

Krzysztof Nierzwicki: Przypisujesz dużą rolę okresowi powojennemu i Polski komunistycznej, tymczasem ja myślę, że mimo wszystko, największe straty ponieśliśmy – idąc chronologicznie w przeszłość – i w czasie II wojny światowej, i w czasach zaborów – czego najbardziej spektakularną egzemplifikacją będzie utrata ogromnej biblioteki Żałuskich wywiezionej przez Rosjan, która nie wróciła w całości. Jeszcze wcześniej ogromne straty w tym zakresie przyniosły nam wojny szwedzkie, kiedy masowo wywożono nasze dobra narodowe – kolekcje książek, kolekcje sztuki. Przecież w XVII wieku Polska była potężnym krajem, którego...

Arkadiusz Wagner: ...którego elity tworzyły imponujące kolekcje dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego. Dziś z tego nie pozostało niemal nic. Dotykasz tu kwestii bardzo delikatnej, nie tyle niszczenia polskich kolekcji dzieł sztuki i książek, co ich wywożenia przez najeźdźców. Osobiście przyznam, choć jest to opinia mało popularna, że zdecydowanie wolę taki wariant losów substancji zabytkowej naszego kraju, aniżeli jej totalne niszczenie, jak choćby po powstaniu warszawskim (Brandkommando palące zbiory bibliotek warszawskich). Pamiętajmy, że te obiekty, który zostały wywiezione przez Rosjan do Petersburga, a tym bardziej obiekty, które zostały wywiezione przez Szwedów do Sztokholmu, Uppsali itd., w przeważającej większości zachowały się do dnia dzisiejszego, ba! – zachowały się w bardzo dobrym stanie. Obecnie te, bądź co bądź, świadectwa bogactwa naszej narodowej kultury są, w większym lub mniejszym stopniu, dostępne naszym uczonym. To, co Niemcy spalili po powstaniu warszawskim, na zawsze pozostanie tajemnicą. Jakie skarby, a niewątpliwie kryły się tam bezcenne skarby, zostały tam unicestwione, odbierając nam wszystkim możliwość odtworzenia niezliczonych aspektów powszechnej i narodowej kultury...

Krzysztof Nierzwicki: Wyjątkowe barbarzyństwo. Wywóz w jakimś sensie jest bardziej zrozumiały. Wojny od zawsze rządziły się pewnymi prawami, było normą, że łupy wojenne stanowiły pewien ekwiwalent dla poniesionych

dr hab. Arkadiusz Wagner, prof. UMK

kosztów na prowadzenie operacji wojсковych. Wszystkie muzea świata posiadają sporo zabytków z tzw. wywózek.

Arkadiusz Wagner: Taka, a nie inna nasza historia spowodowała, że z naszych ziem wywożono cenne kolekcje, ale gdyby przyjrzeć się uważniej pewnym epizodom naszych dawniejszych dziejów, okazuje się, że choćby Stefan Batory poprzywoził z Pskowa do Korony pyszne oprawy, bizantyjsko-ruskie księgi liturgiczne. O wspaniałych łupach zdobytych na wojskach moskiewskich pisze zresztą Jan Chryzostom Pasek w swoich barwnych wspomnieniach. A i lisowczycy, przemierzając zachodnią Europę, bynajmniej nie w celach turystycznych, zwozili ze sobą różne skarby. Do dziś jednak najcenniejszym i najbardziej wyjątkowym polskim łupem zdobytym podczas wojen poza granicami Rzeczypospolitej jest to, co Jan III Sobieski i jego armia zwiozła z Wiednia w 1683 roku. O wielkości tych łupów świadczyć może fakt, że chociaż ogromny procent z nich został w późniejszym okresie bądź to zniszczony, bądź z naszych ziem wywieziony, to wciąż na Wawelu i w innych muzeach znajduje się imponująca kolekcja chociażby namiotów tureckich, porównywalna jedynie ze zbiorami w stolicy Turcji.

Krzysztof Nierzwicki: Skąd się wywodzisz? Wagner to nazwisko wielkopolskie? Nie jesteś z „tych” Wagnerów?

Arkadiusz Wagner: Nie, jestem z „tamtych”. Zawsze tak odpowiadam, ilekroć w „noblwym” towarzystwie zadawane jest mi to pytanie. Poważniej, rzeczywiście wywodzę z się rodziny Wagnerów wielkopolskich osiadłych pod koniec XIX wieku w wielkopolskim Śremie i odtąd zakorzenionych w tym regionie. Co godne podkreślenia, o ile jeszcze mój pradziadek był Niemcem osiadłym w Śremie, to po ożenku z Polką z rodziny Sajdaków swe dzieci wychowywali wspólnie w atmosferze żarliwego polskiego patriotyzmu. Wrazem tego było chociażby udokumentowane uczestnictwo jednego z czterech ich synów w wojnie bolszewickiej, a później w kampanii wrześniowej, następnie w Ruchu Oporu we Francji i na koniec w dywizji pancerniej gen. Maczka. Pasja kolekcjonerska innego z braci, Feliksa Wagnera, była w znacznym stopniu ukierunkowana na polonika, czego wyrazem, prawdziwie wzruszającym dla mojej rodziny, jest zbiór pierwodruków dzieł Adama Mickiewicza,

będący obecnie w posiadaniu mojej córki, oczka w głowie jej dziadka...

Krzysztof Nierzwicki: Co masz w swoich zbiorach kolekcjonerskich najcenniejszego? Jesteśmy w pięknym wnętrzu, masz wspaniałe meble, ale czy to one są twoją chlubą, czy jednak inne rzeczy?

Arkadiusz Wagner: Niewątpliwie są chlubą i źródłem ciągłego estetycznego zachwytu, jednak największą chlubą jest kolekcja bibliofilska, choćby XVI-wieczne księgi, nowożytny grafiki oraz rysunki. Przyznam, że nieco krępię się, opowiadając o tym co mam w swojej kolekcji najcenniejszego. Mam świadomość, że może to trącić czymś, co nazywamy przechwałkami, zwłaszcza dla czytelników, którzy sami kolekcjonerami nie są, przez co prezentowanie i opowiadanie o posiadanych przez siebie cymeliach trąci niezręcznością.

Krzysztof Nierzwicki: Jednak to rzadka sprawa, jesteś miłośnikiem sztuki jakby w dwóch odsłonach – naukowej i kolekcjonerskiej. Nie będziemy epatować czytelnika jakimiś szczegółowymi opowieściami o najcenniejszych twoich cymeliach, ale może kilka z takich smaczków byś nam przedstawił.

Arkadiusz Wagner: Ta okoliczność, o której wspomniałeś wraz z faktem, że należę do tej grupy kolekcjonerów, którzy z satysfakcją „dzielą się” swoimi zbiorami z innymi miłośnikami sztuki, tudzież ze studentami, sprawia, że przełamie opory i co nieco o zawartości własnej, rodzinnej kolekcji opowiem.

W rodzinnej kolekcji, a musiałbym dodać, że obecnie kolekcjonuję nie tylko ja, ale i mój ojciec, a także córka, zdecydowanie najcenniejszy z merkantylnej, ale i symbolicznej perspektywy jest pokaźny, ekskluzywny album „Ubiory w Polsce” Jana Matejki z litografiami ręcznie kolorowanymi przez uczniów mistrza. Nadmienię, że ów wolumin znajduje się w rękach mojej córki. Z perspektywy europejskiej najcenniejszymi artefaktami znajdującymi się w naszej kolekcji jest zbiór rysunków włoskich od I połowy XVI wieku do połowy wieku XVIII, reprezentujących zarówno szkołę wenecką, jak i rzymską, w tym chyba piękniejsza kompozycja – rysunek przypisywany Polidoro Caldara da Caravaggio bądź Pirro Ligorio – „Historia Meleagera”. Kompozycja na wskroś jeszcze renesansowa. Z obiektów czysto bibliofilskich do najcenniejszych zaliczyłbym chyba zespół poloników starodručných z XVI wieku,

wśród których eksponowane miejsce zajmuje pierwsze wydanie „De origine et rebus gestis Polonorum” Marcina Kromera z 1555 roku w renesansowej oprawie gdańskiej z ekslibrisem i wpisem własnościowym Juliana Ursyna Niemcewicza. Warto byłoby też wspomnieć o rodzinnej kolekcji grafiki od XV do XXI wieku, liczącej około 30 tysięcy obiektów. Wśród nich na uwagę, ze względu na wartość artystyczną, zasługują dzieła szkoły Dürera, kręgu Rembrandta czy też barokowych artystów włoskich jak Agostino Carracci i Simone Cantarini. Mam też duży sentyment do odziedziczonych po Feliksie Wagnerze zbioru ekslibrisów polskich XVII i XVIII wieku, wśród których znajdują się księgoznaki związane z licznymi najsłynniejszymi księgozbiórami dawnej Rzeczypospolitej – Radziwiłłów, Lubomirskich, Potockich etc.

Krzysztof Nierzwicki: Brzmi to naprawdę interesująco.

Arkadiusz Wagner: Tym bardziej się krępię i nie wyznam nic więcej.

Krzysztof Nierzwicki: Rozumiem, że będziemy mogli zamieścić kilka z ilustracji tych artefaktów w naszym czasopiśmie.

Arkadiusz Wagner: Idea czerpania przyjemności z dzielenia się własnymi zbiorami z innymi nakazuje mi przystać na tę propozycję.

Krzysztof Nierzwicki: A czym Arkadiusz Wagner interesuje się poza sztuką, kolekcjonerstwem, pracą dydaktyczną? Co cię nęci?

Arkadiusz Wagner: To co mnie nęci ma ścisły związek z zainteresowaniami rozkwitłymi w dzieciństwie i okresie szkoły średniej. Jestem mianowicie zadeklarowanym ptakolubem. Obserwującym każdego dnia z okna w domu przy lesie ptaki krążące nad drzewami, a i chętnie gnieźdzące się w budkach lęgowych zamontowanych na domu, że wspomnę o sikorkach bogatkach, tudzież rudzikach, ale też lęgnących się w sąsiedztwie domu, jak choćby mucholówki żałobne, szpaki, tudzież kosy i drozdy śpiewaki, których lęg oglądałem w minionym sezonie na sąsiadującym z domem świerku!

Krzysztof Nierzwicki: Pięknie. Ale, jak rozumiem, zainteresowania naturą nie są jedyne. A literatura, film, muzyka...

Arkadiusz Wagner: Owszem, wydania ostatnich dni skłoniły mnie, by po raz kolejny sięgnąć do, dziś już należałoby powiedzieć, kanonicznych lektur Olgi Tokarczuk. Niemniej przyznać muszę, że natłok, żeby nie powiedzieć nadpodaż literatury fachowej sprawia, że mam relatywnie mało czasu na to, by oddawać się literaturze pięknej. Ot, po prostu. Gdy zaś pragnę kontaktu z kulturą dawną, tą wysublimowaną i szlachetną, coraz częściej zdarza mi się, tak jak w momencie, kiedy wchodziłem do mojego mieszkania, włączać sobie muzykę. Do niedawna była to muzyka naprawdę rozmaita, że wspomnę zespół Depeche Mode, czy irlandzką kapelę folkową Clannad. Dziś jednak najczęściej jest to muzyka bezpośrednio związana z moimi zainteresowaniami badawczymi i naukowymi – muzyka renesansu i baroku, włącznie z wyśmienitymi polskimi kompozytorami jak Adam Jarzębski czy Bartłomiej Pękiel.

Krzysztof Nierzwicki: A film?

Arkadiusz Wagner: Film odgrywa w moim życiu ważną rolę. Mówię to dlatego, że jest to medium, które chyba jak żadne inne potrafi mnie poruszyć, wstrząsnąć i wzruszyć do łez. To też sprawia, że chętnie

chodzę do kina, ale także sięgam po płyty DVD z filmami, które przed laty wywierały na mnie duże wrażenie, żeby nie powiedzieć współtworzyły moją osobowość. Mam tu na myśli zarówno klasyki światowego kina, jak i filmy, które dla niejednego będą dziełami popularnymi, niewartymi uwagi, ale dla mnie, więcej – dla mojej rodziny, w tym dla mojej córki są filmami nie tylko kształtującymi fascynację dawnymi wiekami, ale i współkształtującymi wartości życiowe. Mam na myśli, słynny skądinąd, serial „Robin of Sherwood”, którego komplet odcinków mamy w domowej wideotece. Przy każdej milej, rodzinnej okazji jak niedzielne śniadanie, włączamy go, by przeżyć się w epokę średniowiecza, doskonale ukazaną w tym serialu, ale też, by przyjrzeć się świetnie tam zobrazowanym mechanizmom psychologicznym i społecznym.

Krzysztof Nierzwicki: Ostatnie pytanie, które powinienem był zadać wcześniej – jakie masz plany naukowe? Bo przecież czeka cię jeszcze profesura tytularna i wiele, wiele lat pracy badawczej. Biorąc pod uwagę twój wiek, który nam wypominałeś na początku, to jeszcze trochę zostało tej pracy...

Arkadiusz Wagner: Biorąc pod uwagę, że wiele lat poświęciłem problema-

tyce dawnego introligatorstwa, z głębokim przekonaniem mogę powiedzieć, że w tej sferze upatruję swojej przyszłości badawczej. Zbiory dawnych, średniowiecznych i nowożytnych opraw książkowych w Polsce, a tym bardziej na świecie, są tak nieobjęcie bogate, że stanowią rezeruar badawczy na praktycznie całe życie. Wiesz doskonale, że i nasza Biblioteka Uniwersytecka, mimo tego, że jest relatywnie dobrze wyeksplorowana w zakresie manuskryptów, czy starych druków, wciąż zawiera całą masę introligatorskich tajemnic.

Krzysztof Nierzwicki: Kilkadziesiąt tysięcy starodruków daje na to jakąś szansę... Jest jeszcze wiele interesujących spraw, które chciałbym poruszyć, ale musimy zadbować o naszych czytelników, którzy zechcą pewnie sięgnąć także po inne teksty w tym numerze czasopisma... Dajmy im zatem szansę. Dziękuję bardzo za tę arcyciekawą i inspirującą rozmowę.

Arkadiusz Wagner: Było mi szalenie miło. Chodźmy, Krzysztofie, obejrzeć kilka z przedstawionych artefaktów...

ze strony Redakcji rozmowę prowadził redaktor naczelny, dr Krzysztof Nierzwicki

fot. Krzysztof Nierzwicki, Pracownia Digitalizacji Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu

Trepanacja ręcznie kolorowana czyli o medycynie w grafice XV-XVIII wieku

Arkadiusz Wagner

Ilustracje o tematyce medycznej istniały już w głębokim średniowieczu, zdobiąc rozliczne książkowe traktaty i podręczniki. W zależności od charakteru takich dzieł, mogły mieć formę prostych, instruktażowych rysunków, ale też iluminowanych miniatur o wyrafinowanej technice i kompozycji. Mimo rosnącego znaczenia medycyny w dojrzałym i późnym średniowieczu, miały one jednak ograniczony zasięg oddziaływania. Wiązało się to ściśle ze żmudnym i kosztownym procesem tworzenia ksiąg rękopiśmiennych, a tym bardziej iluminatorskich miniatur, co poważnie zawężyło krąg ich użytkowników.

Podwalinę pod przełom w tym zakresie stworzył wynalazek grafiki drzeworytniczej, która od około 1400 roku szybko zdobywała popularność jako relatywnie łatwe w wykonaniu i tanie medium wizualne. Przez pierw-

sze kilkadziesiąt lat istnienia nie wyzyskano jednak w pełni jej możliwości: tzw. luźne ryciny, sprzedawane na odpustach i targach, ukazywały najczęściej motywy religijne, z kolei ryciny zamieszczone w tzw. księgach ksylograficznych (w których tekst i ilustracje odbijano z klocków drzeworytniczych) poświęcano tematyce biblijnej i innym popularnym zagadnieniom, jak *ars moriendi* (w wymiarze eschatologicznym – nie medycznym) czy podręczniki chiromancji.

Faktyczny przełom nastąpił po połowie XV wieku, wraz z wynalezieniem druku typograficznego. Dzięki niemu bowiem nie tylko radykalnie przyspieszono produkcję tekstów, ale szybko dostrzeżono potencjał drzemący w grafice drzeworytniczej jako technice ilustracyjnej. Podobnie bowiem jak druk z czcionek, drzeworyt był techniką tzw. wypukłodrukową, czyli polega-

Il. 1 Fasciculo de medicina... prawdopodobnie Johannes de Kethan & Petrus de Montagnana, Wenecja 1493

Il. 2 Ilustracja w dziele *De dissectione partium corporis humani*, oficyna Charlesa Estienne, Paryż 1545

jąca na odbijaniu na papierze wypukłej, pokrytej farbą drukarską, powierzchni drewnianej matrycy. Pozwalało to zaś na łatwe i szybkie odbijanie rycin razem z tekstem. Nadmienimy jednak, że początkowo zarówno tekst, jak i ilustracje stanowiły naśladownictwo rękopisów iluminowanych, tak w swej ogólnej formie, jak i relacji między tekstem a ilustracjami czy też tendencji do kolorowania tych ostatnich. Znaczącą innowacją techniczną w ówczesnych wydawnictwach ilustrowanych było wprowadzenie drzeworytu barwnego, polegającego na odbijaniu kompozycji z kilku klocków, z których każdy był niejako „odpowiedzialny” za jeden kolor (il. 1). Naturalnie, było to dość kosztowne rozwiązanie, wskutek czego jedno i to samo dzieło wydawano niekiedy w wersji dla zamożniejszych klientów (z ilustracjami barwnymi) oraz klientów mniej wymagających (z ilustracjami czarno-białymi).

Jednak odkąd pod koniec XV wieku ryciny o tematyce medycznej na dobre zagościły w książkach, unaoczniały nie tylko ewolucję techniczną. Na przestrzeni swego istnienia odzwierciedlały styl epoki (gotyckiej, renesansowej, barokowej itd.), a jednocześnie unaoczniały poszukiwania najodpowiedniejszej formy dla specyficznych – zwłaszcza anatomicznych – przedstawień. Zjawisko to doskonale obrazują ilustracje do dzieła Jacopo Berengario da Carpi pt. *Isagogae breues [...] in anatomiam humani corporis*, wydanego w Bolonii w 1523 roku:

Il. 4 Miedzioryt Nicolasa Beatrizet'a w: Juan Valverde de Amuso, *Anatomia del corpo Humano*, Rzym 1560

drzeworytnicze ilustracje przedstawiają postacie (w funkcji modeli anatomicznych) upozowane we wdzięczny sposób na podobieństwo renesansowych obrazów i rzeźb; co więcej, najczęściej widnieją one na krajobrazowym – znamienym dla epoki – tle. Jeszcze lepiej widać to w rycinach do dzieła *De dissectione partium corporis humani*, wydanego w 1545 roku w paryskiej oficynie Charlesa Estienne: zmysłowo upozowane „preparaty” anatomiczne (il. 2) wzorowano na... pornograficznych rycinach Jacopa Caraglio, wykonanych według prac Perina del Vaga.

Pod względem stylowym dzieła te przynależą już całkowicie do renesansu. W tym samym czasie w rycinach ksiąg wydawanych w Niemczech następowało ścieranie się tradycji gotyckiej z renesansową. Dostrzec to można w ilustracjach dzieła Hansa von Gersdorffa pt. *Feldtbuch der Wundartzney* (Strasburg 1528): wprowadzie wykazują one jeszcze cechy późnogotyckie, lecz jednocześnie odznaczają się techniczną doskonałością.

Jak już zasygnalizowano, przez cały interesujący nas okres grafika medyczna czerpała z różnych źródeł inspiracji. Sama też była wzorem dla innych dzieł, zresztą nie tylko o tematyce medycznej. Przykładem tego może być wpływowy traktat Ambroise Paré, *La Méthode curative des playes...*, wydany w Paryżu w 1561 roku: zamieszczone w nim ryciny były chętnie naśladowane w innych drukach, np. wydawanych w Anglii. W historii ilustracji medycznej nie było jednak dzieł, które wywarłyby tak wielki wpływ na późniejsze realizacje, jak drzeworyty Jana van Calcara do traktatu Andreasa Vesaliusa, opublikowanego w Bazylei w 1543 roku. Ogólna koncepcja preparatów/modeli ukazanych na wycinku krajobrazowego tła wywodzi się z wcześniejszych lat. Jednakże ich zakomponowanie jest już indywidualnym wkładem rytownika, dodajmy, że będącego reprezentantem graficznej szkoły samego Tycjana (il. 3).

Istotnie, zarówno w XVI wieku, jak i w dwóch kolejnych stuleciach, powstały niezliczone naśladownictwa i nawiązania do rycin z *De humani corporis...*, co nawiasem mówiąc zmusiło Vesaliusa do sprzeciwu natury prawnej. Jednym z dzieł zawierających naj-

Il. 3 Rozkładówka z rycinami Jana van Calcara w dziele Vesaliusa, *De humani corporis fabrica libri septem*, Bazylea 1543

większą liczbę kopii rycin Calcara jest traktat Juana Valverde de Amusco pt. *Anatomia del corpo Humano*, wydany w Rzymie w 1560 roku. Warto jednak podkreślić, że niektóre kompozycje z jego książki odwoływały się do sztuki rzymskiej, a nawet współczesnej sztuki włoskiej (np. *Sąd Ostateczny* Michała Anioła, il. 4). Przede wszystkim jednak w książce tej ujawniło się techniczne novum: miedzioryt jako technika wkłęsłodrukowa, oparta na sztychowaniu cienkich linii kompozycji w miedzianej matrycy. Wprawdzie była ona znana już w XV wieku, jednak w książce drukowanej dotąd stosowano ją bardzo rzadko, ze względu na trudność łączenia z wypukłą techniką odbijania czcionek drukarskich. W końcu jednak doceniono jej wielkie możliwości i przewagę nad drzeworytem, polegającą m.in. na precyzji odwzorowywania najdrobniejszych detali kompozycyjnych, uzyskiwaniu dużych nakładów odbitek, czy też wykonywaniu dzieł o okazałych formatach. Odtąd miedzioryt oraz pokrewna jej technika akwaforty zaczęły swe panowanie w ilustracji medycznej, czy szerzej – w całokształcie ilustratorstwa książkowego w Europie.

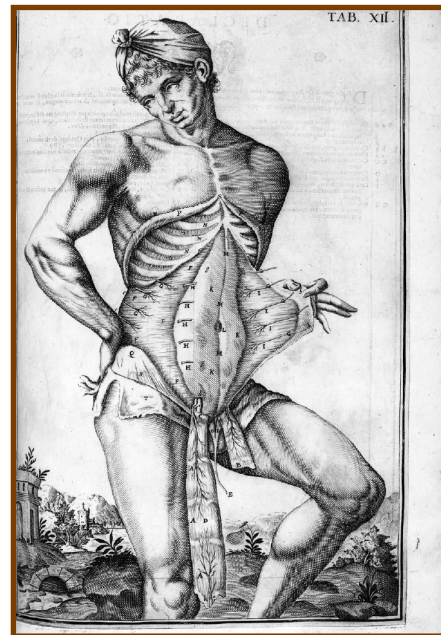
Dowodem na to może być edycja dzieła Vesaliusa pt. *Anatomia in quat tota humani corporis fabrica*, opublikowana w prężnej amsterdamskiej oficynie Janssoniusa około 1600 oraz w 1617 roku: co prawda zawarte w niej ryciny naśladują kompozycje Calcara, jednak wykonane są już jako miedzioryty. Do najpiękniejszych traktatów medycznych XVII wieku należy dzieło Adriaana van den Spieghel, *De humani corporis fabrica libri decem*, wydane w Wenecji w 1627 roku. Nawet pobieżny ogląd jego sztychowanych tablic dowodzi finezji z jaką rytownik prowadził linie, czy też kreował za ich pomocą ostre kontrasty oraz płynne przejścia tonalne. Tablice te harmonijnie łączą wystudiowane upozowanie preparatów/modeli (il. 5) z biegłością anatomiczną w odwzorowywaniu całych ciał, jak też ich drobnych detali.

W sferze ilustratorskiej dzieła takie jak powyższe udowadniały supremację miedziorytu nad drzeworytem. Ujawnia się to nie tylko w całostronicowych tablicach czy mniejszych ilustracjach, ale nawet na stronach tytułowych. Coraz częściej bowiem nadawano im formę tzw. frontyspisów o skomplikowanej ikonografii, będącej symboliczną wy-

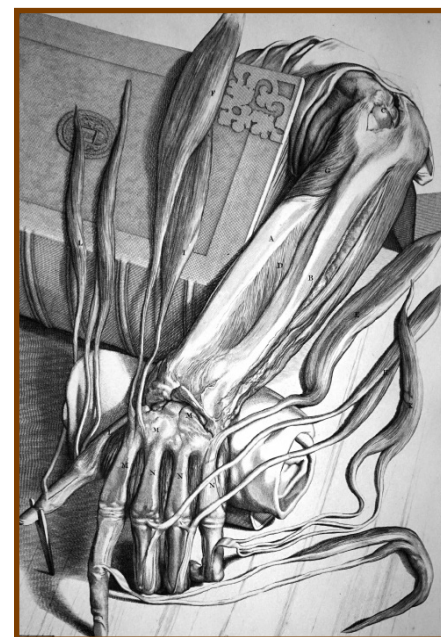
kładnią zawartości treściowej woluminu. Upowszechnienie miedziorytniczej grafiki medycznej objęło też grafikę tzw. luźną. Przykładem tego mogą być dużoformatowe, bogate w szczegóły sceny *Theatrum anatomicum*, ukazujące spektakularne wydarzenia w ówczesnej nauce oraz życiu towarzyskim miast zachodniej Europy. Nie znaczy to jednak by w XVII wieku drzeworyt wymarł zupełnie. Wciąż egzystował w publikacjach prowincjonalnych i niskobudżetowych, których wydawcy nie chcieli, bądź nie mogli sfinansować wykonania prac na miedzianych płytach. Ewenementem na tym tle jest traktat Gaspare Asellięgo, *De lactibus sive lacteis venis quarto vasorum*, wydany w Mediolanie w 1627 roku: jego plansze wykonano w szlachetnej i rzadkiej technice *chiaroscuro*, czyli tzw. drzeworytu światłocieniowego. Wydawnictwa takie jak to, zaliczają się do prawdziwych cymeliów literatury naukowej, a zarazem sztuki ilustratorskiej. Pamiętać jednak trzeba, że umasowienie książki drukowanej w XVII stuleciu często prowadziło do obniżenia lotów artystycznych ilustracji, których wykonanie powierzano niewykwalifikowanym rytownikom. Obok tego rodzaju masowych publikacji pojawiały się prawdziwe arcydzieła sztuki książki, sprowadzającej się do wykwintnej typografii i szaty graficznej. Do tej kategorii bezsprzecznie należy traktat Govarda Bidloa pt. *Anatomia humani corporis*, wydany w Amsterdamie w 1685 roku. Miedziorytnicze plansze w tej monumentalnej i dużoformatowej publikacji wykonał Abraham Blooteling według rysunków wytrawnego artysty, Gerarda de Lairese. Ukazują one warsztatowo doskonałe i wysmakowane kompozycje, ujmujące widza drobiazgowością opracowania detali (il. 6).

Na przestrzeni XVII i XVIII wieku pojawił się cały szereg takich edytor-skich i graficznych arcydzieł. Spośród nich warto jednak wyselekcjonować publikacje, które okazały się równocześnie doniosłymi pracami naukowymi. Pierwszą z nich był traktat o położnictwie Williama Smellie pt. *A Sett of Anatomical Tables [...] of the Practice of Midwifery* opublikowany w Londynie w 1754 roku. Zawiera on pionierskie w swej dokładności i instruktywności studia graficzne nad płodami,

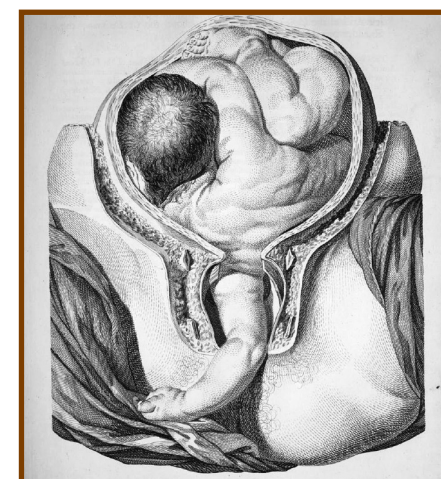
Il. 7 Plansze miedziorytnicze w: William Smellie, *A Sett of Anatomical Tables... of the Practice of Midwifery*, London 1754

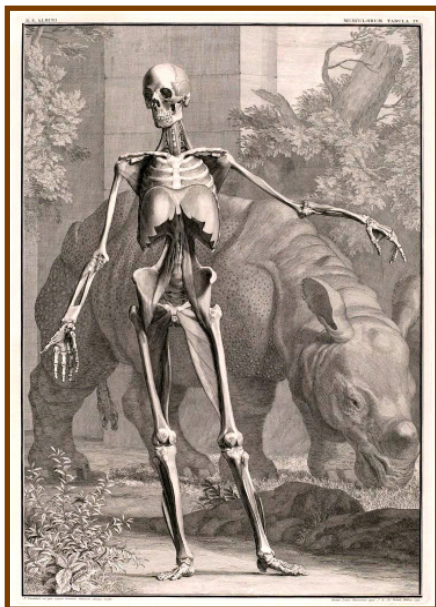

Il. 5 Plansza miedziorytnicza w: Adriaan van den Spieghel, *De humani corporis fabrica libri decem*, Wenecja 1627

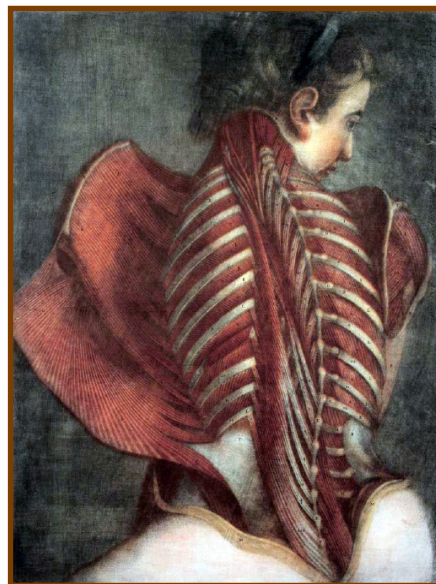

Il. 6 Miedziorytnicza plansza Abrahama Blooteling według rysunku Gerarda de Lairese, Govarda Bidloa *Anatomia humani corporis*, Amsterdam, 1685 r.

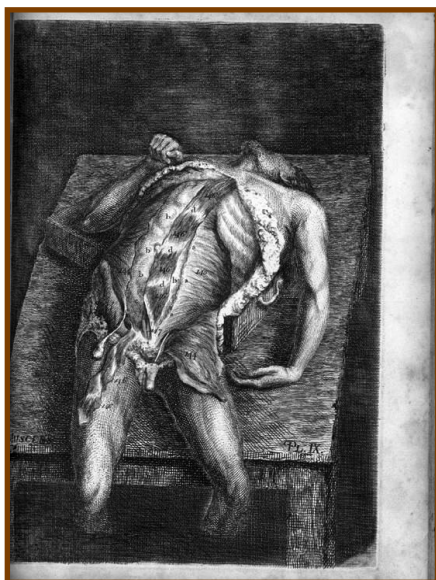

Il. 8 Plansa miedziorytnicza Jana Wandelaar'a w: Bernhard Siegfried Albinus, *Tabulae sceleti et musculorum corporis humani*...1747

Il. 9 Plansa Jacoba C. Le Blon w: Jacques Fabian Gautier Dagoty (d'Agoty), *Anatomie generale*..., Paris 1748

Il. 10 Plansa akwafortowa w: John Bell, *Engravings of the Bones, Muscles, and Joints*... Londyn 1810

ciążą i porodem (il. 7). Wyjątkowym dziełem, zasługującym na miano ekskluzywnego albumu graficznego, jest traktat Bernharda Siegfrieda Albinusa z 1747 roku, zatytułowany *Tabulae sceleti et musculorum corporis humani*. Zawiera on zespół wielkoformatowych plansz graficznych, przedstawiających szkielet i układ mięśniowy za pomocą preparatów/modeli osadzonych na majestatycznym tle krajobrazowym, tudzież na tle z wizerunkiem... nosorożca (il. 8). Wszystkie z nich stanowiły manifestację piękna i doskonałości Natury, jednocześnie będąc swoistą zapowiedzią sentymentalizmu w sztuce oświecenia. Swoją drogą warto przywołać okoliczności upozowywania preparatów Albinusa, nakreślone przez niego we wstępie do dzieła; otóż poszczególne kości łączył on ze sobą za pomocą sznurków, by „zmontowany” w ten sposób szkielet zawiesić na ścianie. By jego upozowanie było naturalne, Albinus korzystał z usług żywego modela, stojącego przed preparatem w określonej pozie, stanowiącej wzór dla jego ostatecznego wyglądu.

Niektóre z osiemnastowiecznych traktatów medycznych korzystały ze spopularyzowania nowych technik graficznych. Jedną z nich – wymyśloną już w XVII wieku – była mezzotinta, pozwalająca na tworzenie malarskich efektów światłocieniowych. Początkowo dotyczyło to jedynie tonów czerni i bieli, jednak w XVIII wieku rytownicy we Francji i Anglii osiągnęli mistrzostwo w skomplikowanej technice mezzotinty barwnej, uzyskiwanej z kilku płyt. Ową trudną i drogą, ale zarazem niezwykle efektowną, technikę zastosowano w arcydziele typografii i ilustratorstwa francuskiego – traktacie Jacquesa Fabiana Gautiera Dagoty (d'Agoty) pt. *Anatomie generale* wydanym w Paryżu w 1748 roku. Znajdujące się w nim całostronicowe i rozkładane plansze po raz pierwszy w historii pozwoliły na sugestywne ukazanie środkami graficznymi barw organów i tkanek (il. 9). Wyżyny precyzji w odwzorowywaniu ciała osiągnęło już wówczas także w czarno-białych rycinach. Dowodem na to mogą być miedzioryty według rysunków Jana van Rymsdyka, zamieszczone w traktacie Williama Huntera pt. *Anatomia*...

opublikowanym w 1774 roku w słynnej oficynie Johna Baskerville w Birmingham. Odznaczają się one doskonałym opracowaniem rytowniczym, przekonująco oddającym nie tylko anatomiczne kształty, ale też matowość skóry czy lekki połysk powierzchni wypreparowanych organów.

Zbliżając się ku końcowi niniejszego przeglądu, nie mogłem się oprzeć pokusie włączenia do niego dzieła, które nieznacznie wykracza poza nakreślone wyżej ramy czasowe. Otóż w 1810 roku brytyjski medyk, John Bell, wydał swój podręcznik anatomii z planszami akwafortowymi, wśród których przynajmniej część wygląda jak dokumentacja wizji lokalnej w domu...Kuby Rozpruwacza. Pewnej nieporadności rytownika (był nim sam Bell) towarzyszy w nich „specyficzny” klimat, wywołany rozłożeniem preparatów (właściwie: rozplątanych ciał i poobcinanych głów) na prowizorycznych podstawach, w dodatku na zaciemnionym tle kompozycji (il. 10). Najpewniej autor podręcznika miał świadomość owych niedostatków, ponieważ we wstępie podkreślił, że „choć rycinom brakuje elegancji” to dążono w nich do precyzji anatomicznej. Z perspektywy badacza dziejów grafiki, plansze te wpisują się w ponad dwusetletnią tradycję druków medycznych ozdobionych rycinami wklęsłodrukowymi. Równocześnie jednak należą do ostatnich akordów tej tradycji.

Na gruncie traktatów, podręczników i atlasów medycznych dziewiętnaste stulecie stało się bowiem erą nowej techniki graficznej – litografii. Dzięki swym rysunkowym efektom oraz relatywnej łatwości uzyskiwania kolorów, zawładnęła ona szatą graficzną ówczesnych wysokonakładowych druków. W ten sposób stała się jednym z symboli dynamicznych przemian w światowej medycynie, a jednocześnie w sztukach plastycznych doby rewolucji przemysłowej. Okoliczności te predestynują ją zaś do zupełnie innej opowieści o relacji między nauką a grafiką.

dr hab. Arkadiusz Wagner, prof. UMK jest pracownikiem Katedry Mediów Drukowanych i Cyfrowych Instytutu Badań Informacji i Komunikacji UMK

referat inauguracyjny wygłoszony podczas XXXVII Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych, 16-18.09.2019, Bydgoszcz-Pelplin-Toruń

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu uczelnią badawczą!

Uniwersytet Mikołaja Kopernika, jako jedna z 10 polskich uczelni, uzyskał status uczelni badawczej!

W konkursie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza”, rozstrzygniętym 30 października 2019 r., wzięło udział 20 polskich uczelni, spełniających warunki wstępne dotyczące kategorii naukowych uzyskanych podczas ostatniej parametryzacji. Status uczelni badawczej uzyskało 10 z nich: Uniwersytet Warszawski, Politechnika Gdańska, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Akademia Górniczo-Hutnicza, Uniwersytet Jagielloński, Politechnika Warszawska, Gdański Uniwersytet Medyczny, Politechnika Śląska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika i Uniwersytet Wrocławski. Celem programu „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza” było wyłonienie i wsparcie najlepszych polskich uczelni, które będą mogły w najbliższych latach z sukcesem konkurować z ośrodkami zagranicznymi. We wnioskach konkursowych uczelnie wykazywały swój potencjał i precyzowały plany rozwoju, w szczególności

cele i konkretne działania podnoszące jakość badań naukowych i kształcenia.

Uniwersytet Mikołaja Kopernika za swoje kluczowe cele uznał zwiększenie umiędzynarodowienia, interdyscyplinarności, innowacyjności i wewnętrznej integralności. Zaproponował także wyłonienie pięciu Priorytetowych Obszarów Badawczych:

1. Astrofizyka i astrochemia;
2. Od optyki fundamentalnej do zastosowań biofotonicznych;
3. Dynamika, analiza matematyczna i sztuczna inteligencja;
- 4. W kierunku medycyny spersonalizowanej;**
5. Interakcje – umysł, społeczeństwo, środowisko.

Recenzenci podkreślili, że Priorytetowe Obszary Badawcze zostały wyselekcjonowane w ramach dobrze przeprowadzonego ogólnouniwersyteckiego procesu, w warunkach silnej konkurencji wewnętrznej. Według ekspertów oceniających wnioski przekonujące są też: strategia wdrażania działalności szkół doktorskich, strategia doskonałości i zaproponowany nowy model zarządzania. W recenzji czytamy m.in.:

„koncepcja strategiczna jest przekonująca i uwzględnia fakt, że UMK jest uczelnią pozametropolitalną ze szczególnymi wyzwaniami. Istnieje duży potencjał rozwojowy, aby w ciągu najbliższych sześciu lat stać się uznawaną na arenie międzynarodowej uczelnią badawczą. Zaproponowany program jest niezwykle ambitny, ale niezbędny do uzyskania przez UMK najlepszego możliwego poziomu doskonałości. (...) Zarówno we wniosku, jak i podczas przesłuchania Uniwersytet Mikołaja Kopernika zaprezentował doskonale koncepcje zarządzania zmianą charakteryzujące się dużą motywacją i duchem akademickim, co wyraźnie rozwiewa wszelkie wątpliwości dotyczące możliwości osiągnięcia ambitnych celów”.

Wniosek konkursowy został opracowany przez zespół w składzie: prof. dr hab. Włodzimierz Jaskólski (przewodniczący), prof. dr hab. Alina Borkowska, mgr Karolina Jarzynka, dr Agata Karska, mgr Justyna Łaskowska, prof. dr hab. Sebastian Maćkowski, prof. dr hab. Przemysław Nehring, dr hab. Radosław Sojak, prof. UMK, prof. dr hab. Werner Ulrich.

Serdecznie gratulujemy!

Inauguracja roku 2019/2020

Nadanie profesorowi Normanowi Daviesowi tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu uświetniło uroczystości inauguracji roku akademickiego 2019/2020, które 1 października odbyły się w Auli UMK.

Wydarzenie otworzyło wystąpienie inauguracyjne JM Rektora prof. dr hab. Andrzeja Tretyna, który podkreślił, że rok akademicki 2019/2020 będzie wyjątkowym czasem dla naszego Uniwersytetu: - Rozpoczynamy go z nową strukturą wydziałów, instytutów i katedr. Będziemy wdrażać ostatnie zmiany związane z reformą szkolnictwa wyższego i nauki, na dobre zaczną działać regulacje, które przygotowaliśmy i przyjęliśmy w ostatnich miesiącach – mówił JM Rektor. - Czekamy na decyzje, które na długo określą naszą przyszłość i pozycję. Wreszcie będziemy świętować rocznice ważne dla wzmacniania tożsamości naszej wspólnoty. Za kilka dni powinniśmy poznać wyniki pierwszego konkursu „Inicjatywa doskonałości – uczel-

nia badawcza”. Jestem przekonany, że Uniwersytet Mikołaja Kopernika znajdzie się w gronie kilku polskich uczelni, które otrzymają status uczelni badawczej. To nie tylko prestiż. To zupełnie nowe możliwości rozwoju, zwiększania efektywności naukowej i współpracy międzynarodowej, wreszcie przyciągania najzdolniejszych studentów i najlepszych naukowców.

Szczególnym punktem uroczystości było nadanie tytułu doktora honoris causa UMK profesorowi Normanowi Daviesowi. Znakomity brytyjski historyk wygłosił wykład inauguracyjny pt. „Historia, nauka i humanistyka”, podczas którego wspominał m.in. swoją pierwszą wizytę w Toruniu i spotkanie z prof. Karolem Górskim, wybitnym mediewistą z UMK.

Inauguracja roku akademickiego 2019/2020, od prawej JM Rektor UMK, prof. dr hab. Andrzej Tretyn, doctor honoris causa UMK, prof. Norman Davies oraz promotor doktoratu, prof. dr hab. Janusz Matlek

Tradycyjnie inauguracji towarzyszyła immatrykulacja studentów I roku. W imieniu koleżanek i kolegów ślubowanie na ręce Rektora złożyli przedstawiciele wydziałów, którzy uzyskali najlepsze wyniki podczas postępowania rekrutacyjnego. Do społeczności akademickiej włączeni zostali również uczniowie rozpoczynający naukę w Uniwersyteckim Liceum Ogólnokształcącym, w które - w związku z reformą oświaty - przekształcony został Zespół Szkół UMK Gimnazjum i Liceum Akademickie.

Początek roku akademickiego był również okazją do przyznania nagród i wyróżnień pracownikom naukowym Uniwersytetu. Otrzymali je: prof. dr hab. Marek Polasik z Wydziału Chemii oraz zespół pracowników Wydziału Farmaceutycznego w składzie: prof. dr hab. Ryszard Oliński, dr hab. Daniel Gackowski, prof. UMK, dr hab. Marek Foksiński, prof. UMK, dr Ewelina Zarakowska, dr hab. Tomasz Dziaman, prof. UMK oraz dr Jolanta Guz. Ponadto Rektor przyznał nagrodę specjalną za szczególne osiągnięcia mające znaczenie dla rozwoju Uniwersytetu. Otrzymali ją prof. dr hab. Maria Lewicka z Katedry Psychologii oraz prof. dr hab. Jędrzej Jaśkowski z Centrum Weterynarii.

Tradycyjnie podczas uroczystej inauguracji poznaliśmy nazwiska najlepszego absolwenta, najlepszego studenta i najlepszego studenta-sportowca UMK w roku akademickim 2018/2019.

Tytuł Najlepszego Absolwenta odebrał mgr Leszek Dąbrowski, który ukończył studia stacjonarne II stopnia na Wydziale Nauk o Ziemi na kierunku turystyka i rekreacja, osiągając średnią ocen 4,87. W ubiegłym roku akademickim za wybitne osiągnięcia naukowe otrzymał stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, stypendium JM Rektora dla najlepszych studentów oraz stypendium

Prezydenta Miasta Torunia. Był współautorem kilku artykułów w czasopiśmie naukowych, aktywnie uczestniczył w międzynarodowych i ogólnopolskich konferencjach naukowych, na których wygłaszał referaty, był ponadto wykonawcą dwóch projektów badawczych. Przez cały okres studiów angażował się w działalność ruchu naukowego na UMK: uczestniczył w organizacji warsztatów „Wykreuj Przestrzeń w Toruniu” w ramach 18. Festiwalu Nauki i Sztuki, pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Studenckiego Koła Naukowego „Kreatory Przestrzeni”. W tym roku akademickim z powodzeniem aplikował do Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych.

Do konkursu na Najlepszego Studenta Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w minionym roku akademickim wydziały zgłosiły 12 kandydatów. Senat przyznał tytuł Beacie Zjawin, studentce fizyki na Wydziale Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej (II rok studiów II stopnia). Za wybitne osiągnięcia naukowe laureatka otrzymała stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Była współautorką publikacji zamieszczonej w prestiżowym czasopiśmie „Science Advances”, w ostatnim roku wzięła udział w czterech międzynarodowych konferencjach, m.in. w Barcelonie, Kijowie i Paryżu oraz dwóch krajowych, na których wygłaszała referaty. Otrzymała kilka prestiżowych nagród, m.in. międzynarodowe stypendium Optics and Photonics Education Scholarship SPIE, przyznawane zaledwie trzem osobom w Polsce. Beata Zjawin wzięła udział w dwóch projektach badawczych, przez cały okres studiów angażowała się w działalność ruchu naukowego na UMK, była członkinią Koła Naukowego Studentów Fizyki oraz Międzynarodowej Organizacji SPIE.

Senat Akademicki wybrał również Najlepszego Studenta-Sportowca UMK. Tytuł otrzymała Aneta Rygielska, studentka Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska i Wydziału Politologii i Studiów Międzynarodowych, uczestniczka programu kariera dwutorowa student-sportowiec. Dyscypliną sportu, jaką uprawia laureatka, jest boks. Aneta Rygielska ma na koncie tytuły Mistrzyni Polski oraz złoty medal Mistrzostw Polski Seniorów. Największym sukcesem było zdobycie srebrnego medalu w 12. edycji Mistrzostw Europy Kobiet w boksie rozegranych w Alcobendas (Hiszpania). Aneta Rygielska zdobyła również srebrny medal na Mistrzostwach Europy Juniorek oraz srebrny medal na XXXVI Turnieju Międzynarodowym im. Feliksa Stamma. Oprócz sukcesów w sporcie laureatka osiąga bardzo dobre wyniki w nauce, uzyskując średnią ocen powyżej 4.

To nie koniec nagród. Specjalne wyróżnienie za szczególnie znaczące osiągnięcia w międzynarodowych zawodach matematycznych i rozślawianie imienia Uniwersytetu Mikołaja Kopernika Senat UMK przyznał zespołowi studentów Wydziału Matematyki i Informatyki w składzie: Patrycja Tkaczuk, Karolina Wojtyniak, Kamil i Władysław Klinikowski. W minionym roku akademickim zespół brał udział w najbardziej prestiżowych studenckich zawodach matematycznych, m.in. w Czechach, na Białorusi, w Rosji i w Bułgarii, zajmując bardzo wysokie miejsca. Wszyscy członkowie zespołu osiągają także bardzo dobre wyniki w nauce, średnia ich ocen to 5,0. Do zawodów i konkursów matematycznych przygotował studentów dr Robert Skiba, opiekun Koła Naukowego Matematyków.

W ubiegłym roku akademickim odbyła się V edycja Międzywydziałowej Olimpiady Sportowej „Copernicada”. Jej organizatorami są Uniwersyteckie Centrum Sportowe, Samorząd Studencki oraz AZS UMK. W 13 dyscyplinach sportowych rywalizowało kilkuset studentów z 14 wydziałów UMK. Zwycięzcami „Copernicady” zostali po raz piąty studenci Wydziału Prawa i Administracji, zdobywając łącznie 108 punktów. Na drugim miejscu uplasował się zespół Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, natomiast trzecie miejsce wywalczył zespół Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska.

JM Rektor prof. dr hab. Andrzej Tretyn przyznał również nagrody za wybitne osiągnięcia sportowe dwójce wioślarzy z UMK: Katarzynie Zillmann i Mirosławowi Ziętar-skiemu, którzy - dzięki znakomitym wynikom sportowym - zakwalifikowali się na Igrzyska Olimpijskie w Tokio w 2020.

Inauguracja roku akademickiego 2019/2020, JM Rektor, prof. dr hab. Andrzej Tretyn wraz z najlepszymi studentami Uniwersytetu

www.umk.pl, fot. Andrzej Romański

Prof. Norman Davies doktorem honoris causa UMK

Tytułem doktora honoris causa UMK został uhonorowany podczas uroczystości inauguracji roku akademickiego 2019/2020 wybitny brytyjski historyk, profesor Norman Davies.

Profesor Norman Davies jest brytyjskim historykiem znanym z doskonałych publikacji na temat historii Europy i Wysp Brytyjskich. Urodził się w 1939 r. w Bolton w Anglii, jest absolwentem historii na Uniwersytecie Oksfordzkim, doktoryzował się na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Jest profesorem w School of Slavonic and Eastern European Studies University College of London.

Jako historyk zajmuje się XIX i XX w., jest autorem wielu wysoko ocenianych syntez i monografii, takich jak „Europa. Rozprawa historyka z historią”, „Wyspy. Historia”, „Europa walczy, 1939–1945”. Polem szczególnego zainteresowania Daviesa jest jednak historia Polski, którą spopularyzował w Europie Zachodniej i na świecie jak żaden inny historyk. Najśłynniejszą jego książką z tego obszaru było wielokrotnie wznawiane „Boże Igrzysko”, wydane w Oksfordzie w 1981 r. oraz „Serce Europy”. W ostatnich latach napisał m.in. książki o powstaniu warszawskim („Powstanie '44”) i Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie („Szlak Nadziei. Armia Andersa. Marsz przez trzy kontynenty”).

Prof. Norman Davies, fot. Gazeta Wyborcza

Norman Davies był profesorem wizytującym na uniwersytetach Columbia, McGill, Hokkaido, Stanford, Harvard, Adelaide i Australian National University. W latach 2000-2006 był członkiem honorowym Wolfson College w Oksfordzie, a w latach 2006-2008 wykładowcą wizytującym w Clare Hall i Peterhouse w Cambridge. Od 2014 r. ma podwójne, brytyjskie i polskie obywatelstwo, a sporą część życia spędza w Krakowie. Jest laureatem wielu polskich orderów i wyróżnień, m.in. Krzyża Wielkiego Orderu Zasługi Rzeczypospolitej i Złotego Medalu „Za-

służony dla Kultury Polskiej. Gloria Artis”. Profesor jest honorowym obywatelem czterech polskich miast - Lublina, Krakowa, Warszawy i Wrocławia oraz doktorem honoris causa uniwersytetów Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Gdańskiego, Jagiellońskiego, Warszawskiego, a także University of Sussex, University College London i University of Bolton.

Obecnie jest członkiem Akademii Brytyjskiej oraz członkiem honorowym St. Antony's College w Oksfordzie, gdzie mieszka i poświęca się pracy pisarskiej.

Międzynarodowy sukces Chóru Collegium Medicum UMK

Aleksandra Konopka

Chór Collegium Medicum UMK, prowadzony przez prof. Janusza Staneckiego w dniach od 22 do 26 sierpnia br. wziął udział w niezwykle prestiżowym Międzynarodowym Konkursie Chóralnym w Ohrid w Macedonii.

W Konkursie wzięły udział 24 zespoły chóralne z całej Europy (m.in. z Węgier, Turcji, Danii, Rumunii, Serbii, Chorwacji, Macedonii, i oczywiście Polski) oraz cztery zespoły poza konkursem. Z naszego kraju przyjechały do Ohrid niezwykle renomowane zespoły Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Chór im. Jana Szyrockiego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Chór Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Chór Politechniki Łódzkiej, Schola Cantorum Bia-

lostociensis, Chór Kantylena z Lublina i oczywiście Chór Collegium Medicum

UMK. Zespół bydgoskich medyków od 30 lat prowadzi prof. Janusz Stanecki,

Chór Collegium Medicum pod dyktando prof. Janusza Staneckiego (po prawej) podczas Międzynarodowego Konkursu Chóralnego w Ohrid w Macedonii

Chór Collegium Medicum wraz z prof. Januszem Staneckim (pierwszy po prawej) podczas Międzynarodowego Konkursu Chóralnego w Ohrid w Macedonii

przy współpracy Anny Kocent (asystent dyrygenta, specjalista w dziedzinie emisji głosu). Chór jest laureatem wielu międzynarodowych konkursów, w ubiegłym roku zdobył Grand Prix w St. Petersburgu.

Udział Chóru Collegium Medicum UMK w macedońskim Konkursie zakończył się dla niego niezwykle sukcesem. Międzynarodowe Jury pod przewodnictwem macedońskiego dyrygenta i kompozytora Zapro Zaprova przyznało naszemu Chórowi 95,67 pkt. na 100 możliwych. Była to trzecia punktacja całości konkursu we wszystkich kategoriach (o pół punktu więcej zdobył chór białostocki, a o jeden punkt więcej Bogazici Youth Choir z Istanbulu w Turcji). Tym samym

nasz zespół, ku wielkiej radości dyrygenta i wszystkich chórzystów, zakwalifikowany został do finałowej piątki, która stoczyła walkę w dodatkowym przesłuchaniu w dniu 26 sierpnia 2019 r. o Grand Prix (oprócz trzech wymienionych zespołów do tego elitarnego grona dołączył jeszcze Chór im. Jana Szyrockiego ze Szczecina oraz kolejny chór turecki – Dokuz Eylul University Choir z Izmir).

Podczas uroczystości wręczenia nagród okazało się, że Chór Collegium Medicum UMK zdobył również jedną z najbardziej prestiżowych nagród dodatkowych Konkursu - Avard Tomislaw Zografski, za najlepsze wykonanie kompozycji T. Zografskiego, nieżyjącego już

znakomitego kompozytora i dyrygenta. Partię solową wykonał Adam Kujawski.

Przesłuchania do Nagrody Grand Prix były niezwykle zacięte. Nie liczyła się punktacja uzyskana podczas pierwszej fazy Konkursu. Jak przekazał Przewodniczący, Jury Zapro, liczyły się w nich tylko dwa zespoły - turecki z Istanbulu i nasz - bydgoski! Ostatecznie wybór Jury padł na Bogazici Youth Choir.

Jest to jeden z największych sukcesów Chóru Collegium Medicum UMK w jego prawie 35-letniej historii.

mgr Aleksandra Konopka jest pracownikiem Działu Promocji i Informacji CM

fot. archiwum własne

Nagrody i medale dla naukowców Collegium Medicum UMK

Przedstawiciele Collegium Medicum UMK znaleźli się wśród tegorocznych laureatów Nagród Marszałka, które są prestiżowym wyróżnieniem, przyznawanym za najważniejsze dokonania w obszarach działalności publicznej i społecznej, profesjonalnej i biznesowej w województwie kujawsko-pomorskim.

Porozumienie bydgoskich uczelni wyższych, w składzie którego znajduje się Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy, otrzymało nagrodę w kategorii edukacja za organizację Bydgoskiego Festiwalu Nauki. Festiwal od lat popularyzuje wśród mieszkańców Bydgoszczy i województwa kujawsko-pomorskiego najważniejsze osiągnięcia naukowe, techniczne oraz rozbudza zainteresowanie nauką i sztuką.

W kategorii nauka, badania naukowe, postęp techniczny wyróżnienie otrzy-

mał zespół naukowców, w składzie którego znajduje się dr Emilia Mikołajewska z Katedry Fizjoterapii CM UMK, za opracowanie dwóch projektów: wkładu do siedziska wózka inwalidzkiego dla pacjentów ze skostnieniami oraz walców do ręki spastycznej z ograniczeniami ruchu otwarcia.

Kolejne nagrody i medale zostały przyznane podczas Międzynarodowych Targów Wynałazków i Innowacji INTARG 2019 w Katowicach.

Złoty medal oraz Grand Prize od delegacji Rumunii otrzymał wynalazek pn. „Wkład do siedziska wózka inwalidzkiego dla pacjentów ze skostnieniami” międzyuczelnianego zespołu naukowców w składzie: dr inż. Dariusz Mikołajewski z Instytutu Mechaniki i Informatyki Stosowanej Wydziału Matematyki, Fizyki i Techniki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

w Bydgoszczy oraz dr Emilia Mikołajewska z Katedry Fizjoterapii CM UMK.

Srebrny medal zdobył wynalazek pn. „Walce do ręki spastycznej z ograniczeniami ruchu otwarcia” międzyuczelnianego zespołu naukowców w składzie: dr inż. Dariusz Mikołajewski z Instytutu Mechaniki i Informatyki Stosowanej Wydziału Matematyki, Fizyki i Techniki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy oraz dr Emilia Mikołajewska z Katedry Fizjoterapii CM UMK.

Brązowy medal otrzymał wynalazek pn. „Preparat o działaniu adaptogennym na bazie ekstraktu z Eleutherococcus senticosus i sposób wytwarzania preparatu o działaniu adaptogennym na bazie ekstraktu z Eleutherococcus senticosus” (P.427208) autorstwa: dr hab. Daniela Załuskiego i dr Rafała Kuźniewskiego z Wydziału Farmaceutycznego CM UMK.

Pomoc dla transplantacji szpiku na Ukrainie

Prof. Jan Styczyński z Katedry Pediatrii, Hematologii i Onkologii w dniach 27-28 września br. uczestniczył w spotkaniu zorganizowanym w Kijowie na zaproszenie lekarzy ze Szpitala Kijowskiego Instytutu Matki i Dziecka „Ochmatdyt”, celem wymiany doświadczeń i przygotowań do uruchomienia programu przeszczepień komórek krwiotwórczych od dawców niespokrewnionych dla pacjentów ukraińskich. Poza prof. Styczyńskim na zaproszenie strony ukraińskiej udział w spotkaniu wzięli również prof. Krzysztof Kałwak z Wrocławia i prof. Katarzyna Drabko z Lublina.

W chwili obecnej na Ukrainie trwają prace nad regulacją prawną takich przeszczepień, a jednocześnie trwa budowa nowego szpitala i oddziałów hematologicznych i transplantacyjnych. W spotkaniu wzięli też udział lekarze z innych ośrodków, w których planuje się uruchomienie

Prof. dr hab. Jan Styczyński (drugi od lewej) na spotkaniu w Szpitalu Kijowskim im. Instytutu Matki i Dziecka „Ochmatdyt”

oddziałów przeszczepowych (Odessa, Czerkasy, Charków i Dniepropietrowsk).

W latach 2015-2019 w Klinice Pediatrii, Hematologii i Onkologii w Szpi-

talu Uniwersyteckim nr 1 im. Jurasza wykonano przeszczepienie komórek krwiotwórczych od dawców niespokrewnionych dla ponad 20 dzieci z Ukrainy.

Wystawa prac konkursu architektonicznego

Collegium Medicum UMK rozstrzygnęło „Konkurs na opracowanie koncepcji architektoniczno-urbanistycznej rozbudowy bazy naukowo-dydaktycznej UMK w Toruniu Collegium Medicum w Bydgoszczy i przeniesienie autorskich praw majątkowych do niej na zamawiającego”.

Prace będzie można obejrzeć w dniach od 7 do 25 października 2019 r. w godz. 8:00-17:00 w budynku A Collegium Medicum przy ul. Jagiellońskiej 13 w Bydgoszczy.

Celem konkursu było stworzenie koncepcji bazy naukowo-dydaktycznej CM UMK i opracowanie zagospodarowania terenu wraz z częścią parkową. Nowa baza uczelniana Collegium Medicum będzie mieściła się na terenach należących do Uniwersytetu, zlokalizowanych na obszarze pomiędzy ulicami: A. Jurasza, Al. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, M. Curie-Skłodowskiej i Al. Powstańców Wielkopolskich.

Konkurs na opracowanie koncepcji architektoniczno-urbanistycznej rozbudowy bazy naukowo-dydaktycznej UMK w Toruniu Collegium Medicum w Bydgoszczy i przeniesienie autorskich praw majątkowych do niej na zamawiającego, nagroda II i jej zdobywca, Artur Klimczak

Stypendia za publikację dla pracowników CM

JM Rektor UMK prof. dr hab. Andrzej Tretny przyznał jednorazowe stypendium pracownikom naukowym Collegium Medicum UMK reprezentującym Wydział Lekarski, Katedrę i Zakład Histologii i Embriologii, Katedrę i Zakład Patomorfologii Klinicznej oraz Katedrę Medycyny Sądowej.

Stypendia otrzymali:

dr Maciej Gagat i dr hab. Dariusz Grzanka za wysoko punktowaną publikację naukową: „Letter by Gagat and Grzanka regarding article, „Talin-dependent integrin activation regulates VE-cadherin localization and endothelial cell barrier function” opublikowaną w „Circulation Research”.

(wskaźnik Impact Factor: 15.862, punktacja MNiSW: 50)

oraz prof. dr hab. Tomasz Grzybowski za wysoko punktowaną publikację naukową: „DNA-based predictive models for the presence of freckles” opublikowaną w „Forensic Science International: Genetics”.

(wskaźnik Impact Factor: 4.884, punktacja MNiSW: 45).

Medal Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów

12 września 2019 r. prof. dr hab. Jan Styczyński został odznaczony medalem

Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów (PTHiT) za „szczególne osiągnięcia w dziedzinie hematologii i badawcze dokonania, które niejednokrotnie słały imię polskiej nauki”.

Wydarzenie miało miejsce podczas uroczystości inauguracji XXVIII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów w Łodzi.

Zwycięski grant i kongres we Florencji

Dr Agnieszka Woźniewicz

Dr Agnieszka Woźniewicz, adiunkt w Zakładzie Terapii Zajęciowej i Aktywizacji Społeczno-Zawodowej Katedry Geriatrii Collegium Medicum UMK, realizując grant, wzięła udział w 25. Światowym Kongresie Medycyny Psychosomatycznej we Florencji. Kongres odbył się w dniach 11-13 września 2019 r.

Uczestnictwo dr Woźniewicz w kongresie, zostało zrealizowane w ramach finansowania pozyskanego przez udział w konkursie MINIATURA 2 na pojedyncze działania naukowe („Czynniki psychospołeczne a występowanie syn-

dromów psychosomatycznych w grupie chorych na astmę”, lista rankingowa nr 12, poz. 16).

Konkurs jest zrealizowany przez Narodowe Centrum Nauki.

Konkurs NCN

<https://www.ncn.gov.pl/konkursy/wyniki/miniatura2>

Światowy Kongres Medycyny Psychosomatycznej we Florencji

<http://www.icpmonline.org/25th-world-congress-florence-2019>

Stypendystka PINC & STEEL

Dr Anna Pyszora, asystent w Katedrze i Zakładzie Opieki Paliatywnej Collegium Medicum UMK została stypendystką programu PINC & STEEL, który zajmuje się rehabilitacją onkologiczną.

PINC & STEEL to organizacja, która rozwija kompleksowy program wsparcia i rehabilitacji osób dotkniętych każdym rodzajem raka na wszystkich etapach

leczenia i powrotu do zdrowia. Organizacja założona w 2005 roku w Nowej Zelandii, obecnie edukuje w zakresie rehabilitacji onkologicznej głównie w Nowej Zelandii, Australii, Irlandii, Wielkiej Brytanii, Kanadzie i RPA.

Anna Pyszora jest pierwszą Polką uczestniczącą w programie!

Dr Anna Pyszora

Erasmus wylądował!

Studenci Programu Erasmus+ w Collegium Medicum UMK, fot. www.cm.umk.pl

Minął już jakiś czas, odkąd nasi zagraniczni goście – studenci Programu Erasmus+ rozpoczęli naukę w naszej Uczelni. Zgodnie ze staropolską tradycją przywitaliśmy ich chlebem i solą, oni zaś przywieźli smakołyki z różnych zakątków Europy, których mieliśmy okazję skosztować podczas spotkania powitalno-organizacyjnego.

Każdy „Erasmus” ma swojego Study Buddy – czyli polskiego studenta-opiekuna, który pomaga mu w przełamaniu barier związanych z nową rzeczywistością. W ramach tak zwanych Dni Orientacyjnych, „Erasmusi” zwiedzili Muzeum Mydła i Historii Brudu, a przed nimi jeszcze warsztaty kulinarne, podczas których zgłębią sztukę gotowania pod okiem profesjonalisty.

Mamy nadzieję, że ich pobyt w Collegium Medicum UMK będzie dla nich wspólną przygodą.

Zatruta studnia, czyli wyznania człowieka naiwnego

Wojciech Szczęsny

Zdecydowałem się napisać coś osobistego, o moim odbiorze tego, co dzieje się wokół. Miałem na to trochę czasu, bo prawie sześćdziesiąt lat. Nie wiem, szczerze mówiąc, czy dobrze go wykorzystałem. Nigdy nie pretendowałem do roli intelektualisty, czy besserwissera. Nie ukrywam, że wolę winą półśłodkie od wytrawnych, a „Cam-pari” pijam z sokiem pomarańczowym. Nie jestem poliglotą. Używam słowa na „k”. Od dzieciństwa, szybciej dostrzegę zło, niż dobro. Parafrazując poetkę: „Ktoś widzi: krzesło, ławkę, stół, a ja - rozdarłe drzewo”.

Jestem, mimo wieku, człowiekiem naiwnym. Pochodzę zapewne z chłopstwa pańszczyźnianego (jak 90% Polaków), więc i moja konstrukcja psychologiczna jest prosta. Nie ma we mnie nic z dyplomaty, mówię co myślę. Wiele razy już, zapłaciłem za to słono. Ale uważam, że tak trzeba. Zweryfikowałem wiele poglądów, które przekazano mi jako dogmat, za pomocą swoistego imprintingu. Pewnie dowiem się, że moja argumentacja jest prymitywna i nijak jej, do zasad erystryki Schopenhauera, że o współczesnych filozofach francuskich nie wspomnę. No cóż, i tak bywa.

Jest taka powiastka, którą o ile pamiętam, spopularyzował, popularny dosłownie i w przenośni pisarz, Paulo Coelho. Otóż w pewnym królestwie, w którym żyło się długo i szczęśliwie, prawda była prawdą, a dobro dobrem, pojawił się zły czarownik. Zatruił wodę we wszystkich studniach. Ci, którzy pili z owych studni, wariowali. Mylili dobro ze złem, popełniali czyny niegodne człowieka, przy czym uważali, że robią wszystko słusznie. Znajdowali tysiące argumentów na to, że właśnie tak jest. Król i królowa, widząc co się dzieje, wpadli w przerażenie. Oni nadal zachowywali się tak jak dawniej. Zapytacie dlaczego. Otóż mieli własną studnię, do której czarownik nie miał dostępu. Wysłali zatem heroldów, aby rozczytali wieść, że nie wolno pić wody z zatrutych studni. Niestety, heroldowie obchodząc królestwo w upalne lato, poczuł pragnienie i pili wodę z najbliższych źródeł. Uczyniwszy to stwierdzili, że rozkazy króla są głupie i przestali je rozgłaszać. Cały naród popadł w obłęd. Królewska para próbowała jeszcze przez jakiś czas walczyć. Wydawali kolejne edykty, rozmawiali z poddanymi. Wszystko na nic....

Wielu ludzi, a przyznam, że i ja do nich należę, czuje się czasami jak owa królewska

para. Z przerażeniem spoglądamy na to, co dzieje się wokół. Idee, które raczej słusznie, uznajemy za dobre i sprawiedliwe, są wyśmiewane przez innych. Co więcej, wydaje się, że to właśnie oni mają chyba rację, bo odnoszą sukcesy, właściwie na każdym polu. Nie chodzi o poglądy religijne, choć o tym za chwilę, ani nawet polityczne (robi to każda strona). Chodzi o uniwersalia. Moralność, jak udowodniono (vide „dylemat zwrotnicy”), nie zależy od religii, rasy, czy miejsca urodzenia. Przyjmujemy za pewnik to, co przekazują nam rodzice. Oczywiście, jest to skądinąd słuszne i dotyczy wszystkich zwierząt, nie tylko *Homo sapiens*. Inaczej prawdopodobnie być nie może. Weźmy religię. Niewątpliwie, przyczyniła się do integracji plemion w narody i stworzenia pojęcia „my”. Dzięki temu powstały największe dzieła ludzkości, dedykowane bogom lub władcom, których prawo do panowania, jak wiadomo, pochodzi od boga. Genialni ludzie, podtrzymywali ową wiarę, utrzymując szkoły, pilnie bacząc, by „nieprawomyślne” idee nie trafiły do powszechnej świadomości. Kilkadzie-siąt wieków później podsumował to Voltaire („Gdyby Boga nie było, należałoby Go wymyślić”). Nawet „ateistyczne” dyktatury, jak choćby stalinowska, wiedziały, że trzeba zastąpić obrząd religijny, pochodami pierwszomajowymi, a w przypadku hitlerowców, parteitagami z pochodniami. Bogiem był Wódz. To działa. Uwielbiam, gdy kapłan danego wyznania, widząc w swej świątyni małe dzieci mówi: „O przyszli do nas mali (chrześcijanie, muzułmianie, szintości, buddyści...)”. Otóż widzi tylko dzieci chrześcijan, muzułmanów, szintoistów czy buddystów, którzy na zasadzie pełnego przypadku urodzili się w Warszawie, Kairze, Tokio czy New Delhi. Wcześniej wskutek wędrówek ludów, wzajemnych mordów i prześladowań, nauka Jezusa, Mahometa czy innego proroka-boga, zapanaowała w tym rejonie (również w Polsce, miejsca kultu zmieniały właścicieli). Co ciekawsze, te dzieci, kiedy dorosną, będą zabijały te drugie, bo ich bóg jest ważniejszy. Oczywiście, oni wierzą w to, że zostali wybrani, mają księgi (dyktowane przez bogów), które to potwierdzają. Ksiąg takich i przekazów oralnych jest obecnie na świecie pięć tysięcy. Wynik, choć zawsze 1:4999, oznacza zwycięstwo. Niektórym, a w tym mnie, udało się wydalić toksyny owego religijnego imprintingu. Jak mniemam,

w większości przypadków nie ma nawet odpowiedzi na pytanie, dlaczego mam wierzyć w to, a nie w coś innego. Przypomina mi się wówczas film „Rambo III”. Nasz bohater obserwuje narodową afgańską grę buzkaszi, polegającą na odebraniu przeciwnikowi zwłok kozła. Zawodnicy poruszają się na koniach. W pewnym momencie amerykański heros zadaje pytanie, dlaczego to robią. Pada odpowiedź: „*bo tam jest*”. Zawodnicy zapewne nie wiedzą, że w innych krajach, ludzie grywają w inne gry, a jeśli się dowiedzą, będą chcieli tamtych zabić. Ich gra jest najważniejsza. Pochodzi przecież od boga.

Ze świętych ksiąg (prawie wszystkich) wynika także to, że człowiek jest panem wszelkiego stworzenia na ziemi. Pozostali mieszkańcy zwierzęcy, roślinni czy zbudowani z materii nieożywionej, mają mu służyć. To po pierwsze. Po drugie, człowiek musi się rozmnażać. O ile religie, zazwyczaj zwalczają się bezkompromisowo, tu panuje ekumeniczna zgoda. Wszelkie pozanaturalne sposoby kontroli urodzeń są wstrętne pięciu tysiącom bogów, a przede wszystkim ich kapłanom. Zwierzęta się zjada, a w niektórych przypadkach, sposób ich zabijania określają także karty świętych ksiąg. Choć wynika to z mądrości „natchnionych przez boga” pisarzy, którzy dbali o zdrowie swego ludu (nie spożywać zwierząt chorych, które najłatwiej schwytać), nadal tak się dzieje. Co więcej, w krajach gdzie nienawidzi się zjadaczy owych rytualnie zabitych zwierząt, rzeźnie zarabiają krocie na tym procederze. Tu i ówdzie, w celu poprawienia smaku zwierzęcia, torturuje się je (zabija tłukąc pałką, przypala żywcem, odkrawa kawałki ciała również żywcem itp.) nim umrze. Choć nie, przepraszam, nim zdechnie. Bowiem zwierzę jako właściwie przedmiot, nie posiadający duszy (lub jej odpowiednika, w jednej z 4999 religii poza „naszą”), nie może odchodzić w sposób zarezerwowany dla człowieka. Polski język wyraźnie rozróżnia owe śmierci. Gdy kiedyś powiedziałem o moim zwierzęciu, że umarło, skądinąd inteligentny człowiek, zwrócił mi uwagę, że mówi się zdechło. Większość jednak naszych braci mniejszych, ginie w sposób przemysłowy. Nawiasem mówiąc, zwierzęta hodowlane stanowią około 95% ziemskiej fauny, co już samo w sobie jest postawieniem spraw na głowie. Wyżywienie geometrycznie

rosnącej populacji człowieka, wymaga ilości i przestrzeni. Jakość zarezerwowano dla 1-2% najbogatszych. Płoną (wraz ze zwierzęcymi mieszkańcami) i są wycinane pod pola uprawne monokultur, lasy. Wegetarianizm, budzi w najlepszym przypadku, zdziwienie. Mnie czasami pytają, czy jestem chory. Wegetarianie są podejrzani. Tak jak ekoterrorysty, czyli ci którzy od dawna mówią o tym, czego obecnie doświadczamy. Plasuje się ich w tym samym miejscu, co innowierców czy ateistów. Mój ojciec był człowiekiem bardzo, wręcz modelowo, wierzącym. Pamiętam jednak radę, jaką dał mi kiedyś. Rzekł: „Jeśli chcesz mieć spokój w grupie Polaków, na przykład w sanatorium, domu wczasowym, czy podobnym miejscu, powiedz, że jesteś kapłanem innej wiary”. Miałeś rację, Tato.

Zwierzęta są też przydatne do pracy. Oczywiście, dopóki są do niej zdolne. Ich emeryturą jest, w najlepszym przypadku, ostry nóż rzeźnika. Są też i „jaśniejsze” strony. Dzieci uwielbiają zwierzątka.

Zwłaszcza małe. Szczeniaczki, króliczki, kotki. Problem w tym, że one rosną, wypróżniają się, a latem z całą rodziną jedziemy na „all inclusive” do Egiptu. Tatuś zawozi pieska do lasu. Przecież poradzi tam sobie. W końcu to zwierzę. Tatuś nie powiedział jednak, że przywiązał go, na wszelki wypadek, do drzewa. Oglądał bowiem w młodości taki film o psie Lassie. A nuż głupie psisko wróci? Fajne zwierzątka są też w cyrku! Dzieci mogą się dowiedzieć, że ulubioną rozrywką słonia czy niedźwiedzia jest taniec, a tygrys uwielbia skakać przez ogień. Pewna pani wypowiedziała się w sondażu na temat zwierząt w cyrku, że to zupełnie prawidłowe i powinny dużo trenować. Przecież dzieciaki mają tyle radości. Właściwie miała rację, tych zwierząt się nie zabija. Zamyka się je po spektaklu w ciasnych klatkach. W kulturze innych krajów są rozrywki polegające na zabijaniu zwierząt. To znaczy „walce” zwierzęcia z człowiekiem. Czasami może zginąć i człowiek, co dodaje pikanterii spektaklowi. Oszałałe ze strachu

zwierzęta, przegania się też przez miasto, a gawiedz ucieka i stara się je skrzywdzić. Ku czci, oczywiście, pewnego świętego. Taka wiekowa tradycja i chyba nie wolno jej zmieniać. Kto wie, czy nie jest na liście dziedzictwa kulturowego ONZ. Nie sprawdzałem, lecz nie byłbym zdziwiony.

Dzikie zwierzęta dostarczają też innej rozrywki. To rzecz stara, pierwotna, omszała mitami i rytuałami. Ma własny hermetyczny język. Trzeba być kimś (lub mieć coś) aby się tam dostać. Polowania. Od jakichś 200 lat człowiek nie musi tego robić, aby zaspokajać głód. Myślistwo stało się sportem, pasją, hobby. Na polowaniach (a właściwie po nich) załatwia się różne sprawy. Polują ludzie wpływowi, majątni. Warto tam być. Oczywiście, jest tzw. etos myśliwski. Koła łowieckie dokarmiają zwierzyńnię zimą (aby mieć do czego strzelać w następnym roku) i regulują populację (naruszoną przez nich samych). Słyszałem wiele takich historyjek (zjadanie dziczyzny, bo jest zdrowa, rozdawanie mięsa ubogim itp.). Problemem jest to, że służby leśne znakomicie poradziłyby sobie z tym. Nie wiem, co musi obudzić się w prawym człowieku, żeby dla rozrywki zabijać żywe istoty. Ale jak powiedział mi jeden kolega, lekarz i zapalony myśliwy, jestem zbyt głupi, żeby to zrozumieć. Z pewnością miał sporo racji.

Na koniec wróćmy do bajki. Zapytacie jak poradziła sobie królewska para. Tak jak przypuszczaliście. Napili się szalonej wody. Żyli długo i szczęśliwie, mieli dużo dzieci, a dzięki programowi 500+, również dużo pieniędzy. Okazało się, że poddani to szlachetni i wspaniali ludzie. Czegoż właściwie chcieć więcej?

dr hab. Wojciech Szczęsny, prof. UMK jest profesorem w Klinice Chirurgii Ogólnej, Chirurgii Wątroby i Chirurgii Transplantacyjnej

Program badań przesiewowych wczesnego wykrywania raka jelita grubego

W Szpitalu Uniwersyteckim Nr 2 im. dr J. Biziela w Bydgoszczy rozpoczęła się kolejna edycja programu bezpłatnych badań profilaktycznych związanych z wczesnym wykrywaniem nowotworu jelita grubego. Badania wykonywane są w Klinice Gastroenterologii i Zaburzeń Odżywiania oraz w Klinice Chirurgii Ogólnej, Kolorektalnej i Onkologicznej.

Wykrycie raka jelita grubego we wczesnym stadium rozwoju zapewnia prawie 100% powodzenie w leczeniu tego bardzo często występującego nowotworu.

W programie mogą wziąć udział osoby:

- w wieku od 50 do 65 lat niezależnie od wywiadu rodzinnego;

- osoby w wieku od 40 do 65 roku życia w przypadku gdy ich rodzice lub rodzeństwo chorowali na raka jelita grubego.

Dodatkowo konieczna jest kwalifikacja do programu przez lekarza, który wypełnia ANKIETĘ potwierdzającą skierowanie pacjenta do programu.

W programie nie mogą brać udziału osoby, u których:

- występują takie objawy jak chudnięcie, niedokrwistość, obecność krwi w stolcu oraz pojawienie się bez wyraźnego powodu biegunki lub zaparcia stolca,

- rozpoznano zaawansowane choroby głównie układu krążenia, oddechowego, moczowego i krwi,

- rozpoznano już chorobę jelita grubego lub wykonano u nich w ciągu ostatnich 10 lat badanie jelita grubego.

Podstawowym badaniem programu jest kolonoskopia.

Zainteresowane osoby prosimy o kontakt z Kliniką Gastroenterologii i Zaburzeń Odżywiania (VI piętro, sekretariat) lub Kliniką Chirurgii Ogólnej, Kolorektalnej i Onkologicznej (III piętro, sekretariat) Sekretariat Programu, nr tel.: 52 36-55-284, 52 37-14-912, od poniedziałku do piątku w godz. 09:00 - 13:00.

Nowe możliwości w hematologii: terapia komórkowa CAR-T

Jan Styczyński

Czym są komórki CAR-T

Komórki CAR-T to limfocyty T, w których metodami biotechnologicznymi dokonano zmiany receptora, tworząc chimeryczny antygen receptora posiadający umiejętność rozpoznawania specyficznego antygenu nowotworowego. Stąd bierze się ich nazwa (po angielsku: chimeric antygen receptor T-lymphocytes). Dzięki tej modyfikacji limfocyty T pochodzące od pacjenta z chorobą nowotworową stają się komórkami cytotoksycznymi o wybranej specyficzności przeciwnowotworowej.

Wytwarzanie

CAR-T to nie jest lek do kupienia w aptece. Jest to zaawansowana technologia będąca swoistym połączeniem terapii genowej i terapii komórkowej w leczeniu nowotworów. Limfocyty T są pobierane z krwi pacjenta z chorobą nowotworową. Następnie przesyłane do wyspecjalizowanego laboratorium, gdzie poddaje się je modyfikacji genetycznej. Ten etap jest kluczowy i tylko pojedyncze laboratoria na świecie są w stanie zastosować tę technologię i dokonać odpowiedniej przemiany w limfocytach T. Dla pacjentów z ostrą białaczką limfoblastyczną jest to laboratorium w USA. Limfocyty T ze zmodyfikowanym receptorem w postaci zawiesiny komórkowej są przesyłane z laboratorium do szpitala, w którym przebywa pacjent, i tu następuje ich przetoczenie do krwiobiegu pacjenta.

CAR-T w immunoterapii

Użycie limfocytów T w onkologii to przykład immunoterapii w formie terapii komórkowej; tak samo jak terapią komórkową jest przeszczepianie komórek krwiotwórczych (tzw. przeszczepianie szpiku). Komórki CAR-T stanowią połączenie immunoterapii, czyli wykorzystania własnego układu odpornościowego chorego, z terapią genetyczną.

Już dziś można powiedzieć, że terapia genowa CAR-T to największe odkrycie i nadzieja w onkologii ostatnich lat. Zastosowanie tej metody dla pacjentów z ostrą białaczką limfoblastyczną i chłoniakami nieziarniczymi zostało bardzo szybko zarejestrowane przez agencje leków w USA (FDA – Food and Drug Ad-

ministration) i Europie (EMA – European Medicines Agency).

Terapia komórkowa CAR-T

Podobnie jak w przypadku przeszczepiania komórek krwiotwórczych, terapia CAR-T musi być poprzedzona chemioterapią cytoredukcyjną. Komórki CAR-T mają bardzo silne działanie: dochodzi do nagłego rozpadu komórek nowotworowych. Efektem jest uwalnianie cytokin zapalnych, które powodują poważne objawy uboczne. Jest to tzw. zespół uwalniania cytokin (CRS, cytokine release syndrome). Dlatego całą procedurę przeprowadza się wyłącznie w wyspecjalizowanych ośrodkach mających wcześniejsze doświadczenia z przeszczepianiem szpiku.

Dla kogo ta metoda?

Ta technologia jest opcją terapeutyczną dla chorych, dla których nadziei już nie było: dla pacjentów po wielokrotnych wznowach, po nawrocie po przeszczepieniu komórek krwiotwórczych, po nieskutecznych innych terapiach, w tym terapiach przeciwciałami monoklonalnymi.

Na świecie pierwszy raz terapia CAR-T została zastosowana w 2012 r. u siedmioletniej wówczas dziewczynki z Filadelfii z ostrą białaczką limfoblastyczną, po kilku nawrotach choroby. Lekarze nie dawali jej

już żadnych szans. A dzięki terapii żyje już siedem lat bez wznowy choroby i konieczności dodatkowego leczenia.

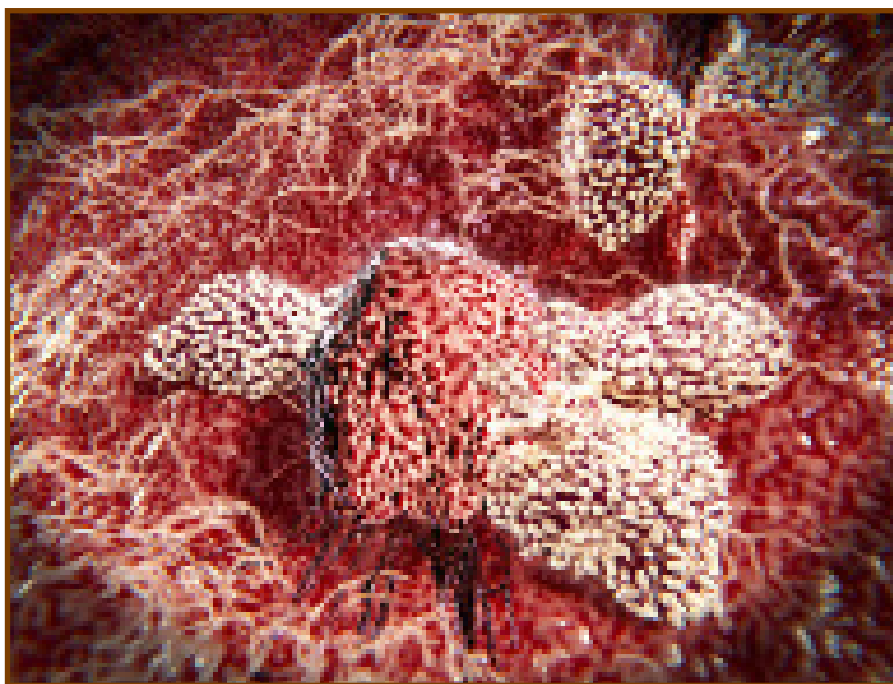
Terapia CAR-T jest dostępna w Polsce?

Jeszcze nie – jest bardzo droga i żadne laboratorium w Polsce nie posiada możliwości modyfikowania receptorów limfocytów T. W chwili obecnej jest to najdroższe jednorazowe leczenie w medycynie. Mówimy o koszcie kilku milionów złotych. Jednak to jednorazowe leczenie jest skuteczne dla ponad 50% pacjentów w okresie 5-letnim, a dotyczy osób, u których wszystkie inne zastosowane metody okazały się nieskuteczne.

W Polsce nie ma laboratorium, które byłoby w stanie przeprogramować limfocyty T do walki z komórkami nowotworowymi. Na razie zajmują się tym jedynie najnowocześniejsze, nieliczne ośrodki na świecie. Jednak wykorzystanie metody CAR-T w Polsce byłoby możliwe, gdyby komórki przygotowano w jednym z takich ośrodków zagranicznych, a sam zabieg zostałby przeprowadzony w krajowej placówce hematologicznej.

Czy metoda będzie w Polsce refundowana?

Dwie z trzech firm farmaceutycznych, które zarejestrowały CAR-T, wystąpiły

Komórki CAR-T w walce z nowotworem

do Ministerstwa Zdrowia o refundację. Problemem jednak jest istniejące prawo, gdyż w ustawie refundacyjnej nie przewidziano możliwości stosowania tak zaawansowanych technologii komórkowo-genetycznych.

Jednym z kryteriów przy złożeniu wniosku o refundację jest potwierdzenie, że produkt jest dostępny na rynku, tymczasem CAR-T trzeba za każdym razem stworzyć indywidualnie dla każdego pacjenta. Potrzebne są pod tym względem zmiany w prawie.

Co będzie w przyszłości

Strategia CAR-T uznawana jest za przyszłość w leczeniu wielu typów nowotworów. CAR-T to terapia przeciwnowotworowa, która stanowi szansę dla pacjentów z agresywnymi nowotworami krwi. Jednak na całym świecie trwają kolejne próby kliniczne dotyczące stosowania zmodyfikowanych komórek T również w innych nowotworach, a najbardziej zaawansowane są próby dotyczące szpiczaka.

Pojawiła się nadzieja, że w przyszłości komórki CAR-T znajdą zastosowanie również w leczeniu guzów litych, np. raka trzustki, piersi, jajnika czy glejaka wielopostaciowego.

Dlaczego jest to technologia przełomowa

Opracowanie i wprowadzenie immunoterapii CAR-T jest niezwykłą zdobyczą ostatnich lat, zależną od opanowania złożonych metod inżynierii biologicznej oraz poznania biologii nowotworów.

Siła technologii CAR-T tkwi w nauce oraz krwi pacjenta, a dokładnie mówiąc – w jego własnych limfocytach T, które zostają ukierunkowane przeciwko komórkom nowotworowym.

Szacuje się, że 1 komórka CAR-T może wyeliminować nawet do 100 tys. komórek nowotworowych. CAR-T to genetycznie zmodyfikowane komórki układu odpornościowego chorego.

Dodatkowo – tak zmienione komórki odpornościowe ulegają namnożeniu po podaniu pacjentowi, dlatego można powiedzieć, że lekarstwo w ich postaci namnaża się w sposób konkurencyjny do rozwoju komórek nowotworowych w organizmie chorego.

Jak przy każdej metodzie w onkologii, nie wszyscy wyzdrowieją, jednak wyniki są naprawdę spektakularne, biorąc pod uwagę, że były to osoby, dla których nie było już żadnego ratunku.

Jak działa terapia CAR-T

Praktyczny mechanizm działania terapii CAR-T jest kilkuetapowy. W pierwszym etapie następuje separacja i wyizolowanie leukocytów, w tym limfocytów T pacjenta. Kolejny etap to ich zamrożenie oraz przekazanie do laboratorium, gdzie następuje modyfikacja. Przy pomocy nieaktywnego wektora wirusowego limfocyty T zostają genetycznie zaprogramowane, aby rozpoznawały komórki nowotworu. W następnym etapie przygotowań nowo wytworzone komórki CAR-T ulegają namnażaniu i trafiają z powrotem do krwi pacjenta. Tak zaprogramowane komórki CAR-T są w stanie rozpoznać komórki nowotworowe, przyłączyć się do nich, a następnie zniszczyć.

Co więcej, komórki wyposażone w genetycznie zmodyfikowany receptor ulegają podziałom w organizmie pacjenta: im więcej komórek nowotworowych, tym więcej działających na nie komórek efektorowych – aż do skutku, czyli do całkowitego zniszczenia nowotworu. Zdolność komórek CAR-T do namnażania w organizmie pacjenta

jest jednym z elementów decydujących o skuteczności tej terapii.

Nazwa CAR-T jako leku komórkowego

Limfocyty T ze zmodyfikowanym receptorem stają się produktem farmaceutycznym. I nawet pomimo tego, że dla każdego pacjenta są wytwarzane indywidualnie, to jednak ze względu na rodzaj podtypu choroby podstawowej wprowadzono dla nich nazwy. Komórki CAR-T na ostrą białaczkę limfoblastyczną linii B-komórkowej występują jako tisagenlecleucel, a dla chłoniaków nieziarniczych B-komórkowych jako axicabtagen, ciloleucel i lisocabtagene maraleucel.

Tisagenlecleucel, axicabtagen ciloleucel i lisocabtagene maraleucel jako preparaty komórek CAR-T to „żywy lek”, ponieważ jest produkowany indywidualnie dla każdego pacjenta poprzez prze-programowanie jego własnych komórek układu odpornościowego. To przełomowa terapia wykorzystująca własne limfocyty T pacjenta do walki z nowotworem.

Z ostatniej chwili: CAR-T cells wkrótce dostępna w Polsce!

Pierwszym ośrodkiem w Polsce, w którym zostanie zastosowana terapia CAR-T będzie Klinika Hematologii i Transplantacji Szpiku Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu. Jednostka już przeszła wymagany kilkustopniowy proces akredytacji. Zmodyfikowane limfocyty mają zostać podane pierwszym pacjentom jeszcze w tym roku.

prof. dr hab. Jan Styczyński jest kierownikiem Zakładu Onkologii Klinicznej i Eksperymentalnej w Katedrze Pediatrii, Hematologii i Onkologii

przedruk z Primum 2019 nr 10 s. 10-11

Od dzieła lekarza nadwornego króla Zygmunta I A. Gazio do ekslibrisu pioniera torakochirurgii W. Brossa - o kolekcji zbiorów specjalnych

Aneta Cybulska, Magdalena Jonko

Początki Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu sięgają 1946 roku. Została wówczas utworzona przy Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Wrocławskiego Biblioteka Lekarska.

Była ona organizowana od podstaw, ponieważ przedwojenny Wydział Lekarski Uniwersytetu Fryderyka Wilhelma nie miał osobnej biblioteki.

Biblioteka początkowo zajmowała niewielkie pomieszczenia w Zakładzie Historii Medycyny, a następnie w budynku

II i III Kliniki Chorób Wewnętrznych. W 1950 roku Wydział Lekarski został przekształcony w samodzielną uczelnię – Akademię Medyczną we Wrocławiu, a biblioteka otrzymała nazwę Biblioteka Główna Akademii Medycznej. Zyskała też nową siedzibę – przedwojenną willę przy

ulicy Parkowej 1/3 i pozostawała w niej aż do 2015 roku, kiedy to kolejna przeprowadzka umieściła ją w nowoczesnym, specjalnie dla niej zbudowanym budynku Centrum Naukowej Informacji Medycznej Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, przy ul. Marcinkowskiego 2/6, gdzie jest do dziś.

Biblioteka od początku gromadziła zbiory specjalne i prace związane z historią medycyny. Oddział Zbiorów Specjalnych, jako osobny dział, został utworzony w 1984 roku. Gromadzi on rękopisy starodruki, dokumenty życia społecznego, medale oraz zbiory ikonograficzne (ekslibrisy, pocztówki, fotografie) dotyczące szeroko rozumianej medycyny, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów związanych z Uniwersytetem Medycznym we Wrocławiu, z regionem śląskim oraz medycyną lwowską. Obecnie Oddział Zbiorów Specjalnych zajmuje pomieszczenia na trzecim piętrze CNIM. W ich skład wchodzi czytelnia z miejscami dla 10 osób i księgozbiorem podręcznym, w którym jest zgromadzona współczesna literatura dotycząca historii medycyny oraz osobny magazyn, w którym są przechowywane najcenniejsze zbiory. Magazyn ten posiada najnowocześniejsze zabezpieczenia przeciwpożarowe – bezpieczne dla cennych zbiorów gaszenie gazowe. Czytelnia jest umeblowana odrestaurowanymi przedwojennymi meblami pochodzącymi z poprzedniego budynku, a na jej ścianach powstała niedawno niewielka galeria obrazów z lat 50-90 XX wieku autorstwa między innymi Józefa Hałasa, Hanny Krzetuskiej-Geppert, Zofii Krokowskiej-Zastawnik.

Rękopisy

Zbiory rękopisów znajdujące się w Oddziale Zbiorów Specjalnych są niewielkie, ale dość różnorodne.

Jednym z najstarszych i najcenniejszych rękopisów w naszych zbiorach jest oryginał pracy z 1771 roku „De plica polonica” napisanej przez Teodora Tomasza Weichardta (1755-po 1818). Lekarz ten studiował medycynę w Lipsku, a następnie przez wiele lat był lekarzem nadwornym na dworach dwóch Potockich – Teodora, a potem Stanisława Szczęsnego. W 1783 roku został mianowany profesorem patologii i praktyki lekarskiej w Szkole Głównej Krakowskiej, ale stanowiska tego ostatecznie nie objął. W uznaniu swoich zasług otrzymał od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego tytuł Konsyliarza Jego Królewskiej Mości.

Katalogi dziekańskie

Rozprawa „De plica polonica”, jak wynika z inskrypcji w języku polskim zamieszczonej na karcie tytułowej, została przez Weichardta napisana w Lipsku w roku 1771, a więc podczas jego studiów uniwersyteckich. Według wieloletniego dyrektora Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu Leszka Barga, który badał ten rękopis i wydał książkę poświęconą T.T. Weichardtowi, praca ta w późniejszym okresie została poprawiona i uzupełniona, a jej autor planował przedstawić ją jako wykład inauguracyjny w Szkole Głównej Krakowskiej. Stanowi ona obszerną monografię w języku łacińskim prezentującą zarówno opinie autora, jak i innych badaczy na temat kołtuna. Jej autor poparł dość powszechnie panującą w tamtych czasach opinię, że kołtun jest bardzo niebezpieczną chorobą zakaźną, choć przedstawił także opinie naukowców, którzy twierdzili, że jest on wynikiem brudu i niechłujstwa. Praca ta nie została nigdy wydrukowana i przez długi czas nie była powszechnie znana. Została odnaleziona w Krakowie i zakupiona przez Bibliotekę Wydziału Lekarskiego we Wrocławiu w 1949 roku.

W posiadaniu biblioteki są także zbiory pochodzące z Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Są to katalogi dziekańskie (10 woluminów), protokoły posiedzeń Rady Wydziału Lekarskiego (9 woluminów) oraz 83 książki egzaminacyjne z lat 1925-1939. W posiadaniu Oddziału Zbiorów Specjalnych są także akta studentów polskich i ukraińskich z lat 1942-1945.

Katalogi Dziekańskie zawierają karty wpisowe, na których zapisane są podstawowe dane osobowe studentów tego Wydziału. W tych opasłych tomach znajdziemy np. informacje o dacie i miejscu

urodzenia studenta, wyznawanej przez niego religii i narodowości, nazwiska i zawody rodziców czy informacje o zajęciach, na które uczęszczał w danym roku akademickim. Natomiast w protokołach można znaleźć nazwiska wybitnych uczonych lwowskich, takich jak Antoni Cieszyński czy Rudolf Weigl oraz osób, które w późniejszym okresie były związane z uczelniami Wrocławia i stały się twórcami powojennej medycyny wrocławskiej, np. patolog Zygmunt Albert, chirurg Otton Bader, biochemik Tadeusz Baranowski czy mikrobiolog Stefan Ślopek. Materiały te mogą być bardzo ciekawym źródłem zarówno dla badaczy historii medycyny, jak i dla osób nie zajmujących się zawodowo medycyną, ale prowadzących na przykład badania genealogiczne.

Do rękopisów, a właściwie maszynopisów, o lwowskiej proveniencji należy także dysertacja Mariana Aleksandra Bładye' (1909-1940) „Szpital św. Ducha we Lwowie”. Lekarz ten był absolwentem Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, a następnie pracował jako lekarz wojskowy. Ponieważ Bładye' interesował się historią medycyny oraz pragnął zdobyć tytuł doktora medycyny, postanowił napisać dysertację na temat Szpitala św. Ducha we Lwowie. Pracę tę ukończył w 1939 roku, ale wybuch wojny uniemożliwił wszczęcie przewodu doktorskiego. M. A. Bładye' został zamordowany w 1940 roku w Kozielsku. Natomiast maszynopis dysertacji został po wojnie przewieziony do Wrocławia przez żonę okulisty prof. Adama Bednarskiego i ostatecznie trafił do Oddziału Zbiorów Specjalnych Akademii Medycznej we Wrocławiu. Jego treść została ogłoszona drukiem przez

Antonio Gazio - "Florida corona que ad sanitatis hominum conseruationem ac longeuam vitam perducendam sunt pernecessaria continens"

Leszka Barga w 1999 roku w „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”.

Wśród innych rękopisów znajdujących się w naszych zbiorach można wymienić jeszcze odręczne notatki z wykładów dotyczących medycyny z lat 40 XIX wieku. Posiadamy także powojenne rękopisy, wśród których są Protokoły Posiedzeń Polskiego Towarzystwa Lekarskiego Oddziału we Wrocławiu oraz sprawozdania z prac naukowo-badawczych prowadzonych na Akademii Medycznej we Wrocławiu we współpracy z zakładami przemysłowymi z Dolnego Śląska w latach 1973-1996.

Philip Verheyen - "Anatomie oder Zerlegung des menschlichen Leibes [...]"

Starodruki

W zbiorach Oddziału Zbiorów Specjalnych znajduje się 196 starodruków, głównie w języku polskim, niemieckim i łacińskim. Jest także kilka książek w języku francuskim i włoskim. Najstarsze dzieła pochodzą z XVI wieku – 26 dzieł, z XVII wieku posiadamy 25 dzieł, najwięcej jest książek z XVIII wieku – 143 dzieła. Są to głównie dzieła o tematyce medycznej, między innymi z zakresu anatomii, chirurgii, stomatologii. Posiadamy także książki dotyczące weterynarii, geografii, historii i encyklopedie ogólne. Wśród autorów dzieł znajdziemy wielu wybitnych lekarzy o światowej renomie – zarówno starożytnych, np. Aulus Cornelius Celsus, Hipokrates, Claudius Galenus, Aleksander z Tralles, jak i nowożytnych, np. lekarz i przyrodnik Phillippus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim (Paracelsus), wybitny włoski anatom Gabriele Falloppio, szwajcarski neurolog Samuel Tissot, holenderski chirurg Filip Verheyen, holenderski lekarz i humanista Herman Boerhaave, niemiecki anatom, chirurg i botanik Lorenz Heister, francuski lekarz chirurg i stomatolog Pierre Fauchard, lekarz i botanik Szymon Syreński.

Najstarszy starodruk pochodzi z 1514 roku. Jest to dzieło autorstwa Antonia Gazio (około 1461-1528) „Florida corona que ad sanitatis hominum conseruationem ac longeuam vitam perducendam sunt pernecessaria continens”. Antonio Gazio był włoskim lekarzem, wykształconym w Padwie. Przez wiele lat był lekarzem na Węgrzech, a następnie został sprowadzony przez Jana Thurzo do Polski, aby leczyć króla Zygmunta Starego. Według niektórych źródeł pozostał następnie w Krakowie, jako nadworny lekarz króla. Starodruk „Florida coronat...” - jak podaje kolofon - został wydany w Lyonie w 1514 roku przez drukarza Gilberta de Villiers. Zawiera 167 kart wydrukowanych w dwóch kolumnach, z ozdobnymi inicjałami. Dzieło stanowi rodzaj przewodnika po zdrowym stylu życia. Szczególnie dużo miejsca autor poświęca w nim tematyce związanej ze zdrowym odżywianiem - opisuje cechy i właściwości dużej liczby produktów spożywczych oraz zasady ich gotowania i przygotowywania.

Wśród starodruków znajdujących się w naszych zbiorach można znaleźć także: - książki autorstwa wybitnego badacza ludzkiej anatomii, włoskiego lekarza Gabriela Falloppio (1523-1562). Fal-

loppio, mimo krótkiego życia, dokonał licznych ważnych odkryć z dziedziny anatomii. Badał budowę oka, ucha oraz narządów rozrodczych – jajowód został nazwany na jego cześć przewodem Falloppia. Uchodzi także za twórcę prezerwatyw. Większość jego dzieł została wydana już po jego śmierci. Biblioteka UMW posiada dwie jego książki. Jedna z nich pochodzi z 1584 roku i nosi tytuł „Gabrielis Falloppii Mutinensis, Physici ac Chirurgici praeclarissimi, [...] Opera quae adhuc extant omnia [...]”. Druga to „Gabrielis Falloppii Mutinensis Observationes anatomicae” z 1588 roku.

- „Anatomie oder Zerlegung des menschlichen Leibes [...]” – autorem był Philip Verheyen (1648-1710). Książka została wydana w 1708 roku w Lipsku i jest niemieckojęzycznym tłumaczeniem najsłynniejszego dzieła tego autora „Anatomia Humani Corporis”.

Verheyen początkowo zamierzał zostać księdzem. Jednak los zechciał inaczej. Podczas studiów teologicznych w jego nogę wdało się zakażenie, co spowodowało, że konieczna była amputacja. Ze względów religijnych Verheyen poprosił, aby amputowana kończyna została zakonserwowana. Ponieważ po operacji odczuwał ból w miejscu amputowanej nogi, postanowił wyjaśnić jego przyczynę i zaczął studiować anatomię. W ramach badań z czasem rozpoczął prowadzenie sekcji na własnej amputowanej nodze, co doprowadziło go do odkrycia ścięgna Achillesa. Na marginesie można wspomnieć, że Philip Verheyen jest jednym z bohaterów książki Olgi Tokarczuk „Bieguni”.

- „Opis Chorob Prędkiego Ratunku Potrzebujących [...]” – pierwszy polski podręcznik dotyczący reanimacji autorstwa Franciszka Kurcysza XVIII-wiecznego lekarza nadwornego króla Stanisława Augusta i księżnej Barbary Sanguszkowej. Książka została napisana na polecenie Barbary Sanguszkowej, a księżna dokonała jego tłumaczenia z języka francuskiego na język polski. Została ona wydana w Warszawie w Drukarni Nadwornej Królewskiej w 1783 roku. Zawiera między innymi informacje jak należy postępować, jeśli pojawi się zaraza, jak pomóc osobie pokąsanej przez gadzinę, jak ratować topielców, ale także rozdziały poświęcone kawie i herbacie, w których znajduje się stwierdzenie, że używanie ich jest bardzo niezdrowe, zwłaszcza dla kobiet. Autor zaproponował także w swojej pracy podjęcie konkretnych działań, na przykład apelował o zbiorę środków na ufundowanie ze-

stawów reanimacyjnych czy postulował powołanie w Warszawie specjalnej akademii, której zadaniem byłoby szkolenie lekarzy z zakresu reanimacji.

- „*Icones plantarum medicinalium*” - sześciotomowe dzieło autorstwa Johanna Zorna (1739-1799), niemieckiego farmaceuty i botanika. Dzieło to wydane w latach 1779-90 zawiera opis ponad 600 roślin leczniczych. Biblioteka Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu posiada pięć z sześciu tomów książki „*Icones plantarum medicinalium*”. Każdy z tomów zawiera około 100 tablic z barwnymi rycinami przedstawiającymi rosnące w Europie rośliny lecznicze. Każda z roślin została opisana w krótkiej notce, w języku łacińskim i niemieckim. Zawiera informacje o klasyfikacji rośliny według Linneusza, krótki opis rośliny i jej części (korzeń, owoce, nasiona) oraz wzmianki o okresie jej kwitnienia i wysokości. Ryciny zostały wykonane w technice miedziorytu, ręcznie kolorowane.

Ekslibrisy

W zbiorach specjalnych Biblioteki UMW ekslibrisy stanowią ciekawą kolekcję wartą zaprezentowania. Obecnie w naszych zbiorach znajduje się około 4500 ekslibrisów.

Niezwykłym przykładem księgoznaku własnościowego jest ekslibris niemieckiego lekarza, specjalisty medycyny pracy Petera Labuhna, autorstwa Lembita Löhmsa. Fotografia o wymiarach 78x74 mm przedstawia piękny akt kobiecy z naturą w tle. Naga kobieta siedząca na obumierającym konarze drzewa zwraca twarz w kierunku węża, który je oplata. Zobrazowanie postaci spoglądającej na węża trzymającego jabłko w zębach to niewątpliwie nawiązanie do pierwszej kobiety stworzonej przez Boga – Ewy, która według Biblii zwiedziona przez węża zerwała zakazane jabłko.

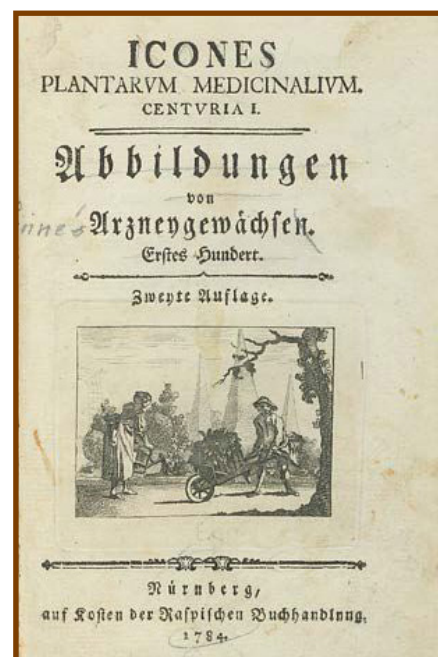
Lekko zatrważającym, ale i interesującym w swym znaczeniu, jest znak własnościowy, niemieckiego chirurga - dra. W. Donatha z 1971 r. Drzeworyt wzdłużny autorstwa niemieckiego grafika i plastyka o wymiarach 57x35 mm przedstawia operowane ciało kobiety, które jest poprzecinane nożami. Dodatkowo księgoznak ozdobiono klepsydrami oraz dłońmi trzymającąmi nóż chirurgiczny. Niewątpliwie prezentowana grafika jest lekko przerysowana, tworząc tym samym nastrój napięcia. Można go zdefiniować jako obawę chirurga, który walcząc z czasem obawia się o życie pacjentki.

Oddział Zbiorów Specjalnych stara się także gromadzić ekslibrisy należące do wybitnych uczonych wrocławskich zajmujących się medycyną. W posiadaniu biblioteki jest np. ekslibris Wiktora Brosa – wieloletniego profesora i kierownika II Katedry i Kliniki Chirurgii Akademii Medycznej we Wrocławiu, uznanego powszechnie za pioniera torakochirurgii i współtwórcę kardiouchirurgii polskiej. Ekslibris ten powstał w 1986 roku, a jego autorem jest Marian Klincewicz (ur. w 1936 r.) – wrocławski artysta plastyk. Jest on czarno-biały i został wykonany dwoma technikami: akwafortą i akwatintą. Ma on formę prostokąta i współczesny, minimalistyczny wygląd - przedstawia realistyczny obraz serca trzymanego na ludzkiej dłoni.

Jeśli chodzi o pozostałe ekslibrisy wchodzące w skład zbiorów specjalnych Biblioteki UMW na wyjątkową uwagę zasługują znaki książkowe dotyczące wybitnych postaci, np. księgoznak mający związek z wielkim człowiekiem i naszym rodakiem Janem Pawłem II. Ekslibris ten przekazano do zbiorów Biblioteki, jako dar dra Wiktora Dziulikowskiego (1913-2006), wieloletniego kolekcjonera księgoznaków (1964-2006). Ma on formę prostokąta i powstał w 1981 r. Ciekawostką jest fakt, że autorem tego linorytu jest lekarz i grafik zarazem – Kazimierz Nekanda-Trepka (1918-1988) - twórca wielu niepowtarzalnych znaków książkowych. Jak już wcześniej wspomniano, opisywana sztuka graficzna została wykonana dwukolorową techniką linorytu. Głównym motywem jest postać Matki Bożej Ostrobramskiej. Dodatkowo w prawym górnym rogu umieszczono herb Watykanu, składający się z dwóch krzyżujących się ze sobą kluczy, umieszczonych pod papieską tiarą. Bezpośrednio pod sylwetką Matki Bożej znajduje się napis *Exlibris Papae Joanni Pauli II.*

Poza znakami własnościowymi wybitnych postaci, zbiory specjalne Biblioteki UMW posiadają wiele równie interesujących ekslibrisów. Znaczną grupę księgoznaków stanowią formy graficzne, będące własnością małżeństw związanych zawodowo z medycyną.

Za przykład posłuży nam ekslibris lekarza i farmaceutki - Małgorzaty i Wojciecha Kaziorów. Czarno-biały księgoznak, autorstwa Bohdana Rutkowiaka (ur. 1933 r.) powstał w 1999 r. Wykonano go techniką linorytu w formacie 63x66 mm. Przedstawia centaury, który stoi wśród konwalii i kielichów z owiniętym wokół niego wężem. W lewym górnym

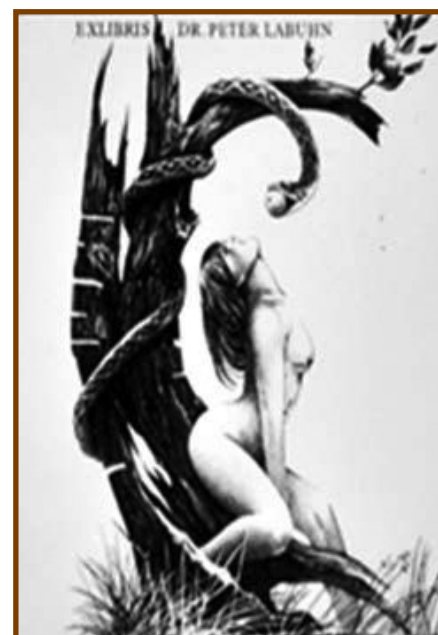

Starodruk, Johannes Zorn - „*Icones plantarum medicinalium*”

rogu znajduje się napis *Ex libris Małgorzaty i Wojciecha Kaziorów.*

Wąskie grono znawców symboliki medycznej, stomatologicznej, czy też farmaceutycznej zdaje sobie sprawę z faktu, że przedstawione w księgoznaku symbole informują o zawodzie wykonywanym przez właścicieli.

Wcześniej już wspomniano, że księgoznaki medyczne posiadają detale, wyróżniające je spośród wielu znaków książkowych. Są to oznaczenia znamienne dla medycyny oraz jej nauk pokrewnych. W niektórych przypadkach są to motywy rzadkie i indywidualne, a niekiedy są one tak oczywiste, że stają się mało zajmujące, np. ząb ludzki w księgoznakach stomatologicznych.

Ekslibris lekarza Petera Labuhna

Exlibris Jana Pawła II

Przedstawicielką współczesnych uczonych wrocławskich, posiadającą własny ekslibris stomatologiczny jest dr Barbara Bruziewicz-Mikłaszewska, emerytowany pracownik Wydziału Lekarsko-Stomatologicznego we Wrocławiu. Poza wykonywanym zawodem jest też autorką wielu publikacji związanych z historią stomatologii. Księgoznak dr Bruziewicz – Mikłaszewskiej powstał w 1978 r. i ma kształt owalny. Główny motyw stanowi dekoracja roślinna, w której serce zastąpiło wyrastający liść. Ponadto umieszczono również napis: dr Barbara Bruziewicz.

Exlibris farmaceutki Mirosławy Braunstein

Ekslibrisy farmaceutyczne, jak i stomatologiczne, posiadają swoiste cechy, które wyróżniają je z dużego zbioru znaków książkowych. Świadczy o tym nie tylko ich tematyka, ale i motywy, które posiadają. Mowa tu przede wszystkim o wątku roślinnym, który najczęściej występuje w tej grupie księgoznaków. Często spotykanymi i charakterystycznymi dla tego zawodu atrybutami zawodowymi są naczynia apteczne, szkła i sprzęt laboratoryjny. Niekiedy są to nawet symbole alchemiczne. Równie często występującym motywem jest Matka Boska Niepokalana, która uznawana jest za Bożą aptekarkę.

Wśród ekslibrisów farmaceutycznych na szczególną uwagę zasługują formy graficzne, których autorem jest Krzysztof Kmiec (1950-2011), farmaceuta i pracownik naukowy Katedry Farmakognozji Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jednym z jego księgoznaków jest ekslibris Mirosławy Braunstein – wybitnej farmaceutki krakowskiej i autorki wielu cennych publikacji z zakresu historii farmacji. Księgoznak, przedstawia charakterystyczny dla farmacji symbol w postaci kielicha, wokół którego owinięty jest wąż. Cyntokopia, która powstała w 1989 r. posiada wymiary 91x57 mm. Zgodnie z kanonem stosowanej przez autora kolorystyki, jest czarno-biała. Cały ekslibris osadzono w planie prostokąta. Delikatne linie, które z pozoru nie mają zastosowania i występujące w znaku własnościowym piórka kreślarskie dzielą ekslibris na dwie części. Uzupełnieniem księgoznaku jest napis *Salus aegroti suprema lex* (Dobro chorego najwyższym prawem). Zestawienie znaku medycznego w postaci węża i farmaceutycznego kielicha informuje nas o niezwyklej wadze zawodu wykonywanego przez aptekarzy, którzy tworząc leki dla chorych, chcą nas uchronić od wszelkich dolegliwości. Ponadto umieszczenie na ekslibrisie piórek kreślarskich może informować o plastycznych zainteresowaniach Mirosławy Braunstein.

Medale

Obecnie biblioteka posiada w swoich zbiorach kolekcję 36 medali. Są to głównie medale o tematyce medycznej, chociaż są wśród nich także odznaki z okazji tysiąclecia istnienia Wrocławia czy 150 lat istnienia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

Wśród swoich zbiorów posiadamy np.
- medal wydany w 1976 roku na zlecenie Uniwersytetu Wrocławskiego z okazji

uroczystości 125-lecia działalności Jana Ewangelisty Purkyne – czeskiego anatoma i fizjologa, profesora Uniwersytetu Wrocławskiego. Medal ten autorstwa Eugeniusza Zygałdo przedstawia na awersie portret J. Ev. Purkyne, a na rewersie fragment gmachu Uniwersytetu Wrocławskiego.

- medal wybitny w 1972 roku na zlecenie Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w 150-lecie urodzin Tytusa Chałubińskiego – lekarza i taternika. Jego autorem jest Edward Gorol, a przedstawia na rewersie portret Chałubińskiego, natomiast na rewersie widok Tatr oraz węża Eskulapa i konwalię

- medal autorstwa Edwarda Gorola wykonany na zamówienie Polskiego Towarzystwa Internistów Polskich w 65 rocznicę powstania TIP w 1974 roku. Przedstawia on na awersie godło medycyny (wąż wokół laski) oraz księgę, a na rewersie siedem portretów wybitnych polskich lekarzy.

Dokumenty życia społecznego

Oddział Zbiorów Specjalnych gromadzi także dokumenty życia społecznego, zwłaszcza te związane z działalnością Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu oraz dotyczące medycyny i nauk pokrewnych, a także uzdrowisk na terenie Dolnego Śląska. Znajdują się wśród nich:

- ulotki i prospekty reklamowe – np. przedwojenne ulotki reklamowe leków czy niemieckojęzyczne prospekty prezentujące uzdrowiska dolnośląskie (Bad Flinsberg, Bad Salzbrunn, Bad Langenau) i uzdrowiska z terenów Polski (Nałęczów, Rabka-Zdrój, Krynica-Zdrój)

- zaproszenia – np. na uroczyste inauguracje roku akademickiego Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu

- plakaty – np. dotyczące konferencji i szkoleń, które odbywały się w bibliotece

- nekrologi

- kalendarze.

Oddział Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Medycznego zawsze służy fachową pomocą wszystkim pracownikom naukowym i studentom zainteresowanym problematyką związaną z historią medycyny. Popularyzację wiedzy o zawartości zbiorów umożliwiała wystawy organizowane przez bibliotekę (między innymi: „Anatomia i chirurgia w starej książce medycznej” – 1979, „Exlibris Medyczny” – 1980, „Uzdrowiska na dawnych pocztówkach” – 2001, „Książki pachnące ziołami” – 2002), a także uczestnictwo w wystawach zewnętrznych – kilka książek ze zbiorów biblioteki było prezentowanych na wy-

stawie „Pamiętajmy o ogrodach... Ceramika i szkło ze zbiorów Muzeum Narodowego we Wrocławiu” – grudzień 1999-luty 2000. Fotografie przedstawiające stare druki i pochodzące z nich ryciny były także prezentowane w katalogu wydawnictwa medycznego Urban&Partner oraz kalendarzu Akademii Medycznej i na zakładkach do książek.

W celu dostarczenia jak najpełniejszej informacji o zbiorach są także prowadzone intensywne prace związane z katalogowaniem komputerowym zbiorów.

Oprócz zbiorów specjalnych, biblioteka posiada także bogaty zbiór czasopism i książek polsko- i niemieckojęzycznych z XIX i pierwszej połowy XX wieku o dużym znaczeniu historycznym. W zbiorach biblioteki znajdują się książki i artykuły z czasopism autorstwa znanych lekarzy XIX i XX wieku, takich jak: T. Billroth, R. Virchow, M. Kaposi, S. Jaccoud, M. Kirschner, P. Ehrlich, J. Mikulicz-Radecki, A. Cieszyński, B. Koskowski, A. Mikulski, a także zbiór niemieckojęzycznych doktoratów obronionych w XIX i w pierwszej połowie XX wieku na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Wrocławskiego.

Zbiory te staramy się w jak najszerszym stopniu udostępniać poprzez ich digitalizowanie i umieszczanie w specjalistycznych bazach danych. Zeskanowane przez nas dokumenty są umieszczane w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej (znajdują się tam na przykład wszystkie prace chirurga Jana Mikulicza-Radeckiego) lub są udostępniane w najnowszej, wspólnej inicjatywie kilku uczelni i ośrodków badawczych (Politechnika Wrocławska, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu i Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu oraz Instytut Badań Systemowych PAN w Warszawie), to jest Atlasie Zasobów Otwartej Nauki (Azon). W ramach tego projektu w 2017 roku powstała platforma, która udostępnia wszystkim zainteresowanym zasoby nauki (książki, publikacje, czasopisma, materiały dydaktyczne, prezentacje, zdjęcia, skany 3D, pliki audio i inne) w otwartej formie cyfrowej.

**Atlas Zasobów Otwartej Nauki
w Bibliotece Uniwersytetu
Medycznego we Wrocławiu**

Do digitalizacji z zasobów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu zostało wybranych 1805 prac. Obejmują one książki (174), arty-

kuły (1261) oraz całe numery czasopism (370) z zakresu szeroko pojętej medycyny, stomatologii i farmacji z XIX i pierwszej połowy XX wieku. Większość z nich jest w języku polskim lub niemieckim, ale jest także kilka prac w języku francuskim i łacińskim.

Podczas doboru kolekcji kierowaliśmy się kilkoma kryteriami. Pierwszym z nich był stopień unikalności dokumentu poczynając od zasięgu regionalnego do światowego – założeniem naszego projektu było niepowielanie dokumentów już udostępnionych przez inne biblioteki cyfrowe. Dlatego każdy dokument na etapie kwalifikacji był sprawdzany w kilku bazach: Federacji Bibliotek Cyfrowych, Europeana, Deutsche Digitale Bibliothek, Internet Archive oraz w ogólnej wyszukiwarce Google. Do dalszego etapu projektu były dopuszczane tylko te prace, które nie były już udostępniane w żadnej z wyżej wymienionych baz.

Kolejnym ważnym kryterium była wartość historyczna i naukowa zamieszczanych przez nas publikacji. Staraliśmy się, aby sporą część wybranych do digitalizowania publikacji stanowił dorobek pionierów medycyny i nauk pokrewnych, znanych uczonych oraz lekarzy polskich i zagranicznych. Stąd wśród wybranych do digitalizacji dokumentów znajdują się np. polskie tłumaczenie pracy „Wykład patologii szczegółowej” autorstwa Sigismunda Jaccoud, znanego uczonego i profesora patologii na Uniwersytecie w Paryżu, praca „Handbuch der Physiologie des Menschen für Vorlesungen” Johanna Petera Müllera – niemieckiego przyrodnika, fizjologa i anatoma, wykładowcy Uniwersytetu Humboldta w Berlinie oraz Uniwersytetu Fryderyka Wilhelma w Bonn oraz praca wrocławskiego profesora nauk medycznych Walthera Brucka przedstawiająca historię stomatologii w sztukach pięknych „Zahnärztliche Darstellungen aus alter Zeit”. Wśród polskich uczonych, których prace znalazły się w bazie Azon, można znaleźć profesora farmacji Bronisława Koskowskiego, wybitnego okulistę profesora Bolesława Wicherkiewicza, profesora Uniwersytetu Lwowskiego ginekologa Antoniego Izidora Marsa czy profesora psychiatrii Antoniego Mikulskiego. Warto też wspomnieć o licznych publikacjach z dziedziny stomatologii prof. Antoniego Cieszyńskiego, uznanego za twórcę stomatologii polskiej i jednego ze światowych pionierów tej gałęzi me-

dycyny. W bazie Azon można znaleźć także sporo prac poświęconych szeroko pojętej higienie, np. pracę wybitnego prekursora tej dziedziny Karola Flügge „Zarys higieny”, która podkreślała wartość higieny, jako dziedziny naukowej oraz jej dużą wagę w walce z wieloma chorobami zakaźnymi, a także artykuł Władysława Palmirskiego „O znaczeniu kąpieli dla zdrowia oraz opis urządzenia taniej łaźni miejskiej”, w którym autor przedstawia znaczenie łaźni ludowej w upowszechnianiu dobrych nawyków zdrowotnych wśród ludności wiejskiej.

Oprócz prac stricte naukowych w bazie Azon znalazły się także artykuły dotyczące medycyny i farmacji o charakterze bardziej popularnym. Wśród nich można znaleźć opisy uzdrowisk, np. artykuł Szczęsnego Bronowskiego „Wrażenia z wycieczek po wybrzeżach Bałtyku ze szczególnem uwzględnieniem Połogi”, popularne poradniki skierowane do pacjentów, np. „Miażdżycy, czyli zwądnienie naczyń krwionośnych (Arteriosclerosis-Atheromatosis) : jak powstaje, jak jej zapobiegać a jak ją leczyć?” z 1911 roku, artykuły o tematyce biograficznej, np. artykuł „Henryk Ibsen. W 100-letnią rocznicę urodzin” informujący o tym, że ten wybitny norweski dramaturg swoją karierę zawodową rozpoczął jako pomocnik aptekarza.

Zbiory specjalne gromadzone przez Bibliotekę Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu to kolekcja dość skromna. Choć nie mogą się równać z wieloma zbiorami bibliotek polskich - gromadzonymi przez wieki i ocalałymi z różnych zawirowań naszej historii - ale są szczególnie ze względu na to, że dobrze oddają specyficzną historię Wrocławia. Stąd sporo w nich zbiorów dotyczących medycyny niemieckiej, czy związanych z przedwojennym Lwowem. Obecnie nasza kolekcja zbiorów specjalnych tworzona często z niemałym trudem, ale i z pasją, przez jej kolejnych kierowników mgr Zofię Strożecką-Tichy, a następnie dr Jana Dąbrowskiego ciągle się rozwija i stara się tworzyć wartościową kolekcję dzieł związanych z historią medycyny we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku.

mgr Aneta Cybulska i mgr Magdalena Jonko są pracownikami Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu

referat wygłoszony podczas XXXVII Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych, 16-18.09.2019, Bydgoszcz-Pelplin-Toruń

fot. własne autorów

Najciekawsze druki medyczne z XV i XVI wieku ze zbiorów Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie

ks. Tomasz Garwoliński

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” swoimi korzeniami sięga warmińskich księżnic kościelnych, które istniały już od XIII wieku, a przede wszystkim założonego w 1565 roku przez kard. Stanisława Hozjusza Kolegium Jezuickiego w Braniewie.

Traktaty medyczne w warmińskich bibliotekach historycznych

Jest sprawą oczywistą, że w bibliotece braniewskiego kolegium przewagę miały dzieła z zakresu problematyki religijnej, ale też wyraźnie prezentowane były inne działy, jak np. medycyna, astronomia, matematyka czy historia. W dziale medycznym można było spotkać prace takich autorów, jak m.in. Arnold de Villa Nova, Bernard de Gordonio, Clementin Clementinus, Realdo Colombo, a także prace zbiorowe. Dużą grupę stanowiły dzieła z zakresu zielarstwa. Odnaleźć można było również prace z dziedziny chirurgii, a także rozprawy Paracelsusa.

Także w bibliotece biskupów warmińskich w Lidzbarku obecne były pisma medyczne. Zachowany spis biblioteki lidzbarskiej z 1633 roku zawiera 784 pozycje. Biblioteka dzieliła się wtedy na cztery działy: 1) teologiczny, 2) historyczny, 3) prawniczy oraz 4) dzieła świeckie i here-

tyckie. Spisy wykazują w księgozbiorze istnienie wczesnych druków pism medycznych Galena, Hipokratesa i innych.

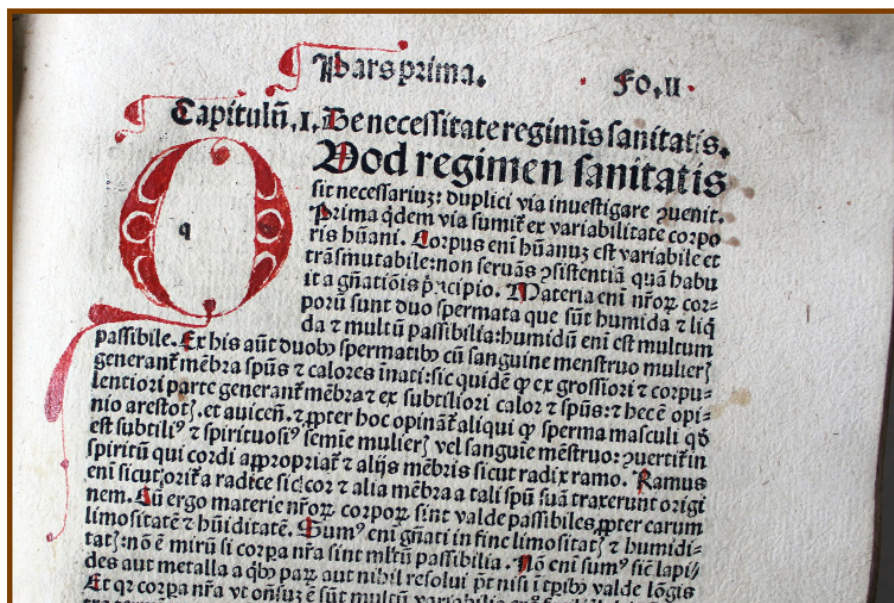
Biblioteka Warmińskiej Kapituły Katedralnej we Fromborku początkami swoimi sięga wieku XIII. Statuty kapitulne wymagały, by kanonicy byli ludźmi wykształconymi. Stąd też wielu z nich studiowało w uniwersytetach zagranicznych. Bp Jan Dantyszek (1537-1548) zarządził nawet, by nowo obranego kanonika nie dopuszczano do korzystania z prebendy, jeśli nie przedstawi dyplomu ukończenia studiów uniwersyteckich. W bibliotece znajdowały się dzieła liturgiczne, teologiczne, prawnicze, a także medyczne i pisarzy starożytnych. Księgi pozaliturgiczne kanonicy najczęściej gromadzili podczas studiów i podróży. Wiek XVI uważany jest za okres znakomitego rozwoju biblioteki kapitulnej we Fromborku. Inwentarz z 1598 roku wymienia ok. 800 pozycji zgromadzonych w następujących działach: teologia, prawo, historia, filozofia, retoryka, gramatyka, medycyna, poezja, muzykalia.

Wśród kanoników warmińskich najbardziej znanym jest Mikołaj Kopernik, który – jako człowiek renesansu – interesował się wieloma dziedzinami wiedzy, także medycyną. Odbił studia medyczne w Padwie, a po powrocie na Warmię cieszył się opinią dobrego lekarza. Wielki

astronom kompletował książki bardzo starannie już od czasu studiów, o czym świadczyć może fakt, że większość literatury medycznej ze środowiska padewskiego znalazła się w jego bibliotece. Kopernik zapisał swój księgozbiór bibliotece kapituły warmińskiej, jedynie dzieła medyczne – bibliotece na zamku lidzbarskim lub kanonikowi Fabianowi Emmerichowi (1477-1559), ten zaś przekazał fragmenty księgozbioru Kopernika bibliotece Kolegium Jezuickiego w Braniewie.

Zachowało się szesnaście dzieł medycznych, których używał Kopernik, czyniąc w niektórych z nich własnoręczne zapiski. Najstarsza z nich to weneckie wydanie *Super quarta fen primi Canonis Avicennae* (Wenecja, 1485) Hugona Senensis, który komentował dzieło arabskiego medyka Awicenny i zamieszczał porady z zakresu doraźnej pomocy w przypadku krwotoku lub chorób wewnętrznych. Dzieło zostało oprowiane razem z popularnym traktatem Michała Savonaroli *Practica medicinae* (Wenecja, 1486), który stanowił kompendium średniowiecznej wiedzy medycznej.

Niektóre egzemplarze dzieł, które były własnością Mikołaja Kopernika, dostały się w prywatne ręce. Tak się stało z woluminem zawierającym dwa druki medyczne. Do końca II wojny światowej egzemplarz ten był włączony do księgozbioru Liceum Hosianum w Braniewie. Potem, gdy biblioteka uległa zniszczeniu, trafił w prywatne ręce, a został odkryty w 1969 roku i stał się własnością Muzeum Warmii i Mazur. Foliant składa się z dwóch traktatów medycznych: *Breviarium practicae medicinae* (Brewiarz praktyki medycznej) Arnolda de Villa Nova (Pawia, ok. 1485) i *Canonica de febris* (Kanon o stanach gorączkowych) Michała Savonaroli (Bolonia, 1487). Obie prace cieszyły się w średniowieczu dużym zainteresowaniem, ale szczególnie przydatne Kopernikowi okazały się profilaktyczne porady Savonaroli dotyczące postępowania w przypadku zarazy. Zalecały one przestrzeganie higieny osobistej (np. częste wietrzenie pomieszczeń lub ich dezynfekcję), unikanie zbiorowisk ludzkich i przyjmowanie odpowiednich

Magninus Mediolanensis (Maino de Maineri): „Regimen sanitatis”

leków. Pierwszy z druków zawiera czterdzieści trzy zapiski marginalne. Część z nich jest uczyniona ręką Kopernika.

Jak widać, druki medyczne na Warmii miały swoją wyraźną reprezentację. Byłoby ich do dziś więcej, gdyby nie burzliwe dzieje tego regionu. Nieobliczalne szkody w zabytkach wyrządziły wojny szwedzkie w XVII i XVIII wieku. W 1626 roku wojska Gustawa II Adolfa systematycznie i planowo łupiły całą północną Polskę. 30 czerwca Szwedzi wkroczyli do Braniewa, a następnego dnia zajęli Frombork. Zrabowali wiele cennych obrazów i kosztowności kościelnych oraz dokumentów archiwalnych i starych druków, których już nigdy nie zwrócili. Wywieźli wówczas wiele rękopisów, rzadkich inkunabułów i druków z XVI wieku, znajdujących się w bibliotekach: kapitulnej we Fromborku, jezuitów w Braniewie oraz w innych bibliotekach parafialnych i prywatnych. Z Braniewa wywieźli co najmniej 2 700, a z Fromborka ok. 700 woluminów, w tym prawie całą bibliotekę Mikołaja Kopernika. Drugim tragicznym dla księżniczek warmińskich momentem, był koniec II wojny światowej i pierwsze powojenne miesiące. Seminarium duchowne i Akademia Państwowa w 1945 roku zostały spalone. Znaczna ilość druków została zniszczona. Część starych druków, w tym inkunabułów, została zabezpieczona przez Armię Czerwoną, wywieziona do Moskwy i dopiero w 1952 roku zwrócona Polsce, a w 1958 roku Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Olsztynie. Część ksiąg trafiła do innych bibliotek polskich. Ocalałe ze zniszczenia fragmenty księgozbiorów przewieziono do Olsztyna, gdzie weszły w skład obecnej biblioteki seminarialnej. Staraniem pierwszego powojennego dyrektora, ks. Jana Obląka, inne stare druki z terenu całej diecezji warmińskiej, a więc m.in. z Fromborka, Reszla, Ornety, Barczewa i innych miejscowości, znalazły swoje miejsce w księżnicy seminarium duchownego w Olsztynie.

Inkunabuł medyczny

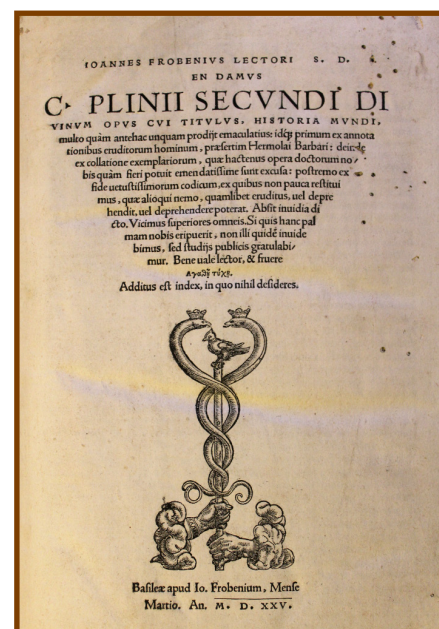
Autorem jedyne inkunabułu o tematyce medycznej w zbiorach Biblioteki WSD MW „Hosianum” w Olsztynie jest Magninus Mediolanensis (Maino de Maineri). Dzieło nosi tytuł *Regimen Sanitatis*. Zostało wydane przez Johanna Ulricha Surganta w oficynie Mikołaja Kesslera w Bazylei w 1493 roku. Tekst jest rubrykowany i ozdobiony czerwonymi inicjałami. Dzieło jest zdefektowane: karta tytułowa została wycięta, brakuje

również kart końcowych. O tym, że było czytane, świadczy fakt, że w tekście znajdują się notatki marginalne, rysunki palca wskazującego oraz podkreślenia tekstu. Inkunabuł jest współoprawny (jako drugi) z szesnastowiecznym teologicznym dziełem Stanisława Sokołowskiego: *Nuntius salutis sive de Incarnatione* (Kraków, 1588). Renesansowa oprawa woluminu została wykonana z tektury obleczonej skórą cielęcą. Ozdobne ramy tworzą wyciski strychulca oraz radełek i łoków z motywami roślinnymi. Zwierciadło górnej okładziny zdobi słabo widoczna plakietka Madonny w glorii. Na obcięciach kart widnieje napis: „Nuntius Salutis”, „Regimen Sanitatis” oraz dawna sygnatura „217”.

Wolumin ten podarował kanonikowi warmińskiemu Janowi Kreczmerowi proboszcz parafii św. Szczepana w Krakowie Tomasz Płaza. Następnie księga została zakupiona za trzydzieści groszy do zbioru kanonika dobromiejskiego Urbana Josta. 20 marca 1630 roku Maciej Thil, tynkarz, obywatel Dobrego Miasta, podarował tę książkę wikariuszowi dobromiejskiemu Bartłomiejowi Lericusowi. W 1636 roku została ona przekazana do biblioteki kolegiaty dobromiejskiej.

Dzieło Maino Maineriego należy do gatunku popularnych w średniowieczu kompendiów medyczno-farmakologicznych, zawierających porady na temat utrzymania zdrowia i przestrzegania zasad higieny.

Maineri podzielił swoją pracę na pięć części. Pierwsza ma charakter wprowadzający i wyjaśniający cel napisania traktatu, dalsze podają zasady zachowania zdrowia i omawiają środki dostępne lekarzom. Autor w swojej pracy wskazał m.in., że kąpiel jest skutecznym sposobem na pozbycie się brudu, a utrzymanie całego ciała w czystości jest bardzo waż-

„Historia naturalna” Pliniusza Starszego

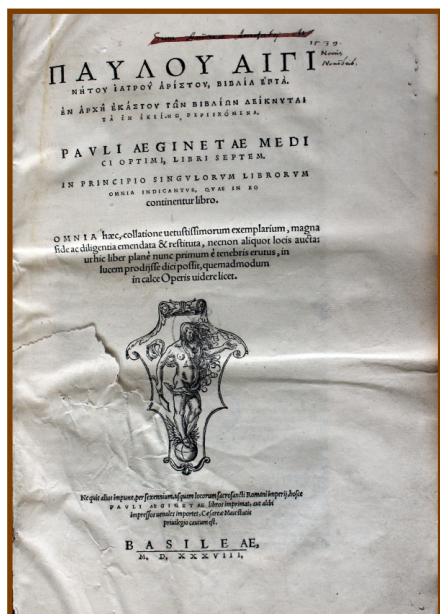
ne. Napisał, że kąpiel czyści zewnętrzne członki ciała z brudu po ćwiczeniach, dodając również, że woda wypłucze spod skóry nagromadzone odpady procesu trawienego, których nie wydali się poprzez ćwiczenia czy masaże. Już wtedy istniało zatem mocne przekonanie o powiązaniu czynności jedzenia z kąpaniem się: kąpiel może spowolnić trawienie, powstrzymać biegunkę, ale gdy woda jest zbyt gorąca, może doprowadzić do spowolnienia pracy serca, nudności lub omdlenia. Maineri dał swoim czytelnikom aż pięćdziesiąt siedem zaleceń kąpielowych, różnych dla ludzi starszych, kobiet w ciąży i podróżujących.

Dzieła medycyny starożytnej w szesnastowiecznych edycjach

Na przełomie XV i XVI wieku nastąpił powrót do studiowania oryginalnych dzieł klasyków lekarskich,

Oprawa „Historii naturalnej” Pliniusza Starszego

Paweł z Eginety: „Iatrou aristou, biblia hepta” (Medici optimi, libri septem)

a przede wszystkim dzieł ojca medycyny Hipokratesa. Stąd druków pisarzy starożytnych nie brakuje też w księgozbiórce Biblioteki „Hosianum”.

Hipokrates (ok. 460-377 p.n.e.) jako pierwszy w historii stwierdził, że przyczyną chorób są zjawiska naturalne, a nie działania złych duchów czy innych sił nadprzyrodzonych. Do powstania choroby dochodzi wtedy, gdy któryś z płynów ustrojowych (krew, żółć, czarna żółć, śluz) będzie w mniejszej lub większej proporcji niż w warunkach naturalnych. Leczenie zaś polega na stosowaniu takich leków i zabiegów, które przywróciłyby zachwiany stan równowagi w układzie czterech soków.

Chociaż do naszych czasów przetrwał spory zbiór tekstów przypisywanych Hipokratesowi – niemal sześćdziesiąt rozpraw medycznych zebranych pod wspólnym tytułem Corpus Hippocraticum – pozostaje sprawą dyskusyjną, które z nich rzeczywiście wyszły od niego, a które są dziełem naśladowców starających się rozwijać jego idee.

Biblioteka „Hosianum” w swoich zbiorach posiada niewielkie dziełko Hipokratesa *De praeparatione hominis* w łacińskim przekładzie Jana Reuchlina (Tybinga, Thomas Anshelmus Badensis, 1512). Należy ono do *Corpus Hippocraticum*. Zostało oprowane razem z jedenastoma innymi drukami (jako ósmy z dwunastu). Dwa z nich są autorstwa starożytnego pisarza Swetoniusza, inne – pisarzy żyjących od XIV do XVI wieku (Leonardo Bruni, Erazm z Rotterdamu, Marek Antoni Sabellicus, Publiusz Faustus Andrelinus, Jan Reuchlin, Filip Beroaldus, Jakub Wimpfeling). Oprawa druku pochodzi z XVI wieku. Jest to oprawa mnisza: dębowe deski powleczone częściowo świńską skórą ozdobioną ślepymi tłoceniami liniowymi i roślinnymi. Zachowały się obie zapinki. Karty przybyszowe oraz wyklejki zrobione zostały z łacińskiego druku gramatycznego z XV wieku, zaś zszywkę z pergaminowego brewiarza z XIV wieku. Wolumin został zakupiony w XVI wieku w Zgorzelcu przez niejakiego Pawła. Posiada również sygnet monogramowy króla Fryderyka Wilhelma I Pruskiego (1688-1740), a także dziewiętnastowieczną pieczęć biblioteki uniwersyteckiej w Królewcu. Na marginesach druku znajduje się kilka odręcznych notatek.

Pliniusz Starszy (23-79) nie był lekarzem ani nawet przyrodnikiem, lecz oficerem i urzędnikiem rzymskim. Jednak jego dzieło *Historia naturalis* przez długie wieki była najbardziej autorytatywnym źródłem informacji dla uczonych, przyrodników, filozofów i lekarzy. Pliniusz do napisania tego dzieła wykorzystał inne opracowania. Nie jest to więc praca oryginalna, lecz raczej kompilacja. Stąd wiadomości w niej zawarte są często bezkrytyczne i niesprawdzone, niemniej zawierają wiele ciekawostek. Księga jedenaście traktuje o anatomii. Właściwy dział lekarski w *Historii naturalnej* rozpoczyna się w księdze dwudziestej. Dzieło Pliniusza było standardowym źródłem wiedzy o surowcach leczniczych pochodzenia roślinnego, zwierzęcego i mineralnego, wraz ze sposobami robienia z nich prostych leków. Informacje o lekach pochodzenia roślinnego zamieścił autor w księgach 20-27 (ok. 1.000), o lekach pochodzenia zwierzęcego w księgach 28-32, a o lekach pochodzenia mineralnego w księgach 33-37. Pliniusz wymienił również środki kosmetyczne, odkażające i trzeźwiące.

Biblioteka „Hosianum” ma cztery wydania *Historii naturalnej* Pliniusza Starszego. Jednak wydania z 1535 i 1543 roku zawierają tylko księgę II z komentarzem Jakuba Milicha, która nie dotyczy medycyny.

Pierwsze kompletne wydanie *Historii naturalnej* ze zbiorów olsztyńskiej księżnicy zostało opublikowane w słynnej oficynie Jana Frobenia w Bazylei w 1525 roku. Liczy ponad 750 stron wydrukowanych w formacie folio. Wolumin należał do prepozyta Kolegiaty Dobromiejskiej, Pawła Snopka. Świadczy o tym wpis z 1530 roku. Księga trafiła później do Biblioteki Kolegiaty w Dobrym Mieście. Oprawa woluminu pochodzi z XVI wieku. Została wykonana z desek obleczonych ciemnobrązową skórą. Pochodzi z krakowskiego warsztatu introligatorskiego Macieja z Przasnysza, zwanego również Mistrzem Główek Anielskich. Została wykonana w czasie bliskim wydaniu druku. Wskazuje na to w pierwszej kolejności zaawansowany poziom italianizacji złożonej dekoracji, na którą składa się głównie rama ornamentalna z arabską, narożnikowe ćwierć-medaliony z tzw. trójliściami włoskimi (trifogli italiani), a także – wywodzące się z tradycji zdobnictwa introligatorskiego we Włoszech – uskrzydłone główki anielskie o renesansowej stylizacji. Do elementów charakterystycznych dla krakowskiego introligatorstwa tego czasu należy centralny medalion ze św. Jerzym walczącym

Pedanius Dioskurides: „Peri hylesiatrikes” (De materia medica)

cym ze smokiem. W medalionie tym na drugim planie widoczna jest klęcząca księżniczka, która miała zostać ofiarowana smokowi. Powyżej zwierciadła górnej okładziny widnieje napis: „C. PLINII”, a poniżej: „HISTORIAE”. Tłoczenia zwierciadła i napis są złożone. Rama zewnętrzna ozdobiona jest ślepym tłoczeniem liniowym. Na dłuższych brzegach okładzin pozostały jedynie ślady zapinek. Na dolnym obcięciu bloku widnieje napis: „C. PLINII HISTORIA”.

Wydanie *Historia naturalis* z 1535 roku powstało w Bazylei jako owoc współpracy Jana Frobenia i jego syna Hieronima oraz Jana Herwagena i Mikołaja Episcopiusa. Wolumin należał w II połowie XVII wieku do Michała Elsnera, zaś na przełomie XVII i XVIII wieku do kanonika dobromiejskiego Pawłowskiego. W XVIII wieku księga została włączona do księgozbioru Kurii Biskupiej we Fromborku. Oprawa woluminu wydrukowanego w formacie folio pochodzi z XVI wieku. Są to deski obleczone świńską skórą ozdobioną bogatymi tłoczeniami liniowymi, roślinnymi i postaciowymi. W zdobieniach wykonanych radełkiem znajdują się przedstawienia Adama i Ewy, węża miedzianego, Ukrzyżowanego, Zmartwychwstałego, św. Piotra i św. Pawła. Zachowała się jedna zapinka. Na grzbiecie przyklejono kartkę z napisem: „Plinii Secundi Historia mundi 1535”. W woluminie znajdują się trzy skrawki *Tabula Festivitatium Partis Estivalis*, wycięte z *Sermones* (ok. 1500 roku). Druk nosi liczne ślady krytycznego czytania: podkreślenia, przekreślenia, rysunki palca wskazującego i notatki na marginesach. W prawym dolnym rogu wyklejki górnej okładziny jest naklejona kartka, świadcząca o tym, że książka, wraz z wieloma innymi, po zakończeniu II wojny światowej została wywieziona do Moskwy, a potem zwrócona Bibliotece Warmińskiego Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie.

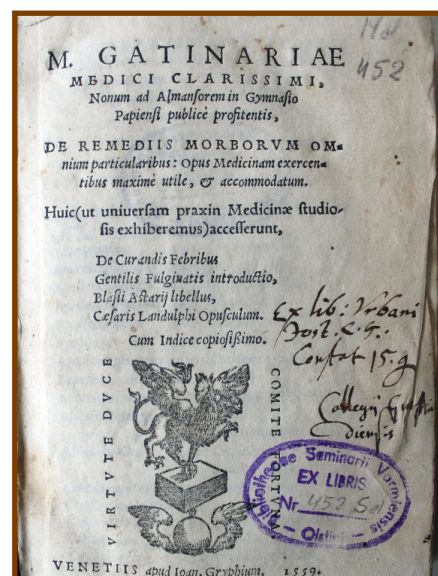
Kolejnym pisarzem starożytnym, którego dzieło medyczne znajduje się w księżnicy seminaryjnej jest Pedanius Dioskurides (ok. 40-ok. 90). Pochodził on z Grecji, ale działał w Rzymie w czasach Klaudiusza i Nerona. Uczestnicząc jako lekarz w wyprawach wojennych z legionami rzymskimi, miał okazję bliżej poznać rozmaite kraje i ich przyrodę. Przede wszystkim jednak poznał wiele leków różnych krajów, które następnie opisał w dziele *Peri hylesiatrikes* (*De materia medica*). W ten sposób powstało dzieło, które zdetronizowało całą

wcześniejszą literaturę z tej dziedziny. *Środki medyczne* Dioskuridesa było dziełem bardzo popularnym i pożytecznym w kształceniu medyków, o czym świadczą przekłady na język łaciński, arabski, syryjski, turecki, hebrajski, francuski, niemiecki i angielski. Po raz pierwszy zostało wydrukowane w 1478 roku i często wznawiane. Praca zawiera opisy wszystkich znanych autorowi surowców leczniczych roślinnych, zwierzęcych i mineralnych oraz sposobów ich zastosowania w lecznictwie. Wartość dzieła podnosi fakt, że autor sam zbierał rośliny lecznicze, opisywał je, podawał synonimy, sposoby przechowywania, przerabiania i przygotowywania z nich leków, a wreszcie dawkowania i działania. Wszystko to zostało podane w sposób bardzo dokładny i krytyczny. Spora część jest poświęcona uprawie winorośli i sporządzaniu win leczniczych. Księga I zawiera opis drzew dających olejki aromatyczne, żywice, balsamy i owoce; księga II – opis zwierząt i zwierzęcych środków leczniczych (miód, mleko, tłuszcz); księga III – opis korzeni, ziół, kłaczy, nasion i wyciągów z nich otrzymywanych; księga IV – opis pozostałych korzeni, grzybów, gąbek; księga V – opis winorośli, wina i minerałów.

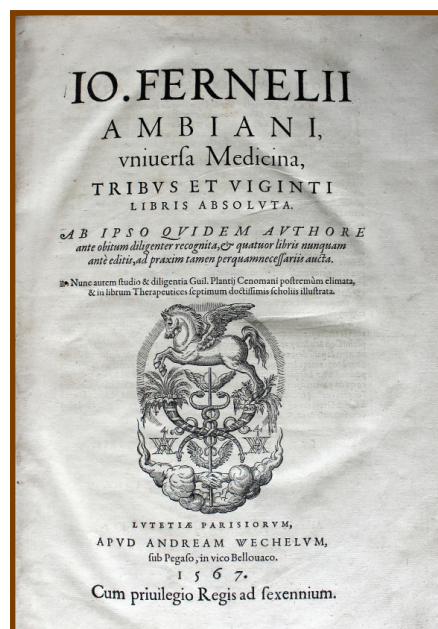
Biblioteka „Hosianum” posiada dzieło Dioskuridesa *De medica materia* w bazylejskim wydaniu z 1539 roku. Praca została przetłumaczona z języka greckiego na łaciński przez botanika i lekarza Jana Ruela, a wydrukowana w oficynie Michaela Isengrina. Wolumin został odkupiony od Mateusza Behma przez kanonika dobromiejskiego Szymona Langa i pozostawał w jego księgozbiore, by następnie zasilić zbiory Biblioteki Kolegiackiej w Dobrym Mieście. Oprawa druku pochodzi z XVI wieku. Została wykonana z łacińskiej makulatury drukarskiej obleczonej świńską skórą ozdobioną ślepymi tłoczeniami. W centralnej części górnej okładziny widnieje postać z herbem i literami H H, zaś na dolnej okładzinie – postać z herbem i literami H I. W obramowaniach obu okładzin znajdują się postacie Izajasza, św. Pawła, Madonny z Dzieciątkiem i Dawida wraz z napisami w języku hebrajskim i łacińskim oraz motywami roślinnymi.

Dzieła medycyny średniowiecznej i nowożytnej w szesnastowiecznych edycjach

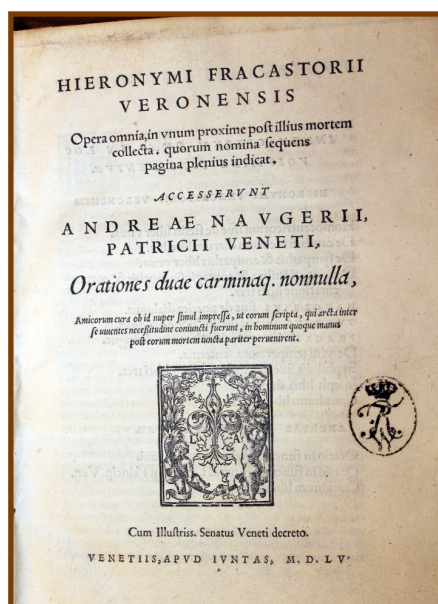
Paweł z Eginy (ok. 625-ok. 690) był Grekiem z pochodzenia, chociaż zwyczajowo zalicza się go do lekarzy kręgu

Marco Gatinae: „De remediis morborum omnium particularibus...”

Jean-François Fernel: „Universa Medicina”

Girolamo Fracastoro: „Opera omnia”

bizantyjskiego. Napisał po grecku niezwykle cenione siedmiotomowe kompendium medyczne. Należy je uznać za najbardziej oryginalne, kompletne i kompetentne naukowo spośród różnych opracowań innych autorów bizantyjskich. Oprócz wielu oryginalnych opisów zawiera również wiele poglądów zaczerpniętych z prac Galena i Oribasiusa. Zawarty w księdze VI wykład chirurgii przez kilka wieków był podstawą nauki operacyjnej. Dzieło Pawła z Eginy było tłumaczone na wiele języków, najwcześniej na łaciński i arabski.

Biblioteka „Hosianum” w swoich zbiorach ma greckie wydanie dzieła Pawła z Eginy: *Iatrou aristou, biblia hepta* (*Medici optimi, libri septem*), wydrukowane w formacie folio w Bazylei przez Andreasa Cratandera w 1538 roku. Wolumin już w 1539 roku należał do Andreasa Auri-fabera Goldschmidta (1514-1559), który później był m.in. osobistym lekarzem księcia Albrechta I Hohenzollerna, profesorem i rektorem uniwersytetu Albertyna. Następnie tom znalazł się w księgozbiore uniwersytetu, o czym świadczy sygnet monogramowy „FWR”. Oprawa pochodzi z XVI wieku. Została zrobiona z tektury powleczonej świńską skórą ozdobioną ślepymi tłoceniami wykonanymi strychulcem oraz radełkami z motywami ornamentowymi i figuralnymi. W niewielkich medalionach znajdują się m.in. postacie Herkulesa, Septymiusza Sewera i księcia saksońskiego Fryderyka. Zwierciadło zdobią wyciski kwiatonów i rozet. W bordiurze otaczającej zwierciadło górnej okładziny znajdują się inicjały pierwszego posiadacza „A G” oraz data „1540”, czyli rok, w którym pełnił on funkcję dyrektora szkoły w Gdańsku. Po zapinkach pozostały jedy-

nie ślady. Na grzbiecie oprawy znajduje się napis: „PAVLVS AEGINETA”.

Marco Gatinaria (1442-1496) był lekarzem, który zajmował się również filozofią. Od 1467 roku był związany z Pawią. Napisał ponad 100 prac. Biblioteka seminarium duchownego w Olsztynie ma w swoich zbiorach dzieło *De remediis morborum omnium particularibus...*, wydane w Wenecji w oficynie Giovanniego Griffio w 1559 roku. Wolumin należał do kanonika dobromiejskiego Urbana Josta, a następnie wzbogacił bibliotekę kolegiacką. Wewnątrz druku, na marginesach, widnieją ślady lektury w postaci odręcznych zapisków. Oprawa druku pochodzi z XVI wieku. Jest to tektura makulaturowa z niemieckiego rękopisu z XV wieku o treści ascetycznej, obłożona w brązową skórę ciętą ozdobioną liniami strychulcowymi, wyciskami radełka i stempli. Poziome przestrzenie zewnętrznej ramy zdobią półpiersienie i kwiatony, zaś pionowe – lilie. Wewnętrzna rama została wykonana radełkiem, w którym trudne do zidentyfikowania postacie umieszczone w medalionach przeplatają się z nieznanymi herbami i motywami ornamentowymi. Zwierciadło wypełniają wyciski kwiatonów i rozet. Zszywka użyta do oprawy pochodzi z pergaminowego gradułu z XIV wieku. Na bocznym obcięciu kart widnieje napis: „Remedia morborum”.

Girolamo Fracastoro (1478-1553) był włoskim lekarzem, astronomem i poetą. Był współtowarzyszem studiów Mikołaja Kopernika w Padwie. W historii medycyny znany jest z naukowego opracowania wyników medycznych obserwacji dotyczących rozprzestrzeniania się epidemii. Spostrzeżenia te zaowocowały powstaniem wręcz wizjonerskiej teorii chorób zakaźnych. Opisał ją w dziele *De contagione et contagiosis morbis* (1543). Przyczyną tych schorzeń są niewidoczne gołym okiem semina morbi (nasiona choroby). Mogą się one przenosić: per contactum (przez styczność), per pneumam (przez zarażone powietrze) oraz per fomitem (przez przedmioty, pokarm, wodę). Fracastor opisał cały szereg chorób zakaźnych. Jego koncepcje odegrały istotną rolę w zwalczaniu epidemii dżumy, jaka nawiedziła Wenecję w latach 1575-1577. Na nich oparły się działania władze sanitarne miasta.

Śledząc epidemię kiły w Europie, Fracastor napisał też poemat pod tytułem *Syphylis sive morbus gallicus* (1530). Przedstawił w tym utworze dzieje swawolnego pasterza o imieniu Syphylis, który został ukarany przez bóstwo okropną chorobą. Opis zmian chorobowych

był inspirowany wyglądem zmian kiłowych. Spowodowało to, że z biegiem lat choroba ta otrzymała nazwę „syfilis”, pochodzącą od imienia pastuszka.

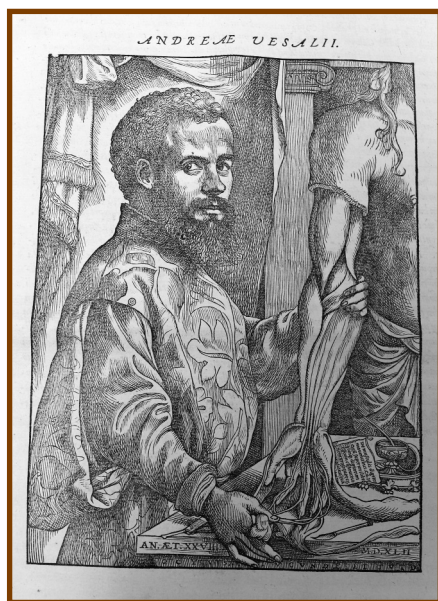
Biblioteka „Hosianum” ma w swoim zabytkowym zbiorze dzieło Fracastora *Opera omnia* wydane w Wenecji w oficynie spadkobierców Lucantonio Giunti w 1555 roku. Wolumin zawiera m.in. wspomniane wcześniej dzieła oraz dołączone oracje Andrei Navagero. Należał do księgozbioru króla pruskiego Fryderyka Wilhelma I, o czym świadczy sygnet monogramowy. Szesnastowieczna oprawa została wykonana z tektury powleczonej świńską skórą ozdobioną ślepymi tłoceniami liniowymi, plecionkowymi i medalionowymi. Na grzbiecie oprawy widnieje autor dzieła: HIE: FRA=//CA=//STO=//RIUS.

Jean-François Fernel (1497-1558) zajmował się fizjologią i astronomią. Był zwolennikiem poglądów Galena, które dostosował do ówczesnego stanu wiedzy. Był autorem nazw „fizjologia” i „patologia” oraz siedmiu ksiąg z zakresu fizjologii i siedemnastu ksiąg z patologii. Duża popularność i opinia o jego umiejętnościach spowodowała, że został osobistym lekarzem króla Nawarry Henryka II i Katarzyny Medycejskiej.

Biblioteka seminarium duchownego w Olsztynie ma w swoich zasobach dzieło Fernela: *Universa Medicina*, wydane w 1567 roku w Paryżu, w oficynie Andreasa Wechela. W tekście znajdują się liczne glosy łacińskie oraz krótkie zapiski łacińskie na tylnej wyklejce i karcie przybyszowej. Oprawa druku wydanego w formacie folio pochodzi z XVI wieku. Są to deski obłożone ciemnobrązową skórą ozdobioną złożonymi tłoceniami. Na obcięciu bloku widnieje liczba 98 oraz litera M. Litera ta może oznaczać rodzinę Mortęskich, a nawet być może jej najbardziej znaną reprezentantkę: księżną Magdalenę Mortęską (1554-1631). Zdaje się to potwierdzać superekslibris rodziny Mortęskich na górnej okładzinie. Herb Orle Nogi lub Orlik przedstawia dwie skrzyżowane orle nogi, zwrócone pazurami w dół. Godło rodu Mortęskich na oprawie jest otoczone ozdobnym owalnym wieńcem.

Traktat anatomiczny Andreasa Vesaliusa

Andreas Vesalius (1514-1564), nazywany ojcem nowożytnej anatomii, zasługuje na osobne miejsce w niniejszym opracowaniu. Jemu samemu i jego traktatowi anatomicznemu więcej uwagi poświęci w swoim artykule dr Krzysztof Nierzwicki. Warto jedynie zaznaczyć, że wśród wielkich ilustrowanych

Andreas Vesalius: „De humani corporis fabrica”

cji zajmujących całe strony dzieła Vesaliusa znajduje się obraz przedstawiający z profilu szkielet stojący w zadumie, z ręką wspartą na czaszce leżącej na nagrobku. Na postumencie został umieszczony napis: „vivitur ingenio, caetera mortis erunt” (w wolnym tłumaczeniu: tylko dusza jest nieśmiertelna, reszta należy do śmierci). Ten motyw tzw. „kostnego Hamleta” znalazł się na wielu nagrobkach, m.in. na dwóch płytach nagrobnych w archikatedrze we Fromborku: kanonika Zachariasza Jana Szolca (zm. 1682) i kanonika Stanisława Bużeńskiego (zm. 1684).

Biblioteka „Hosianum” posiada dwa egzemplarze epokowego dla anatomii dzieła Vesaliusa w drugim wydaniu bazyilejskim z 1555 roku. Do niedawna historycy książki nie wiedzieli o ich obecności w Olsztynie. Jeden wolumin należał w II połowie XVI wieku do Jana Zaeliusa z Królewca i jego syna. W XVIII wieku dzieło znajdowało się w bibliotece Uniwersytetu Albertyna. Szesnastowieczną oprawę druku wykonano z desek o faszynowanych krawędziach, obłożonych ja-

sną skórą świnią. Na dłuższych bokach okładek pozostały ślady zapinek. Dekorację skóry wykonano techniką ślepych wycisków strychulca, radełek i tłoków z motywami roślinnymi, medalionowymi i tekstowymi. W medalionach występują postacie Erazma z Rotterdamu, Marcina Lutera, Filipa Melanchtona i Jana Husa. W prawym górnym rogu górnej okładziny dopisano: „VESSALII ANAT // N. 41”. W drugim egzemplarzu brakuje karty tytułowej. Oprawa woluminu to oprawa mnisha, wykonana z tektury i świnińskiej skóry ozdobionej ślepych tłoczeniami liniowymi, roślinnymi, arabeskowymi, postaciowymi i tekstowymi. Narożniki zostały wykonane także ze świnińskiej skóry. W górnej części górnej okładziny zostały wytłoczone litery: „F * D * T”, a w dolnej data „1578”. Zapewne jest to superekslibris napisowy, ale trudno w tym momencie zidentyfikować jego właściciela. W ramie wykonanej radełkiem widnieją postacie: Chrystusa Króla, Madonny, św. Pawła i św. Jana Chrzciciela.

Zapewne druków medycznych na Warmii było w przeszłości znacznie więcej. Część zachowanych do naszych czasów i przechowywanych w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” pochodzi z Królewca i trafiła do Olsztyna w wyniku zawieruchy wojennej, choć nie można wykluczyć, że także znacznie wcześniej. Jednak szczególnie ta część, która swoimi korzeniami sięga warmińskich księżnic kościelnych, jest świadectwem bogatych zainteresowań ich stróżów, którzy – jak widać – gromadzili nie tylko dzieła teologiczne.

ksiądz dr Tomasz Garwoliński jest dyrektorem Biblioteki Wydziału Teologii UWM i Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum”, teologiem i bibliotekarzem, badaczem i popularyzatorem zajmującym się przede wszystkim starymi drukami i historią książki na Warmii

referat wygłoszony podczas XXXVII Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych, 16-18.09.2019, Bydgoszcz-Pelplin-Toruń

fot. własne autora

Rola muzykoterapii i arteterapii w procesie edukacji osób starszych Warsztaty prowadzone w ramach programu Bezpieczny e-senior

Michalina Radzińska

W opublikowanym w 2017 roku przez Główny Urząd Statystyczny informatore „Jakość życia osób starszych w Polsce” przedstawiono statystyki dotyczące udziału osób w starszym wieku w aktywnościach związanych z tak zwaną kulturą wysoką. W opracowaniu zostały przedstawione grupy w wieku 60+ oraz 65+ (GUS 2017, str. 7-11).

Spośród 9 mln osób powyżej 60 roku życia zaledwie 13% zadeklarowało przynależność do biblioteki (minimum jedno wypożyczenie rocznie). 98% ogląda telewizję, 73-76% czyta gazety bądź czasopisma, do kina chodzi nieco ponad 20%, natomiast do filharmonii tylko 6%. Jeżeli zawężymy obserwacje do grupy 65+ i aktywności, które powtarzają się minimum raz w miesiącu, zauważymy, że do kina chodzi 1,6%, do teatru i na koncerty 1,2%, natomiast do muzeum lub na wystawę 1,1%. Nieco lepiej przedstawia się czytelnictwo. Minimum jedną wizytę w bibliotece bądź czytelnici zadeklarowało 6,6% badanych. Analizując statystyki przedstawiające częstotliwość powyższych czynności, należy pamiętać, że 81-85% osób w starszym wieku nigdy lub prawie nigdy nie bierze udziału we

wspomnianych aktywnościach kulturalnych. W 2018 roku było w Polsce 640 uniwersytetów trzeciego wieku, co wydaje się imponującą liczbą, jeśli jednak weźmiemy pod uwagę, że liczba uczestników wyniosła nieco ponad 110 tysięcy, obrazuje ona skalę braków w tym obszarze.

Mieszkańcy dużych aglomeracji często reagują zdziwieniem, słysząc o niedostatku zajęć edukacyjnych, bądź kulturalnych dedykowanych omawianej grupie wieko-

wej. Problem wykluczenia społecznego osób starszych również nie zajmuje wysokiego miejsca w powszechnym rozumieniu problemów społecznych. Pomimo tego, że priorytetem jest i będzie zapewnienie odpowiedniego poziomu opieki zdrowotnej i organizacji dnia codziennego, nie sposób pominąć zajęć edukacyjnych i arteterapeutycznych oraz ich wpływu na budowanie dobrostanu człowieka.

<http://biblioteka.bydgoszcz.pl/bezpieczny-e-senior-2/>

<http://biblioteka.bydgoszcz.pl/bezpieczny-e-senior-2/>

Arteterapia doskonale sprawdza się w kontekście zwiększania aktywności oraz zaspokajania zainteresowań i potrzeb emocjonalnych, a zajęcia prowadzone jej technikami mogą stanowić terapię bądź rodzaj prewencji. Udział w warsztatach arteterapeutycznych daje poczucie sprawstwa, zwiększa poczucie własnej wartości oraz wspomaga komunikację. Z kolei uczestnictwo w wydarzeniach związanych z tzw. kulturą wysoką niesie ze sobą elementy socjoterapii.

Muzykoterapia jako metoda wspierająca tradycyjną medycynę, nie wymaga szczególnego przekonywania do jej skuteczności. Muzyka jest jedną z najstarszych i najszerzej rozpowszechnionych form wywierania wpływu na samopoczucie jej wykonawców i odbiorców. Była stosowana już w starożytności, a pierwsze pisemne wzmianki o prowadzonej terapii pochodzą z około 1000 roku p.n.e.

W przypadku osób w starszym wieku można zastosować muzykoterapię jako metodę wspomagającą leczenie farmakologiczne, m.in. w przypadku depresji, demencji oraz łagodnych zaburzeń poznawczych (MCI). W chorobie Parkinsona gra na instrumentach wpływa na motorykę i płynność ruchu. Nieocenioną rolę w terapii osób starszych ma śpiewoterapia, która może stanowić znaczące wsparcie terapeutyczne w afazji i aleksytymii. Śpiew wpływa korzystnie na dotlenienie organizmu oraz pomaga rozładować napięcie psychoruchowe oraz emocjonalne. Gra na instrumentach (bez względu na poziom zaawansowania) także przynosi wymierne korzyści zdrowotne. Osoby, które muzykują, mają lepszą koncentrację uwagi, są bardziej spostrzegawcze, kreatywne i lepiej radzą sobie ze stresem. Motoryczne ćwiczenia sprawiają, że poprawia się koordynacja obu rąk oraz mielinizacja połączeń ner-

wowych w mózgu, co wpływa na szybkość myślenia i kojarzenia faktów.

W okresie od września do grudnia br. w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszcy są prowadzone zajęcia edukacyjne w ramach programu „Bezpieczny e-senior”. Program jest skierowany do osób powyżej 60. roku życia zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem. Został on sfinansowany z funduszy unijnych, a jego celem jest podniesienie aktywności społecznej oraz kompetencji społecznych i cyfrowych 15 osób zamieszkujących na obszarze LSR (Śródmieście, Bocianowo, Wilczak, Błonie, Fordon I, Fordon II, Okole) miasta Bydgoszczy.

W dniach 1 i 10 października odbyły się warsztaty arteterapeutyczne, w których szczególnie nacisk został położony na działania z obszaru muzykoterapii. Zostały one wzbogacone o ćwiczenia pogłębiające świadomość ciała w ruchu oraz elementy relaksacji. Warsztaty muzyczne były przeplatane zajęciami o innej tematyce tak, aby uczestnicy nie czuli się znużeni.

Pierwszym etapem był warsztat dotyczący świadomości ciała w ruchu, podczas którego wykorzystano ćwiczenia inspirowane elementami zaczerpniętymi z Metody Feldenkraisa. Jest to metoda ćwiczeń ruchowych, która została stworzona na potrzeby muzyków i aktorów. Wspomaga ona prawidłowe nawyki i kształtuje przyzwyczajenia w zakresie optymalnej postawy ciała i poruszania się w sposób możliwie jak najmniej obciążający narząd ruchu.

Następnym etapem była relaksacja przy muzyce. Tłem do odpoczynku była II część *Koncertu fortepianowego C-dur KV 467* Wolfganga Amadeusza Mozarta oraz II część *VI symfonii F-dur* Ludwiga van Beethovena. Dodatkowym elementem, który wzbudził duże zainteresowanie grupy były

krótkie pogadanki na temat kompozytorów i genezy prezentowanych utworów.

Spotkanie zakończyły warsztaty „Sam zrobię instrument i na nim zagram”, podczas których uczestnicy wytwarzali instrumenty z przyniesionych przez siebie przedmiotów codziennego użytku. Ostatnim etapem były ćwiczenia komunikacji niewerbalnej i odczytywania zjawisk przyrodniczych zagranych na własnym instrumentarium.

Drugi dzień poświęcony zagadnieniom arteterapeutycznym rozpoczęła część dotycząca pojęcia stresu, jego rodzajów i ćwiczeń pomagających łagodzić jego skutki. Grupa wykonywała proste ćwiczenia oddechowe i izometryczne (kończyn górnych) pochodzące z Mobilnej Rekreacji Muzycznej.

Kolejnym etapem były zadania filmoterapeutyczne oraz biblioterapeutyczne. Bodźcem inicjującym pierwsze z nich było obejrzenie krótkich animacji, których temat stanowił problem samotności oraz życia z chorobą otępienną. Po odtworzeniu materiałów filmowych, nastąpiła dyskusja nad sposobami radzenia sobie w omawianych sytuacjach oraz wspólne rozwiązywanie zeszytów ćwiczeń funkcji poznawczych.

Część poświęconą biblioterapii poprzedził krótki wstęp z przekształcania obrazów według własnej fantazji, który miał zachęcić uczestników do kreatywności. Ostatnim etapem były zajęcia z twórczego formowania porównań literackich na przykładzie usłyszanego piosenki oraz tworzenie opowiadań z przypadkowo wybranych fragmentów tekstów z dostępnych książek. Spotkanie zakończyła relaksacja przeprowadzona metodą Jacobsona, będącą techniką progresywnej relaksacji mięśni, szeroko stosowana w muzykoterapii.

Pomimo początkowych obaw zgłaszanych przez uczestników warsztatów, wszystkie zaproponowane ćwiczenia zostały wykonane starannie, z dużym zaangażowaniem i entuzjazmem. Obawy wynikały z braku wiary we własne możliwości, w zetknięciu się z nową formą aktywności jaką były ćwiczenia arteterapeutyczne. Pomimo tego, na podstawie obserwacji grupy i jej aktywnej postawy podczas trwania spotkań, można sądzić, że w każdym z nas tkwią nieuświadomione pokłady kreatywności, które warto odpowiednio stymulować.

dr Michalina Radzińska jest asystentem w Zakładzie Terapii Zajęciowej i Aktywizacji Społeczno-Zawodowej

Studentenci „Centrum Edukacji Ultrasonograficznej” przy Klinice Urologii Ogólnej i Onkologicznej w Bydgoszczy animatorami zajęć z ultrasonografii organizowanymi w Centrum Nauki Kopernik w Warszawie

Wiktor Bursiewicz

Centrum Nauki Kopernik w Warszawie to instytucja powołana w 2005 roku, mająca służyć popularyzacji wiedzy, której pomysłodawcą jest profesor fizyki teoretycznej Łukasz Turski. Dzięki interaktywnemu charakterowi stanowisk, zwiedzający mogą na własne oczy przyrzeć się prawom fizycznym rządzącym wszechświatem oraz zaznajomić się z budową i funkcjonowaniem ludzkiego organizmu.

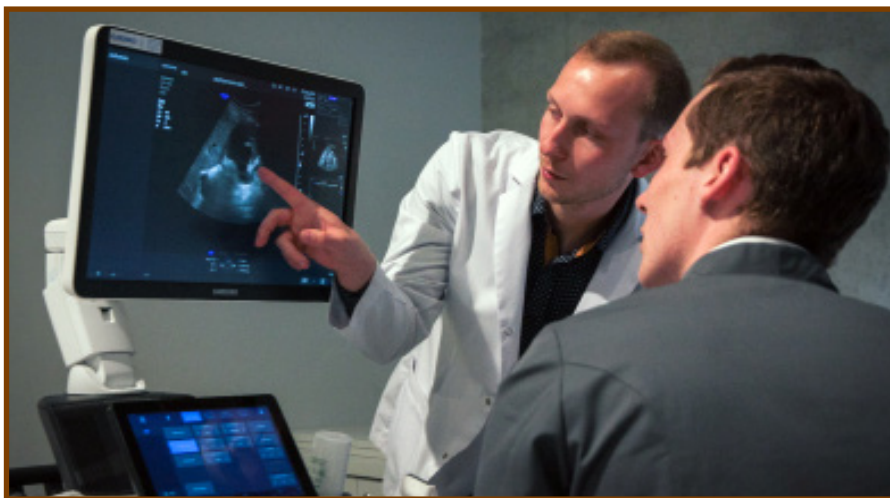
W obrębie Centrum Nauki wyodrębnione są poszczególne strefy tematyczne poruszające zagadnienia z dziedziny fizyki, chemii, biologii, medycyny, informatyki i wielu innych dziedzin.

Jedną z nowości jest wystawa „Zmierz się!”, w której to właśnie ciało człowieka traktowane jest jako laboratorium, dzięki czemu odwiedzający mogą poznać siebie oraz granice swoich możliwości.

W ramach wystawy „Zmierz się!” studenci naszej uczelni z SKN Ultrasonografii przy Klinice Urologii Ogólnej i Onkologicznej w Bydgoszczy, co miesiąc przyjeżdżają do Centrum Nauki, aby szerzyć wśród zwiedzających wiedzę na temat badania ultrasonograficznego. W trakcie warsztatów uczestnicy mają możliwość postawienia się w roli lekarza i samodzielnie wykonują badania USG.

Do tej pory odbyło się sześć spotkań, w trakcie których, dzięki nowoczesnemu aparatowi firmy Samsung, zwiedzający mogli zobaczyć tętniczy i żylny przepływ krwi, strukturę wątroby, nerek, tarczycy oraz obserwować pracę serca oraz mięśni szkieletowych. Współpraca z Centrum Nauki Kopernik jest niezwykle okazją do popularyzacji wiedzy o ultrasonografii, szczególnie wśród najmłodszych, dzięki czemu przełamywane są bariery i strach przed badaniami lekarskimi.

Wiktor Bursiewicz jest przewodniczącym Koła STN przy Klinice Urologii, fot. własne

Studentenci Centrum Edukacji Ultrasonograficznej przy Klinice Urologii Ogólnej i Onkologicznej CM UMK w trakcie zajęć z młodzieżą w Centrum Nauki Kopernik w Warszawie

VI Rajd dla Transplantacji

18 czerwca 2019 r. spod Szpitala Uniwersyteckiego nr 1 im. dr. A. Jurasza w Bydgoszczy wyruszył VI Rajd dla Transplantacji. Jego trasa prowadziła z Bydgoszczy przez Toruń, Grudziądz, Kwidzyn, Tczew, aż do Gdańska. Rajd ten, organizowany pod hasłem „Podziel się sobą!”, zakończył się w sobotę 22 czerwca 2019 r. pod Dworem Artusa na Długim Targu w Gdańsku. W czasie rajdu uczestnicy rozpowszechniali ideę transplantacji, rozdawali oświadczenia woli oraz materiały informacyjne.

Rajd dla Transplantacji organizowany jest corocznie przez Fundację „Organizacji” im. Bartka Kruczkowskiego, którą założyła w 2013 r. mama Bartka - Pani Jolanta Kruczkowska. Fundacja ta powstała po tragicznym wypadku Jej syna Bartka, którego życia nie udało się niestety uratować, ale dzięki pobranym od niego narzutom uratowano życie 6 osób, w tym 2,5-letniego dziecka.

Uczestnicy VI Rajdu dla Transplantacji

Przed Szpitalnym Oddziałem Ratunkowym uczestników Rajdu oraz Organizatorów powitał kierownik Kliniki Chirurgii Wątroby, Chirurgii Ogólnej i Chirurgii Transplantacyjnej Szpitala Uniwersyteckiego nr 1 - dr hab. n. med. Maciej Słupski oraz mgr Monika Siekierka - Koordynator Transplantacyjny w tej samej Klinice. Dr hab. n. med. Maciej Słupski jest twórcą działającego od 2017

r. programu przeszczepiania wątroby w bydgoskiej Klinice. Docent Słupski sam jest zapalonym rowerzystą, jednakże obowiązki służbowe nie pozwoliły na udział w Rajdzie.

W tym roku natomiast po raz pierwszy w Rajdzie udział wzięła 12-letnia Ula, która jest po przeszczepie serca!

fot. R. Bosiacki

Collegium Medicum na Terenowej Masakrze

Daria Grabowska

Terenowa Masakra jest to bieg odbywający się na dystansie 5, 10 lub 15 km. Od kilku lat odbywa się w edycji letniej i jesiennej na terenie największego parku miejskiego w Polsce – w Mysłęcinku. Różni się od zwykłych imprez biegowych tym, że podczas pokonywania dystansu biegowego należy zmierzyć się z licznymi, często zaskakującymi przeszkodami.

8 i 9 czerwca bieżącego roku odbyła się VIII edycja Terenowej Masakry. Po

raz pierwszy w tej imprezie biegowej wzięli udział studenci z Collegium Medicum w Bydgoszczy.

Członkami drużyny byli studenci fizjoterapii. Natomiast na czele ekipy stanął fizjoterapeuta z Katedry Fizjoterapii Zakładu Terapii Manualnej CM UMK, dr Witold Słomko. Odważni i silni studenci i studentki fizjoterapii mieli za zadanie pokonanie licznych przeszkód. W ich skład wchodziły między innymi: wszelkiego rodzaju ścianki – proste, skośne, wysokie i te niskie, a także liny i siatki – po których należało się wspinać, opony – które należało omijać, przerzucać lub przeciągać. Przeszkody, które były także dużym wyzwaniem to między innymi kładki, mosty, wawozy. Nie zabrakło również najbardziej przerażającej przeszkody noszącej nazwę „tarzan”, której pokonanie polegało na zeskoku (z biegu puszczając się liny)... do sadzawki! Najprzyjemniejszą i najbardziej lubianą przeszkodą wśród ekipy fizjoterapeutów okazał się basen błotny. Natomiast najtrudniejszą przeszkodą w tym szalonym biegu okazała się ogromna rampa ustawiona tuż przed samą metą. Paradoksal-

Basen błotny, fot. Justyna Gapska

nie pokonanie jej zajęło najwięcej czasu i kosztowało młodych fizjoterapeutów wiele energii. Należy wspomnieć, że reprezentacja CM biorąca udział w biegu była bardzo zgrana i cechowała się dobrą współpracą uczestników, mimo że nie wszyscy członkowie drużyny dobrze się znali. Na słowa uznania zasłużył także lider drużyny dr Witold Słomko, który wykazał się dużą siłą i wsparciem, ponieważ bacznie czuwał nad swoją ekipą, służył pomocną dłońią i nie pozostawił żadnego uczestnika na tyłach.

Nie można zapomnieć także o części ekipy reprezentującej Collegium Medicum na Terenowej Masakrze, której zadaniem była opieka fizjoterapeutyczna nad uczestnikami biegu – opieka ta dotyczyła wykonywania masażu przedstartowego oraz powysiłkowego – w celu złagodzenia nieprzyjemnych odczuć ze strony narządu ruchu po zakończonym biegu. Również i oni spisali się na medal!

Podczas biegu wszystkim uczestnikom towarzyszyły pozytywne emocje i dużo śmiechu. Udział w tym przedsięwzięciu z pewnością wzbogacił studentów o umiejętność współpracy w drużynie, a także niewątpliwie zmusił ich do pokonania granic wytrzymałości i siły. W związku z tym, że udział w tego typu inicjatywach wprowadza wiele pozytywnych wartości do życia studentów wydaje się prawdopodobne, że kolejne roczniki CM UMK będą miały przyjemność wzięcia udziału w kolejnych edycjach Terenowej Masakry.

Daria Grabowska jest tegoroczną absolwentką kierunku fizjoterapia

Ekipa Collegium Medicum, studentki i studenci fizjoterapii wraz z dr. Witoldem Słomko, fot. własna autora

Opieka fizjoterapeutyczna nad uczestnikami biegu, fot. Justyna Gapska

Srebro i brąz

W dniach 25-26 maja br. w Szczecinie odbyły się Mistrzostwa Polski Uczelni Medycznych w Siatkówce Piłkowej. Nikogo nie może zatem dziwić, że w dalszej części będzie o kolejnym sukcesie utalentowanych reprezentantek Collegium Medicum UMK, które przyzwyczały nas już do swoich sukcesów.

Srebro i tytuł Vicemistrza Polski zdobyła para Magdalena Dziedzic i Magdalena Gaca przegrywając, po zaciętym pojedynku, mistrzostwo z parą reprezentującą Uniwersytet Medyczny w Lublinie.

Brązowy medal w klasyfikacji drużynowej wywalczyły pary: Magdalena Gaca i Magdalena Dziedzic oraz Dominika Spyt i Natalia Małachowska.

Reprezentacja Collegium Medicum na Mistrzostwach Polski Uczelni Medycznych w Siatkówce Piłkowej, fot. www.cm.umk.pl

W rozgrywkach kobiet swoje drużyny zgłosiło 11 Uczelni, natomiast w zmaganiach zespołów męskich – 10.

Organizatorem zawodów był Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie.

Opiekunem i trenerem sekcji piłki siatkowej, odnoszącej sukcesy od wielu lat jest mgr Henryk Borowski.

Klasyfikacja Mistrzostw przedstawia się następująco:

Wyniki czołówki w kategorii par:

1. UM Lublin (zespół I)
2. CM UMK Bydgoszcz (I) (M. Dziezic i M. Gaca)
3. UM Gdańsk (II)
4. UM Lublin (II)
- 5-6. PUM Szczecin (I),
SUM Katowice (I)
- 7-8. CM UJ Kraków (I), UM Łódź (I)

Klasyfikacja drużynowa uczelni:

1. UM Lublin
2. UM Gdańsk
3. CM UMK Bydgoszcz
4. SUM Katowice
5. PUM Szczecin
6. UM Łódź
7. UM Wrocław
8. CM UJ Kraków
9. UM Poznań
10. UM Warszawa
11. UM Białystok

Lista Filadelfijska

Przedstawiamy publikacje pracowników Collegium Medicum o wysokim wskaźniku Impact Factor (powyżej 3.000 punktów).

W tym numerze informacje o pracach zaczerpnięto z Bibliografii Publikacji Pracowników Collegium Medicum, biorąc pod uwagę okres od połowy czerwca do końca września 2019 r. Obowiązująca punktacja IF z 2018 roku.

Sprostowanie: w ubiegłym numerze "Wiadomości Akademickich" nr 73 w oparowaniu Listy Filadelfijskiej wkraśl się błąd - w podanym okresie autor artykułu "Survival after surgical ablation for atrial fibrillation in mitral valve surgery : analysis from the Polish National Registry of Cardiac Surgery Procedures (KROK)", Marian Kowalewski nie był pracownikiem Uczelni. Przepraszamy.

IF: 13.476

Anna Bajek

Autorzy: V. Marturano, J. Kozłowska, Anna Bajek, M. Giamberini, V. Ambrogio, P. Cerruti, R. Garcia-Valls, J.M. Montornes, B. Tylkowski.

Tytuł oryginału: Photo-triggered capsules based on lanthanide-doped up-converting nanoparticles for medical applications.

Czasopismo: Coordin. Chem. Rev.

Szczegóły: 2019 : Vol. 398, Article 213013.

Punktacja MNiSW: 200.000

Afiliacja CM UMK

IF: 11.990

Jan Styczyński

Autorzy: R. Shouval, J.A. Fein, M. Labopin, N. Kröger, R.F. Duarte, P. Bader, C. Chabannon, J. Kuball, G.W. Basak, C. Dufour, J.-E. Galimard, E. Polge, A. Lankester, S. Montoto, J.A. Snowden, Jan Styczyński, I. Yakoub-Agha, M. Mohty, A. Nagler.

Tytuł oryginału: Outcomes of allogeneic haematopoietic stem cell transplantation from HLA-matched and alternative donors : a European Society for Blood and Marrow Transplantation registry retrospective analysis.

Czasopismo: Lancet Haematol.

Szczegóły: 2019

Afiliacja CM UMK

IF: 7.014

Małgorzata Krajnik

Autorzy: P.Z. Sobański, B. Alt-Epping, D.C. Currow, S.J. Goodlin, T.

Grodzicki, K. Hogg, D.J.A. Janssen, M.J. Johnson, Małgorzata Krajnik, C. Leget, M. Martinez-Selles, M. Moroni, P.S. Mueller, M. Ryder, S.T. Simon, E. Stowe, P.J. Larkin.

Tytuł oryginału: Palliative care for people living with heart failure : European Association for Palliative Care Task Force expert position statement.

Czasopismo: Cardiovasc. Res.

Szczegóły: 2019

Afiliacja CM UMK

IF: 6.723

Jacek Kubica

Piotr Adamski

Katarzyna Buszko

Malwina Barańska

Joanna Sikora

Michał Piotr Marszałł

Przemysław Sobczak

Adam Sikora

Tomasz Fabiszak

Aldona Kubica

Eliano Pio Navarese

Autorzy: Jacek Kubica, Piotr Adamski, Katarzyna Buszko, Malwina* Barańska, Joanna Sikora, Michał Piotr Marszałł, Przemysław* Sobczak, Adam Sikora, W. Kuliczowski, Tomasz Fabiszak, Aldona Kubica, B. Jilma, D. Alexopoulos, Eliano Pio Navarese.

Tytuł oryginału: Platelet inhibition with standard vs. lower maintenance dose of ticagrelor early after myocardial infarction (ELECTRA) : a randomized,

open-label, active-controlled pharmacodynamic and pharmacokinetic study.

Czasopismo: Eur. Heart J. - Cardiovasc. Pharmacother.

Szczegóły: 2019 : Vol. 5, nr 3, s. 139-148.

Afiliacja CM UMK

IF: 6.723

Eliano P. Navarese

Michalina Kołodziejczak

Jacek Kubica

Autorzy: Eliano P. Navarese, F. Andreotti, P. Raggi, Michalina* Kołodziejczak, A. Buffon, K. Bliden, U. Tantry, Jacek Kubica, G. Sardella, A. Lauten, S. Agewall, P.A. Gurbel, M.A. Brouwer.

Tytuł oryginału: Baseline low-density lipoprotein cholesterol to predict the extent of cardiovascular benefit from lipid-lowering therapies : a review.

Czasopismo: Eur. Heart J. - Cardiovasc. Pharmacother.

Szczegóły: 2019 : Vol. 5, nr 1, s. 47-54.

Afiliacja CM UMK

IF: 6.162

Magdalena Izdebska

Wioletta Zielińska

Marta Hałas-Wiśniewska

Alina Grzanka

Autorzy: Magdalena Izdebska, Wioletta Zielińska, Marta Hałas-Wiśniewska, Alina Grzanka.

Tytuł oryginału: Involvement of actin in autophagy and autophagy-dependent multidrug resistance in cancer.

Czasopismo: Cancers

Szczegóły: 2019 : Vol. 11, nr 8, s. 1209, 1-18.

Afiliacja CM UMK

IF: 4.903

Sławomir Jeka

Autorzy: C.-H. Suh, D.H. Yoo, A.B. Kasay, E.C. El-Khouri, F.F.C. Molina, P. Shesternya, P. Miranda, F.G. Medina-Rodriguez, P. Wiland, Sławomir Jeka, J. Chavez-Corrales, T. Linde, P. Hrycaj, M. Abello-Banfi, I. Hospodarsky, J. Jaworski, P. Piotrowski, M. Brzosko, M. Krogulec, S. Shevchuk, A. Calvo, D. Andersone, W. Park, S.C. Shim, S.J. Lee, S.Y. Lee.

Tytuł oryginału: Long-term efficacy and safety of biosimilar ct-p10 versus innovator rituximab in rheumatoid arthritis: 48-week results from a randomized phase III trial.

tis: 48-week results from a randomized phase III trial.

Czasopismo: BioDrugs

Szczegóły: 2019 : Vol. 33, nr 1, s. 79-91.

Afiliacja CM UMK

IF: 4.884

Tomasz Grzybowski

Autorzy: M. Kukla-Bartoszek, E. Pośpiech, A. Woźniak, M. Boroń, J. Karłowska-Pik, P. Teisseyre, M. Zubańska, A. Bronikowska, Tomasz Grzybowski, R. Płoski, M. Spólnicka, W. Branicki.

Tytuł oryginału: DNA-based predictive models for the presence of freckles.

Czasopismo: Forensic Sci. Int. - Genetics

Szczegóły: 2019 : Vol. 42, s. 252-259.

Afiliacja CM UMK

IF: 4.674

Jan Styczyński

Autorzy: S. Cesaro, G. Tridello, S. van der Werf, P. Bader, G. Socié, P. Ljungman, G. McQuaker, S. Giardino, D. Uckan-Cetinkaya, A. Anagnostopoulos, H. Ozdogu, R. Schots, P. Jindra, M. Ladetto, W. Schroyens, M. Mikulska, Jan Styczyński.

Tytuł oryginału: Incidence and outcome of Kaposi sarcoma after hematopoietic stem cell transplantation : a retrospective analysis and a review of the literature, on behalf of infectious diseases working party of EBMT.

Czasopismo: Bone Marrow Transpl.

Szczegóły: 2019

Afiliacja CM UMK

IF: 4.674

Jan Styczyński

Autorzy: Jan Styczyński, G. Tridello, L. Koster, S. Iacobelli, A. van Biezen, S. van der Werf, M. Mikulska, L. Gil, C. Cordonnier, P. Ljungman, D. Averbuch, S. Cesaro, R. de la Camara, H. Baldomero, P. Bader, G. Basak, C. Bonini, R. Duarte, C. Dufour, J. Kuball, A. Lankester, S. Montoto, A. Nagler, J.A. Snowden, N. Kröger, M. Mohty, A. Gratwohl.

Tytuł oryginału: Death after hematopoietic stem cell transplantation : changes over calendar year time, infections and associated factors.

Czasopismo: Bone Marrow Transpl.

Szczegóły: 2019

Afiliacja CM UMK

IF: 4.674

Jan Styczyński

Autorzy: M. Mohty, F. Malard, M. Abecasis, E. Aerts, A.S. Alaskar, M. Aljurf, M. Arat, P. Bader, F. Baron, G. Basak, A. Bazarbachi, D. Blaise, F. Ciceri, S. Corbacioglu, J.-H. Dalle, F. Dignan, T. Fukuda, A. Huynh, J. Kuball, S. Lachance, H. Lazarus, T. Masszi, M. Michallet, A. Nagler, M. NiChonghaile, S. Okamoto, A. Pagliuca, C. Peters, F.B. Petersen, P.G. Richardson, T. Ruutu, W. Saber, B.N. Savani, R. Soiffer, Jan Styczyński, E. Wallhult, I. Yakoub-Agha, R.F. Duarte, E. Carreras.

Tytuł oryginału: Prophylactic, preemptive, and curative treatment for sinusoidal obstruction syndrome/veno-occlusive disease in adult patients : a position statement from an international expert group.

Czasopismo: Bone Marrow Transpl.

Szczegóły: 2019

Afiliacja CM UMK

IF: 4.674

Jan Styczyński

Autorzy: Jan Styczyński, G. Tridello, L. Gil, P. Ljungman, M. Mikulska, K.N. Ward, C. Cordonnier, R. de la Camara, D. Averbuch, N. Knelange, G. Socié, P. Chevallier, D. Blaise, I. Yakoub-Agha, E. Forcade, J. Cornelissen, J. Maertens, E. Petersen, S. Nguyen-Quoc, H. Veelken, N. Schaap, J. Passweg, M. Michallet, N. Fegueux, E. Deconinck, N. Russell, G. Basak, P. Bader, S. Montoto, N. Kröger, S. Cesaro.

Tytuł oryginału: Prognostic impact of EBV serostatus in patients with lymphomas or chronic malignancies undergoing allogeneic HCT.

Czasopismo: Bone Marrow Transpl.

Szczegóły: 2019

Afiliacja CM UMK

IF: 4.561

Piotr Cysewski

Autorzy: Piotr Cysewski.

Tytuł oryginału: Prediction of ethenzamide solubility in organic solvents by explicit inclusions of intermolecular interactions within the framework of CO-SMO-RS-DARE.

Czasopismo: J. Mol. Liq.
Szczegóły: 2019
Afilacja CM UMK

IF: 4.213

Piotr Cysewski
Tomasz Jeliński

Autorzy: Piotr Cysewski, Tomasz Jeliński.
Tytuł oryginału: Optimization, thermodynamic characteristics and solubility predictions of natural deep eutectic solvents used for sulfonamide dissolution.

Czasopismo: Int. J. Pharmaceutics
Szczegóły: 2019 : vol. 570, 118682, s. 1-15.
Afilacja CM UMK

IF: 4.183

Michał Wiciński
Karol Górski
Maciej Walczak
Eryk Wódkiewicz
Maciej Słupski
Katarzyna Pawlak-Osińska
Bartosz Malinowski

Autorzy: Michał Wiciński, Karol Górski, Maciej* Walczak, Eryk* Wódkiewicz, Maciej Słupski, Katarzyna Pawlak-Osińska, Bartosz Malinowski.

Tytuł oryginału: Neuroprotective properties of linagliptin : focus on biochemical mechanisms in cerebral ischemia, vascular dysfunction and certain neurodegenerative diseases.

Czasopismo: Int. J. Mol. Sci.
Szczegóły: 2019 : Vol. 20, nr 16, s. 4052, 1-16.
Afilacja CM UMK

IF: 4.167

Krzysztof Skowron
Katarzyna Grudlewska
Piotr Gajewski
Natalia Wiktorczyk
Magdalena Wietlicka-Piszc
Andżelika Dudek
Eugenia Gospodarek-Komkowska

Autorzy: Krzysztof Skowron, E. Wałęcka-Zacharska, Katarzyna Grudlewska, Piotr* Gajewski, Natalia Wiktorczyk, Magdalena Wietlicka-Piszc, Andżelika* Dudek, K.J. Skowron, Eugenia Gospodarek-Komkowska.

Tytuł oryginału: Disinfectant susceptibility of biofilm formed by *Listeria*

monocytogenes under selected environmental conditions.

Czasopismo: Microorganisms
Szczegóły: 2019 : Vol. 7, nr 9, s. 280, 1-16.
Afilacja CM UMK

IF: 4.153

Maciej Przybyłek
Tomasz Jeliński
Julia Słabuszewska
Dorota Ziółkowska
Piotr Cysewski

Autorzy: Maciej Przybyłek, Tomasz Jeliński, Julia* Słabuszewska, Dorota* Ziółkowska, K. Mroczynska, Piotr Cysewski.

Tytuł oryginału: Application of multivariate adaptive regression splines (MARSplines) methodology for screening of dicarboxylic acid cocrystal using 1D and 2D molecular descriptors.

Czasopismo: Cryst. Growth Des.
Szczegóły: 2019 : Vol. 19, nr 7, s. 3876-3887.
Afilacja CM UMK

IF: 4.052

Monika Richert

Autorzy: Monika Richert, M. Walczyk, M. J. Cieślak, J. Kaźmierczak-Barańska, K. Królewska-Golińska, G. Wrzeszcz, T. Muzioł, S. Biniak.

Tytuł oryginału: Synthesis, X-ray structure, physicochemical properties and anticancer activity of mer and fac Ru(III) triphenylphosphine complexes with a benzothiazole derivatives as a co-ligand.

Czasopismo: Dalton Trans.
Szczegóły: 2019 : Vol. 48, s. 10689-10702.
Afilacja CM UMK

IF: 4.018

Michał Falkowski
Michał P. Marszał

Autorzy: T. Rębiś, Michał Falkowski, M. Kryjewski, Ł. Popena, Ł. Sobotta, S. Jurga, Michał P. Marszał, J. Mielcarek, G. Milczarek, T. Gośliński.

Tytuł oryginału: Single-walled carbon nanotube/sulfanyl porphyrine hybrids deposited on glassy carbon electrode for sensitive determination of nitrites.

Czasopismo: Dyes Pigments

Szczegóły: 2019 : Vol. 171, 107660
Afilacja CM UMK

IF: 4.011

Karol Jarocho
Barbara Bojko

Autorzy: Karol Jarocho, E. Boyaci, J. Pawliszyn, Barbara Bojko.

Tytuł oryginału: The use of solid phase microextraction for metabolomic analysis of non-small cell lung carcinoma cell line (A549) after administration of combrestatin A4.

Czasopismo: Sci. Rep.
Szczegóły: 2019 : Vol. 9, nr 1, s. 402, 1-9.
Afilacja CM UMK

IF: 4.011

Wojciech Józwicki

Autorzy: A. Markiewicz, A.A. Brożyna, E. Podgórska, M. Elas, K. Urbańska, A.M. Jetten, A.T. Slominski, Wojciech Józwicki, J. Orłowska-Heitzman, G. Dyduch, B. Romanowska-Dixon.

Tytuł oryginału: Vitamin D receptors (VDR), hydroxylases CYP27B1 and CYP24A1 and retinoid-related orphan receptors (ROR) level in human uveal tract and ocular melanoma with different melanization levels.

Czasopismo: Sci. Rep.
Szczegóły: 2019 : Vol. 9, s. 1-13., 9142
Afilacja CM UMK

IF: 4.011

Tomasz Nowikiewicz
Ewa Śrutek
Iwona Głowacka-Mrotek
Magdalena Tarkowska
Agnieszka Żyromska
Wojciech Zegarski

Autorzy: Tomasz Nowikiewicz, Ewa Śrutek, Iwona Głowacka-Mrotek, Magdalena Tarkowska, Agnieszka* Żyromska, Wojciech Zegarski.

Tytuł oryginału: Clinical outcomes of an intraoperative surgical margin assessment using the fresh frozen section method in patients with invasive breast cancer undergoing breast-conserving surgery : a single center analysis.

Czasopismo: Sci. Rep.
Szczegóły: 2019 : Vol. 9, nr 1, s. 13441, [1-8].

Afilacja CM UMK

IF: 3.926

Renata Kołodziejska
Renata Studzińska
Hanna Pawluk
Alina Woźniak

Autorzy: Renata Kołodziejska, Renata Studzińska, A. Tafelska-Kaczmarek, Hanna Pawluk, M. Kwit, B. Stasiak, Alina Woźniak.

Tytuł oryginału: The application of safe for humans and the environment Polyversum antifungal agent containing living cells of *Pythium oligandrum* for biotransformation of prochiral ketones.

Czasopismo: Bioorg. Chem.
Szczegóły: 2019 : Vol. 92, 103204
Afilacja CM UMK

IF: 3.910

Bartłomiej J. Kałużny

Autorzy: A. Jimenez-Villar, E. Mączyńska, A. Cichański, M. Wojtkowski, Bartłomiej J. Kałużny, I. Grulkowski.

Tytuł oryginału: High-speed OCT-based ocular biometer combined with an air-puff system for determination of induced retraction-free eye dynamics.

Czasopismo: Biomed. Opt. Express
Szczegóły: 2019 : Vol. 10, nr 7, s. 3663-3680.

Afilacja CM UMK

IF: 3.812

Przemysław Zabel
Jakub J. Kałużny
Monika Wilkość-Dębczyńska
Martyna Gębska-Tołoczko
Karolina Suwała
Katarzyna Zabel
Agata Żaroń
Aleksander Araszkiewicz

Autorzy: Przemysław* Zabel, Jakub J. Kałużny, Monika Wilkość-Dębczyńska, Martyna Gębska-Tołoczko, Karolina* Suwała, Katarzyna* Zabel, Agata Żaroń, R. Kucharski, Aleksander Araszkiewicz.

Tytuł oryginału: Comparison of retinal microvasculature in patients with Alzheimer's disease and primary open-angle glaucoma by optical coherence tomography angiography.

Czasopismo: Investig. Ophthalmol. Vis. Sci.

Szczegóły: 2019 : Vol. 60, nr 10, s. 3447-3455.

Afilacja CM UMK

IF: 3.638

Katarzyna Bergmann

Autorzy: D. Pašalić, E. Homšak, A. Buño, Katarzyna Bergmann, C. Carru.

Tytuł oryginału: Practice in financial support of third party organised conferences and courses at a national level for health care professionals in Europe.

Czasopismo: Clin. Chem. Lab. Med.
Szczegóły: 2019 : Vol. 57, nr 9, s. 1319-1328.

Afilacja CM UMK

IF: 3.571

Anna Klimaszewska-Wiśniewska
Dariusz Grzanka
Paulina Czajkowska
Marta Hałas-Wiśniewska
Justyna Dursiewicz
Paulina Antosik
Alina Grzanka
Maciej Gagat

Autorzy: Anna Klimaszewska-Wiśniewska, Dariusz Grzanka, Paulina Czajkowska, Marta Hałas-Wiśniewska, Justyna* Dursiewicz, Paulina Antosik, Alina Grzanka, Maciej Gagat.

Tytuł oryginału: Cellular and molecular alterations induced by low-dose fisetin in human chronic myeloid leukemia cells.

Czasopismo: Int. J. Oncol.
Szczegóły: 2019
Afilacja CM UMK

IF: 3.448

Anna Bajek

Autorzy: K. Stadnicka, M. Dębowska, J. Dębski, Anna Bajek.

Tytuł oryginału: Secreting oviduct epithelial cells of *Coturnix coturnix japonica* (QOEC) and changes to their proteome after nonviral transfection.

Czasopismo: J. Cell. Biochem.
Szczegóły: 2019 : Vol. 120, nr 8, s. 12724-12739.

Afilacja CM UMK

IF: 3.448

Małgorzata Maj
Anna Kokocha

Anna Bajek
Tomasz Drewa

Autorzy: Małgorzata Maj, Anna* Kokocha, Anna Bajek, Tomasz Drewa.

Tytuł oryginału: The effects of adipose-derived stem cells on CD133-expressing bladder cancer cells.

Czasopismo: J. Cell. Biochem.
Szczegóły: 2019 : Vol. 120, nr 7, s. 11562-11572.
Afilacja CM UMK

IF: 3.414

Daniel Załuski

Autorzy: M. Strzemiński, M. Wójciak-Kosior, I. Sowa, Daniel Załuski, R. Verpoorte.

Tytuł oryginału: Historical and traditional medical applications of *Carlina acaulis* L. : a critical ethnopharmacological review.

Czasopismo: J. Ethnopharmacol.
Szczegóły: 2019 : Vol. 239, 111842, s. 1-7.
Afilacja CM UMK

IF: 3.352

Małgorzata Wiese-Szadkowska
Anna Helmin-Basa
Lidia Gackowska
Milena Januszewska
Jacek Michałkiewicz

Autorzy: Małgorzata Wiese-Szadkowska, Anna Helmin-Basa, A. Eljaszewicz, Lidia Gackowska, Milena Januszewska, I. Motyl, M. Andryszczyk, J. Wieceżyńska, Jacek Michałkiewicz.

Tytuł oryginału: Selected commensal bacteria change profiles of *Helicobacter pylori*-induced T cells via dendritic cell modulation.

Czasopismo: Helicobacter
Szczegóły: 2019, e12614.
Afilacja CM UMK

IF: 3.252

Katarzyna Szot
Krzysztof Góralczyk
Małgorzata Michalska
Natallia Veryho
Jacek Chojnowski
Danuta Rość

Autorzy: Katarzyna Szot, Krzysztof Góralczyk, Małgorzata Michalska, Natallia* Veryho, Jacek Chojnowski, I. Poniowska, Danuta Rość.

Tytuł oryginału: The effects of humic water on endothelial cells under hyperglycemic conditions : inflammation-associated parameters.

Czasopismo: Environ. Geochem. Health

Szczegóły: 2019 : Vol. 41, nr 3, s. 1577-1582.

Afiliacja CM UMK

IF: 3.239

Magdalena Nowaczewska
Anna Kamińska
Beata Kukulska-Pawluczuk
Roman Junik
Katarzyna Pawlak-Osińska

Autorzy: Magdalena Nowaczewska, Anna Kamińska, Beata* Kukulska-Pawluczuk, Roman Junik, Katarzyna Pawlak-Osińska.

Tytuł oryginału: Effect of hyperglycemia on cerebral blood flow in patients with diabetes.

Czasopismo: Diabetes Res. Clin. Pract.

Szczegóły: 2019 : Vol. 153, s. 1-5.

Afiliacja CM UMK

IF: 3.091

Małgorzata Walentowicz-Sadłacka
Marek Grabiec
Paweł Sadłacki
Paweł Walentowicz
Maria Szymankiewicz

Autorzy: Małgorzata Walentowicz-Sadłacka, K. Dziobek, Marek Grabiec, Paweł Sadłacki, Paweł Walentowicz, P. Mak, Maria* Szymankiewicz, P. Kwinta, M. Dutsch-Wicherek.

Tytuł oryginału: The analysis of human leukocyte antigen-G level in patients with endometrial cancer by Western blot technique.

Czasopismo: Am. J. Reprod. Immunol.
Szczegóły: 2019 : Vol. 81, nr 1, s. e13070, 1-10.

Afiliacja CM UMK

IF: 3.079

Błażej Łyszczarz

Autorzy: Błażej Łyszczarz.

Tytuł oryginału: Production losses associated with premature mortality in 28 European Union countries.

Czasopismo: J. Glob. Health

Szczegóły: 2019 : Vol. 9, nr 2, s. 020418, 1-12.

Afiliacja CM UMK

IF: 3.065

Krzysztof Czyżewski
Przemysław Gałązka
Patrycja Zalas-Więcek
Jan Styczyński

Autorzy: Krzysztof Czyżewski, Przemysław Gałązka, J. Frączkiewicz, M. Salamonowicz, A. Szmydki-Baran, O. Zając-Spychała, O. Gryniewicz-Kwiatkowska, Patrycja Zalas-Więcek, L. Chełmecka-Wiktorczyk, N. Irga-Jaworska, E. Bień, T. Ociepa, P. Wawryków, R. Tomaszewska, M. Płonowski, F. Pierlejewski, Z. Gamrot-Pyka, Z. Małas, A. Urbanek-Dądela, W. Stołpa, A. Zaucha-Prażmo, J. Goździk, R. Chaber, L. Gil, Jan Styczyński.

Tytuł oryginału: Epidemiology and outcome of invasive fungal disease in children after hematopoietic cell transplantation or treated for malignancy : impact of national program of antifungal prophylaxis.

Czasopismo: Mycoses

Szczegóły: 2019

Afiliacja CM UMK

IF: 3.058

Katarzyna Kamińska
Ewelina Nalejska
Marta Kubiak
Joanna Wojtysiak
Łukasz Żołna
Janusz Kowalewski
Marzena Anna Lewandowska

Autorzy: Katarzyna* Kamińska, Ewelina* Nalejska, Marta* Kubiak, Joanna* Wojtysiak, Łukasz* Żołna, Janusz Kowalewski, Marzena Anna Lewandowska.

Tytuł oryginału: Prognostic and predictive epigenetic biomarkers in oncology.

Czasopismo: Mol. Diagn. Ther.

Szczegóły: 2019 : Vol. 23, nr 1, s. 83-95.

Afiliacja CM UMK

IF: 3.046

Maciej Harat
Aleksandra Harat

Autorzy: Maciej Harat, M. Blok, Aleksandra Harat, K. Soszyńska.

Tytuł oryginału: The impact of adjuvant radiotherapy on molecular prognostic markers in gliomas.

Czasopismo: OncoTargets Ther.

Szczegóły: 2019 : Vol. 12, s. 2215-2224.

Afiliacja CM UMK

IF: 3.041

Katarzyna Kamińska
Janusz Kowalewski
Marzena A. Lewandowska

Autorzy: Katarzyna* Kamińska, A. Białkowska, Janusz Kowalewski, S. Huang, Marzena A. Lewandowska.

Tytuł oryginału: Differential gene methylation patterns in cancerous and non-cancerous cells.

Czasopismo: Oncol. Rep.

Szczegóły: 2019 : Vol. 42, nr 1, s. 43-54.

Afiliacja CM UMK

IF: 3.041

Agnieszka Żuryń
Adrian Krajewski
Anna Klimaszewska-Wiśniewska
Alina Grzanka
Dariusz Grzanka

Autorzy: Agnieszka Żuryń, Adrian Krajewski, Anna Klimaszewska-Wiśniewska, Alina Grzanka, Dariusz Grzanka.

Tytuł oryginału: Expression of cyclin B1, D1 and K in non-small cell lung cancer H1299 cells following treatment with sulforaphane.

Czasopismo: Oncol. Rep.

Szczegóły: 2019 : Vol. 41, nr 2, s. 1313-1323.

Afiliacja CM UMK

IF: 3.011

Małgorzata Andrzejewska
Bernadeta Szczepańska
Dorota Śpica
Jacek J. Klawe

Autorzy: Małgorzata Andrzejewska, Bernadeta Szczepańska, Dorota Śpica, Jacek J. Klawe.

Tytuł oryginału: Prevalence, virulence, and antimicrobial resistance of campylobacter spp. in raw milk, beef, and pork meat in northern Poland.

Czasopismo: Foods

Szczegóły: 2019 : Vol. 8, nr 9, s. 420, 1-13.

Afiliacja CM UMK

oprac. Monika Kubiak

Bibliografia zawartości czasopisma Wiadomości Akademickie za lata 2009-2019 (nr 33-74)

oprac. Monika Kubiak, Anna Kaszewska

Bibliografia obejmuje zawartość treściową czasopisma „Wiadomości Akademickie” od numeru trzydziestego trzeciego (jubileuszowego) do siedemdziesiątego czwartego, za lata 2009-2019 i liczy 1263 pozycje. Bibliografię opracowano z autopsji. Zachowano układ działowy bibliografii, odzwierciedlający działy, które sukcesywnie pojawiały się na łamach pisma. W obrębie poszczególnych działów opisy bibliograficzne artykułów podano w porządku alfabetycznym haseł autorskich lub - w przypadku ich braku - według tytułów, opatrzonych na końcu odpowiednią adnotacją (m.in. „red.” - opracowane przez Redakcję).

Cały materiał podzielono na szesnaście kategorii. Opisy bibliograficzne tekstów składają się z następujących elementów: nazwisko i imię autora, tytuł artykułu, rok, w którym czasopismo zostało wydane, numer ciągły czasopisma oraz strony, na których opublikowany dany artykuł. W przypadku braku hasła autorskiego, na końcu pojawia się adnotacja dotycząca opracowania tekstu.

Od Redakcji

Nierzwicki Krzysztof, 2009 nr 33 s. 3
Nierzwicki Krzysztof, 2010 nr 37 s. 1
Nierzwicki Krzysztof, Wolski Zbigniew:
Od Redakcji, 2014 nr 55, s. 1
Schulz Winicjusz: Inaczej niż zwykle, 2013
nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 3
Schulz Winicjusz: Zapraszamy na łamy,
2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 22

Wywiady

50 lat minęło..., wywiad z prof. dr. hab.
Wiesławem Szymańskim, byłym wieloletnim
kierownikiem Katedry i Kliniki Położnictwa
i Chorób Kobiety, 2013 nr 52 s. 2-11 (Moni-
ka Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Anatomia jest przedmiotem wyjątkowym,
wywiad z prof. dr. hab. Michałem Szpindą,
kierownikiem Katedry i Zakładu Anatomii
Prawidłowej, 2015 nr 58 s. 2-7 (Monika Ku-
biak, Krzysztof Nierzwicki)

Artykuł w „Clinical Infectious Diseases”,
wywiad prof. dr. hab. Jana Styczyńskiego dla
Reuters Health Information, 2013 nr 51 s. 21

Biotechnolog „myśli kreatywnej”, rozmowa
z prof. dr. hab. Tomaszem Drewą, FEBU, kierow-
nikiem Katedry Medycyny Regeneracyjnej 2014
nr 56 s. 10-11 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Chirurdzy o nowym zespole sal operacyj-
nych, rozmowa z dr. Wojciechem Szczęsnym,
prof. dr. hab. Zbigniewem Wolskim, prof. dr.
hab. Arkadiuszem Jawieniem oraz dr. hab. Ma-
ciejem Śniegockim, 2014 nr 55 s. 18-24 (Moni-
ka Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Chirurgia jak marzenie, z prof. nauk me-
dycznych Zygmuntem Mackiewiczem rozma-
wiają Monika Kubiak i Krzysztof Nierzwicki,
2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 8-11

Chłopak z ekstraklasy, rozmowa z Adamem
Piesikiem, studentem fizjoterapii i trenerem od-
nowy biologicznej koszykarek Artego, 2011 nr
41 s. 36 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Chwila w blasku fleszy, rozmowa z Magda-
leną Pocięchą, I wicemiss UMK, 2011 nr 41 s.
14 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Co tydzień pojawia się ktoś z podejrzeniem
gruźlicy, wywiad z dr. hab. Grzegorzem Przy-
bylskim, kierownikiem Kliniki Chorób Płuc,
Nowotworów i Gruźlicy, 2017 nr 67 s. 2-8
(Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Czadowa przegoda życia, rozmowa z dr.
Maciejem Sochą, 2012 nr 47 s. 38-40 (wywiad
z samym sobą) (Primum Non Nocere)

Czuję się spełniony, pozostawiając po sobie
zespół i następcę..., wywiad z prof. Andrzejem
Kowalczykiem, Prodziekanem ds. Kształcenia
i Badań Naukowych Wydziału Fizyki, Astrono-
mii i Informatyki Stosowanej, 2011 nr 43 s. 2-7
(Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Czy Wielki Mistrz zakonu krzyżackiego
miał zęba i czy Kopernik był... lekarzem.
Problematyka medyczna w dorobku hi-
storyka Profesora Janusza Małłki, wywiad
z prof. dr. hab. Januszem Małłkiem, długo-
letnim pracownikiem Zakładu Historii No-
wożytniej i Historii Krajów Skandynawskich
Instytutu Historii i Archiwistyki UMK,
Dziekanem Wydziału Nauk Historycznych
w latach 1993-1999 oraz Prorektorem ds.

Organizacji i Rozwoju UMK w latach 1999-
2002, 2019 nr 74 s. 2-10 (Monika Kubiak,
Krzysztof Nierzwicki)

Dla nauczyciela akademickiego to najważ-
niejsze wyróżnienie, jakie można otrzymać,
wywiad z prof. UMK dr. hab. Dariuszem So-
szyńskim, kierownikiem Zakładu Neuroim-
munologii, 2015 nr 57 s. 2-9 (Monika Kubiak,
Krzysztof Nierzwicki)

Dobro chorego i zdrowy rozsądek muszą
determinować nasze przedsięwzięcia i decyzje.
Chory przede wszystkim..., wywiad z dr. hab.
Maciejem Słupskim, kierownikiem Kliniki
Chirurgii Wątroby i Chirurgii Ogólnej, 2017
nr 65 s. 2-7 (Krzysztof Nierzwicki)

Dokąd zmierza Uniwersytet?, wywiad z JM
Rektorem Uniwersytetu Mikołaja Kopernika,
prof. dr. hab. Andrzejem Tretynem, 2013 nr 48
s. 6-8 (Winicjusz Schultz)

Farmacja widziana okiem Dziekana, wy-
wiad z dr. hab. Bronisławem Grzegorzewskim,
prof. UMK, 2010 nr 39 s. 11 (Miłosz Sadecki
i Marcin Sawicki)

Folia Medica Copernicana - nowe cza-
sopismo naukowe CM, rozmowa z prof. dr.
hab. Grażyną Odrowąż-Sypniewską, redak-
torem naczelnym „Folia Medica Coperni-
cana”, 2013 nr 49 s. 28-29 (Monika Kubiak,
Krzysztof Nierzwicki)

Gilotyn nie będzie, wywiad z prof. dr. hab.
Jackiem Kubicą, Prorektorem ds. Badań Na-
ukowych i kierownikiem Katedry Kardiologii
i Chorób Wewnętrznych, 2016 nr 63 s. 2-6
(Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Godziny w Klinice są dla mnie święte,
wywiad z prof. dr. hab. Jackiem Manitiusem,
kierownikiem Katedry Nefrologii, Nadci-
śnienia Tętniczego i Chorób Wewnętrznych,
2018 nr 69 s. 2-7 (Monika Kubiak, Krzysztof
Nierzwicki)

Historia medycyny to połączenie har-
lequina i powieści detektywistycznej...,
wywiad z dr. hab. Walentyną Korpalską,
kierownikiem Zakładu Historii Medycyny
i Pielęgniarstwa, 2014 nr 56 s. 2-7 (Monika
Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Intelektualny zawadiaka czy wylekniiony
bluźnierca, wywiad z dr. hab. Wojciechem
Szczęsnym, starszym wykładowcą w Klinice
Chirurgii Ogólnej, Chirurgii Wątroby i Chi-
rurgii Transplantacyjnej, 2018 nr 70 s. 2-7
(Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Jak koncert, z prof. nauk medycznych
Zbigniewem Włodarczykiem, kierownikiem
Katedry Chirurgii Ogólnej i Transplantologii
Collegium Medicum UMK rozmawia Wi-
nicjusz Schulz, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos
Uczelni) s. 20-22

Jak można leczyć dotykem, czyli terapia
manualna, wywiad z dr. Maciejem Dzierża-
nowskim, kierownikiem Katedry i Zakładu
Terapii Manualnej, 2010 nr 37 s. 22-23 (Doro-
ta Kowalewska)

Jestem dawcą szpiku, rozmowa z prof. dr.
hab. Janem Styczyńskim, Prorektorem ds. Col-
legium Medicum, 2012 nr 47 s. 7-8 (Agnieszka
Milik-Skrzypczak)

Każdy dzień jest pasją..., rozmowa z Kata-
rzną Gieryn, tegoroczną absolwentką kierun-
ku lekarskiego Collegium Medicum UMK i ko-

ordynatorem projektu Medici Homini, 2011 nr
42 s. 18-19 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Każdy pragnie po sobie coś zostawić,
wywiad z Mieczysławem Boguszyńskim,
wieloletnim dyrektorem Szpitala im. dr. A.
Jurasza, 2009 nr 34 s. 4-9 (Monika Kubiak,
Krzysztof Nierzwicki)

Koło historii, z prof. Janem Kopcewiczem,
byłym rektorem UMK o historycznych wy-
darzeniach sprzed 10 lat rozmawia Winicjusz
Schulz, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni)
s. 18-19

Laparoskopia ma przyszłość, rozmowa
z profesorem Barrym Salkym (Nowy Jork,
USA), pionierem chirurgii laparoskopowej,
gościem 17. Zjazdu Sekcji Wideochirurgii To-
warzystwa Chirurgów Polskich, 2013 nr 49 s.
37 (www.kujawsko-pomorskie.pl)

Medycyna i chirurgia mają pasję... Główna
cecha mojego charakteru: realizować cele
– wygrywać, wywiad z dr. hab. Wojciechem
Zegarskim, prof. UMK, kierownikiem Katedry
Chirurgii Onkologicznej, 2011 nr 42 s. 2-7
(Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Miara nauki, z prof. Ryszardem Olińskim,
pełnomocnikiem rektora ds. nauki i współpra-
cy z zagranicą Collegium Medicum, rozmawia-
ją Monika Kubiak i Krzysztof Nierzwicki, 2013
nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 23-25 (Moni-
ka Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Moim marzeniem jest holistyczne podej-
ście do pacjenta, wywiad z prof. UMK Graży-
ną Malukiewicz, kierownikiem Katedry i Kli-
niki Chorób Oczu, 2011 nr 41 s. 4-7 (Monika
Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Moje badania nad snem trwają od czasu
studiów, wywiad z dr. hab. Jackiem Klawe,
prof. UMK, kierownikiem Katedry i Zakładu
Higieny i Epidemiologii, 2010 nr 39 s. 4-8
(Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Myszę, że podstawowym atutem Uniwer-
sytetu jest jego różnorodność, wywiad z JM
Rektorem Uniwersytetu Mikołaja Kopernika,
prof. dr. hab. Andrzejem Tretynem, 2012 nr 47
s. 2-7 (Krzysztof Nierzwicki)

Na okrągło myślę o moim szpitalu...,
wywiad z dr. Wandą Korzycką-Wilińską,
Dyrektorem Szpitala Uniwersyteckiego nr
2 im. J. Bizziela w Bydgoszczy oraz mgr. inż.
Jackiem Krysiem, Dyrektorem Szpitala Uni-
wersyteckiego nr 1 im. dr. A. Jurasza w Byd-
goszczy, 2014 nr 54 s. 2-9 (Monika Kubiak,
Krzysztof Nierzwicki)

Na styku fizyki i farmacji, wywiad z dr. hab.
Stefanem Kruszewskim, prof. UMK, prodzieka-
nem ds. studenckich Wydziału Farmaceutycz-
nego oraz kierownikiem Zakładu Fizyki Me-
dycznej, 2011 nr 40 s. 19-20 (Miłosz Sadecki)

Na świecie dominuje nurt zwany neuro-
science, wywiad z prof. dr. hab. Aliną Bor-
kowską, kierownikiem Katedry i Zakładu
Neuropsychologii, 2010 nr 37 s. 3-9 (Monika
Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Najsilniejszym motywem rozwoju nauko-
wego jest tak naprawdę zamięłowanie..., wy-
wiad z prof. dr. hab. Tomaszem Grzybowskiem,
kierownikiem Katedry Medycyny Sądowej,
2012 nr 46 s. 2-7 (Monika Kubiak)

Największym problemem jest brak bazy
sportowej, rozmowa z dr. Tomaszem Zegar-

skim, 2011 nr 43 s. 39-40 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Napisane serdeczną pamięcią, rozmowa z doktorem Mieczysławem Boguszyńskim, 2015 nr 57 s. 24-25 (Magdalena Godlewska)

Nasza Klinika jest rozpoznawalna w Polsce, wywiad z dr. hab. Rafałem Czajkowskim, kierownikiem Katedry i Kliniki Dermatologii, Chorób Przenoszonych Drogą Pciową i Immunodermatologii, 2015 nr 59 s. 2-4 (Monika Kubiak)

Naszą siłą jest nauka!, z prof. dr. hab. Jackiem Kubicą, dziekanem Wydziału Lekarskiego CM UMK na kadencję 2012–2016 rozmawia Agnieszka Banach, 2012 nr 45 s. 8-9

Nie możesz umrzeć wyleczonym, ale możesz umrzeć uzdrowionym, wywiad z dr. hab. Małgorzatą Krajnik, prof. UMK, kierownikiem Katedry i Zakładu Opieki Paliatywnej, 2018 nr 71 s. 2-10 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Nie pytaj, co Twoja Uczelnia może zrobić dla Ciebie, zapytaj, co Ty możesz zrobić dla swojej Uczelni, rozmowa z prof. dr. hab. Janem Styczyńskim, wybranym na Prorektora ds. Collegium Medicum UMK na kadencję 2012-2016, 2012 nr 44 s. 7-8 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Nie żałuję, że wybrałam Bydgoszcz..., wywiad z prof. dr. hab. Anną Balcar-Boroń, byłym wieloletnim kierownikiem Katedry i Kliniki Chorób Dzieci i pierwszym Dziekanem Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Bydgoszczy, 2014 nr 53 s. 2-8 (Monika Kubiak)

O DNA słów kilka..., wywiad z dr. hab. Tomaszem Grzybowskiem, prof. UMK, kierownikiem Zakładu Genetyki Molekularnej i Sądowej 2010 nr 37 s. 15-16 (Dorota Kowalewska)

Od „kanciapy” do Katedry, czyli przepis na profesora, 2010 nr 36 s. 13-14 (wywiad z prof. Władysławem Sinkiewiczem przeprowadziła Dorota Kowalewska)

Od samego początku chciałam zostać nie tylko lekarzem, ale i pediatrą..., wywiad z prof. dr. hab. Mieczysławą Czerwionką-Szaflarską, kierownikiem Katedry i Kliniki Pediatrii, Alergologii i Gastroenterologii, 2013 nr 51 s. 2-5 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Odnalazłem się jako lekarz, wywiad z prof. dr. hab. Grzegorzem Grześkiem, kierownikiem II Katedry Kardiologii, 2017 nr 68 s. 2-5 (Krzysztof Nierzwicki)

Okulistyka wydawała się naturalnym wyborem, wywiad z prof. dr. hab. Bartłomiejem Kałużnym, kierownikiem Kliniki Okulistyki i Optometrii, 2018 nr 72 s. 2-9 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Opowieść chirurga..., fragment wywiadu z prof. dr. hab. Waldemarem Jędrzejczykiem, wieloletnim kierownikiem Katedry i Kliniki Chirurgii Ogólnej, Gastroenterologicznej i Onkologicznej w Toruniu, 2015 nr 60 s. 2-10 (Krzysztof Nierzwicki)

Po co siatkarzowi fizjoterapeuta? Czy kajakarz korzysta z porad masażysty?, rozmowa z mgr. Witoldem Słomko, asystentem z Katedry i Zakładu Terapii Manualnej, 2010 nr 37 s. 21 (Dorota Kowalewska)

Podjęłam studia medyczne nie dlatego, aby zostać lekarzem, ale genetykiem..., wywiad

z prof. dr. hab. Olgą Haus, kierownikiem Katedry i Zakładu Genetyki Klinicznej, 2010 nr 36 s. 4-8 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Postanowiłem udowodnić, że Wydział Farmaceutyczny istnieje i ma się dobrze..., wywiad z prof. dr. hab. Bronisławem Grzegorzewskim, kierownikiem Katedry Biofizyki i wieloletnim dziekanem Wydziału Farmaceutycznego, 2014 nr 55 s. 2-7 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Poszedłem w ślady rodziców, wywiad z dr. hab. Pawłem Burdukiem, kierownikiem Kliniki Otolaryngologii, Onkologii Laryngologicznej i Chirurgii Szczękowo-Twarzowej, 2019 nr 73 s. 2-8 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Praktyka w radiu Gra, rozmowa z Ewą Janowicz, praktykantką w Radiu Gra, 2011 nr 40 s. 40-41 (Karolina Bartoszewicz)

Prezes Infectious Diseases Working Party w EBMT - co to znaczy?, rozmowa Ewy BERNACKIEJ z prof. dr. hab. Janem Styczyńskim dla portalu naukowego www.hematoonkologia.pl, 2016 nr 61 s. 26-27

Przed wszystkim jestem lekarzem..., wywiad z dr. hab. Janem Styczyńskim, prof. UMK, kierownikiem Pracowni Onkologii Klinicznej i Eksperymentalnej, 2010 nr 38 s. 4-9 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Receptura miłości. Dopamina + fenyletyloamina + noradrenalina + endorfiny = miłość?, z dr. n. med. Markiem Jurgowiakiem z Katedry Biochemii Klinicznej o próbach zdefiniowania miłości rozmawiała Agnieszka Milik-Skrzypczak, 2012 nr 45 s. 17

Refleksje po konferencji „In-vitro, szanse i zagrożenia”, wywiad z prof. dr. hab. Władysławem Sinkiewiczem, 2010 nr 39 s. 35 (Dorota Kowalewska)

Rodzinną klątwa medycyny, wywiad z Michaliną Kołodziejczak, studentką V roku kierunku lekarskiego o jej dorobku naukowym i nie tylko, 2016 nr 62 s. 2-6 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Rozwój naukowy jest kluczem do rozwoju naszej Uczelni!, z prof. dr. hab. Janem Styczyńskim, prorektorem ds. Collegium Medicum na kadencję 2012–2016 rozmawia Agnieszka Banach, 2012 nr 45 s. 7-8

Sportowe salony, z mgr. Krzysztofem Wasilkiewiczem, kierownikiem Uniwersyteckiego Centrum Sportowego rozmawia Winicjusz Schulz, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 26-27

Stypendium od Prezydenta Bydgoszczy, rozmowa z Jolantą Maciejewską, stypendystką Prezydenta Miasta Bydgoszczy, 2011 nr 41 s. 15 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Symulacje medyczne to przyszłość, wywiad z dr. Mirosławą Felsmann, kierownikiem Pracowni Podstaw Umiejętności Klinicznych i Symulacji Medycznej oraz Dyrektorem Centrum Symulacji Medycznych, 2017 nr 66 s. 2-9 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Światowy Tydzień Karmienia Piersią (26.05-1.06), rozmowa z Haliną Gorzelak, konsultantem laktacyjnym w Szpitalu Uniwersyteckim im. dr. J. Bizziela, 2010 nr 37 s. 24-25 (Dorota Kowalewska)

Teksas, jeansy i praca naukowa, rozmowa z Maciejem Nowackim, studentem i doktoran-

tem CM, 2011 nr 43 s. 28-29 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Termomodernizacja na dużą skalę, rozmowa z mgr. Magdaleną Brończyk – Zastępcą Kancelarza ds. Collegium Medicum, 2012 nr 47 s. 8-9 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

To czytelnicy powinni odpowiedzieć na te pytania..., wywiad z prof. dr. hab. Zbigniewem Wolskim, kierownikiem Katedry i Kliniki Urologii Ogólnej, Onkologicznej i Dziecięcej, przewodniczącym Rady Programowej Wiadomości Akademickich oraz jego żoną, Bożeną Wolską, 2009 nr 33 s. 5-9 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

To nie praca, to styl życia, rozmowa z Aleksandrą Woderską, koordynatorem transplantacyjnym w województwie kujawsko-pomorskim, 2010 nr 37 s. 35 (Dorota Kowalewska)

Trzeba nadążać za zmieniającą się rzeczywistością..., wywiad z mgr. Magdaleną Brończyk, Zastępcą Kancelarza ds. Collegium Medicum, 2013 nr 49 s. 2-7 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Trzy pytania z bonusem, rozmowa z dr. Maciejem Sochą, laureatem „Złotego Stetoskopu”, 2014 nr 56 s. 12 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Twórczość - domena niespokojnego umysłu, rozmowa z prof. dr. hab. Aliną Borkowską, kierownikiem Katedry Neuropsychologii Klinicznej, 2012 nr 44 s. 18-21 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Udar mózgu, jak mu zapobiegać i leczyć?, rozmowę z Sebastianem Szyperem i Mariuszem Baumgartem prowadziła Agnieszka Milik-Skrzypczak, 2012 nr 44 s. 16-18

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w lidze światowej, z prof. Andrzejem Tretynem, rektorem UMK, a zarazem Rektorem Elektem na kadencję 2016-2020 rozmawia red. Winicjusz Schulz, 2016 nr 61 s. 2-5

W czasie tych badań nie zaśniesz, wywiad z dr. hab. Jackiem Klawe, prof. UMK, kierownikiem Katedry i Zakładu Higieny i Epidemiologii, 2010 nr 39 s. 19 (Dorota Kowalewska)

W czasie tych badań nie zaśniesz, wywiad z mgr. Pawłem Zalewskim, asystentem w Katedrze i Zakładzie Higieny i Epidemiologii, 2010 nr 39 s. 20 (Dorota Kowalewska)

W Polsce jesteśmy jedyni..., wywiad z dr. Jackiem Piątkowskim, chirurgiem z Katedry i Kliniki Chirurgii Ogólnej, Gastroenterologicznej i Onkologicznej CM UMK z siedzibą w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym im. L. Rydygiera w Toruniu, 2016 nr 64, s. 2-8 (Krzysztof Nierzwicki)

W ramach Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości, wywiad z Renatą Wiewiórką, 2010 nr 39 s. 38-39 (Karolina Bartoszewicz)

Współpraca jest najważniejsza, wywiad z prof. dr. hab. Grażyną Odrowąż-Sypniewską, nowo wybranym Prorektorem ds. Collegium Medicum oraz kierownikiem Katedry i Zakładu Diagnostyki Laboratoryjnej, 2016 nr 61 s. 5-10 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Wybory Miss UMK - kandydatka Collegium Medicum, 2010 nr 36 s. 15 (wywiad z Ewelina Romanowską przeprowadziła Dorota Kowalewska)

Wydział całkowicie zmienił oblicze..., wywiad z prof. dr. hab. Zbigniewem Bartuzi, Dzie-

kanem Wydziału Nauk o Zdrowiu, 2012 nr 44 s. 2-5 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Wykonujemy zadania, które do tej pory nie były możliwe do zrealizowania, wywiad z dr. Wojciechem Józwickim oraz dr. Zdzisławem Skokiem z Zakładu Patologii Nowotworów i Patomorfologii, 2009 nr 35 s. 2-6 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki, Joanna Hładoń-Wiącek)

Zawsze uważałem, że nauka powinna być interdyscyplinarna..., wywiad z prof. dr. hab. Markiem Jackowskim, kierownikiem Katedry Chirurgii Ogólnej, Gastroenterologicznej i Onkologicznej, 2013 nr 48 s. 2-6 (Krzysztof Nierzwicki)

Znajoma z billboardu, rozmowa z Martyną Wichrowską, studentką analityki medycznej i twarzą Galerii Pomorskiej, 2011 nr 41 s. 40 (Agnieszka Milik-Skrzypczak)

Żli ludzie w chórze nie śpiewają..., fragment wywiadu z prof. Januszem Staneckim, dyrygentem chóru Collegium Medicum, 2011 nr 40 s. 2-6 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Życie ciągle mnie zaskakuje, z prof. Janem Styczyńskim, prorektorem UMK ds. Collegium Medicum rozmawiają Monika Kubiak i Krzysztof Nierzwicki, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 13-16

Życie jest tylko dlatego możliwe do zniesienia, ponieważ nie wiemy, co nas czeka w przyszłości, wywiad z dr. Markiem Jurgowiakiem z Katedry Biochemii Klinicznej, 2012 nr 45 s. 2-6 (Monika Kubiak, Krzysztof Nierzwicki)

Z życia Uczelni

„Bydgoski Autograf” dla prof. dr. hab. Zbigniewa Włodarczyka, 2015 nr 60 s. 18 (red.)

„Jurasz” doceniony w dniu jubileuszu, 2018 nr 68 s. 7 (red.)

„Medyczne Środy” w Młynie Wiedzy, 2018 nr 71 s. 14 (mlynwiedzy.org.pl)

„Scapula aurea” i „Golden scapula”, 2019 nr 74 s. 12-13 (red.)

14 czerwca Uniwersytet Mikołaja Kopernika świętował, 2015 nr 58 s. 8 (red.)

20-lecie Wydziału Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum UMK, 2018 nr 71 s. 15-16 (red.)

30 lat minęło..., 2014 nr 55 s. 25-44 (red.)

75 lat Szpitala Uniwersyteckiego nr 1 im. dr. Antoniego Jurasza w Bydgoszczy, 2013 nr 48 s. 11-13 (<http://www.bydgoszcz.pl/miasto/aktualnosci>)

Absolwent Collegium Medicum w Hiszpanii, 2011 nr 42 s. 14 (red.)

Akredytacja w Szpitalu Uniwersyteckim, 2016 nr 61 s. 19 (red.)

Ambasador Integracji i Współpracy, 2017 nr 65 s. 12 (red.)

Anatomia z artyzmem, 2017 nr 68 s. 10-11 (red.)

Anikowski Aleksander: Rewolucja na Festiwalu Nauki i Sztuki : Dziesiąty, jubileuszowy Toruński Festiwal Nauki i Sztuki rozpocznie się w piątek, 16. Kwietnia, 2010 nr 36 s. 15-16

Anioł hematologii, 2009 nr 35 s. 31 (red.)

Balak Wojciech: „Czwarta rewolucja” w kardiologii inwazyjnej, 2012 nr 47 s. 10

Banach Agnieszka: Benefis profesora Zbigniewa Włodarczyka, 2018 nr 69 s. 12

Banach Agnieszka: Inwestycja: Jurasz, 2010 nr 38 s. 13

Banach Agnieszka: Jedzenie z „Fantazją”, 2012 nr 47 s. 12-13

Banach Agnieszka: Już z tytułem lekarza, 2013 nr 48 s. 15

Banach Agnieszka: Nowocześnie w Bizie-lu, 2013 nr 49 s. 9

Banach Agnieszka: Nowy Prezes Polskiego Towarzystwa Transplantacyjnego, 2009 nr 34 s. 20

Banach Agnieszka: Oskar Pediatrii, 2009 nr 34 s. 20

Banach Agnieszka: Skwer Profesora Józefa Kałużnego, 2018 nr 72 s. 9

Banach Agnieszka: Stomatologia coraz bliżej, 2012 nr 47 s. 11

Banach Agnieszka: Zmiany w Klinice Ginekologii, 2010 nr 36 s. 16-17

Bartoszewicz Karolina: IX Uniwersytecki Koncert Charytatywny, 2010 nr 39 s. 10

Bartoszewicz Karolina: Po kilku latach nieśpiewania czegoś im w życiu brakuje... : Jubileusz chóru Collegium Medicum, 2011 nr 40 s. 7-8

Biomedycyna na 18. Toruńskim Festiwalu Nauki i Sztuki, 2018 nr 69 s. 8 (red.)

Biotechnologia nagrodzona, 2014 nr 53 s. 12 (red.)

Biziel najlepszy na liście „Forbes”, 2014 nr 53 s. 12 (red.)

Bocian Rafał: Informacje o pracy Związku Nauczycielstwa Polskiego w UMK, 2013 nr 48 s. 21

Bocian Rafał: Notatka z posiedzenia Zarządu ZNP w UMK, 2012 nr 46 s. 12

Bojanowski Grzegorz: Ma metodę na rany. I nagrodę, 2013 nr 52 s. 12

Bookcrossing, 2016 nr 62 s. 9 (red.)

Borowiecki Maciej, Gospodarek Eugenia: Turniej Szachowy im. prof. Romana Mariana Bugalskiego, 2011 nr 40 s. 21

Borowiecki Maciej, Gospodarek Eugenia: Zaproszenie na II Memoriał Szachowy, 2012 nr 44 s. 14-15

Borowiecki Maciej: III Memoriał Szachowy w Izbie, 2013 nr 49 s. 8

Brończyk Magdalena: Narada rozliczeniowa, 2014 nr 54 s. 11

Brończyk Magdalena: Workflow w Collegium Medicum, 2011 nr 43 s. 11

Brończyk Magdalena: Z prestiżową nagrodą, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 5

Buciński Adam: Nasi wśród najlepszych, 2012 nr 44 s. 8

Buciński Adam: Personalalia [Michał Mar-szał], 2010 nr 38 s. 14

Bursiewicz Wiktor, Tyloch Janusz: Biała Sobota na Zamku w Golubiu-Dobrzyniu, 2019 nr 74, s. 11

Bursiewicz Wiktor: Pracownia Edukacji Ultrasonograficznej, 2019 nr 73 s. 10-11

Bydgoski farmaceuta w brytyjskim parlamencie, 2017 nr 68 s. 8 (red.)

Bydgoskie Autografy, 2017 nr 67 s. 25 (red.)

Bydgoskie Autografy, 2018 nr 71 s. 18 (red.)

Bydgoszcz uRZEKA, 2014 nr 53 s. 11 (red.)

Centrum Symulacji Medycznych, 2015 nr 58 s. 14 (red.)

Chór Collegium Medicum ponownie na podium, 2016 nr 63 s. 10 (red.)

Chór Collegium Medicum w Argentynie, 2011 nr 42 s. 14 (red.)

Chór Collegium Medicum wyróżniony, 2015 nr 59 s. 12 (red.)

Collegium Medicum UMK na czele konsorcjum wykonującego badania genetyczne dla IPN, 2017 nr 67 s. 25 (red.)

Collegium Medicum UMK wysoko w rankingu „Wprost”, 2012 nr 45 s. 16 (red.)

Convallaria Copernicana dla prof. Waldemara Jędrzejczyka – życzenia, 2017 nr 67 s. 11 (Raymond Maurice Kirk)

Convallaria Copernicana - prof. dr hab. Anna Balcar-Boroń, 2016 nr 61 s. 18 (red.)

Convallaria Copernicana dla prof. Simsona, 2018 nr 71 s. 12 (red.)

Convallaria Copernicana: Andrzej K. Tomczak, 2015 nr 57 s. 11 (red.)

Członkostwo w międzynarodowej organizacji, 2016 nr 63 s. 9 (red.)

Czyżniewski Marcin: Wyjątkowe Święto Uczelni, 2010 nr 36 s. 10-11

Da Vinci już operuje!, 2016 nr 63 s. 11 (red.)

Delegacja z Chin, 2017 nr 67 s. 21 (red.)

Diagności laboratoryjny nagrodzeni, 2015 nr 57 s. 13 (red.)

Dietetyczny sukces, 2013 nr 49 s. 11 (red.)

Doctor honoris causa: James G. Fujimoto, 2015 nr 57 s. 11 (red.)

Doctorat Honoris Causa UMK - prof. Alfred Gurbel, 2016 nr 61 s. 17-18 (red.)

Doctorat honoris causa UMK: prof. Konrad Koerner, 2016 nr 63 s. 8 (red.)

Doktor Marta Podhorecka Przyjacielem Seniorów, 2019 nr 74 s. 16 (red.)

Doktorant z amerykańskim stypendium naukowym, 2019 nr 73 s. 11 (red.)

Doktorat honorowy dla prof. dr. hab. Zygmunta Mackiewicza - laudacja prof. dr. hab. Wojciecha Zegarskiego, 2013 nr 51 s. 7-9

Doktorat z nagrodą, 2016 nr 61 s. 21 (red.)

Drugie prawo do doktoryzacji dla Wydziału Nauk o Zdrowiu, 2010 nr 36 s. 11 (red.)

Drzwi Otwarte w Collegium Medicum, 2014 nr 53 s. 11 (red.)

Dyplom i nagroda za komercjalizację, 2018 nr 72 s. 13 (red.)

Dyplom uznania, 2015 nr 58 s. 14 (red.)

Dyplomatorium w roku 100-lecia odzyskania niepodległości, 2018 nr 72 s. 10 (red.)

Dyplomatorium, 2011 nr 40 s. 11 (red.)

Dyrektor w Centrum Symulacji Medycznych, 2017 nr 66 s. 9 (red.)

Dziedziczko Andrzej: Wystąpienie z okazji odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej pamięci prof. Bogdana Romańskiego, 2011 nr 42 s. 10-12

Dziekan Wydziału Farmaceutycznego - prof. dr hab. Stefan Kruszewski, 2016 nr 61 s. 15 (red.)

Dziekan Wydziału Lekarskiego - dr hab. Katarzyna Pawlak-Osińska, prof. UMK, 2016 nr 61 s. 14 (red.)

Dziekan Wydziału Nauk o Zdrowiu - prof. dr hab. Kornelia Kędziora-Kornatowska, 2016 nr 61 s. 15-16 (red.)

Dziekani na kadencję 2016-2020, 2016 nr 61 s. 14 (red.)

Dzień skandynawski, 2012 nr 45 s. 13 (red.)

Dzień terapeutyczny dla dzieci, 2012 nr 45 s. 12 (red.)

- Dziś świętujemy 75-lecie... : wystąpienie Mieczysława Boguszyńskiego podczas uroczystości 75-lecia Szpitala Uniwersyteckiego im. dr. A. Jurasza w Bydgoszczy, 2013 nr 48 s. 13-15
- Egzoskielet wciąż nagradzany, 2018 nr 71 s. 22 (red.)
- Erasmus+ w Collegium Medicum, 2019 nr 73 s. 12 (red.)
- Eureka! DGP. Odkrywamy polskie wynalazki, 2014 nr 54 s. 16 (red.)
- European Heart Journal, 2014 nr 53 s. 25 (red.)
- Fotografia z Cza-du, 2015 nr 58 s. 18 (red.)
- Frąszczak Michał: 40-lecie powstania Kliniki Psychiatrii, 2017 nr 66 s. 12-13
- Gackowska Monika: Co powie Ryba, gdy Mors po Bałtyku zimą pływa?, 2015 nr 57 s. 40
- Garczewska Anna: „Forum Przedsiębiorczości Akademickiej” - po raz kolejny w Auli UMK w Toruniu, 2012 nr 45 s. 11-12
- Garczewska Anna: „Forum Przedsiębiorczości Akademickiej”, 2012 nr 44 s. 13
- Genius Universitatis 2014, 2014 nr 53 s. 12 (red.)
- Godlewska Magdalena: Biziel doceniony, 2014 nr 54 s. 14
- Godlewska Magdalena: I Memoriał Szachowy im. prof. Romana Bugalskiego, 2011 nr 42 s. 17
- Grant dla młodego naukowca, 2014 nr 56 s. 18 (red.)
- Grant o milion, 2018 nr 71 s. 19 (red.)
- Grzybowska Marcelina: Sukces bydgoskich adeptów ultrasonografii, 2017 nr 67 s. 22
- Hładoń Bogusław: Oskary farmaceutyczne - Galeny 2008 rozdane, 2009 nr 34 s. 17-18
- Honory dla chirurga, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 11 (red.)
- II miejsce w konkursie na kreatywną kampanię rekrutacyjną dla Działu Promocji i Informacji CM, 2019 nr 73 s. 12 (red.)
- II miejsce w Konkursie Umiejętności Klinicznych, 2017 nr 66 s. 11 (red.)
- Immatrykulacja, 2009 nr 35 s. 8 (red.)
- Inauguracja roku akademickiego 2009 /2010, 2009 nr 34 s. 16 (red.)
- Inauguracja roku akademickiego 2010 /2011, 2010 nr 38 s. 11 (red.)
- Inauguracja roku akademickiego 2011 /2012, 2011 nr 42 s. 9 (red.)
- Inauguracja roku akademickiego 2012 /2013, 2012 nr 46 s. 8 (red.)
- Inauguracja roku akademickiego na Uniwersytecie, 2014 nr 55 s. 8-9 (red.)
- Inauguracja w Bydgoszczy, 2013 nr 51 s. 6-7 (red.)
- Inauguracja z ministrem, 2016 nr 63 s. 7-8 (red.)
- Informacje o działalności Związku Nauczycielstwa Polskiego, 2014 nr 56 s. 18-19 (red.)
- Interdyscyplinarne Koło Naukowe Geriatrii wyróżnione, 2017 nr 65 s. 14 (red.)
- Jacek Kryś dyrektorem Jurasza, 2014 nr 53 s. 15 (red.)
- Jubileusz Collegium Medicum, 2014 nr 56 s. 10 (red.)
- Junik Roman: Personalia [Joanna Kłubo-Gwiedzińska], 2010 nr 38 s. 14
- Kamiński Konrad: Pierwszy egzamin w Studenckiej Pracowni Edukacji Ultrasonograficznej, 2017 nr 68 s. 7-8
- Kamiński Konrad: Studencka Pracownia Edukacji Ultrasonograficznej, 2017 nr 65 s. 14-15
- Karaszewski Włodzimierz: Historia zacięła koło, 2010 nr 36 s. 11
- Karlicka Dominika, Oko Michał: Ghana Nyinahin 2012, 2013 nr 49 s. 40-43
- Katedra Medycyny Sądowej z akredytacją, 2014 nr 53 s. 13 (red.)
- Kęsiak Agnieszka, Starczewska Marta: 10-lecie Kliniki Reumatologii i Układowych Chorób Tkanki Łącznej, 2016 nr 64 s. 14-15
- Kobieta Medycyny 2015, 2015 nr 57 s. 12 (red.)
- Kolejne wyróżnienia za wynalazki, 2018 nr 72 s. 12 (red.)
- Kompanowski Tomasz: „Forum Przedsiębiorczości Akademickiej” – w stronę Uniwersytetu przedsiębiorczych naukowców, 2011 nr 41 s. 12-13
- Kompanowski Tomasz: Budowanie pomostów między nauką a gospodarką, 2012 nr 47 s. 13-16
- Koncert muzyki filmowej, 2014 nr 53 s. 10 (red.)
- Konkurs rekrutacyjny, 2014 nr 56 s. 17 (red.)
- Konopka Aleksandra: Drzwi otwarte, 2012 nr 44 s. 9
- Konsultanci wojewódzcy, 2014 nr 55 s. 16 (red.)
- Konsultant wojewódzki w dziedzinie kardiologii, 2014 nr 54 s. 16 (red.)
- Korbał Dominika, Piasecki Piotr: Gambia - Bwiam 2012 : z blogu wolontariuszy..., 2012 nr 47 s. 40-44
- Kosmetolożki nagrodzone, 2018 nr 70 s. 9 (red.)
- Kowalewska Dorota: Medicalia 2009, 2009 nr 35 s. 9-10
- Kowalewska Dorota: Medicalia 2010, 2010 nr 39 s. 12
- Kram Mirosława: Zakład Pielęgniarstwa Pediatrycznego - 10 lat istnienia, 2009 nr 33 s. 11-12
- Kronika rektorska, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 4 (red.)
- Krupa Michał: ClinicalKey Days w Collegium Medicum, 2015 nr 58 s. 19
- Kruszewski Stefan: 30-lecie powołania Wydziału Farmaceutycznego, 2014 nr 55 s. 9-11
- Krzemińska Beata: Nasza pomoc dla Cza-du, 2015 nr 58 s. 18-19
- Kształcenie pielęgniarzek i położnych, 2016 nr 62 s. 9 (red.)
- Kubiak Monika: Centralna Inauguracja Roku Akademickiego Uczelni Medycznych, 2010 nr 38 s. 12
- Kubiak Monika: Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich, 2010 nr 38 s. 12
- Kubiak Monika: Optyczna koherentna tomografia w okulistyce, 2010 nr 38 s. 18
- Kubiak Monika: Patch Adams w Bydgoszczy, 2009 nr 35 s. 10-11
- Kubiak Monika: Personalia [Jan Styczyński], 2010 nr 38 s. 15
- Kubiak Monika: Personalia [Wojciech Pościech], 2010 nr 38 s. 16
- Kubiak Monika: Profesor Arkadiusz Jawień - Ambasadorem Regionu, 2010 nr 36 s. 14
- Kubiak Monika: XI Toruński Festiwal Nauki i Sztuki, 2011 nr 41 s. 9
- Kulski Julian E.: Żałuję, że los nie pozwolił mi na połączenie..., 2011 nr 40 s. 14-15
- Laska Marta: Jubileusz 80-lecia Szpitala Uniwersyteckiego nr 1 im. dr. Antoniego Jurasza, 2017 nr 68 s. 6
- Laur Szwalbego dla Profesora, 2014 nr 54 s. 15 (red.)
- Laureat konkursu NCN MINIATURA 2, 2018 nr 71 s. 21 (red.)
- Laureat programu „Mobilność Plus”, 2014 nr 53 s. 15 (red.)
- Laureatka „Pomysłu na firmę”, 2016 nr 64 s. 13 (red.)
- Laureatki tegorocznej edycji konkursu „Moja firma”, 2019 nr 73 s. 15 (red.)
- Lecz rany prawie nie do wyleczenia, 2016 nr 61 s. 20-21 (red.)
- LEP, 2009 nr 35 s. 8 (red.)
- Lider Medycyny, 2018 nr 69 s. 9 (red.)
- Liderzy Innowacji Pomorza i Kujaw, 2017 nr 68 s. 10 (red.)
- Liderzy innowacji, 2018 nr 72 s. 11 (red.)
- Lutomierski Marcin: UMK na ibuku!, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 27
- Ławeczka prof. Zygmunta Mackiewicza, 2016 nr 61 s. 23 (red.)
- Mackiewicz Zygmunt: Moja chirurgiczna droga. Wyzwania współczesnej chirurgii - wykład inauguracyjny, 2013 nr 51 s. 9-12
- Majoch Sławomir: Mocne karty UMK. Wiedza, która odkrywa przyszłość, 2015 nr 58 s. 8-10
- Marszał Michał: Stypendysta Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego, 2011 nr 42 s. 15-16
- Medal dla prof. Kopcewicz, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 19 (red.)
- Medal dla Profesora Romana Mazura, 2013 nr 48 s. 18 (red.)
- Medal Kazimierza Wielkiego, 2010 nr 37 s. 13 (red.)
- Medal Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów, 2017 nr 67 s. 22 (red.)
- Medal z Bangkoku, 2018 nr 69 s. 9 (red.)
- Medycyna sądowa w hołdzie pamięci, 2014 nr 56 s. 17 (red.)
- Medyczna Środa w Młynie Wiedzy, 2019 nr 73 s. 15 (red.)
- Medyczna środa, 2010 nr 38 s. 46 (red.)
- Michalski Rafał: Prof. Jeremy Bradshaw z wizytą w Collegium Medicum, 2013 nr 48 s. 16-17
- Michalski Rafał: Sukces naukowy Collegium Medicum, 2011 nr 42 s. 15
- Michalski Rafał: Wizyta w Finlandii, 2012 nr 44 s. 14
- Michalski Rafał: Z wizytą w Edynburgu, 2013 nr 52 s. 14
- Mierzwa Grażyna: Katedra i Klinika Pediatrii, Alergologii i Gastroenterologii działa już 20 lat!, 2009 nr 34 s. 19
- Międzynarodowy sukces naszego doktora, 2013 nr 48 s. 19 (red.)
- Mikrobiolog w Europejskim Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób, 2015 nr 57 s. 13 (red.)

- Milik Agnieszka: Collegium Medicum UMK na Bydgoskim Festiwalu Nauki, 2017 nr 66 s. 17-18
- Milik-Skrzypczak Agnieszka: Uroczyste otwarcie uczelnianej inwestycji - Szpitalnego Oddziału Ratunkowego, 2013 nr 51 s. 13
- Milionowy grant na badania, 2016 nr 64 s. 12 (red.)
- Minister docenił studentów, 2013 nr 48 s. 21 (red.)
- Misja na Jamajce, 2012 nr 46 s. 12 (red.)
- Młode talenty, 2014 nr 56 s. 14 (red.)
- Młodzi naukowcy docenieni, 2016 nr 63 s. 11 (red.)
- Młodzi naukowcy docenieni, 2017 nr 65 s. 10 (red.)
- Mycio Andrzej, Czyżak Marta: Nad złoto cenniejsze... Skarby Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2015 nr 58 s. 11-12
- Nadzieja Biznesu, 2017 nr 66 s. 14 (red.)
- Nagroda im. Profesora Feliksa Wąsika, 2017 nr 68 s. 12 (red.)
- Nagroda Marszałka, 2013 nr 51 s. 17 (red.)
- Nagroda Marszałka: Arkadiusz Jawień, 2011 nr 43 s. 11 (red.)
- Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2015 nr 59 s. 11 (red.)
- Nagroda Ministra za wybitne osiągnięcia, 2013 nr 48 s. 17 (red.)
- Nagroda Naukowa Miasta Bydgoszczy, 2013 nr 49 s. 10 (red.)
- Nagroda naukowa w onkologii, 2017 nr 66 s. 15 (red.)
- Nagroda PAN, 2017 nr 66 s. 11 (red.)
- Nagroda Prezydenta Miasta Bydgoszczy, 2010 nr 37 s. 13 (red.)
- Nagroda za wybitne osiągnięcia, 2012 nr 46 s. 12 (red.)
- Nagrody marszałka 2016, 2016 nr 62 s. 8 (red.)
- Nagrody Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego dla lekarzy z Collegium Medicum!, 2009 nr 35 s. 31 (red.)
- Nagrody Marszałka Województwa, 2014 nr 54 s. 16 (red.)
- Nagrody marszałka Województwa, 2017 nr 66 s. 10 (red.)
- Nagrody Prezydenta Miasta, 2016 nr 61 s. 24 (red.)
- Nagrody Rektora, 2015 nr 60 s. 18 (red.)
- Nagrody Rektora, 2016 nr 64 s. 16 (red.)
- Najlepsi na UMK, 2018 nr 71 s. 12-13 (red.)
- Najlepsi w rankingu „Wprost”, 2017 nr 66 s. 12 (red.)
- Najlepszy absolwent UMK: Joanna Siminska, 2016 nr 63 s. 8 (red.)
- Największa inwestycja na UMK: Od Bydgoszczy do Berlina, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 4 (red.)
- Narada rozliczeniowa, 2013 nr 51 s. 14 (red.)
- Nasi naukowcy w PAN, 2016 nr 61 s. 24 (red.)
- Nasz ekspert w europejskim towarzystwie, 2013 nr 49 s. 10 (red.)
- Nasz przedstawiciel w KRASPiP, 2013 nr 51 s. 15 (red.)
- Nasza absolwentka Pielęgniarką Roku 2015, 2016 nr 61 s. 23 (red.)
- Nasze laboratorium wśród najlepszych, 2015 nr 58 s. 13 (red.)
- Nasze wydziały wysoko ocenione, 2013 nr 51 s. 15 (red.)
- Neurostymulator na pomoc pęcherzowi, 2014 nr 54 s. 15 (red.)
- Nierzwicki Krzysztof, Domaniewski Jan: Jak powstawała Akademia Medyczna w Bydgoszczy : fragment książki Krzysztofa Nierzwickiego „Oddany Sprawie - wywiad z ręką z profesorem Janem Domaniewskim”, 2009 nr 34 s. 10-15
- Nierzwicki Krzysztof: Convalaria Copernicana dla prof. W. Jędrzejczyka – biografia laureata, 2017 nr 67 s. 12-20
- Nierzwicki Krzysztof: Piąta rocznica śmierci prof. zw. dr. hab. Jana Domaniewskiego, 2014 nr 56 s. 8-9
- Nierzwicki Krzysztof: Profesor Jan Domaniewski, 2011 nr 40 s. 13
- Nominacje i pożegnania, 2017 nr 67 s. 24 (red.)
- Nowa Pracownia, 2014 nr 56 s. 14 (red.)
- Nowa strona internetowa Collegium Medicum, 2018 nr 69 s. 8 (red.)
- Nowatorska operacja, 2013 nr 52 s. 15 (red.)
- Nowe granty NCN dla Wydziału Farmaceutycznego, 2017 nr 66 s. 11 (red.)
- Nowe granty, 2018 nr 70 s. 9 (red.)
- Nowe uprawnienia dla Wydziału Farmaceutycznego, 2014 nr 54 s. 13 (red.)
- Nowe uprawnienia do habilitowania dla Wydziału Nauk o Zdrowiu, 2013 nr 48 s. 16 (red.)
- Nowi konsultanci w dziedzinie zdrowia, 2013 nr 48 s. 18 (red.)
- Nowi prezesi towarzystw: Arkadiusz Jawień i Andrzej Marszałek, 2016 nr 63 s. 11 (red.)
- Nowi profesorowie nagrodzeni przez Prezydenta Miasta, 2015 nr 60 s. 18 (red.)
- Nowy budynek dydaktyczny przy ul. Łukasiewicza, 2015 nr 59 s. 8 (red.)
- Nowy dom studencki, 2012 nr 47 s. 9 (red.)
- Nowy kierownik: Grzegorz Grzešek, 2017 nr 68 s. 12 (red.)
- Nowy kierunek studiów - optyka okularowa, 2014 nr 53 s. 13 (red.)
- Nowy konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa chirurgicznego i operacyjnego, 2012 nr 44 s. 13 (red.)
- Nowy obiekt szpitalny, 2013 nr 51 s. 14 (red.)
- Nowy prezes Polskiego Towarzystwa Chirurgii Onkologicznej, 2012 nr 46 s. 11 (red.)
- Nowy prezes Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów, 2012 nr 46 s. 11 (red.)
- Nowy rok rozpoczęty, 2015 nr 59 s. 5-6 (red.)
- Nowy rok rozpoczęty, 2017 nr 67 s. 9-10 (red.)
- Nowy śmigłowiec ratowniczy, 2010 nr 38 s. 10 (red.)
- Od Nowa zaprasza, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 28 (red.)
- Odblaski dla Afryki, 2017 nr 68 s. 10 (red.)
- Odsłonięcie tablicy poświęconej pamięci prof. Bogdana Romańskiego, 2011 nr 42 s. 9-10 (red.)
- Odsłonięcie tablicy poświęconej pamięci prof. Jana Domaniewskiego, 2011 nr 40 s. 12 (red.)
- Ogólnouniwersytecka inauguracja roku akademickiego, 2018 nr 71 s. 11 (red.)
- Olszewski Bogusz: Przychodnia Studencka – wyjątkowe miejsce na mapie Bydgoszczy, 2018 nr 70 s. 12-13
- Otwarcie Centrum Symulacji Medycznych, 2018 nr 69 s. 7-8 (red.)
- Otwarcie Domu Studenta nr 3, 2014 nr 55 s. 11-12 (red.)
- Otwarcie nowej Kliniki, 2014 nr 55 s. 12 (red.)
- Otwarcie Ogrodu Roślin Leczniczych i Kosmetycznych, 2014 nr 56 s. 13-14 (red.)
- Pamięci tych, którzy odeszli, 2015 nr 59 s. 12 (red.)
- Patent na wynalazek, 2018 nr 71 s. 21 (red.)
- Pawlak-Osińska Katarzyna: Convalaria Copernicana dla prof. Waldemara Jędrzejczyka – Laudacja, 2017 nr 67 s. 11-12
- Pediatrzy uhonorowani, 2015 nr 59 s. 11-12 (red.)
- Pełnomocnik Rektora ds. Studenckich CM, 2014 nr 54 s. 14 (red.)
- Perleka Bydgoszczy dla Collegium Medicum UMK, 2013 nr 51 s. 14 (red.)
- Personalia [Bogusław Sygit], 2010 nr 38 s. 15 (red.)
- Personalia [Józef Kałużny], 2010 nr 38 s. 18-19 (red.)
- Personalia, 2010 nr 38 s. 17 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2010 nr 39 s. 11 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2011 nr 40 s. 18 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2011 nr 41 s. 15 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2011 nr 42 s. 16 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2011 nr 43 s. 12 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2012 nr 44 s. 16 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2012 nr 45 s. 16 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2012 nr 47 s. 19-20 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2013 nr 48 s. 21 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2013 nr 49 s. 10 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2014 nr 56 s. 19-20 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2015 nr 57 s. 18 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Personalia, 2019 nr 73 s. 16 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Pierwsi absolwenci studiów anglojęzycznych, 2015 nr 59 s. 10 (red.)
- Pierwsza obrona rozprawy doktorskiej na Wydziale Farmaceutycznym, 2014 nr 53 s. 14 (red.)
- Plus ratio quam vis dla dr hab. Marii Szewczyk, prof. UMK, 2011 nr 42 s. 13 (red.)
- Podwójne „A” dla wydziałów, 2018 nr 70 s. 8 (red.)
- Podwójny sukces absolwentów biotechnologii, 2015 nr 57 s. 13 (red.)
- Podziękowanie, 2014 nr 54 s. 15 (red.)
- Pogoda na końcu świata - relacje z blogu Medici Homini, 2011 nr 42 s. 19 (www.mh.cm.umk.pl)
- Pokieruje Towarzystwem, 2015 nr 57 s. 13 (red.)
- Położna Przyszłości – finał konkursu, 2017 nr 66 s. 15 (red.)

- Popularyzator Nauki: Marek Jurgowiak, 2012 nr 44 s. 11-12 (www.naukawpolsce.pl)
- Pospiech Wojciech, Kujawska Marlena, Kamiń Joanna: Działalność Katedry i Zakładu Muzykoterapii, 2011 nr 43 s. 26-27
- Pospiech Wojciech: 10 lat Katedry i Zakładu Muzykoterapii, 2017 nr 66 s. 16
- Potrójny sukces Wydziału Farmaceutycznego, 2013 nr 48 s. 17 (red.)
- Pożegnanie profesorów, 2013 nr 51 s. 17 (red.)
- Praca doktorska wyróżniona, 2017 nr 66 s. 15 (red.)
- Prestiżowa nagroda dla młodego naukowca, 2017 nr 66 s. 13 (red.)
- Prestiżowa nominacja dla naukowca, 2018 nr 70 s. 8 (red.)
- Prestiżowe stypendium, 2013 nr 51 s. 15 (red.)
- Prezydent RP otworzył Uniwersyteckie Centrum Kliniczne CM UMK, 2015 nr 59 s. 6-8 (red.)
- Prof. dr hab. Kornelia Kędziora-Kornatowska członkiem Krajowej Rady Akredytacyjnej Szkół Pielęgniarek i Położnych, 2013 nr 51 s. 16 (red.)
- Prof. dr hab. Marek Jackowski prezesem-elektem Towarzystwa Chirurgów Polskich, 2017 nr 67 s. 24 (red.)
- Prof. Jan Styczyński członkiem Międzynarodowego Komitetu Redakcyjnego w „The Lancet Haematology”, 2014 nr 55 s. 15 (red.)
- Prof. Jan Styczyński konsultantem krajowym - pytania i odpowiedzi, 2017 nr 65 s. 8-9 (red.)
- Prof. Jan Styczyński konsultantem krajowym, 2017 nr 65 s. 8 (red.)
- Prof. Jan Styczyński w Krajowej Radzie ds. Onkologii, 2018 nr 70 s. 8 (red.)
- Prof. Jawień Prezesem Polskiego Towarzystwa Chirurgii Naczyniowej, 2018 nr 71 s. 18 (red.)
- Prof. Olga Haus przewodniczącą PTGC, 2018 nr 71 s. 19 (red.)
- Profesor Adam Buciniński Honorowym Apotekarzem, 2012 nr 47 s. 10 (red.)
- Profesor Aldona Kubica Ambasadorem Zdrowia, 2018, 2018 nr 72 s. 13 (red.)
- Profesor CM w Radzie Naukowej PAN, 2019 nr 73 s. 13 (red.)
- Profesor Jan Styczyński wiceprezydentem ECIL, 2017 nr 67 s. 22 (red.)
- Profesor Jawień prezydentem ESVS, 2013 nr 51 s. 16 (red.)
- Profesor Stefan Kruszewski w składzie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Fizycznego, 2010 nr 36 s. 12 (red.)
- Profesor Wojciech Zegarski Bydgoszczaninem Roku, 2018 nr 69 s. 9 (red.)
- Profesor Zbigniew Bartuzi nowym Prezydentem-Elektem PTA, 2012 nr 46 s. 11 (red.)
- Profesor Zegarski uhonorowany, 2016 nr 63 s. 9 (red.)
- Profesor Zygmunt Mackiewicz mężem zaufania, 2010 nr 38 s. 17 (rozmowę prowadziła Dorota Kowalewska)
- Program Badań Profilaktycznych „Rak prostaty to nie wyrok”, 2016 nr 62 s. 10 (red.)
- Prorektor ds. Badań Naukowych - prof. Jacek Kubica, 2016 nr 61 s. 11 (red.)
- Prorektor ds. Collegium Medicum - prof. Grażyna Odrowąż-Sypniewska, 2016 nr 61 s. 11 (red.)
- Prorektor ds. Ekonomicznych i Rozwoju - prof. dr hab. Danuta Dziawgo, 2016 nr 61 s. 12 (red.)
- Prorektor ds. Kształcenia - prof. dr hab. Beata Przyborowska, 2016 nr 61 s. 12 (red.)
- Prorektor ds. Studenckich i Polityki Kadrowej - prof. dr hab. Andrzej Sokala, 2016 nr 61 s. 13 (red.)
- Prorektor ds. Współpracy z Zagranicą i Otoczeniem Gospodarczym - prof. dr hab. Wojciech Wysota, 2016 nr 61 s. 13 (red.)
- Prorektorzy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2016 nr 61 s. 10 (red.)
- Prorektorzy w międzynarodowym gronie ekspertów, 2017 nr 67 s. 23 (red.)
- Prorektorzy-elekt Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, 2012 nr 44 s. 6 (red.)
- Prywiński Maciej: Odtworzenie osi kręgosłupa, 2009 nr 33 s. 10-11
- Przedstawiciele Toho University w Collegium Medicum, 2018 nr 71 s. 17 (red.)
- Przeszczep krzyżowy, 2017 nr 66 s. 15 (red.)
- Przeszłość - teraźniejszość - przyszłość, czyli arterioterapia na studiach podyplomowych, 2019 nr 74 s. 14 (red.)
- Puchar Ogólnopolskich Zawodów w Symulacji Medycznej, 2019 nr 74 s. 13 (red.)
- Rektor-elekt Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, 2012 nr 44 s. 6 (red.)
- Rumak nauki dla naszej doktorantki, 2014 nr 53 s. 14 (red.)
- Sala posiedzeń im. prof. Bogdana Romańskiego Aula im. prof. Jana Domaniewskiego, 2010 nr 36 s. 12 (red.)
- Scapula Aurea i Golden Scapula 2018, 2018 nr 70 s. 9 (red.)
- Scapula Aurea i Golden Scapula, 2015 nr 58 s. 13 (red.)
- Schulz Winicjusz: 35 lat „Biziela”, 2015 nr 59 s. 9
- Sekwencjonowanie DNA drugiej generacji, 2010 nr 36 s. 12 (red.)
- Skonsultuj z Farmaceutą - cukrzyca, 2017 nr 68 s. 9 (red.)
- Socha Maciej: Gwatemala ma wszystko!, 2014 nr 53 s. 36-38
- Socha Maciej: W Czadzie..., 2013 nr 48 s. 40-43
- Sprawy osobowe, 2010 nr 37 s. 12 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Sroka Wiktor: Pracownik wydziału farmaceutycznego w Australii, 2012 nr 45 s. 15
- Stanecki Janusz: Personalalia [Janusz Stanekki], 2010 nr 38 s. 16
- Sto tysięcy na badania z PARPA, 2018 nr 71 s. 20 (red.)
- Studenci Erasmusa w Collegium Medicum, 2018 nr 69 s. 9 (red.)
- Studenci farmacji nagrodzeni, 2017 nr 66 s. 13 (red.)
- Studencka Pracownia Edukacji Ultrasonograficznej, 2016 nr 64 s. 12 (red.)
- Studia doktoranckie na Wydziale Farmaceutycznym, 2015 nr 58 s. 14 (red.)
- Stukowska Aleksandra, Michalski Rafał: Współpraca nauki z biznesem, 2011 nr 42 s. 16
- Stukowska Aleksandra: „Z nauki do biznesu” – nowy projekt realizowany przez CM UMK, 2010 nr 38 s. 16
- Styczyński Jan, Brończyk Magdalena, Milik-Skrzypczak Agnieszka: Gdyby Kopernik odwiedził Bydgoszcz, 2013 nr 48 s. 10-11
- Styczyński Jan, Kołodziej Beata, Kuryłko-Rafińska Beata, Kubicka Małgorzata: 15 lat działalności Pracowni Onkologii Klinicznej i Eksperymentalnej, 2011 nr 40 s. 16-17
- Styczyński Jan, Kołtan Sylwia, Pogorzała Monika, Wysocki Mariusz: 40-lecie Kliniki Pediatrii, Hematologii i Onkologii, 2015 nr 58 s. 16-17
- Styczyński Jan, Wysocki Mariusz: 60 lat postępu w terapii ostrej białaczki limfoblastycznej u dzieci w regionie bydgoskim, 2018 nr 70 s. 13
- Styczyński Jan: 10 kwestii Prorektora ds. Collegium Medicum, czyli podsumowanie kadencji 2012-2016, 2016 nr 62 s. 12-13
- Styczyński Jan: 100 przeszczepów szpiku, 2009 nr 33 s. 11
- Styczyński Jan: Aktywność naukowa lekarzy, 2014 nr 55 s. 16-17
- Styczyński Jan: Brońcie szpitale kliniczne!, 2013 nr 49 s. 7
- Styczyński Jan: Co dalej ze szpitalami klinicznymi, 2012 nr 46 s. 7
- Styczyński Jan: Dawcy szpiku uhonorowani, 2012 nr 46 s. 9
- Styczyński Jan: Medycyna akademicka: teraźniejszość i przyszłość, 2014 nr 54 s. 13
- Styczyński Jan: Personalalia [Joanna Szczepanek], 2010 nr 38 s. 14
- Styczyński Jan: Polski nie stać na amerykański standard opieki zdrowotnej, 2014 nr 56 s. 11
- Styczyński Jan: Posiedzenie Konferencji Rektorów Akademickich Uczelni Medycznych (KRAUM), 2015 nr 60 s. 16
- Styczyński Jan: Prof. Ljungman z Karolinska University gościem w Klinice Pediatrii, Hematologii i Onkologii, 2013 nr 52 s. 14
- Styczyński Jan: Sukcesy Collegium Medicum w roku akademickim 2013/2014, 2014 nr 54 s. 10-11
- Styczyński Jan: Szpitale kliniczne A.D. 2013, 2013 nr 52 s. 11
- Stypendia dla doktorantów, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 22 (red.)
- Stypendia Ministra dla wybitnych studentów i doktorantów, 2019 nr 73 s. 14 (red.)
- Stypendia ministra, 2017 nr 65 s. 13 (red.)
- Stypendia przyznano, 2015 nr 57 s. 17 (red.)
- Stypendia Rektora za publikacje naukowe, 2017 nr 65 s. 13 (red.)
- Stypendia rektorskie, 2017 nr 67 s. 24 (red.)
- Stypendia rektorskie, 2019 nr 74 s. 15 (red.)
- Stypendia za publikacje, 2018 nr 70 s. 8 (red.)
- Stypendium Rektora za publikację, 2018 nr 72 s. 11 (red.)
- Stypendium za wysoko punktowaną publikację naukową, 2017 nr 66 s. 11 (red.)
- Stypendyści Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2014 nr 53 s. 15 (red.)
- Sukces członków Młodej Farmacji, 2016 nr 62 s. 11 (red.)
- Sukces na Scapula Aurea, 2016 nr 64 s. 13 (red.)

- Sukces na Scapula Aurea, 2017 nr 66 s. 14 (red.)
- Sukces studenta kierunku lekarskiego, 2019 nr 74 s. 12 (red.)
- Sukces w 15. edycji konkursu NCN, 2018 nr 72 s. 12 (red.)
- Sukcesy naszego chóru, 2014 nr 56 s. 16 (red.)
- Sukcesy, 2014 nr 56 s. 18 (red.)
- Supertalent w medycynie, 2015 nr 58 s. 14 (red.)
- Supertalent w medycynie, 2018 nr 71 s. 20 (red.)
- Supertalenty w medycynie 2016, 2016 nr 62 s. 11 (red.)
- Szpital Uniwersytecki nr 1 im. dr. A. Jurasza: Personalia [„Star Wars”], 2010 nr 38 s. 16
- Święto pielęgniarek i położnych, 2010 nr 37 s. 13 (red.)
- Święto Uczelni 2013, 2013 nr 48 s. 9-10 (red.)
- Święto Uczelni z wyróżnieniami, 2016 nr 61 s. 16-17 (red.)
- Święto Uczelni, 2011 nr 40 s. 11 (red.)
- Święto Uniwersytetu, 2014 nr 53 s. 9-10 (red.)
- Święto Uniwersytetu, 2015 nr 57 s. 10 (red.)
- Święto Uniwersytetu, 2017 nr 65 s. 11 (red.)
- Święto Uniwersytetu: odznaczenia i medale, 2015 nr 57 s. 12 (red.)
- Takiej gali Dyplomatorium Wydziału Lekarskiego jeszcze nie było!, 2016 nr 64 s. 9-10 (red.)
- Tomasz Gollob wspiera inicjatywę Zakładu Kosmetologii, 2011 nr 40 s. 21 (red.)
- Toruńska Noc Naukowców, 2016 nr 64 s. 11-12 (red.)
- Tretyń Andrzej: Przyszłość wspólnie tworzymy, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 6-7
- Trzecia edycja „Top 500 Innovators”, 2013 nr 49 s. 8 (red.)
- Trzecie miejsce dla naszego studenta w Scapula Aurea 2016, 2016 nr 62 s. 9 (red.)
- TwójDNA.pl, 2010 nr 37 s. 12 (red.)
- Tyloch Janusz: Z życia związków zawodowych : Posiedzenie Zarządu Uczelnianego ZNP przy UMK, 2011 nr 40 s. 27
- Tytuł doktora honoris causa, 2013 nr 51 s. 12 (red.)
- UMK w czołówce, 2010 nr 37 s. 12 (red.)
- UMK w elicie, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 3 (red.)
- UMK wysoko w rankingach, 2013 nr 49 s. 8 (red.)
- Umowa na utworzenie Centrum Symulacji Medycznych, 2016 nr 61 s. 19 (red.)
- Unikatowa metoda leczenia zakrzepów żylnych i tętniczych w Oddziale Klinicznym Chorób Naczyni i Chorób Wewnętrznych Szpitala im. dr. J. Bizuela, 2014 nr 53 s. 13 (red.)
- Uroczysta gala IX edycji programu „LIDER”, 2019 nr 73 s. 14 (red.)
- Uroczysta promocja doktorska, 2013 nr 49 s. 9 (red.)
- Uroczysta wigilia na Uczelni, 2015 nr 60 s. 17 (red.)
- Uroczyste zakończenie studiów przez studentów studiów anglojęzycznych, 2016 nr 62 s. 8 (red.)
- Uznanie osiągnięć dla młodego naukowca, 2015 nr 57 s. 13 (red.)
- W międzynarodowym towarzystwie, 2013 nr 49 s. 10 (red.)
- W projekcie edukacyjnym IPN „Łączka i inne miejsca poszukiwań”, 2019 nr 73 s. 12 (red. na podstawie materiałów IPN)
- Wampiriada 2017, 2017 nr 68 s. 9 (red.)
- Wampiriada w Collegium Medicum, 2019 nr 74 s. 14 (red.)
- Warsztaty szkoleniowe Studenckiego Koła Naukowego Medycyny Społecznej i Zdrowia Publicznego, 2019 nr 73 s. 13 (red.)
- Wiadomości personalne, 2019 nr 74 s. 15 (oprac. Agnieszka Mróz)
- Wiecińska Kamila: 35-lecie „Bizuela”, 2015 nr 60 s. 11-12
- Wiecińska Kamila: Angioplastyka tętnicy mózgowej, 2018 nr 70 s. 14
- Wiecińska Kamila: Szpital Uniwersytecki nr 2 im. dr. J. Bizuela w Bydgoszczy, 2015 nr 60 s. 12-15
- Wieloletni plan rozbudowy i modernizacji Szpitala Uniwersyteckiego nr 2 im. dr. J. Bizuela, 2017 nr 68 s. 8 (red.)
- Wieloletni szefowie odchodzą, 2015 nr 59 s. 12 (red.)
- Wizyta Ambasadora Irlandii, 2015 nr 59 s. 10 (red.)
- Wizyta gości z Grodna, 2012 nr 47 s. 12 (red.)
- Wizyta kandydatów z Irlandii na studia anglojęzyczne, 2016 nr 61 s. 22 (red.)
- Wizyta Thora Kristiana Hanischa, 2014 nr 56 s. 15 (red.)
- Wmurowanie aktu erekcyjnego, 2011 nr 41 s. 10 (red.)
- Wojewódzki konsultant w dziedzinie pediatrii, 2013 nr 51 s. 17 (red.)
- Woźniak Magdalena: „W każdym z nas jest magiczna siła, razem możemy czynić cuda”, 2011 nr 42 s. 20-22
- Woźniak Magdalena: Magiczna receptura na „Medicuski”, 2011 nr 42 s. 22
- Wybitna młoda naukowiec, 2018 nr 71 s. 21 (red.)
- Wybitni młodzi naukowcy, 2015 nr 59 s. 11 (red.)
- Wybory miss UMK, 2012 nr 44 s. 9 (red.)
- Wydział Farmaceutyczny 2012-2015, 2016 nr 62 s. 15-16 (red.)
- Wydział Farmaceutyczny z nowymi uprawnieniami, 2018 nr 69 s. 9 (red.)
- Wydział Farmaceutyczny z uprawnieniem do nadawania stopnia doktora habilitowanego, 2017 nr 65 s. 12 (red.)
- Wydział Lekarski 2012-2015, 2016 nr 62 s. 14 (red.)
- Wydział Nauk o Zdrowiu 2012-2015, 2016 nr 62 s. 16-17 (red.)
- Wykład prof. dr. hab. Jana Pawlaczky, 2017 nr 67 s. 21 (red.)
- Wykrywanie wczesnego zapalenia stawów, 2010 nr 37 s. 12 (red.)
- Wynalazki na medal, 2019 nr 73 s. 16 (red.)
- Wyniki Bydgoskich Igrzysk Symulacji, 2018 nr 71 s. 16 (red.)
- Wyróżnienie dla Interdyscyplinarnego Koła Naukowego Geriatrii, 2018 nr 72 s. 11 (red.)
- Wyróżniona praca magisterska, 2016 nr 63 s. 10 (red.)
- Wystawa „Nad złoto cenniejsze...”, 2015 nr 58 s. 10 (red.)
- Wzruszenia po 25 latach..., 2011 nr 40 s. 8-9 (red.)
- Z Nagrodami Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2018, 2018 nr 71 s. 19 (red.)
- Zaczytany Jurasz, 2016 nr 61 s. 24 (red.)
- Zakład Endoskopii Gastroenterologicznej, 2009 nr 33 s. 10 (red.)
- Zakład Patofizjologii Oddychania i Wentylacji Domowej, 2009 nr 33 s. 10 (red.)
- Zaproszenie do grupy ECIL, 2011 nr 42 s. 13 (red.)
- Zarząd Związku Nauczycielstwa Polskiego w UMK: Z życia związkowego, 2010 nr 38 s. 17
- Zasady zdrowego żywienia na wynos i na miejscu, 2012 nr 46 s. 9-10 (red.)
- Zawody Symulacji Medycznej, 2017 nr 66 s. 10 (red.)
- Zdobyliśmy granty badawcze, 2015 nr 60 s. 17 (red.)
- Zespół ds. analizy sytuacji finansowej Uniwersytetu w kampusie bydgoskim: Działania oszczędnościowe w Collegium Medicum, 2014 nr 54 s. 12-13
- Ziółkowski Dawid: II Memoriał Szachowy, 2012 nr 46 s. 10
- Złoty Skalpel 2017, 2017 nr 68 s. 11 (red.)
- Złoty wynalazek, 2019 nr 74 s. 15 (red.)
- Zmiany na stanowiskach dyrektorów szpitali uniwersyteckich, 2010 nr 37 s. 13 (red.)
- Żurawski Bronisław: Informacje o działalności Związku Nauczycielstwa Polskiego, 2015 nr 57 s. 18
- Żurawski Bronisław: Informacje o pracy ZNP, 2013 nr 52 s. 15
- Żurawski Bronisław: Informacje o pracy Związku Nauczycielstwa Polskiego w UMK, 2012 nr 47 s. 20
- Żurawski Bronisław: Notatka z posiedzenia ZNP, 2011 nr 43 s. 12
- Żurawski Bronisław: Zarząd Uczelniany ZNP, 2013 nr 49 s. 11
- Żurawski Bronisław: Związek Nauczycielstwa Polskiego, 2012 nr 45 s. 16

Nowi profesorowie

- Bazylak Grzegorz, 2013 nr 51 s. 18-19 (red.)
- Buciński Adam, 2011 nr 41 s. 11 (red.)
- Cysewski Piotr, 2013 nr 51 s. 18 (red.)
- Czajkowski Rafał, 2019 nr 73 s. 17-18 (red.)
- Dąbrowiecki Stanisław, 2013 nr 52 s. 12 (red.)
- Drewa Tomasz, 2013 nr 48 s. 20 (red.)
- Dubiel Mariusz, 2009 nr 34 s. 18 (red.)
- Goch Aleksander, 2012 nr 45 s. 14 (red.)
- Gospodarek Eugenia, 2014 nr 53 s. 16-17 (red.)
- Grabiec Marek, 2012 nr 47 s. 16 (red.)
- Grzanka Alina, 2010 nr 39 s. 13 (red.)
- Grzegorzewski Bronisław, Krysiński Jerzy, Styczyński Jan, 2011 nr 40 s. 19 (red.)
- Grześk Grzegorz, 2014 nr 55 s. 15 (red.)
- Grzybowski Tomasz, 2011 nr 41 s. 11 (red.)
- Hagner Wojciech, 2012 nr 45 s. 14 (red.)
- Jeka Sławomir, 2019 nr 73 s. 17 (red.)
- Kałużny Bartłomiej J., 2018 nr 71 s. 22 (red.)
- Kałużny Jakub, 2017 nr 68 s. 11 (red.)
- Kędziora-Kornatowska Kornelia, 2009 nr 34 s. 18 (red.)
- Klawe Jacek T., 2014 nr 55 s. 14-15 (red.)
- Koziński Marek, 2018 nr 70 s. 10 (red.)
- Kruszewski Stefan, 2013 nr 51 s. 19-20 (red.)
- Jackowski Marek, 2010 nr 39 s. 13 (red.)

Kurylak Andrzej, 2012 nr 44 s. 12 (red.)
 Leksowski Krzysztof, 2012 nr 46 s. 11 (red.)
 Makarewicz Roman, 2011 nr 43 s. 10 (red.)
 Malukiewicz Grażyna, 2014 nr 53 s. 16 (red.)
 Marszałek Andrzej, 2013 nr 48 s. 19 (red.)
 Marszał Michał, 2018 nr 69 s. 11 (red.)
 Michałkiewicz Jacek, 2014 nr 55 s. 13 (red.)
 Modzelewska-Banachiewicz Bożena, 2011 nr 40 s. 18 (red.)
 Pawłowska Małgorzata, 2013 nr 49 s. 11 (red.)
 Rość Danuta, 2011 nr 40 s. 17 (red.)
 Sinkiewicz Władysław, 2010 nr 36 s. 13 (red.)
 Sobiak Stanisław, 2013 nr 51 s. 20 (red.)
 Stefański Krzysztof, 2014 nr 55 s. 14 (red.)
 Szewczyk Maria T., 2014 nr 55 s. 13 (red.)
 Szpinda Michał, 2015 nr 57 s. 14 (red.)
 Wicherek Łukasz, 2013 nr 51 s. 20 (red.)
 Włodarczyk Zbigniew, 2011 nr 43 s. 10 (red.)
 Woźniak Alina, 2015 nr 57 s. 15 (red.)
 Zegarska Barbara, 2018 nr 70 s. 11 (red.)
 Zegarski Wojciech, 2013 nr 51 s. 20 (red.)
 Żekanowska Ewa, 2013 nr 48 s. 20 (red.)

Wspomnienia

Byli wśród nas [prof. dr hab. Jan Domaniński, prof. dr hab. Danuta Miścicka-Śliwka, prof. dr hab. Adam Bilikiewicz, dr hab. Piotr Biliński, prof. dr hab. Zdzisław Boroń, prof. dr hab. Aleksander Gutsze, prof. dr hab. Zenon Gwóźdźski, prof. dr hab. Juliusz Narębski, prof. dr hab. Bogdan Romański, prof. dr hab. Leszek Szadujkis-Szadurski], 2014 nr 55 s. 45-55 (red.)

Edmund Nartowicz, 2015 nr 60 s. 19 (red.)
 Edward Szymkowiak, 2019 nr 73 s. 19 (red.)
 Gniazdowska-Doroszevska Grażyna: Beata Gniazdowska, 2010 nr 39 s. 31

Grzegorzewski Bronisław: Pożegnanie: prof. dr hab. Bogusław Hładoń, 2012 nr 47 s. 17

Jędrzejczyk Waldemar: Wspomnienie o moim Przyjacielu, 2017 nr 65 s. 21

Jóźwicki Wojciech: Jego serce przyjaciela..., 2011 nr 40 s. 22

Kierownik i Współpracownicy Katedry i Zakładu Mikrobiologii CM UMK oraz Zakładu Mikrobiologii Klinicznej Szpitala Uniwersyteckiego nr 1: Profesor Roman Bugalski : Nie umiera Ten, kto tkwi w pamięci żywych, 2010 nr 37 s. 14-15

Kowalczyk Andrzej, Szudy Józef: Wspomnienie o dr. hab. n. med. Lechu Bieganiowski, 2017 nr 65 s. 17-19

Kruszewski Stefan: Żegnamy dzisiaj..., 2012 nr 47 s. 18

Mackiewicz Zygmunt: Odszedł prof. Jean Natali, 2015 nr 57 s. 16

Mackiewicz-Milewska Magdalena: Mój Tato, w pierwszą rocznicę śmierci Profesora Zygmunta Mackiewicza, 2016 nr 63 s. 13

Małłek Janusz: Wspomnienie o doktorze Leszku Bieganiowskim, 2017 nr 65 s. 19-20

Nierzwicki Krzysztof, Szramowski Wojciech: Odszedł człowiek niezwykle życzliwy... Pożegnanie dr. Kazimierza Przybyszewskiego, 2013 nr 52 s. 13

Nierzwicki Krzysztof: Odszedł wielki bibliotekarz i bibliograf - dr Henryk Baranowski, 2011 nr 40 s. 22

Nierzwicki Krzysztof: Profesor Jan Domaniński 1928-2009, 2010 nr 36 s. 17-21

Nierzwicki Krzysztof: Zofia Mołodcówna, 2017 nr 65 s. 16-17

Ostatnie pożegnanie profesor Anny Kodym, 2015 nr 57 s. 17 (red.)

Pamięci Moniki Struensee, 2016 nr 62 s. 11 (red.)

Pamięci Profesora Zygmunta Mackiewicza, 2015 nr 59 s. 13 (red.)

Pożegnaliśmy Profesora Józefa Kałużnego, 2018 nr 69 s. 13 (red.)

Pożegnanie: dr Bronisław Żurawski, 2016 nr 63 s. 12 (red.)

Pożegnanie: prof. dr hab. Danuta Gościcka, 2015 nr 58 s. 15 (red.)

Pożegnanie: prof. dr hab. Roman Kaliszan, 2019 nr 74 s. 16 (red.)

Roman Wankiewicz, 2014 nr 56 s. 7 (red.)

Streich Wojciech: Wspólna droga, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 12 (red.)

Szczęśny Wojciech: Profesor Zygmunt Mackiewicz in memoriam, 2015 nr 59 s. 16

Szczęśny Wojciech: Wspomnienie o prof. Zofii Zegarskiej, 2012 nr 44 s. 15

Świć Andrzej, 2011 nr 43 s. 13 (red.)

W hołdzie, 2016 nr 63 s. 12 (red.)

Z żałobnej karty : Prof. Jacek Staszewski (1933–2013), 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 16 (red.)

Zdzienicka Małgorzata, 2011 nr 43 s. 13 (red.)

Zegarski Wojciech: Odszedł wybitny lekarz i wielki człowiek, 2015 nr 59 s. 13-15

Zenon Grabarczyk, 2019 nr 73 s. 18 (red.)

Zmarł profesor Ryszard Grucza, 2015 nr 57 s. 17 (red.)

Polemiki

Filar Marian: Co w prawie piszczy?: Kubuś Fatalista, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 29 (red.)

Schulz Winicjusz: Głos na stronie : Na początku był..., 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 29 (red.)

Styczyński Jan: Moje miasto Bydgoszcz, 2015 nr 59 s. 17

Szczęśny Wojciech: „Nieskalane sumienia”, 2011 nr 41 s. 8-9

Szczęśny Wojciech: „Wiaderko do krwi”, czyli rzecz o patriotyzmie, 2011 nr 42 s. 8

Szczęśny Wojciech: Altamira, 2016 nr 64 s. 17-18

Szczęśny Wojciech: Apteka „Radziecka”, czyli pomieszenie pojęć, 2009 nr 35 s. 7-8

Szczęśny Wojciech: Bajka o trzech książkach Serendypii albo rola przypadku w nauce i medycynie, 2015 nr 58 s. 20-21

Szczęśny Wojciech: CV, czyli życiorys ostatnich dziesięciu lat, 2009 nr 33 s. 13

Szczęśny Wojciech: Dwa tematy wcale nie gwiazdkowe, choć jeden prokreacyjny, 2010 nr 39 s. 9-10

Szczęśny Wojciech: Gdy rozum śpi, 2012 nr 44 s. 10

Szczęśny Wojciech: Gwiazdkowe prezenty, 2011 nr 43 s. 8

Szczęśny Wojciech: Horoskop dla „typowego faceta”, 2011 nr 40 s. 10

Szczęśny Wojciech: Jak nie zostałem rolnikiem, 2017 nr 67 s. 26-27

Szczęśny Wojciech: Kilka słów komentarza do tekstu prof. Władysława Sinkiewicza „Primum Non Nocere”, 2011 nr 43 s. 9

Szczęśny Wojciech: Korzenie, 2015 nr 57 s. 19-20

Szczęśny Wojciech: Ludzie! Cuda w tej budzie!, 2017 nr 66 s. 20-21

Szczęśny Wojciech: Mosiężne tablice w Mühlbergu, 2016 nr 6, s. 14

Szczęśny Wojciech: Pisarczyk z Florencji wersja 3.0, 2012 nr 45 s. 10

Szczęśny Wojciech: Pogrzeb złotego konia, 2016 nr 62 s. 19-20

Szczęśny Wojciech: Schadenfreude, 2014 nr 54 s. 17

Szczęśny Wojciech: Skalane, nieskalane sumienia, 2014 nr 53 s. 17-18

Szczęśny Wojciech: Tempus fugit, 2009 nr 34 s. 16

Szczęśny Wojciech: Tradyszyn, 2016 nr 61 s. 27-28

Szczęśny Wojciech: Wykład, którego nie wygłosiłem, 2018 nr 69 s. 13-14

Szczęśny Wojciech: Wzorzec z Sèvres, czyli opowiadanie naiwniaka, 2010 nr 38 s. 10

Szczęśny Wojciech: Zażenowanie, 2010 nr 36 s. 9-10

Szczęśny Wojciech: Znaki, 2010 nr 37 s. 10

Szczęśny Wojciech: Zniżka u fryzjera, czyli smuga cienia, 2018 nr 71 s. 10

Szczęśny Wojciech: Zwierzęta księcia Williama, 2017 nr 68 s. 13-14

Szczęśny Wojciech: Żaba Mortal Kombat, 2017 nr 65 s. 22

Medycyna i pielęgniarstwo

Babis Dominik: Historia arszeniku – od mordercy do uzdrowiciela, 2018 nr 69 s. 25-29

Banach Agnieszka: Coraz skuteczniej walczą z rakiem, 2013 nr 49 s. 12-13

Banach Agnieszka: Dzieci i ich zdrowie przede wszystkim, 2019 nr 74 s. 21-22

Banaszczak Katarzyna, Puk Oskar: Odra, 2019 nr 73 s. 28-30

Banaszczak Katarzyna: Kilka słów o czerniaku, 2019 nr 73 s. 27-28

Banaszczak Katarzyna, Maliszewska Adrianna: Zdrowie na talerzu, 2018 nr 71 s. 24-25

Banaszczak Katarzyna, Owsiany Michał, Maliszewska Adrianna, Puk Oskar: WZW A – epidemia bliżej niż myślisz, 2018 nr 69 s. 33-36

Barnaś Anna, Kurpiel Natalia, Leśniak Zuzanna, Olszewski Bogusz, Pieńkowska Kamila, Zarębska Izabela: Wpływ nurkowania na funkcjonowanie poszczególnych narządów i układów oraz metabolizm organizmu człowieka, 2016 nr 62 s. 37-41

Butrym Daria: Rośliny lecznicze Tatr, 2012 nr 46 s. 28-31

Ciołk-Pater Emilia: Uciążliwe pamiątki z wakacji w tropikach, 2012 nr 46 s. 18-19

Cukrzyca a statyny, 2013 nr 48 s. 22 (red.)

Deja Marta: Moi pacjenci w Laskach pod Warszawą, 2009 nr 35 s. 17-19

Dzień wiedzy o pierwotnych zaburzeniach odporności, 2012 nr 46 s. 23 (Primum Non Nocere)

Gieryn Katarzyna, Kowalewska Dorota: Uganda – inny świat na tej samej planecie, 2010 nr 38 s. 25-26

- Gracz Aneta: Studia pomostowe pielęgniar-
rek i położnych, 2012 nr 44 s. 23
- Grzybowski Tomasz: Genetyka i prahisto-
ria ludzkich populacji Eurazji, 2010 nr 37 s.
17-18
- Haor Beata: Pielęgniarki z Collegium Me-
dicum UMK w Porto, 2015 nr 59 s. 19-20
- Jędrzejczyk Waldemar: Lekarska przyjaźń,
2019 nr 73 s. 19-23
- Jędrzejczyk Waldemar: Moje kontakty z
Raymondem Maurice Kirkiem (Jerrym), 2018
nr 69 s. 14-18
- Jędrzejczyk Waldemar: Moje refleksje do-
tyczące dr. Stefana Myszkę, 2015 nr 58 s. 28-31
- Jurgowiak Marek: A nam jest szkoda lata...,
2012 nr 46 s. 17-18
- Jurgowiak Marek: Antyoksydanty w medy-
cynie, dietetyce i kosmetologii, 2010 nr 39 s. 17
- Jurgowiak Marek: Choroby mitochondrialne – czyli szwankujące elektrownie komórko-
we, 2009 nr 33 s. 14-18
- Jurgowiak Marek: Choroby mitochondrialne – nadzieja na skuteczne leczenie?, 2019 nr
73 s. 9
- Jurgowiak Marek: Medyczny Nobel 2018 –
immunoterapia w onkologii, 2018 nr 72 s. 14
- Jurgowiak Marek: Rak szyjki macicy –
niezbędna szersza edukacja kobiet, 2014 nr
53 s. 25
- Jurgowiak Marek: Regulacja życia organi-
zmów i badanie biocząsteczek na poziomie
molekularnym, 2017 nr 68 s. 27-28
- Jurgowiak Marek: To co jemy i pijemy a...
nowotwory, 2010 nr 37 s. 19
- Jurgowiak Marek: Witaminy (nie) tylko na
zdrowie, 2016 nr 63 s. 17-18
- Jurgowiak Marek: Życiodajny tlen... zabija!,
2011 nr 43 s. 14-16
- Kempka Katarzyna, Kamiński Piotr: Truci-
zny też rosną na grządkach, 2018 nr 69 s. 29-33
- Klonowska Joanna, Wiciński Michał, Ga-
jewska Wiktoria: Kanoniczne makijaże XX w.
i ich implikacje we współczesnych stylizacjach,
2018 nr 69 s. 19-25
- Klonowska Joanna, Wiciński Michał, Żak
Jarosław, Wołkowiecki Maciej: Historyczne
i współczesne społeczno-kulturowe funkcje
tatuazu, 2017 nr 68 s. 19-25
- Kołtan Sylwia: Chorzy z zaburzeniami od-
porności są wśród nas – rozwój immunologii
klinicznej w naszym regionie, 2012 nr 46 s.
21-23
- Kowalewska Dorota, Szczęsny Wojciech,
Dąbrowiecki Stanisław: Skrajna otyłość leczona
operacyjnie, 2010 nr 38 s. 22
- Kowalewska Dorota: Cuda zdarzają się
obok nas, 2010 nr 38 s. 23
- Kowalewska Dorota: Zamiast iść do kręga-
rza odwiedź fizjoterapeutę, 2010 nr 37 s. 21
- Kram Mirosława, Deja Marta: Dzieci niepeł-
nosprawne i niesprawne, 2009 nr 35 s. 16-17
- Kram Mirosława, Wyka Lidia: Problemy
psychofizyczne dzieci przewlekłe chorych,
2009 nr 33 s. 18-19
- Kram Mirosława: Artykuły naukowe w pie-
lęgniarstwie, 2012 nr 47 s. 28-29
- Kram Mirosława: Badania w pielęgniar-
stwie, 2013 nr 48 s. 24-25
- Kram Mirosława: Błędy jatrogenne w pracy
pielęgniarki pediatricznej, 2014 nr 53 s. 26
- Kram Mirosława: Czasopisma zawodowe
w pielęgniarstwie, 2012 nr 46 s. 24-25
- Kram Mirosława: Diagnostyka pielęgniar-
ska, 2013 nr 51 s. 27-28
- Kram Mirosława: Dotyk w pielęgnowaniu,
2014 nr 56 s. 21-22
- Kram Mirosława: Dziecko chore podmio-
tem opieki pielęgniarstwa, 2015 nr 59 s. 18-19
- Kram Mirosława: Dziecko jako pacjent
i jego prawa, 2011 nr 43 s. 18-19
- Kram Mirosława: Dziecko niepełnosprawne
podmiotem opieki zespołu terapeutycznego,
2015 nr 60 s. 20
- Kram Mirosława: Dziecko zdrowe podmio-
tem opieki pielęgniarstwa, 2015 nr 58 s. 27-28
- Kram Mirosława: Edukacyjna rola pielę-
gniarki w opiece nad dzieckiem z otyłością
prostą, 2013 nr 52 s. 23-25
- Kram Mirosława: Edukacyjna rola pielę-
gniarki, 2011 nr 40 s. 24
- Kram Mirosława: Funkcje zawodowe pielę-
gniarki raz jeszcze, 2011 nr 42 s. 29
- Kram Mirosława: Funkcje zawodowe pielę-
gniarki, 2011 nr 41 s. 18
- Kram Mirosława: Komunikowanie w rela-
cji pielęgniarka – pacjent, 2016 nr 61 s. 29-30
- Kram Mirosława: Kultura zawodowa pielę-
gniarki, 2013 nr 49 s. 14-15
- Kram Mirosława: Pielęgniarstwo nie tylko
zawód, 2009 nr 34 s. 25-26
- Kram Mirosława: Pielęgniarstwo pedia-
tryczne w praktyce, 2010 nr 38 s. 24-25
- Kram Mirosława: Pożegnanie z... pielę-
gniarstwem, 2016 nr 63 s. 15-16
- Kram Mirosława: Prace licencjackie na kie-
runku pielęgniarstwo, 2010 nr 39 s. 21-22
- Kram Mirosława: Prace licencjackie z pie-
lęgniarstwa, 2011 nr 40 s. 25-26
- Kram Mirosława: Prace licencjackie z pie-
lęgniarstwa, 2011 nr 41 s. 19
- Kram Mirosława: Prace licencjackie z pie-
lęgniarstwa, 2011 nr 42 s. 27-28
- Kram Mirosława: Prace licencjackie z pie-
lęgniarstwa, 2011 nr 43 s. 19-20
- Kram Mirosława: Prace licencjackie z pie-
lęgniarstwa, 2012 nr 44 s. 24-25
- Kram Mirosława: Prace licencjackie z pie-
lęgniarstwa, 2012 nr 45 s. 22-23
- Kram Mirosława: Prace licencjackie z pie-
lęgniarstwa, 2012 nr 46 s. 25-26
- Kram Mirosława: Prace licencjackie z pie-
lęgniarstwa, 2012 nr 47 s. 29-30
- Kram Mirosława: Prace licencjackie z pie-
lęgniarstwa, 2013 nr 48 s. 25-26
- Kram Mirosława: Rola zawodowa pielę-
gniarki, 2014 nr 54 s. 19
- Kram Mirosława: Samorząd zawodowy
Pielęgniarek i Położnych 1991-2016, 2016 nr
62 s. 17-19
- Kram Mirosława: Studium przypadku,
2010 nr 37 s. 23-24
- Kram Mirosława: Sytuacje trudne w pracy
pielęgniarki, 2012 nr 45 s. 21
- Kram Mirosława: Teoria potrzeb w pielę-
gnowaniu, 2010 nr 39 s. 18
- Kram Mirosława: Troskliwość w pielę-
gniarstwie, 2010 nr 36 s. 23-24
- Kram Mirosława: Z historii pielęgniar-
stwa. Medal Florence Nightingale, 2015 nr 57
s. 27-28
- Kram Mirosława: Zachowania zdrowotne
młodzieży, 2012 nr 44 s. 21-22
- Kubiak Monika: IX Toruński Festiwal Na-
uki i Sztuki, 2009 nr 33 s. 19-20
- Kurpiel Natalia, Leśniak Zuzanna, Olszew-
ski Bogusz, Pieńkowska Kamila, Zarębska Iza-
bela: Sezon na kleszcza, 2017 nr 66 s. 35-38
- Leśniak Zuzanna, Olszewski Bogusz, Pyzik
Mateusz, Zarębska Izabela: Studium medycy-
ny estetycznej w pigułce, 2018 nr 70 s. 27-29
- Maliszewska Adrianna, Banaszczyk Kata-
rzyna: Podstępna choroba Hashimoto, 2017 nr
68 s. 14-16
- Maliszewska Adrianna, Banaszczyk Kata-
rzyna: Witamina D – na zdrowie!, 2017 nr 67
s. 27-28
- Milik-Skrzypczak Agnieszka: Bezpieczne
wakacje, 2012 nr 46 s. 14-17
- Milik-Skrzypczak Agnieszka: Mężczyzna
pod lupą, 2013 nr 52 s. 22-23
- Milik-Skrzypczak Agnieszka: Rola matki!
Starcie z mitem, 2012 nr 46 s. 13-14
- Milik-Skrzypczak Agnieszka: Wiosna, ach,
to ty?, 2012 nr 44 s. 22-23
- Najcieńszy stentgraft w tej części Europy,
2015 nr 60 s. 26 (red.)
- Najlepsi w LEP-ie, 2011 nr 41 s. 17 (red.)
- Nowe Technologie Medyczne, 2014 nr 54 s.
18 (red.)
- Pałgan Krzysztof: Zegar życia, 2012 nr 46
s. 20-21
- Pawlak Beata: Co dały nam studia..., 2009
nr 33 s. 24
- Pierwsze w regionie i drugie w Polsce
krzyżowe przeszczepienie nerek, 2016 nr 63
s. 17 (red.)
- Pionierski zabieg Pressurized Intraperito-
neal Aerosol Chemoterapy, 2017 nr 66 s. 19
(red.)
- Problem nietrzymania moczu, 2014 nr 56
s. 22-23 (red.)
- Prof. Jan Styczyński prezesem Infectious
Diseases Working Party, Przełomowe lecze-
nie udaru i zabiegi z zastosowaniem pompy
do wspomaganie komory serca, 2016 nr 61 s.
26 (red.)
- Proteza oczodołu i gałki ocznej, 2019 nr 74
s. 21 (red.)
- Przełomowe leczenie udaru i zabiegi z za-
stosowaniem pompy do wspomaganie komory
serca, 2016 nr 61 s. 25 (red.)
- Przełomowe leczenie udaru i zabiegi z za-
stosowaniem pompy do wspomaganie komory
serca, 2016 nr 61 s. 25 (red.)
- Sadowska-Krawczyńska Iwona: Zespół
nagłego zgonu niemowląt - choroba, której
pierwszym objawem jest śmierć, 2010 nr 36 s.
22-23
- Sękowska Jolanta: Oderwaliśmy się na parę
chwil od szpitalnych trosk, 2010 nr 39 s. 22
- Sękowska Jolanta: Tu nabieramy sił, 2009
nr 35 s. 19
- Sinkiewicz Władysław: In champagne sani-
tas!, 2010 nr 37 s. 20
- Sinkiewicz Władysław: Primum Non No-
cere, 2011 nr 42 s. 26-27
- Sinkiewicz Władysław: Primus inter pares
- czerwone wino, czy gorzka czekolada?, 2010
nr 39 s. 15-16

Soszyński Dariusz, Daniluk Małgorzata: Psychoneuroimmunologia – fakty i kontrowersje, 2009 nr 34 s. 21-22

Styczyński Jan, Dębski Robert, Krenska Anna, Czyżewski Krzysztof, Dembna Ewa, Wysocki Mariusz: 15 lat przeszczepiania szpiku w Klinice Pediatrii, Hematologii i Onkologii, 2018 nr 71 s. 23-24

Styczyński Jan, Jatzak-Gaca Agnieszka, Wysocki Mariusz: 50 lat leczenia ostrej białaczki limfoblastycznej u dzieci w regionie kujawsko-pomorskim, 2011 nr 42 s. 24-25

Styczyński Jan: 10 lat przeszczepiania szpiku w Klinice Pediatrii, Hematologii i Onkologii, 2013 nr 51 s. 22

Styczyński Jan: 25 lat przeszczepiania szpiku w Polsce, 2009 nr 35 s. 11-12

Styczyński Jan: Czy oddanie szpiku jest bezpieczne dla dawcy?, 2010 nr 38 s. 22-23

Styczyński Jan: Milion dawców szpiku, 2016 nr 61 s. 25

Styczyński Jan: Milionowe przeszczepienie szpiku na świecie, 2013 nr 48 s. 22

Styczyński Jan: Utworzenie Polskiej Federacji Ośrodków Transplantacji Szpiku, 2011 nr 43 s. 14

Szymak Katarzyna: Zrozumieć Ultrasonografię, 2017 nr 66 s. 18-19

Szymański Marek: Nobel za in vitro, 2010 nr 39 s. 14

Ślusarczyk Wojciech: Krew jako lek. Od wampiryzmu po współczesną medycynę, 2014 nr 56 s. 23-25

Winkowska Katarzyna: Co dały nam studia..., 2009 nr 33 s. 25

Wolski Zbigniew: Zdrowie mężczyzny, 2017 nr 68 s. 16-19

Zabieg embolizacji, 2016 nr 64 s. 18 (red.)
Zadbaj o kondycję mózgu, 2012 nr 47 s. 26-28 (red.)

Zych-Zalewska Małgorzata: Co dały nam studia..., 2009 nr 33 s. 24-25

Medyczna środa

Butowt Rafał: W poszukiwaniu terapii choroby Alzheimer: systematyczne działanie czy loteria?, 2016 nr 62 s. 20-25

Czajkowska Adrianna, Janowska Marta, Michułka-Kuraś Magdalena: AED – takie małe a może uratować życie, 2019 nr 74 s. 33

Czerniak Bartosz: Łojotokowe zapalenie skóry – wstydlivy problem, 2016 nr 63 s. 18-19

Domńska Karolina: Magia świąt – fakty i mity : wykład z cyklu „Medycznej środy”, 2012 nr 47 s. 21-25

Dybowska Dorota: Zakażenie wirusem E zapalenia wątroby - nowy, stary problem, 2019 nr 73 s. 26-27

Gawrońska-Ukleja Ewa: Czy alergik może hodować zwierzęta? : z cyklu „Medycznej środy”, 2012 nr 45 s. 18-20

Guz Jolanta: Rak piersi – wróg współczesnej kobiety, 2017 nr 67 s. 29-33

Heise Marta: Rak prostaty - los zapisany w genach?, 2016 nr 62 s. 25-27

Izdebska Magdalena: Arsenik – trucizna czy lek? : wykład z cyklu „Medycznej środy”, 2013 nr 51 s. 24-25

Jankowska Aldona Katarzyna: Komunikacja medyczna - współudział pacjenta w podej-

mowaniu decyzji dotyczących jego zdrowia, 2017 nr 66 s. 29-32

Jurgowiak Marek: Molekuły miłości – biochemia zakochania, 2018 nr 70 s. 19-20

Jurgowiak Marek: Pomagają czy szkodzą? Czyli kilka uwag o witaminach antyoksydacyjnych : wykład z cyklu Medycznej środy, 2009 nr 35 s. 12-14

Kotzbach Roman: Matczyno-płodowy konflikt serologiczny. Sukces immunologii nad genetyką, 2013 nr 52 s. 19-21

Kupcewicz Bogumiła, Wolkowiak Agata: Suplementy diety i sfałszowane leki: co na etykiecie, a co w kapsułce?, 2016 nr 62 s. 35-37

Kupcewicz Bogumiła: Czy zioła i suplementy diety mogą zastąpić leki w okresie przekwitania? : wykład z cyklu Medycznej środy, 2011 nr 41 s. 16-17

Kupcewicz Bogumiła: Lek roślinny, suplement diety, czy filizanka herbaty? Skuteczne antyoksydanty, 2013 nr 52 s. 17-18

Lis Kinga: Jak można diagnozować ciążę – krótka historia testu ciążowego. Od ziaren pszenicy do cienkiej różowej linii – błyskotliwa historia testu ciążowego, 2018 nr 72 s. 19-21

Lis Kinga: Kot domowy - miłe zwierzątko, czy groźny potwór?, 2017 nr 66 s. 26-29

Lis Kinga: Laboratorium medyczne w domu, czyli co możemy zbadać sami... : wykład z cyklu „Medycznej środy”, 2013 nr 49 s. 13

Lis Kinga: O alergii na zwierzęta futerkowe słów kilka, 2019 nr 74 s. 25-28

Modnicki Daniel: Herbata miętowa czy liść mięty? Leki roślinne i suplementy diety – podobieństwa i różnice, 2017 nr 66 s. 24-25

Nowaczyk Alicja: Antywitamina – sprzymierzeniec czy destruktor, 2019 nr 74 s. 35-38

Nowaczyk Alicja: Witaminy – niezwykle odkrycie Kazimierza Funka, 2018 nr 70 s. 14-17

Pałgan Krzysztof: „Pani pracy uczciwej...” : wykład z cyklu „Medycznej środy”, 2011 nr 43 s. 16-18

Pasińska Magdalena: Dlaczego wykonujemy badania prenatalne?, 2017 nr 68 s. 25-27

Pater Agnieszka, Odrowąż-Sypniewska Grażyna: Nie łam się! Zbadaj się! Nowoczesna profilaktyka i leczenie osteoporozy, 2017 nr 65 s. 25-27

Piekorz Zuzanna: Diagnoza skolioza. Co rodzic powinien wiedzieć na temat postawy swojego dziecka?, 2016 nr 63 s. 22-24

Pracka Daria, Pracki Tadeusz: Współczesne metody rozpoznawania płodności, 2015 nr 60 s. 26-28

Pyskir Małgorzata: Nowoczesna diagnostyka systemu kontroli postawy : wykład z cyklu „Medycznej środy”, 2012 nr 47 s. 25-26

Radzińska Michalina: Uniwersalne zastosowanie receptywnych metod muzykoterapii, 2019 nr 74 s. 23-24

Rajewski Paweł: Zapalenie wątroby typu C – czy nadal stanowi zagrożenie? Rewolucja w hepatologii zakaźnej trwa..., 2016 nr 63 s. 20-22

Rogała Dorota: Ekspresja seksualna dzieci – norma czy patologia, 2016 nr 62 s. 28-30

Rogała Dorota: Seksualność kobiety w chorobie nowotworowej narządów płciowych – jak radzić sobie z problemami?, 2018 nr 70 s. 17-19

Sadowska-Krawczenko Iwona: Płodowy zespół alkoholowy : wykład z cyklu Medycznej środy, 2011 nr 40 s. 23

Sadowska-Krawczenko Iwona: Publiczne pokazy wcześniaków - z historii neonatologii : wykład z cyklu Medycznej środy, 2009 nr 35 s. 14-15

Siekierka Monika: Transplantacja - jestem na tak! Podaruj najcenniejszy prezent, czyli życie, 2013 nr 52 s. 16-17

Skowron Krzysztof, Gospodarek Eugenia: Wrogowie z lodówki, czyli mikroflora twojej kuchni, 2015 nr 58 s. 22-25

Skowron Krzysztof, Grudlewska Katarzyna, Kwiecińska-Piróg Joanna, Gospodarek-Komkowska Eugenia: Pogawędki drobnoustrojów, czyli quorum sensing w biofilmach, 2016 nr 64 s. 20-22

Sobierska-Michalak Kinga: Strach ma wielkie oczy – czyli o skutecznych metodach radzenia sobie ze stresem, 2018 nr 69 s. 18-19

Sperkowska Beata: Afrodyzjaki - problem nie byle jaki : wykład z cyklu „Medycznej środy”, 2013 nr 51 s. 25-27

Styczyński Jan: Innowacje w medycynie 2013 : wykład z cyklu „Medycznej środy”, 2013 nr 51 s. 23-24

Szadujkis-Szadurska Katarzyna: Farmakoterapia „czerwonego oka” : wykład z cyklu „Medycznej środy”, 2013 nr 49 s. 14

Szczęśny Wojciech: Eksperymenty na samym sobie w dziejach nauki i medycyny, 2019 nr 74 s. 17-20

Szczęśny Wojciech: Kobiety w nauce i medycynie, 2019 nr 73 s. 23-26

Szczęśny Wojciech: Trzej księża Serendypii czyli rola przypadku w nauce, 2018 nr 72 s. 15-18

Szczęśny Wojciech: Wszystkie skopie, świata czyli historia zagładania do ciała człowieka, 2018 nr 71 s. 26-28

Szewczyk Maria T.: O trudnym problemie - czyli o leczeniu, opatrunkach i pielęgnacji ran przewlekłych : wykład z cyklu Medycznej środy, 2009 nr 34 s. 23-24

Szewczyk-Golec Karolina: Dlaczego warto chodzić wcześniej spać, czyli wszystko o melatoninie, 2015 nr 60 s. 22-25

Szewczyk-Golec Karolina: Tajemnice zimnej wojny, czyli jak Chinka Youyou Tu zrewolucjonizowała leczenie malarii, 2016 nr 62 s. 33-35

Szot Katarzyna, Góralczyk Krzysztof, Rość Danuta: Otyłość jako uzależnienie od jedzenia, 2019 nr 74 s. 28-32

Szpinda Michał: Andrea Vesalius – twórca nowożytnej anatomii, 2017 nr 66 s. 32-33

Szternel Łukasz: Słoneczna witamina - czyli witamina D i jej korzystne działanie nie tylko na kości, 2015 nr 60 s. 21-22

Tadowski Tadeusz: Przymiot, kłątwa Wenery, choroba francuska – historia walki z chorobami przenoszonymi drogą płciową (STD) i polski wkład w tę walkę, 2016 nr 62 s. 31-33

Tafil-Klawe Małgorzata: Nasz mózgowy GPS, 2016 nr 64 s. 22-23

Wąsik Damian: Medycyna w służbie prawa, 2015 nr 58 s. 25-26

Wiciński Michał: Czy wszystkie leki są bezpieczne – czyli fakty i mity współczesnej

farmakoterapii : wykład z cyklu „Medycznej środy”, 2013 nr 48 s. 23

Zawadka-Kunikowska Monika: Czynniki ryzyka choroby Parkinsona - co nowego?, 2019 nr 74 s. 34-35

Medycyna i sztuka

Andrearczyk Tymoteusz: Drug store... pułsta apteka, 2014 nr 56 s. 26

Andrearczyk Tymoteusz: Idylla z bielunem w tle, 2018 nr 70 s. 31

Andrearczyk Tymoteusz: Męczennica Zwańska, 2017 nr 65 s. 31-32

Bela Zbigniew: Hygieia patronką farmacji?, 2014 nr 54, s. 20-24

Boska medycyna i niebiescy uzdrowiciele, 2011 nr 41 s. 24 (<http://www.frombork.art.pl/>)

Baszyński Jędrzej, Kamiński Piotr: Uzależnienie uchwycone w kadrze. Różne oblicza nałogu w kinematografii amerykańskiej oraz najnowszej kinematografii polskiej – analiza wybranych przykładów, 2018 nr 72 s. 21-33

Butrym Daria: Tytus Chałubiński - lekarz i taternik, 2011 nr 43 s. 24-26

Drewa Gerard: Biblia Szarospatacka, 2009 nr 33 s. 20-22

Drewa Gerard: O dziedziczeniu cech w Księdze Rodzaju Starego Testamentu, 2011 nr 41 s. 24-25

Florczak Sylwia, Kamiński Piotr: „Trujący świat” na przykładach postapokaliptycznej literatury rosyjskiej i amerykańskiej, 2018 nr 70 s. 20-26

Florczak Sylwia, Kamiński Piotr: Nałóg czy kuracja? Alkohol we współczesnej literaturze postapokaliptycznej Europy Środkowo-Wschodniej, 2019 nr 73 s. 30-36

Grundke Marta: Trucizny, eliksiry i napoje magiczne w literackim uniwersum fantasy Andrzeja Sapkowskiego, 2019 nr 73 s. 37-40

Hładoń-Wiącek Joanna: Na czym polega siła fenomenu ojca Kościoła i erudyty, czyli o św. Hieronimie w odświeżeniu Colantonio, 2009 nr 33 s. 22-23

Hładoń-Wiącek Joanna: O przyjaźni bibliofilskiej, czyli o jednej księdze w dwóch odmiennych oprawkach, 2011 nr 42 s. 35-38

Hładoń-Wiącek Joanna: Pracownia portretowa Witkacego, 2010 nr 36 s. 27-29

Hładoń-Wiącek Joanna: Wierszowisko 2013, 2013 nr 49 s. 26-27

Hładoń-Wiącek Joanna: Zawiloci mistycznej drogi w podążaniu za betlejemską gwiazdą, 2009 nr 35 s. 26-28

Jagielska Iwona: Kobieta ciężarna w sztuce, 2010 nr 39 s. 29-31

Jagla Jowita: „Boska Medycyna i Niebiescy Uzdrowiciele” – wystawa w Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku, przy udziale Muzeum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, 2011 nr 42 s. 32-35

Jagla Jowita: „Profesjonalne zabawy z ciałem” – nowa wystawa w Szpitalu św. Ducha we Fromborku, 2016 nr 63 s. 25-29

Jagla Jowita: Fenomen skóry w symbolicznym ujęciu sztuki średniowiecznej. Skóra grzeszna i skóra błogosławiona, 2010 nr 38 s. 31-34

Jagla Jowita: Kalektwo, choroba, okaleczenie jako znak legitymizacji społeczności zebra-

czej w kulturze i sztuce średniowiecza, 2011 nr 40 s. 28-31

Jagla Jowita: Kiedy święte ciało staje się anty-zarazową tarczą - kilka słów o ikonografii św. Sebastiana, 2012 nr 45 s. 26-30

Jagla Jowita: Lekarz w Ogrodzie Rajskim..., 2014 nr 53 s. 19-21

Jagla Jowita: Miłosne rosarium w średniowiecznej literaturze i sztuce, 2017 nr 66 s. 33-35

Jagla Jowita: Obraz choroby w malowanych tablicach wotywnych z kościoła p.w. Wniebowzięcia N.M. Panny w Rzeszowie, 2013 nr 48 s. 26-31

Jagla Jowita: Oczy – symbol oświecenia i znak cudownego uzdrowienia na przykładzie ikonografii świętych i sztuki wotywniej, 2010 nr 37 s. 27-30

Jagla Jowita: Platforma łóżka jako symbol śmierci, choroby i cudownego uzdrowienia w malarstwie średniowiecznym i nowożytnym, 2011 nr 41 s. 21-23

Jagla Jowita: Symboliczny język roślin i ziół w przedstawieniach Chrystusa, 2010 nr 36 s. 26-27

Jagla Jowita: Święta Apolonia – patronka schorzeń zębowych, 2012 nr 47 s. 30-32

Jagla Jowita: Vesalius w „odświeżeniu vanitatywnej” – fromborskie epitafium z wyobrażeniem szkieletu frasołbiwego, 2013 nr 49 s. 24-26

Jagla Jowita: Wotywnie figury woskowe jako ciało imitacyjne i świadectwo przebytych chorób, 2010 nr 39 s. 23-27

Jagla Jowita: Wystawa Działu Historii Medycyny Muzeum Mikołaja Kopernika w Szpitalu św. Ducha we Fromborku, 2018 nr 70 s. 30-31

Jagla Jowita: Zielnik Matki Boskiej. „Święte” rośliny w malarstwie średniowiecznym i wczesnorenansowym 2017 nr 65 s. 28-31

Jurgowiak Marek: Ciało człowieka – lekcja anatomii, 2016 nr 61 s. 32-33

Konkurs o Chopinie - wygraj wejściówkę na koncert Rafała Blechacza!, 2010 nr 36 s. 29 (red.)

Kornecka Alicja: Dlaczego wybrałam muzykoterapię..., 2011 nr 43 s. 27

Kowalczyk Izabela: Pomiędzy sztuką i medycyną – ciała kobiet i mężczyzn w reprezentacjach artystycznych, medycznych oraz popularnych, 2015 nr 57 s. 29-34

Kruszewski Stefan: O mózgu i nie tylko... na pikniku naukowo-artystycznym „Wierszowisko 2010” w Jordanowie, 2010 nr 38 s. 19-21

Kubiak Monika: „Andreasa Vesaliusa” perigrinację po Polsce, 2014 nr 53 s. 21-22

Kubiak Monika: Bibliotekarzu – i ty możesz zostać redaktorem!, 2018 nr 71 s. 31-35

Mackiewicz Zygmunt: Studiowałem z Komedią, 2011 nr 42 s. 23-24

Medycyna w sztuce, 2016 nr 64 s. 32 (red.)

Milik-Skrzypczak Agnieszka: Miłość i choroba – oblicza św. Walentego, 2014 nr 53 s. 16-17

Nartowska Jadwiga: Kwiat Męki Pańskiej, 2017 nr 65 s. 32-34

Nierzwicki Krzysztof: Andreasa Vesaliusa „Traktat o budowie ciała ludzkiego” – „De Humani Corporis Fabrica”, 2013 nr 49 s. 16-22

Pospiech Wojciech, Kamień Joanna: Muzykoterapia dla dzieci, 2010 nr 39 s. 28-29

Pospiech Wojciech, Kujawska Marlena, Kamień Joanna: Działalność Katedry i Zakładu Muzykoterapii, 2012 nr 47 s. 32

Pospiech Wojciech: Muzyka jako czynnik wzmacniający relacje rodzinne, 2010 nr 39 s. 27-28

Sienkiewicz Jan: Andreas Vesalius i Jan van Calcar, 2013 nr 49 s. 22-24

Sokołowska Zuzanna: Ciało, sztuka i medycyna, 2016 nr 64 s. 32-34

Steciwo Andrzej, Siejka Dominika: Wielcy twórcy i ich choroby, 2011 nr 40 s. 31-34

Szydełka Martyna, Sawicka Ewa: Agatha Christie – ekspertka od trucizn, 2018 nr 71 s. 28-31

Tondel Janusz: Piękna książka drukowana, 2010 nr 38 s. 34-37

Wilemska Katarzyna, Kidzińska Małgorzata, Kucharzewski Marek: Lekcje anatomii w obrazach mistrzów holenderskich epoki renesansu, 2013 nr 52 s. 25-27

Wystawa „De humani corporis fabrica”, 2013 nr 49 s. 15 (red.)

Wystawa fotografii „Narodziny w sztuce”, 2013 nr 49 s. 27 (red.)

Historia medycyny

Boguszyński Mieczysław: Korpalska Walentyna: We wrześniu 1939 r. Bydgoski Szpital Miejski (obecnie im. dr. A. Jurasza), 2016 nr 64 s. 19-20

Czechowska Kamila: W kręgu Eskulapa, 2015 nr 57 s. 25-26

Jagla Jowita: Szpital św. Ducha we Fromborku - historia i teraźniejszość, 2015 nr 60 s. 29-32

Jędrzejczyk Waldemar: Ludwik Rydygier – pionier chirurgii polskiej. Syn ziemi pomorskiej, 2015 nr 57 s. 21-23

Korpalska Walentyna: ...takie były początki. Z dziejów ratownictwa medycznego na ziemi kujawsko-pomorskiej na przełomie XIX i XX w., 2012 nr 46 s. 26-27

Korpalska Walentyna: Florence Nightingale, 2010 nr 37 s. 25-26

Korpalska Walentyna: Listy do matki z obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen – recenzja, 2019 nr 74 s. 38

Korpalska Walentyna: Maria Skłodowska-Curie (1867-1934) w 150 rocznicę urodzin, 2017 nr 65 s. 23-25

Korpalska Walentyna: Rok Władysława Biegańskiego i Władysława Raczkiewicza, 2017 nr 66 s. 21-24

Korpalska Walentyna: Z cyklu zawody medyczne na ziemiach polskich w XIX i XX wieku – zawód lekarza, 2010 nr 36 s. 25-26

Kubiak Monika: Pani anatom: Anna Morandi Manzolini, 2015 nr 58 s. 31-33

Szczęśny Wojciech: Nie tylko Rydygier, czyli historyczne zasługi polskich chirurgów, 2016 nr 61 s. 30

Ślusarczyk Wojciech: Fabryka kosmetyczna „Halina”, 2012 nr 45 s. 23-26

Ślusarczyk Wojciech: Lecznicza moc kamieni szlachetnych w „Księdze dziejów” Arakela z Tebryzu, 2014 nr 53 s. 22-24

Ślusarczyk Wojciech: Moździerz apteczny, 2012 nr 44 s. 30-31

Ślusarczyk Wojciech: Od leku do napoju - prawdziwe i sztuczne wody mineralne (wizyta w XIX i XX wieku), 2011 nr 43 s. 22-23

Ślusarczyk Wojciech: Polski przemysł chemiczno-farmaceutyczny w latach 1918-1950, 2011 nr 41 s. 20

Ślusarczyk Wojciech: Rzecz o kupcach ko-
rzennych, 2011 nr 42 s. 30-32

Ślusarczyk Wojciech: Smakołyki i lekarstwa : Apteczki domowe w dawnych dworach szla-
checkich, 2011 nr 40 s. 26-27

Ślusarczyk Wojciech: XVIII-wieczne leki
roślinne i zwierzęce przeciw chorobom układu
oddechowego, 2010 nr 39 s. 32-33

Waszyński Edmund: Mit Asklepiosa, 2012
nr 44 s. 32-33

Konferencje

Adamska Paulina, Skibińska Kamila: Gala
Kół Naukowych, 2018 nr 72 s. 36-37

Akademicka Grupa Ratownicza w akcji,
2013 nr 49 s. 35-36 (red.)

Alergolodzy debatowali, 2015 nr 59 s. 31
(red.)

Bielik Kinga, Staszak Marta, Kościński Bar-
tosz: Studenci Wydziału Lekarskiego na kon-
ferencji „Nowe trendy w dietetyce”, 2018 nr 70
s. 36-37

Bydgoskie Spotkanie Alergologiczne, 2018
nr 69 s. 42-43 (red.)

Cwajda-Białasik Justyna, Mościcka Pau-
lina: „Od nauki do zintegrowanej praktyki” :
sprawozdanie z III Ogólnopolskiej Konferen-
cji Naukowo-Szkoleniowej Polskiego Towa-
rzystwa Pielęgniarstwa Angiologicznego, 2012
nr 47 s. 37-38

Dominiczak Agnieszka, Puk Oskar: Euro-
son - bydgoscy studenci w czołówce Europy,
2018 nr 72 s. 37-38

Gaczowska Małgorzata, Sadecki Miłosz:
III Ogólnopolski Kongres Młodej Farmacji,
2010 nr 36 s. 34-35

Głód i sytość. Medyczne i kulturowe aspek-
ty diety – przeszłość i teraźniejszość. Zapro-
szenie, 2018 nr 70 s. 32

Goryński Krzysztof: 13th International
Meeting on Recent Developments in Pharma-
ceutical Analysis, 2009 nr 34 s. 36

Goryński Krzysztof: Mój staż w Kanadzie,
2013 nr 51 s. 41-42

Goryński Krzysztof: XXI Naukowy Zjazd
Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego,
2010 nr 38 s. 42

Gryn Anna, Sperkowska Beata: Prestiżo-
wy sukces Katedry i Zakładu Bromatologii na
I Ogólnopolskiej Konferencji „Farmacja dziś
i jutro” w Lublinie, 2013 nr 49 s. 38-39

Gryn Anna: 50 rocznica FEBS i EMBO –
jubileusz w Paryżu, 2014 nr 56 s. 29-30

Gryn Anna: Interdyscyplinarna konfe-
rencja projektu PROFICIENCY w Puławach,
2013 nr 51 s. 39-40

Gryn Anna: Prezentacja SKN Bromatolo-
gii na ogólnopolskim sympozjum naukowym
chemii leków w Lublinie, 2009 nr 34 s. 35

Haploid Markers 2018 za nami, 2018 nr 70
s. 40-41 (red.)

Harat Aleksandra: Absolwent zdrowia pu-
blicznego na rynku pracy w województwie ku-
jawsko-pomorskim, 2014 nr 53 s. 31-34

I miejsce w konkursie na pracę hematolo-
giczną, 2011 nr 42 s. 40 (red.)

Interdyscyplinarne Oblicza Dermatologii,
2016 nr 64 s. 24-25 (red.)

International MEDical Interdisciplinary
Congress, 2017 nr 66 s. 14 (red.)

Jankowska Aldona: Sztuka rozmowy pod-
stawą diagnozy, 2015 nr 58 s. 33

Jawień Arkadiusz, Szewczyk Maria T.:
Sprawozdanie z III Kongresu Naukowo-Szko-
leniowego Polskiego Towarzystwa Leczenia
Ran, 2009 nr 35 s. 21-22

Konferencja EUPATI w Collegium Medi-
cum w Bydgoszczy, 2016 nr 64 s. 26 (red.)

Konferencja kardiologiczna, 2016 nr 62 s.
41 (red.)

Konferencja naukowa „Postępy w leczeniu
zaawansowanej niewydolności serca”, 2010 nr
39 s. 35 (red.)

Konferencja o poprawie żywienia dzieci,
2013 nr 49 s. 35 (red.)

Kongres medycyny laboratoryjnej, 2015 nr
59 s. 32 (red.)

Korpalska Walentyna, Ślusarczyk Woj-
ciech: Czystość i brud. Higiena w starożytno-
ści, 2013 nr 51 s. 35-36

Korpalska Walentyna: Sukces absolwentek
farmacji, 2011 nr 43 s. 36

Korpalska Walentyna: XXII Krajowy Zjazd
Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny
i Farmacji, 2010 nr 38 s. 39-40

Kowalewska Dorota: Sympozjum Jubile-
uszowe - 10 lat od pierwszego przeszczepu
nerki w Bydgoszczy, 2010 nr 37 s. 34

Koziński Marek, Kubica Jacek: Konferen-
cja „Platelets and acute coronary syndromes”,
2010 nr 38 s. 41

Koziński Marek, Kubica Jacek: Konferencja
„Presence and future of antiplatelet therapy”,
2011 nr 42 s. 39

Kram Mirosława: Pielęgniarka wobec wy-
zwań współczesnej pediatrii, 2015 nr 59 s.
30-31

Kruszewski Stefan: Seminarium biofizy-
ków, 2010 nr 37 s. 37-38

Krzyżaniak Teresa, Slesar Małgorzata: III
Międzynarodowa Konferencja Open Access,
2012 nr 46 s. 42-44

Kubiak Monika: Copernicon dla każdego,
2016 nr 64 s. 27-28

Kubiak Monika: Diabeł kryje się w szczegó-
łach... bibliometrycznych, 2011 nr 41 s. 26-27

Kubiak Monika: XXXI Konferencja Pro-
blemowa Bibliotek Medycznych, 2013 nr 52 s.
32-34

Kubica Jacek: Platelets and Coronary In-
terventions, 2013 nr 51 s. 35

Łażniak Patryk: Kac. Medyczne i kulturo-
we aspekty nadużycia alkoholu na przestrzeni
dziesięć, 2018 nr 70 s. 33

Makarewicz Wiesław: XVIII Zjazd Redak-
torów Gazet Akademickich, 2010 nr 38 s. 38

Marszał Michał, Buciński Adam: 20th In-
ternational Symposium on Pharmaceutical &
Biomedical Analysis, Indie, 2009 nr 34 s. 37

Marszał Michał, Buciński Adam: 21th In-
ternational Symposium on Pharmaceutical & Bio-
medical Analysis, Orlando, 2009 nr 34 s. 37

Mościcka Paulina, Cwajda-Białasik Justy-
na: IV Ogólnopolska Konferencja Polskiego

Towarzystwa Pielęgniarstwa Angiologicznego,
2014 nr 54 s. 30-31

Mościcka Paulina: V Ogólnopolska Konfe-
rencja Naukowo- Szkoleniowa PTPA, 2016 nr
63 s. 31-32

Mościcka Paulina: VI Ogólnopolska Kon-
ferencja Naukowo-Szkoleniowa Polskiego To-
warzystwa Pielęgniarstwa Angiologicznego,
2018 nr 71 s. 40-41

Nagroda dla studentki kierunku farmacja
za najlepszy zaprezentowany poster, 2017 nr
65 s. 38 (red.)

Nagroda za plakat na sympozjum „Plants in
Pharmacy & Nutrition”, 2014 nr 54 s. 32 (red.)

Nowacki Maciej: Dwa dni z medycyną na
najwyższym poziomie, 2015 nr 58 s. 34

Obońska Karolina: Konferencja „Advances
in antiplatelet therapy”, 2012 nr 46 s. 41-42

Ostrowska Ewa: Konkurs: Lider Nauk Far-
maceutycznych, 2013 nr 51 s. 40-41

Palkowski Łukasz: RSKT 2012, 2012 nr
46 s. 41

Pawłowska Małgorzata: Konferencja Pol-
skiego Towarzystwa Epidemiologów, 2010 nr
38 s. 41-42

Perliński Damian: Warsztaty Kardiochirur-
giczne 2011, 2011 nr 42 s. 39-40

Pilaczyńska-Jodkiewicz Ewa, Wilkość Mo-
nika: Depresję można pokonać. Zmień per-
spektywę, 2009 nr 35 s. 24-25

Pollak Joanna: Stypendium doktoranckie,
2009 nr 34 s. 36

Półfinał II Ogólnopolskich Mistrzostw Ma-
kijażu Szkół i Uczelni „Czerwona szminka”,
2017 nr 65 s. 38-39 (red.)

Protas-Drozd Franciszka: Jak zachować pię-
kno, zdrowie i młodość, 2009 nr 34 s. 31-32

Rakowski Andrzej: Medycyna w sporcie
i aktywności fizycznej, 2011 nr 43 s. 37

Ratownicy medyczni o głuszy, 2017 nr 65
s. 39-40 (red.)

Rożeńska Marta: Komunikacja w farmacji,
2016 nr 63 s. 30

Rożeńska Marta: Kongres EFLM-UEMS,
2016 nr 63 s. 35

Rutkowska Elżbieta: Historia panaceum.
Między marzeniem a oszustwem, 2015 nr 59
s. 29-30

Sinkiewicz Władysław: Bioetyczne, me-
dyczne i psychosocjologiczne aspekty tożsa-
mości płci, 2014 nr 54 s. 29-30

Soczywko Julita: Sympozjum Medycyny
Ratunkowej i Intensywnej Terapii 2010, 2010
nr 39 s. 36-37

Sroka Wiktor, Poreda Anna: Oceny jako-
ści preparatów farmaceutycznych z uwzględ-
nieniem metod badania w fazie stałej, 2011
nr 42 s. 40

Styczyński Jan: Innowacje w onkologii
i hematologii dziecięcej: BestDoctor na zjeź-
dzie naukowym, 2012 nr 45 s. 35

Styczyński Jan: Mikromacierze w Polsce :
stan na rok 2009, 2009 nr 35 s. 21

Styczyński Jan: Na granicach onkologii,
2016 nr 61 s. 33

Styczyński Jan: Uczelnie wyższe: wczoraj,
dziś i jutro, 2015 nr 59 s. 2

Sukces bydgoskiego oddziału Młodej Far-
macji na Konferencji Naukowej „Farmaceuta
w Interakcjach”, 2014 nr 54 s. 31 (red.)

Suszyńska Julita: II Sesja Muzykoterapeutyczna, 2010 nr 37 s. 36-37

Sypniewska Grażyna: 12. Kongres Biochemii Klinicznej regionu Azji-Pacyfiku, 2010 nr 39 s. 36

Szeliga Jacek: XVII Zjazd Sekcji Wideochirurgii Towarzystwa Chirurgów Polskich, 2013 nr 49 s. 36-37

Szpinda Michał: Bydgoszcz gospodarzem 29 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Anatomicznego, 2009 nr 35 s. 23-24

Sztuka Rozmowy Podstawą Diagnozy, 2018 nr 70 s. 36 (red.)

Ślusarczyk Wojciech: Czystość i brud. Higiena nowożytna (XV – XVIII w.), 2015 nr 59 s. 26-28

Ślusarczyk Wojciech: Czystość i brud. Higiena w XIX wieku. Wokół przełomu bakteriologicznego, 2016 nr 63 s. 32-35

Ślusarczyk Wojciech: Zaproszenie na konferencję „Czystość i brud. Higiena w średniowieczu”, 2013 nr 51 s. 37

Tadeja Agata: MIKROBIOT czyli mikrobiologiczny koktajl ze sklonowaną perlistą pianką, 2013 nr 51 s. 37-39

Tomasik Mieczysław: Z „Historii wychowania fizycznego w Polsce”, 2011 nr 43 s. 38-39

Tworkiewicz Jakub, Adamowicz Jan: Polacy zdominowali „EAU 4th North Eastern European Meeting”, 2010 nr 38 s. 38-39

Tyloch Janusz, Wolski Zbigniew: Szóste Ogólnopolskie Spotkanie Adeptów Urologii, 2009 nr 34 s. 29-30

Tyloch Janusz: X Jubileuszowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Ultrasonograficznego : Urolog laureatem „Medalu za zasługi dla rozwoju polskiej ultrasonografii”, 2010 nr 38 s. 40

VI Międzynarodowe Sympozjum Alergii na Pokarmy, 2017 nr 65 s. 27 (red.)

Wawrzyńczak Katarzyna Beata: 19 Międzynarodowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Anestezjologii i Intensywnej Terapii, 2017 nr 67 s. 37

Wesołowski Roland: Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu, 2012 nr 47 s. 36-37

Włodarczyk Zbigniew: Transplantologia polska w XXI wieku. Skąd przyszliśmy, dokąd idziemy?, 2014 nr 53 s. 35-36

Wojciechowski Patryk: I Krajowa Konferencja Diagnostyki Obrazowej Chorób Reumatycznych i Monitorowania Leczenia Biologicznego, 2018 nr 70 s. 34-35

XIX Ogólnopolskie Forum Ratownictwa, 2014 nr 54 s. 32 (red.)

XXVIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów, 2016 nr 64 s. 23-24 (red.)

Zakrzewska Małgorzata: Postępy w Kardiologii, 2009 nr 35 s. 20

Zaproszenie na XXVI Sympozjum Historii Farmacji, 2014 nr 56 s. 25

Zjazd Polskiego Towarzystwa Udaru Mózgu, 2017 nr 67 s. 37-38 (red.)

Z Biblioteki

Ajdukiewicz-Tarkowska Anna, Tarkowski Paweł: Zasoby medyczne w polskich bibliotekach cyfrowych, 2009 nr 35 s. 29-31

Atlas anatomiczny 3D on-line, 2010 nr 37 s. 44 (red.)

Atlas anatomiczny Acklanda, 2017 nr 68 s. 40 (red.)

Białobłocka Małgorzata, Kubiak Monika: Bibliografia Publikacji Pracowników Collegium Medicum UMK – wczoraj, dziś i jutro, 2011 nr 41 s. 28-31

Białobłocka Małgorzata: Działalność bibliograficzna i bibliometryczna w Bibliotece Medycznej, 2009 nr 33 s. 28-29

Białobłocka Małgorzata: Kryteria oceny parametrycznej jednostki naukowej w 2010 roku, 2010 nr 37 s. 11

Biblioteczne dostępne testowe: MD Consult, 2010 nr 39 s. 46 (red.)

Budzińska Anna, Kościńska Kamila: Poszukiwanie informacji medycznej poprzez wyszukiwarki naukowe, 2010 nr 36 s. 35-37

ClinicalKey, 2014 nr 54 s. 35 (red.)

Kokosińska Magdalena: XXXV Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych „Library as a Service”, 2017 nr 68 s. 35-36

Krzyżaniak Teresa, Kubiak Monika: Bazy biomedyczne Biblioteki Medycznej, 2010 nr 36 s. 41-42

Krzyżaniak Teresa: Bazy bibliograficzne i pełnotekstowe w Bibliotece Medycznej, 2009 nr 33 s. 30-31

Kubiak Monika, Krzyżaniak Teresa: Potrzeby studentów kontra napięty program nauczania, czyli po co komu naukowa informacja medyczna?, 2017 nr 68 s. 37-39

Kubiak Monika, Krzyżaniak Teresa: Złota jesień z Złotej Pradze, 2015 nr 59 s. 32-35

Kubiak Monika, Markowska Anna: Kto czyta, nie błądzi, kto wybiera, nie zawsze..., 2013 nr 52 s. 34-37

Kubiak Monika: Clinical Collection, 2013 nr 51 s. 44

Kubiak Monika: ClinicalKey, 2012 nr 46 s. 45

Kubiak Monika: Multiwyszukiwarka zasobów bibliotecznych Summon, 2013 nr 51 s. 44

Kubiak Monika: Trójwymiarowy atlas anatomiczny, 2013 nr 51 s. 44

Kubiak Monika: Wspomnienie socrealizmu, 2011 nr 43 s. 34-36

Pisarek Dorota, Marszałkowska Barbara: Wypożyczalnia międzybiblioteczna, 2009 nr 33 s. 29

Poczytne podręczniki medyczne on-line, 2017 nr 68 s. 39-40 (red.)

Przyłuska Jolanta: Repozytoria Open Access a dostęp do wiedzy medycznej, 2009 nr 34 s. 32-34

Slesar Małgorzata: Analiza badań jakości usług bibliotecznych przeprowadzonych wśród użytkowników Biblioteki Medycznej CM UMK w Bydgoszczy w roku akademickim 2009/2010 na podstawie zmodyfikowanej wersji modelu SERVQUAL, 2010 nr 39 s. 40-43

Z Biblioteki, 2010 nr 38 s. 46 (red.)

Żmijewska Joanna, Zielińska Paulina: Czytając książki, żyjesz dwa razy dłużej!, 2010 nr 37 s. 44

Nauka

Akredytacja USA, 2014 nr 56 s. 26 (red.)
Białobłocka Małgorzata, Garczewska Anna: Zasady punktowania publikacji nauko-

wych (nauki o życiu) w 2012 roku, 2012 nr 46 s. 32-33

Białobłocka Małgorzata: ResearcherID i zmiana afiliacji Uczelni, 2015 nr 60 s. 32

Białobłocka Małgorzata: Sekcja Bibliografii i Analiz Bibliometrycznych, 2010 nr 36 s. 30

Gołkiewicz Piotr, Hundziak Igor: W czołowie uniwersytetów, 2013 nr 48 s. 34-35

Goryński Krzysztof: Program STATISTICA – narzędzia analityczne, 2009 nr 33 s. 27

Goryński Krzysztof: Uczenie się przez całe życie..., 2010 nr 37 s. 33

Jurgowiak Marek: Czy popularyzacja nauki jest potrzebna?, 2010 nr 38 s. 26

Konopka Aleksandra: Młodzi naukowcy nagrodzeni!, 2011 nr 43 s. 29-30

Kotwas Artur: Aplikacyjność narzędzi badawczych stanowiących składową produktu finalnego AGNITIO, 2015 nr 59 s. 20-21

Kubica Jacek: Artykuł z Katedry i Kliniki Kardiologii i Chorób Wewnętrznych w czołowie Elseviera, 2013 nr 52 s. 29

Nierzwicki Krzysztof: Najczęściej cytowani, 2012 nr 47 s. 33-34

Nierzwicki Krzysztof: Najczęściej cytowani, 2013 nr 51 s. 33-35

Nierzwicki Krzysztof: Najwyżej cytowani w Collegium Medicum, 2013 nr 52 s. 30-31

Nierzwicki Krzysztof: Ranking Wydziałów i jednostek Collegium Medicum, 2012 nr 46 s. 37-40

Nowicki Andrzej: IF - wskaźnik wpływu, czy manipulacji?, 2018 nr 69 s. 36-38

Rankingi jednostek Collegium Medicum, 2016 nr 61 s. 36-39 (red.)

Słomkowska Joanna, Domańska Anna, Kubiak Monika: Analiza cytowań Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2017 nr 68 s. 31-34

Słomkowska Joanna: ABC bibliometrii, 2013 nr 48 s. 32-33

Słomkowska Joanna: Analiza cytowań, 2013 nr 48 s. 34

Słomkowska Joanna: ResearcherID – indywidualny numer w Web of Science, 2014 nr 53 s. 27

Styczyński Jan: Columbia University, 2009 nr 33 s. 26-27

Styczyński Jan: Jak opublikowałem pracę w „Blood”, czasopiśmie z IF 10.558, 2012 nr 44 s. 26-27

Styczyński Jan: Pobyt kliniczno-naukowy w Columbia University, 2009 nr 33 s. 33

Styczyński Jan: Publikacja w najbardziej prestiżowym czasopiśmie hematologicznym, 2012 nr 44 s. 25-26

Styczyński Jan: Reforma programu studiów na kierunku lekarskim od roku 2012, 2011 nr 43 s. 21

Styczyński Jan: Zachęcam do habilitacji, 2010 nr 38 s. 27

Symfonia... nauki, 2013 nr 50 spec./nr 9 (Głos Uczelni) s. 17 (red.)

Lista Filadelfijska

Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2019 nr 74 s. 41-44 (red.)

Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2019 nr 73 s. 41-44 (red.)

Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2018 nr 72 s. 35-36 (red.)

- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2018 nr 71 s. 35-39 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2018 nr 70 s. 37-39 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2018 nr 69 s. 38-42 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2017 nr 68 s. 29-30 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2017 nr 67 s. 35-36 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2017 nr 66 s. 38-40 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2017 nr 65 s. 34-38 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2016 nr 64 s. 28-32 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2016 nr 62 s. 42-43 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2016 nr 61 s. 33-36 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2015 nr 60 s. 33 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2015 nr 59 s. 35-39 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2015 nr 58 s. 35-38 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2015 nr 57 s. 35-38 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2014 nr 56 s. 27-28 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2014 nr 54 s. 25-28 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2014 nr 53 s. 28-31 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2013 nr 52 s. 27-29 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2009 nr 33 s. 25-26 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2009 nr 34 s. 26-29 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2009 nr 35 s. 19-20 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2010 nr 36 s. 31-33 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2010 nr 37 s. 31-33 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2010 nr 38 s. 27-31 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2010 nr 39 s. 34 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2011 nr 40 s. 34-37 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2011 nr 41 s. 31-32 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2011 nr 42 s. 41-42 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2011 nr 43 s. 30-33 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2012 nr 44 s. 27-30 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2012 nr 45 s. 31-35 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2012 nr 46 s. 33-36 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2012 nr 47 s. 34-36 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2013 nr 48 s. 35-40 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2013 nr 49 s. 30-34 (red.)
- Nasi na Liście Filadelfijskiej, 2013 nr 51 s. 28-33 (red.)
- ### Sprawy studenckie
- „Pif Paf! Jesteś trup!”, 2012 nr 45 s. 37 (red.)
- Absolwentka w Afryce, 2014 nr 54 s. 35 (red.)
- Banasiuk Adrianna: „Poznaj Swoją Specjalizację” z prof. dr hab. Markiem Kozińskim, 2019 nr 73 s. 40-41
- Błażejewska Iga: Studenci farmacji Collegium Medicum UMK wzięli udział w Students' Exchange Programme, 2017 nr 68 s. 28-29
- Bodora Anna, Tworkiewicz Jakub, Kaszewski Wojciech, Nowacki Maciej: 5th International Conference of Student's Scientific Society, 2009 nr 33 s. 31-33
- Bursiewicz Wiktor, Tyloch Janusz: Warsztaty ultrasonograficzne w ramach Dni Otwartych Uczelni, 2019 nr 74 s. 40
- Cadelski Karol: Dach świata w gruzach, 2015 nr 60 s. 34-39
- Cadelski Karol: Dookoła wielkiej Bezy, 2016 nr 61 s. 39-40
- Cadelski Karol: Szansa dana Nepalowi, 2016 nr 64 s. 34-39
- Czuczajko Jolanta, Szewczyk-Golec Karolina, Kozakiewicz Mariusz: Superhelisa 2012, 2012 nr 45 s. 36
- Dni orientacyjne dla „Erasmusów”, 2010 nr 39 s. 45 (red.)
- Dotknijmy różnorodności, 2011 nr 41 s. 39 (red.)
- Gieryn Katarzyna, Frankowska Magdalena, Kozłowski Bartosz, Książniakiewicz Piotr: SCORP w Bydgoszczy, 2010 nr 38 s. 43
- Gliniecka-Kucybała Natalia: English Division, 2010 nr 37 s. 38-39
- IFMSA Poland - Czytamy, pomagamy, 2011 nr 40 s. 38 (red.)
- IFMSA: AIDS nadal groźne, 2010 nr 39 s. 39-40
- Jubileusz IFMSA, 2010 nr 39 s. 46 (red.)
- Kołodziejczyk Alina, Gizler Karolina: Studencki spływ kajakowy 2010, 2010 nr 39 s. 43-45
- Konopka Aleksandra: Akcja Wolontariat, 2011 nr 40 s. 38-39
- Kozłowski Bartosz: 25-lecie Oddziału Bydgoszcz IFMSA-Poland, 2010 nr 38 s. 46
- Kusiak Mateusz, Mosiądz Przemysław, Rojna Maciej: Erasmus w Ege University, 2013 nr 52 s. 38-39
- Langowska Zuzanna: Students' Exchange Programme, czyli o praktykach zagranicznych dla studentów farmacji, 2018 nr 71 s. 41-42
- Leczymy z Misją - relacja studentów, 2017 nr 67 s. 37-38 (red.)
- Łapińska Dorota, Dąbska Monika: „Przyrzekam być pogodnym i dzieciom radość przynosić”, 2013 nr 51 s. 42-43
- Medici Homini, 2011 nr 41 s. 41 (red.)
- Na Konferencji Młodych Naukowców, 2015 nr 58 s. 39 (red.)
- Nagroda dla młodych naukowców, 2014 nr 56 s. 30 (red.)
- Nagroda dla prezentacji SKN Chemii Analitycznej, 2012 nr 44 s. 35 (red.)
- Najlepszy program zdrowotny, 2014 nr 56 s. 30 (red.)
- Nowacki Maciej: Zwycięstwo Zakładu Inżynierii Tkankowej w Sesji Okulistycznej - sprawozdanie z 4th Baltic Sea Region Conference in Medical Sciences, 2009 nr 33 s. 34
- Ogrodnik Daniel: KIS - tajemniczy budynek przy 3 Maja 3, 2011 nr 40 s. 42
- Podemski Jonasz, Kamińska Ewa: Wspinając się każdy może - jeden lepiej, drugi trochę gorzej, 2013 nr 52 s. 39-40
- Polskie Towarzystwo Studentów Farmacji nagrodzone, 2017 nr 67 s. 38-39 (red.)
- Prabucka Anna: Mój pierwszy miesiąc w aptece, 2011 nr 40 s. 42
- Premiera Teatru ACME - Wakacje w Holandii, 2011 nr 41 s. 42 (<http://acme.cm.umk.pl/>)
- Puk Oskar, Banaszczyk Katarzyna: „TuWiM” - Turniej Wiedzy Medycznej, 2018 nr 71 s. 43
- Rymaszewska Alicja: Medici Homini - Zambia, 2012 nr 44 s. 34-35
- Scapula Aurea, 2014 nr 54 s. 33 (red.)
- Spychalska Marta: Obcokrajowcy w szpitalu, 2010 nr 36 s. 37-38
- Spychalska Marta: Z pamiętnika Erasmasa..., 2010 nr 37 s. 39-40
- STN DRIFP na Bydgoskim Festiwalu Nauki, 2014 nr 54 s. 34 (red.)
- STN DRIFP na Polach Lednickich, 2014 nr 54 s. 34 (red.)
- Studenci na ratunek, 2019 nr 74 s. 39 (red.)
- Studencki Nobel, 2012 nr 45 s. 36 (red.)
- Studencki teatr w Collegium Medicum, 2011 nr 40 s. 40 (red.)
- Studenckie Koła Naukowe wyróżnione, 2013 nr 52 s. 38 (red.)
- Student Exchange Programme, 2017 nr 67 s. 39 (red.)
- Studencki wyróżnione, 2014 nr 54 s. 33 (red.)
- Sukces doktorantów, 2011 nr 41 s. 39 (red.)
- Sukces na Konferencji SKN, 2013 nr 49 s. 39 (red.)
- Sukces studentów farmacji!, 2013 nr 49 s. 39 (red.)
- Sukces studentów kierunku lekarskiego, 2015 nr 58 s. 39 (red.)
- Sukcesy na Międzynarodowej Konferencji Studentów Uczelni Medycznych, 2015 nr 58 s. 39 (red.)
- Sukcesy naszych absolwentów, 2010 nr 36 s. 38 (red.)
- Szczęśliwej drogi już czas!, 2011 nr 41 s. 41-42 (red.)
- Szpital pluszowego misia, 2010 nr 37 s. 35 (red.)
- Ślusarczyk Wojciech: Wizyta SKN Historii Medycyny i Farmacji w Muzeum Farmacji im. Antoniny Leśniewskiej w Warszawie, 2012 nr 44 s. 33-34
- Świergosz Kamil: Medici Homini - Indie, 2012 nr 45 s. 38-39
- Warsztaty z symulatorem odczuć starczych w VI LO w Bydgoszczy, 2019 nr 74 s. 39
- Wegner Beata, Nesteruk Michał, Kozłowski Bartosz: SCORA, 2010 nr 38 s. 44
- Wesołowski Roland: Sukcesy naszych studentów na Międzynarodowej Konferencji Naukowej Studentów Uczelni Medycznych w Krakowie, 2011 nr 41 s. 38
- Wybitni młodzi naukowcy, 2015 nr 58 s. 39 (red.)

Wyprawy z Erasmusem, 2018 nr 72 s. 38-39 (red.)
Zajęcia w Banku Mleka Kobiecego, 2018 nr 71 s. 42-43 (red.)
Żmijewska Joanna, Zielińska Paulina: Pierwsze spotkanie Studenckiego Koła Naukowego Toksykologii, 2010 nr 37 s. 40

Ze sportu

Akademickie Mistrzostwa Polski w Jeździectwie, 2014 nr 54 s. 39 (red.)
Bal sportowca, 2014 nr 54 s. 38-39 (red.)
Bartoszewicz Karolina: Rugby na wózkach, 2011 nr 40 s. 43
Biegacz No 1, 2016 nr 62 s. 44 (red.)
Biologia Medyczna charytatywnie, 2016 nr 63 s. 36 (red.)
Biologia Medyczna na Enea Bydgoszcz Triathlon 2018, 2018 nr 71 s. 44 (red.)
Brązowe medale siatkarzy, 2011 nr 41 s. 37 (red.)
Brązowy medal na Mistrzostwach Polski, 2018 nr 71 s. 44 (red.)
Butrym Daria: XXIX Maraton Metropolii, 2011 nr 41 s. 33-34
Czajkowska Adrianna, Soroczyński Jacek, Szablewski Robert, Weisbrot Paweł: Wspinaczka, 2009 nr 34 s. 40
Częstochowski Piotr: Mikołajki 2018, 2018 nr 69 s. 43-44
Drugi w Drugim Półmaratonie Bydgoskim, 2014 nr 56 s. 31 (red.)
Drygas Andrzej: Mistrzostwa w tenisie stołowym, 2009 nr 35 s. 32
Drygas Andrzej: Najlepszy student-sportowiec UMK, 2009 nr 35 s. 32
Dziewięć medali na Akademickich Mistrzostwach Polski w Lekkiej Atletyce, 2014 nr 54 s. 40 (red.)
Festiwal Sportu, 2014 nr 54 s. 37-38 (red.)
Gackowska Monika: Rozpoczęli rok od bicia rekordu Guinnessa, 2014 nr 53 s. 40
Gierach Marcin: Igrzyska Lekarskie, 2017 nr 67 s. 39-40
Goc Joanna: Obóz narciarski w Białce Tatrzańskiej, 2011 nr 40 s. 44
Hewelt Katarzyna, Zegarski Tomasz: Trener na medal, 2011 nr 42 s. 43
IV Mistrzostwa Lekarzy i Lekarek Pomorza i Kujaw w Bowlingu, 2015 nr 59 s. 36 (red.)
IV Mistrzostwa UMK w Narciarstwie Alpejskim, 2011 nr 40 s. 44 (red.)
Jaworski Szymon, Zegarski Tomasz: Wielkie Derby dla Torunia 2-2 (karne 2:3), 2010 nr 37 s. 41
Jaworski Szymon: Collegium Medicum mistrzem Polski uczelni medycznych w piłce nożnej, 2011 nr 41 s. 35-36
Jaworski Szymon: Drużyna Collegium Medicum mistrzem I ligi futsalu, 2010 nr 36 s. 40
Jedwabiński Marek: Mistrzostwa Polski Lekarzy, 2016 nr 63 s. 36
Kamienna 5 – Mistrzostwa Polski Lekarzy w biegu na 5 km, 2016 nr 62 s. 44 (red.)
Katedra i Zakład Podstaw Kultury Fizycznej: VII Mistrzostwa UMK w tenisie ziemnym, 2012 nr 45 s. 39
Klimek Maciej, Nowak Magdalena: Słynny kajakowy, 2009 nr 34 s. 41

Krzyżanowski Wojciech: Mistrzostwa Polski Uczelni Medycznych we wspinaczce sportowej, 2014 nr 56 s. 31
Lewandowski Andrzej: Dziesiąta „Wielka Kajaka” osób z niepełnosprawnością i studentów fizjoterapii, 2015 nr 59 s. 36
Lewandowski Andrzej: Inna strona fizjoterapii, 2009 nr 34 s. 38-39
Lewandowski Andrzej: Jubileuszowy turniej, 2014 nr 56 s. 32
Lubińska Aleksandra, Kubiak Monika: Słynny kajakowy „Pożegnanie lata” dla niepełnosprawnych, 2011 nr 42 s. 44
Łukasz Michalski czwarty na Mistrzostwach Świata, Trener na medal, 2011 nr 42 s. 43 (red.)
Malinowska Dominika: Pożegnanie lata 2016, 2016 nr 64 s. 40
Michalski Włodzimierz: Brązowy medal w Akademickich Mistrzostwach Polski, 2010 nr 37 s. 42
Michalski Włodzimierz: Najlepszy wynik w historii uczelni, 2010 nr 37 s. 42
Mistrzostwa Polski Uczelni Medycznych w Ergometrze Wioślarskim, 2014 nr 54 s. 36 (<http://www.azs.cm.umk.pl/>)
Mistrzostwa w Muay Thai, 2010 nr 37 s. 43 (red.)
Mistrzostwa w tenisie stołowym, 2013 nr 52 s. 40 (red.)
Mistrzowie nart rywalizowali na stoku w Mysłęcinku, 2010 nr 36 s. 41 (red.)
Nasza studentka Mistrzynią Świata!, 2013 nr 48 s. 44 (red.)
Nowakowska Magdalena, Gadzikowska Aleksandra: Białka Tatrzańska, 2010 nr 36 s. 39-40
Opozda Krzysztof: 2017 – udany powrót na długi triathlonowy dystans, 2018 nr 72 s. 39-40
Opozda Krzysztof: IRONman po raz trzeci, 2015 nr 60 s. 39-40
Opozda Krzysztof: Kolejny triathlonowy sukces naszego IRON wykładowcy, 2014 nr 53 s. 38-40
Opozda Krzysztof: Nasz wykładowca Ironmanem, 2012 nr 46 s. 45-47
Przełajowcy Collegium Medicum Mistrzami Polski Uczelni Medycznych, 2011 nr 41 s. 37 (red.)
Ruszył sezon biegowy, 2018, 2018 nr 70 s. 40 (red.)
Sarwińska Jadwiga, Srokowska Anna, Czajkowska Ada: Toruńska Noc Naukowców i słynny kajakowy „Pożegnanie lata”, 2012 nr 46 s. 47-48
Siatkarki mistrzyniami, 2014 nr 54 s. 36-37 (red.)
Siatkówka plażowa na medal, 2013 nr 49 s. 44 (red.)
Słomkowska Joanna: Karate Tsunami, 2017 nr 66 s. 40
Sportowcy u Pani Prorektor, 2012 nr 45 s. 40 (red.)
Student na medal!, 2014 nr 54 s. 40 (red.)
Studentka z medalami, 2018 nr 70 s. 40 (red.)
Studium Wychowania Fizycznego i Sportu CM: Piłkarskie derby Uczelni, 2012 nr 45 s. 40
Sukcesy sportowe naszych studentów, 2013 nr 49 s. 44 (red.)
Tenis ziemny, 2017 nr 66 s. 40 (red.)

Tytuł „Najlepszego Studenta Sportowca” UMK dla Marty Liniewskiej, 2010 nr 38 s. 45-46 (rozmowę z Martą Liniewską prowadził Tomasz Zegarski)

V Mistrzostwa UMK w Tenisie Ziemnym o Puchar Prorektora ds. Collegium Medicum, 2010 nr 37 s. 43 (red.)

VI Mistrzostwa UMK w narciarstwie alpejskim, 2013 nr 48 s. 44 (red.)

Wesołowski Roland: Wydział Lekarski charytatywnie, 2017 nr 67 s. 40

Wesołowski Roland: Zimno im nie straszne, 2013 nr 48 s. 43-44

Wyniki XI Mistrzostw w tenisie ziemnym, 2016 nr 62 s. 44 (red.)

Wyniki XIII Mistrzostw UMK w tenisie ziemnym, 2018 nr 70 s. 40 (red.)

Wyniki XIII Mistrzostw UMK w tenisie ziemnym, 2018 nr 71 s. 44 (red.)

Zamojska Pola: Collegium Medicum na II Triathlonie Kajakowym, 2015 nr 58 s. 40

Zegarski Tomasz: Festiwal Sportu, 2010 nr 37 s. 43

Zegarski Tomasz: Mistrzostwo Collegium Medicum w ergometrze wioślarskim, 2012 nr 44 s. 36

Zegarski Tomasz: Mistrzostwo Collegium Medicum w futsalu, 2012 nr 44 s. 35-36

Zegarski Tomasz: Relacja z występów zawodników KU AZS Collegium Medicum w Akademickich Mistrzostwach Polski Uczelni Medycznych, 2009 nr 33 s. 34-36

Zegarski Tomasz: Wielkie derby, 2009 nr 34 s. 42

Złoto dla naszych siatkarek, 2012 nr 45 s. 40 (red.)

Złoto w piłce siatkowej, 2018 nr 69 s. 44 (red.)

Reklamy

Boguszyński Mieczysław: Od warsztatu balwierskiego do szpitala klinicznego, 2009 nr 33 s. [45]

Nierzwicki Krzysztof: Oddany Sprawie - wywiad rzeka z profesorem Janem Domaniewskim, 2009 nr 34 s. [43]

oprac. Monika Kubiak i Anna Kaszewska

